

89-5 m/2
L 48

Valkas aprinķis

Dzīve un darbs

1 9 3 7

Latvijas Lauksaimniecības kameras izdevums

3 laikraksti un mēnešraksts Latvijas garīgās,
saimnieciskās un politiskās domas paušanai

Pēcpusdienas laikraksts

»**Brīvā Zeme**« ar

pielikumiem »Zemes spēks« un »Ilūstrētais
pielikums«. Iznāk 6 reizes nedēļā. Redaktors
Jūlijs Druva. Maksā Ls 2,— mēnesī un Ls 10,— pusgadā

Rīta laikraksts

»**RĪTS**« ar

pielikumu »Darbs un arodorganizācijas«
Iznāk 7 reizes nedēļā. Redaktors Eriks Raisters.
Maksā Ls 2,— mēnesī un Ls 10,— pusgadā

Kopīgi pasūtot „Brīvo Zemi” vai „Rītu” caur piensaimnieku sabiedrībām un citām lauksaimnieku organizācijām abonēšanas maksa ir Ls 1,50 mēnesī

Nedēļas laikraksts

»**Tēvijas Sargs**« ar

pielikumu »Pašvaldību dzīve«. Iznāk piektdienās. Redaktors Arturs Kroders
Maksā Ls 0,50 mēnesī un Ls 2,50 pusgadā

Mēnešraksts

»**Sējējs**« ar

krāsainu bilžu pielikumu katrā burtnīcā. Iznāk 12 burtnīcas gadā. Redaktors ģimnazijas direktors Jānis Lapiņš. Maksā pusgadā Ls 5,— gadā Ls 10,—

dienu laikrakstu un Jūs redzēsāt, ka aizvienam viņā atradīsāt
susu darbā.

ts Jums par dārgu, tad lasat lielo nedēļas laikrakstu

Izdevēja A-S. «**Z E M Ē**»
Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40.

L 89-5
48 m/f

L
91

Valkas aprinķis

Dzīve un darbs

1 9 3 7

Latvijas Lauksaimniecības kameras izdevums

Latv. PSR Valsts Bibliotēka
Inv. 58-4.777

60.

0307064732

Valsts apriņķis

Dzīve un darbs

GRĀMATSPIESTUVES A. - S.

»R O T A«

RĪGĀ, BLAUMAŅA IELĀ 38/40 5347

Valkas pilsēta.

Valkas apriņķis skaitļu apgaismojumā

(Pēc Valsts statistiskās pārvaldes sakopotām ziņām)

Valkas apriņķis atrodas Vidzemes apgabala ziemeļaustrumu daļā un robežojas ziemeļos ar Igauniju, austrumos ar Jaunlatgales, dienvidos ar Madonas, dienvidrietumos ar Cēsu un rietumos ar Valmieras apriņķi.

Valkas apriņķa kopplatība.

Valkas apriņķa kopplatība — 4782,0 kvadrātkilometru, kas ir 7,27% no visas valsts kopplatības. Pēc šīs kopplatības Valkas apriņķis ir otrā vietā (pirmā Rīgas apriņķis) starp Vidzemes apriņķiem un trešā starp pārējiem apriņķiem.

Valkas apriņķī 6 pilsētas un 39 pagasti.

No Vidzemes apgabala apriņķiem Valkas apriņķis apdzīvotības ziņā — ar 16,5 iedzīvotājiem uz 1 kv km — ieņem pēdējo vietu. Visbiežāki Vidzemē apdzīvots Cēsu apriņķis (18,7 iedz. uz 1 kv km), tad Valmieras (18,3), Madonas (18,2) un Rīgas (17,0). Vidzemē caurmērā uz 1 kv km dzīvo 17,6, bet caurmērā visā valstī 29,6. Kā redzams, Valkas apriņķa caurmērs zemāks par Vidzemes un visas valsts caurmēru. Vēl retāki nekā Valkas apriņķis apdzīvots tikai Jēkabpils (15,9 iedzīv. uz 1 kv km) un Ventspils (15,3) apriņķis. Laukos (atskaitot pilsētas) šis caurmērs Valkas apriņķī vēl zemāks un tur uz 1 kv km dzīvo tikai 13,41 iedzīvotājs. Visbiežāki Valkas apriņķī ap-

dzīvots Jaunrozes (41,56 iedz. uz 1 kv. km), Pededzes (24,03), Kalncempju (22,53) un Vecclaicenes (20,04) pagasts. Visretāki — Lugažu (6,61 iedzīv. uz 1 kv km) pagasts, no kuŗa platības 57,5 ha aizņem septiņi ezeri, 11.417 ha Lugažu mežs un 759 ha Tīrelpurvs; Dūres pagasts (8,93 iedzīv.), no kuŗa platības 4498 ha aizņem mežs un 8 ha purvi; Sinoles pagasts (9,34 iedzīv.), no kuŗa platības 59 ha aizņem 5 ezeri, 6902 ha meži un purvi.

Iedzīvotāju skaita pieaugums.

1920. gada tautas skaitīšanā Valkas apriņķī saskaitīti 79.430 (uz laukiem 69.635, pilsētās — 9795) iedzīvotāji, 1925. gadā — 79.469 (66.016 — 13.453), 1930. gadā — 78.540 (64.613, — 13.927) un 1935. gadā — 78.699 (64.141, — 14.558) iedzīvotāji. Lauku iedzīvotāju skaits visus šos gadus pakāpeniski samazinājies. Šī samazināšanās sevišķi strauji bijusi līdz 1930. gadam un tikai pēdējo piecu gadu starplaikā stāvoklis uzlabojies, kaut gan arī šai laikā iedzīvotāju skaits vēl samazinājies par 0,72%. Turpretim pavisam cita aina vērojama pilsētās, kur iedzīvotāju skaits nepārtraukti pieaudzis — pēdējo piecu gadu starplaikā vēl par 4,34%. Tā tad iedzīvotāju skaita pieaugumu apriņķī dod vienīgi pilsētas. To-

mēr, kā jau aizrādīts, šai ziņā vērojama uzlabošanās, jo lauku iedzīvotāju aizplūšana uz pilsētām ievērojami samazinājusies un pat apstājusies.

Iedzīvotāju skaita pieaugums (+) un samazināšanās (—) laikā no 1930.—1935. g.

	Faktiskais pieaugums	Dabiskais pieaugums	Mēchaniskais pieaugums
Rīgas apriņķi . . .	+3691	+ 357	+3334
Cēsu apriņķi . . .	— 341	+ 106	— 447
Valmieras apr. . .	— 146	+1404	—1550
Valkas apriņķi . .	+ 159	+1099	— 940
Madonas apr. . . .	— 739	+ 307	—1046
Vidzemē	+2624	+3273	— 649

Kā no tabulas redzams, no 1930. līdz 1935. gadam Valkas apriņķa iedzīvotāju dabiskais pieaugums (+1099) ir samērā liels, tomēr faktiski iedzīvotāju skaits pieaudzis tikai par 0,20%. Tā tad no apriņķa par 940 iedzīvotājiem vairāk izceļojuši, nekā ieceļojuši. Izņemot Rīgas apriņķi, visos pārējos Vidzemes apriņķos līdz 1935. gadam vēl novērojama iedzīvotāju izceļošana, turpretim Rīgas apriņķī par 3334 iedzīvotājiem vairāk ieceļojuši, nekā izceļojuši, kas tomēr nesedz izceļotāju skaitu no pārējiem apriņķiem, un līdz ar ko Vidzemes apgabala iedzīvotāju skaits par 649 iedzīvotājiem mazāks, nekā tam vajadzēja būt, ņemot vērā apgabala iedzīvotāju dabisko pieaugumu (3273). Jāatzīmē, ka iedzīvotāju skaita ziņā visvairāk samazinājusies Vidzemes nozīme, un proti par 0,41, jo 1930. gadā minētā apgabala iedzīvotāji bija 21,24% no iedzīvotāju kopskaita, bet 1935. gadā tikai 20,83%.

Visā Valkas apriņķī pēc 1935. gada tautas skaitīšanas datiem — 78.699 (jeb 4,03% no visu iedzīvotāju kopskaita) iedzīvotāji, no kuriem vairāk nekā četras piektdaļas (81,50% jeb 61.141 iedz.) — dzīvo uz laukiem un tikai nepilna piektā daļā (18,50% jeb 14.558 iedz.) — pilsētās. Iedzīvotāju skaita ziņā Valkas apriņķis ieņem trešo vietu starp Vidzemes apriņķiem un devīto vietu starp visiem pārējiem apriņķiem.

Tuvākos apriņķos dzīvo:

	Iedzīvotāju skaits	Uz 1 kv. km	No tiem uz laukiem uz 1 kv. km
Cēsu apriņķi . . .	60.521	18,7	15,98
Valmieras apr. . .	84.744	18,3	14,21
Madonas apr. . . .	72.369	18,2	16,69
Jaunlatgales apr.	109.647	25,5	24,78

Atsevišķos pagastos 1935. gada tautas skaitīšanā reģistrēts iedzīvotāju skaits: Alsviķu — 2114 (978 vīr. un 1136 siev.), Alūksnes — 1264 (592 vīr. un 672 siev.), Annas — 2338 (1093 vīr. un 1245 siev.), Bejas — 2344 (1104 vīr. un 1240 siev.), Bilskas — 1448 (644 vīr. un 804 siev.), Blomes — 1254 (574 vīr. un 680 siev.), Cirgaļu — 2434 (1140 vīr. un 1294 siev.), Dūres — 715 (328 vīr. un 387 siev.), Ērgemes — 1709 (765 vīr. un 944 siev.), Ēveles — 1681 (773 vīr. un 908 siev.), Gaujienas — 2487 (1170 vīr. un 1317 siev.), Grundzāles — 706 (318 vīr. un 388 siev.), Ilzenes — 1281 (636 vīr. un 645 siev.), Jaunlaicenes — 2163 (1002 vīr. un 1161 siev.), Jaunrozes — 1014 (455 vīr. un 559 siev.), Jērcēnu — 1140 (551 vīr. un 589 siev.), Kalncempju — 1953 (855 vīr. un 1098 siev.), Kārķu — 1660 (778 vīr. un 882 siev.), Karvas — 961 (487 vīr. un 474 siev.), Lejasciema — 2026 (945 vīr. un 1081 siev.), Lugažu — 1594 (830 vīr. un 764 siev.), Mālpupes — 2481 (1214 vīr. un 1267 siev.), Mārkalnes — 1949 (911 vīr. un 1038 siev.), Mēra — 865 (374 vīr. un 491 siev.), Omuļu — 762 (352 vīr. un 410 siev.), Palsmanes — 2716 (1265 vīr. un 1451 siev.), Pededzes — 3040 (1518 vīr. un 1522 siev.), Plāņu — 619 (290 vīr. un 329 siev.), Rauzas — 548 (256 vīr. un 292 siev.), Sinoles — 1297 (631 vīr. un 666 siev.), Smiltenes — 3380 (1580 vīr. un 1800 siev.), Trapenes — 1394 (632 vīr. un 762 siev.), Trikātas — 3035 (1426 vīr. un 1609 siev.), Valkas — 598 (291 vīr. un 307 siev.), Veclaicenes — 1597 (746 vīr. un 851 siev.), Vijciema — 1594 (813 vīr. un 781 siev.), Zeltiņu — 986 (439 vīr. un 547 siev.), Ziemeņu — 1630 (752 vīr. un 878 siev.), Zvārtavas — 1364 (609 vīr. un 755 siev.).

Pēc iedzīvotāju skaita vislielākie pagasti apriņķī ir Smiltenes, Pededzes un Trikātas, bet vismazākie — Rauzas un Valkas.

Līdzīgi iedzīvotāju skaitam, arī atsevišķo pagastu kopplatības ļoti dažādas. Tā Alsviķu pagastā — 130,0 kv km; Alūksnes — 94,4; Annas — 148,3; Bejas — 139,2; Bilskas — 92,6; Blomes — 64,5; Cirgaļu — 185,9; Dūres — 80,1; Ērgemes — 124,4; Ēveles — 89,9; Gaujienas — 232,0; Grundzāles — 37,4; Ilzenes — 82,2; Jaunlaicenes — 161,9; Jaunrozes — 24,4; Jērcēnu — 92,9; Kalncempju — 86,7; Kārķu — 120,5; Karvas — 68,1; Lejasciema — 153,2; Lugažu — 241,0; Mālpupes — 174,5; Mārkalnes — 122,3; Mēra — 55,2; Omuļu — 59,7; Palsmanes — 169,8; Pededzes — 126,5; Plāņu — 45,8; Rauzas — 36,8; Sinoles 138,8; Smiltenes — 244,6; Trapenes — 111,5; Trikātas — 301,3; Valkas — 49,1; Veclaicenes — 79,7; Vijciema — 130,0; Zeltiņu — 53,7; Ziemeņa — 94,3; Zvārtavas — 86,6. Pēc kopplatības vislielākie pagasti ir

Trikātas, Smiltenes un Lugažu, bet vismazākie — Jaunrozes un Rauzas.

Kā jau minēts, Valkas apriņķī 14.558 iedzīvotāji dzīvo pilsētās — Valkā, Alūksnē, Smiltēnē, Strenčos, Apē un Lejasciemā.

Pēc nostāstiem vietu, kur atrodas tagadējā apriņķa pilsēta **Valka**, jau aizvēsturiskos laikos apdzīvojušas latviešu ciltis ar virsaiša pili Planču kalniņā, ap 1 km no tagadējās Valkas. Nometni sākumā sauca par Pedeli, pēc Pedeles upītes, kuŗas kreisajā krastā tā atradās. Pedele jeb Valka minēta jau XIV g. s. 1345. gadā Lietuvas kņazs Olgerts iebruka Vidzemē, laupīdams un dedzinādams devās uz ziemeļiem un, nonācis pie Valkas, to pilnīgi nopostīja un nodedzināja. Bet miests drīz atkal atjaunojās, jo tam bija attīstībai visai izdevīgs stāvoklis zemes vidienā, Tērbatas ceļa malā un tuvu tirdzniecības ceļam, kas veda no Krievijas caur Cēsīm. Centrālais stāvoklis Valkai piešķīra arī lielu politisku-administratīvu nozīmi: šo pilsētiņu viduslaikos visbiežāk izvēlējās par ordeņa delegātu un pilsētu pārstāvju apspriežu vietu. Valkā noturētas 36 «pilsētu dienas» (Städtetage). Sadalot iekārotās zemes starp bīskapu un ordeni, Vidzeme palika ordenim. Nodibinājās tā sauktā Livonijas ordeņa valsts, kuŗas priekšgalā stāvēja mestrs, kas laiku pa laikam sasauca landtāgus kā ordeņa pavēlnieku, bruņniecības, kārtu un lielāko pilsētu pārstāvju sanāksmes. Visu šo dažādo puspatstāvīgo Livonijas valsts elementu starpā notika pastāvīgas ķildas un strīdi, tā kā chronikas atzīmē kā retu parādību 1435. g. Valkā noturēto landtāga sēdi, kad visi delegāti bijuši vienprātīgi. Savstarpīgās nesaņķas, kas cēlās no maziskas patmīlības un arī no kopības apziņas trūkuma, noveda Livonijas valsti sabrukumā. Šī procesa sākums bija novērojams jau ordeņa cīņās ar cara Jāņa Bargā karāpulkkiem, kas ielauzās Vidzemē: jau pēc pirmajiem sekmīgajiem krievu uzbrukumiem livonieši izklīda uz visām malām. Ordeņa mestrs Firstenbergs gan centās vēlreiz 1558. gadā apvienot atlikušos ordeņa karāpulkus, lai atsvabinātu Krustpili, ko krievi bija ieņēmuši, bet bija spiesti no turienes atkāpties uz ziemeļiem. Pie Ērgemes, netālu no Valkas, notika pēdējā kauja, kuŗā krievi ordeni galīgi sakāva un aizveda gūstā ordeņa karāpulku vadoni maršālu Filipu Šallu fon Bellu, ko vēlāk Krievijā nogalināja. Redzot, ka ordenis vairs nespēj aizstāvēt zemi pret krievu iebrukumiem, Gothards Ketlers ordeņa apspriedē Valkā lika priekšā atdot Vidzemi Polijas aizsardzībā. Cerībā saglabāt Vidzemes patstāvību, mestrs Firstenbergs tam pretojās, bet Ketlera piekritēji guva virs-

roku. Pēc ilgstošiem kariem, kuŗus uz Vidzemes teritorijas pēc tam savstarpīgi izcīnīja krievi, zviedri un poļi, Vidzemi 1582. gadā ieguva Polija, un karalis Stefans Batorijs 1584. gadā piešķīra Valkas miestam pilsētas (Rīgas un Tērbatas) tiesības. 1598. gadā karalis Sigismunds III Valkai piešķīra vēl sevišķas privilēģijas. Kad XVII g. s. sākumā Vidzemi ieņēma zviedri, Valkas pilsēta nosūtīja uz Narvu, kur bija apmeties zviedru ķēniņš Gustavs Ādolfs, savu sūtni, izlūgties šo privilēģiju apstiprināšanu. Ķēniņš tās nevien apstiprināja, bet vēl paplašināja. Zviedru - poļu kara beigu cēlienā, 1627. gadā, Valku pilnīgi nopostīja un tur atlika vairs tikai 3 pilsoņi un mācītājs. Kad 20 gadus vēlāk Vidzemi centās iekarot cars Aleksejs Michailovičs, pie Valkas starp krieviem un zviedriem notika asiņaina kauja, pēc kuŗas ap 1500 nonāvēto palika kaujas laukā. Šai kaujā ievainoja arī krievu kara vadoni Šeremetjevu, un Krievija šoreiz vēl Vidzemi neieguva. Tas notika tikai pēc asinainā Ziemeļu kara, kas izbeidzās 1721. g. ar Nistades mieru, kad Vidzemi pievienoja Krievijai. Tā kā krievi sākumā necerēja, ka spēs iekarotās zemes paturēt, viņi tās pamatīgi nopostīja. Valku nodedzināja divas reizes: 1703. un 1708. gadā. XVIII g. s. beigās Valka kļuva apriņķa pilsēta. Spēju attīstību pilsēta pārdzīvoja XIX g. s. beigās, pēc dzelzceļa līniju atklāšanas, izvēršdamās dzīvā dzelzceļu mezglā; kopš 1889. gada no Valkas iziet dzelzceļa līnijas uz Rīgu, Pliskavu un Tērbatu, kopš 1897. gada — uz Pērnavu, Vilandi un Veisenšteinu, un kopš 1903. gada — uz Alūksni un Gulbeni. XIX g. s. vidū Valka kļuva par vienu no latviešu skolotāju izglītības centriem un izvērtās par latviešu kara muzikas šūpuli. 1849. gadā paidagogs un mūzikas kopējs Jānis Cimze, kas licis pamatus kara dziedāšanai latviešu tautā, kā arī tautas melodiju vākšanai un harmonizēšanai, pārcēla no Valmieras uz Valku savu Vidzemes skolotāju semināru. Nospaužot pēc pasaules kara robežu starp Latviju un Igauniju, Valkas pilsēta pārdalīta divās daļās. Latvijas Valkai pilsētas tiesības piešķirtas 1920. gadā.

Dzīvojamo ēku pilsētā 415, no tām — mūra — 31, koka — 281 un jauktās — 103, pie kam 351 vienstāva, 63 divstāvu, 1 vairākstāvu ēka. Dzīvokļu kopskaits 1190. Ar elektrību apgaismo 564 dzīvokļus; centrālā apkurināšana 6 dzīvokļos un 37 dzīvokļi pieslēgti ūdensvadam. Pēc pēdējās tautas skaitīšanas datiem Valkā 3268 iedzīvotāji, no tiem 1451 vīrietis un 1817 sievietes. Pēc iedzīvotāju skaita Valka ir divdesmitastotajā vietā mūsu pilsētu sarakstā. No pilsētas iedzīvotājiem 91,43% latvieši, 2,72%

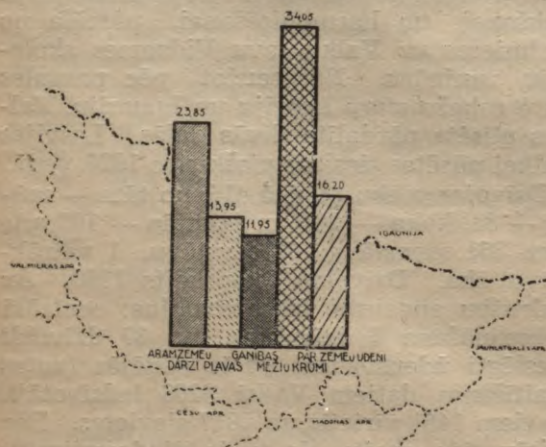

igauni, 1,62% vācieši, 1,75% žīdi un 1,44% krievi. Pārējo atsevišķo tautību piederīgo skaits mazāks par 1%.

Lauksaimnieciski izmantojamas zemes — aŗamzemes — pilsētā 555,11 ha, no tiem 243,14 ha aizņem graudu labība un pākšaugi, 68,09 ha kartupeļi, 28,10 ha — sakņaugi, 17,56 ha — augļu un ogu dārzi.

Alūksnes pilsēta cēlusies uz Alūksnes pagasta zemes. Tas ir sens Pliskavas pagasts, ko krievi pazinūši jau VIII g. s. Latvieši Alūksni iekarojuši XII g. s. un pārvaldījuši to līdz XIII g. s. no koka pils, ko uzcēluši Pils salā (viena no 16 kv km lielā, skaistā Alūksnes ezera salām). Vācu ordenis šo pili noārdījis un 1342. gadā uzcēlis ordeņa komturijas mūra pili — Marijas pili — aizsardzībai pret krieviem. Pili bijuši 8 torņi un to ar cietzemi, Tempļa pilskalnu, savienojis 120 mtr garš uzvelkams koka tilts. Pils tuvumā izcēlies miestīņš, jo Alūksne atrodas pie Rīgas - Pliskavas tirdzniecības ceļa. 1560. g. pili ieņēma krievi, bet 1582. g. viņus no turienes izdzina poļi. 1625. g. pili iekaroja zviedri un pārvaldīja līdz Ziemeļu kara laikam, kad to aplenca krievi, kuŗu pārspēkam zviedru garnizons nespēja pretoties un, pili atstājot, to uzspridzināja 1702. gada 26. augustā. Krievi pēc tam nopostīja Alūksnes miestīņu un aizveda gūstā līdz ar citiem iedzīvotājiem arī bībeles tulkotāja, mācītāja Ernesta Glika audžu meitu, kas vēlāk kļuva par Krievijas ķeizarieni Katrīnu I. Katrīnas I meita, ķeizariene Elizabete, Alūksni atdāvināja grāfam Voroncovam, kas to pārdeva baronam Fitinghofam-Šēlam. Alūksnes miestīņš pamazām sāka atjaunoties tikai ap 1881. gadu un izbūvēties ap 1888. gadu. Pilsētas tiesības Alūksnei piešķirtas 1920. g.

Dzīvojamu ēku pilsētā — 469, no tām: mūra — 50, koka — 267, jauktas — 152,

Zemes sadalījums pēc kultūrveidiem Valkas apriņķī.

vienstāva 366, divstāvu 101 un trīsstāvu 2 ēkas. Dzīvokļu kopskaits 1254. Ar elektrību apgaismo 959 dzīvokļus; ūdensvads 72 un centrālā apkurināšana 7 dzīvokļos. Iedzīvotāju pilsētā, pēc 1935. g. skaitīšanas, 4385, no tiem 2258 vīrieši un 2127 sievietes. Pēc iedzīvotāju skaita Alūksne astoņpadsmitā vietā mūsu pilsētu sarakstā. No pilsētas iedzīvotājiem 86,04% latvieši, 4,81% igauni, 4,01% žīdi un 2,99% krievi. Pārējo tautību piederīgo maz.

Aŗamzemes pilsētā 122,02 ha, no tiem 25,94 ha aizņemti ar graudu labību un pākšaugiem, 52,67 ha — kartupeļiem, 12,91 ha — sakņaugiem, 16,06 ha — augļu un ogu dārziem.

Smiltene. Vecākās ziņas par Smiltēni minētas ap 1200. gadu, kad Smiltene piederēja apgabalam, kuŗš atradies zem senlatviešu virsaiša Tālivalža pārvaldības. Bruņinieku laikā Smiltene piederējusi bīskapam, kas 1367.—1370. g. tur uzcēlis pili. XIV g. s. bruņinieki bīskapam Smiltēni pili atņēmuši, bet jau XV g. s. bīskaps pili saņēmis atpakaļ. Jāņa Bargā kaŗapulki Smiltēni 1558. gadā nopostīja. Vēlāk (1561. g.) Smiltene nāca poļu pārvaldīšanā. 1702. g. Smiltēnes miestu galīgi nopostīja krievi un tikai 1708. g. tas sācis atkal atjaunoties. Ķeizarienes Katrīnas II valdīšanas laikā Smiltene piederējusi ģenerālgubernātoram Braunam, bet viņa mantinieki to pārdevuši Rīgas tirgotājam Bandavam. No pēdējā mantiniekiem 1895. gadā Smiltēni nopircis firsts Līvens, kas zemi sadalījis atsevišķos gruntsgabalos, iznomājot tos uz mūža renti. Tā likti pamati Smiltēnes pilsētai tagadējā veidā. Pilsētas tiesības Smiltēnei piešķirtas 1920. gadā.

Dzīvojamo ēku pilsētā 410, no tām: mūra — 51, koka — 278 un jauktas — 81, vienstāva 324, divstāvu 84 un trīsstāvu 2 ēkas. Dzīvokļu kopskaits 1379. Ar elektrību apgaismo 591 dzīvokli. Ūdensvads 32 dzīvokļos. Iedzīvotāju — 3754, no tiem 1611 vīr. un 2143 siev. Pēc iedzīvotāju skaita Smiltene ir divdesmit trešā vietā mūsu pilsētu sarakstā. No iedzīvotājiem 92,27% latvieši, 5,89% žīdi. Aŗamzemes pilsētā 148,79 ha.

Strenči. Par Strenčiem nosauca staciju uz Rīgas-Valkas dzelzceļa līnijas, ko atklāja 1889. gadā. Sākot plaši izmantot Ziemeļvidzemes mežus, ap staciju drīz pacēlās mājas, un jau 1895. gadā Strenči ieguva miesta tiesības. Miests izbūvējies uz Ēveles, Jaunjērcēnu un Ķeīžu muižas zemēm. Strenčos uzcelta vājprātīgo iestāde uz Mazbrenģu muižas zemes, ko šim nolūkam krievu valdība uzdāvāja Vidzemes muižniekiem. Pilsētas tiesības Strenčiem piešķirtas 1928. gadā.

Dzīvojamo ēku pilsētā — 313, no tām: mūra — 11, koka — 180 un jauktas — 122, vienstāva 256, divstāvu 55 un trīsstāvu 2 ēkas. Dzīvokļu kopskaits 614. Ar elektrību apgaismo 291 dzīvokli. Centrālā apkurināšana 35 un ūdensvads 10 dzīvokļos.

Iedzīvotāju pilsētā — 1763, no tiem 781 vīrietis un 982 sievietes. Pēc iedzīvotāju skaita Strenči ir trīsdesmit sestā vietā mūsu pilsētu sarakstā. 92,46% no pilsētas iedzīvotājiem — latvieši, 1,64% vācieši, 1,53% igauņi un 1,53% žīdi. Arazmeses pilsētā — 112,81 ha, pie kam 34,20 ha izmanto graudu labībai un pākšaugiem, 48,21 ha — kartupeļiem, 10,16 ha — sakņaugiem, 5,46 ha — augļu un ogu dārziem.

Apes pilsētā izbūvējusies Vaidavas upes krastā, uz Apes muižas zemes. Muiža radusies no dažādiem zemes gabaliem, kurus ordeņa mestrs Zigfrīds Landers fon Španheims 1420. gadā atdevis Gerhardam Hopem uz lēņa tiesībām. Šīs ģimenes rokās novads atradies ilgus gadus. Arī muižas nosaukums (Ape — igauņiski Hoppe) cēlies no tās īpašnieku uzvārda. Miests uz muižas zemes sācis izbūvēties XIX g. s. otrajā pusē. Pirms pasaules kara tas stipri uzplauka, jo bija tirdzniecības centrs plašam apgabalam. Pēc Latvijas - Igaunijas robežas novilkšanas Apes tirdzniecības apgrozība pazaudēja visus tos iedzīvotājus, kas palika aiz robežas. Dienvidu rajons šo zaudējumu nevar atvietot, jo tur tuvumā atrodas Alūksne — lielākais šī novada centrs. Miesta pašvaldības tiesības Apei piešķirtas 1921. gadā, bet pilsētas tiesības — 1928. gadā.

Dzīvojamo ēku Apē — 182, no tām: mūra — 40, koka — 98 un jauktas — 44, vienstāva 166, divstāvu 15 un trīsstāvu 1 ēka. Dzīvokļu kopskaits — 353. Ar elektrību apgaismo 164 dzīvokļus. Ūdensvads 3 dzīvokļos. Pilsētu apdzīvo 922 iedzīvotāji, no tiem 432 vīrieši un 490 sievietes. Pēc iedzīvotāju skaita Ape ir piecdesmit piektā vietā citu pilsētu starpā. No iedzīvotājiem 73,53% latvieši, 15,08% igauņi, 8,89% žīdi. Arazmeses pilsētā — 85,41 ha, no tiem 33,38 ha aizņemti ar graudu labību un pākšaugiem, 36,65 ha — kartupeļiem, 5,40 ha — sakņaugiem, 1,20 ha — ar augļu un ogu dārziem.

Lejasciems — mazākā Latvijas pilsētā — radusies pie Gaujas un Tirzas satekas, kur jau XVII g. s. vidū bija uzcelta baznīca. 1856. gadā Baltijas domēņu valde valsts Lejasmuižas zemes sadalīja un izdeva apbūvei. Jaunā nometne sākumā strauji attīstījās, jo tur apmetās koku pludinātāji, kas pelnījās ar koku pludināšanu pa Gauju uz Tirzu. 1873. gadā nometne ieguvusi

miesta tiesības un nosaukta par Lejasciemu. Pirms Pļaviņu - Gulbenes - Valkas dzelzceļa atklāšanas (1903. g.) Lejasciems bija ievērojams administratīvs centrs. Bet tā kā šī dzelzceļa līnija atstāja Lejasciemu sānis, administratīvās iestādes pārcēlās tuvāk dzelzceļam, un Lejasciems zaudēja savu agrāko nozīmi. 1905. gadā pilsētiņa stipri cieta no krievu soda ekspedīcijas un 1919. gadā no lieliniekiem, kas atkāpdamies to sašaudīja un izlaupīja. Lejasciemam pašvaldības tiesības piešķirtas 1922. gadā, bet pilsētas tiesības — 1928. gadā.

Dzīvojamo ēku pilsētā 120, no tām mūra — 13, koka — 100 un jauktas — 7, vienstāva 112 un divstāvu 8 ēkas. Dzīvokļu kopskaits 212. Ar elektrību apgaismo 70 dzīvokļus. Dzīvokļu ar centrālo apkurināšanu un ūdensvadu Lejasciemā nav. Pēc 1935. gada tautas skaitīšanas Lejasciemā 466 iedzīvotāji, no tiem 180 vīrieši un 286 sievietes. Pēc iedzīvotāju skaita Lejasciems ir sešdesmitā, t. i. pēdējā vietā mūsu pilsētu sarakstā. No iedzīvotājiem 98,50% latvieši.

Lauksaimnieciski izmantojamas zemes — arazmeses — pilsētā 57,68 ha, no tiem 25,45 ha aizņemti ar labību un pākšaugiem, 22,27 ha ar kartupeļiem, 3,57 ha — sakņaugiem, 0,84 ha — augļu un ogu dārziem.

Bez minētām sešām pilsētām Valkas apriņķī ir vēl 5 ciemi.

Ērgemes ciems — Ērgemes pagastā. Bij. Krievijas laikos Ērgemes apkārtnes iedzīvotāji, galvenā kārtā amatnieki, nomājuši no Vīgantū, Brentu un Ērgemes muižniekiem mazākus zemes gabalus, uz kuriem uzceluši ēkas. Latvijas laikā šiem amatniekiem viņu zemes īpašumi piešķirti par dzimtu. Ciems atrodas 3 km no Ērgemes dzelzceļa stacijas. Ciemā 54 mājas ar 321 iedzīvotāju (129 vīrieši un 192 sievietes), resp. ar 107 atsevišķām ģimenēm. 99,38% iedzīvotāju latvieši.

Gaujienas ciems — Gaujienas pagastā — izcēlies uz bij. Gaujienas muižas zemes. Tuvākā dzelzceļa stacija — Ape 25 km. Ciemam autobusu satiksme ar Apes un Āraišu stacijām un tieša satiksme ar Rīgu. Ciemā 32 mājas ar 207 iedzīvotājiem (87 vīrieši un 120 sievietes), resp. ar 74 atsevišķām ģimenēm. 99,04% iedzīvotāju — latvieši.

Jaunkārķu ciems — Kārķu pagastā — izveidojies pēc kara gados. Tuvākā dzelzceļa stacija Pīksāri — 10 km. Ciemā 31 māja ar 211 iedzīvotājiem (102 vīr. un 109 siev.), resp. ar 43 atsevišķām ģimenēm. 98,58% no iedzīvotājiem latvieši un 1,42% igauņi.

Palsmanes ciems — tāda paša nosaukuma pagastā — izveidojies pēc Palsmanes muižas centra sadalīšanas amatnieku saimniecī-

bās un apbūves gabalos. Tuvākā dzelzceļa stacija Smiltene — 22 km. Ciemā 79 mājas ar 482 iedzīvotājiem (209 vīr. un 273 siev.) vai 141 atsevišķa ģimene. No ciema iedzīvotājiem 97,09% latvieši.

Vijciems — Vijciema pagastā — izveidojies pēc bij. Vijciema muižas sadalīšanas amatnieku saimniecībās un apbūves gabalos. Ciems atrodas 18 km attālumā no tuvākās dzelzceļa stacijas Strenčiem. Ciemā 48 mājas ar 357 iedzīvotājiem (175 vīr. un 182 siev.), resp. ar 88 atsevišķām ģimenēm. No ciema iedzīvotājiem 98,60% latvieši un 1,40% igauņi.

Pēc dzimuma Valkas apriņķa iedzīvotāji: 36.830 vīrieši (no tiem uz laukiem 30.117) un 41.869 (34.024) sievietes, tā tad uz katrēm 1000 vīriešiem 1137 sievietes. Uz 1000 vīriešiem ir sievietes:

	1935. g.	1930. g.
Rīgas apriņķi	1114	1125
Cēsu apriņķi	1137	1141
Valmieras apriņķi	1163	1178
Valkas apriņķi	1137	1136
Mađonas apriņķi	1123	1138
Vidzemē	1143	1143

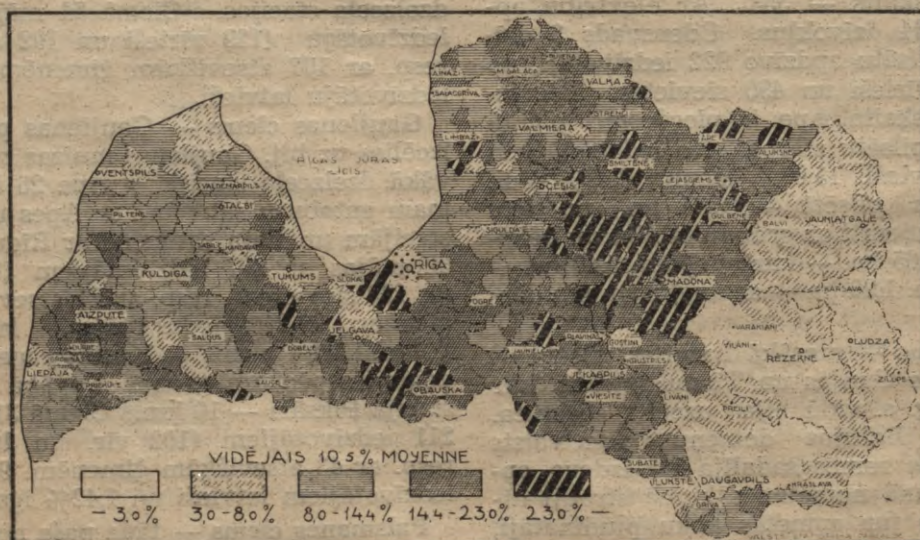
Kā no tabulas redzams, visos Vidzemes apgabala apriņķos, izņemot Valkas apriņķi, sieviešu skaits piecu gadu starplaikā samazinājies, turpretim Valkas apriņķī tas pieaudzis. Valkas apriņķa laukos uz katrēm 1000 vīriešiem ir 1130 sievietes, bet pilsētās — 1169 sievietes. Tā tad Valkas apriņķa pilsētas ar lielo sieviešu skaita pārsvaru ir tās, kas paceļ arī visa apriņķa caurmēru.

Caurmērā visā valstī uz 1000 vīriešiem ir 1139 sievietes.

Pēc tautībām Valkas apriņķa iedzīvotāji: latvieši — 71.422 (90,75%), vācieši — 343 (0,44%), krievi — 3116 (3,96%), žīdi — 615 (0,78%), igauņi — 2580 (3,28%) un 623 (0,79%) pārējo tautību piederīgie. Uz laukiem, atskaitot pilsētas, dzīvo 58.430 (91,09%) latvieši, 197 (0,31%) vācieši, 2892 (4,51%) krievi, 51 (0,08%) žīds, 2105 (3,28%) igauņi un 466 (0,73%) pārējo tautību piederīgie. Kā redzams, laukos latviešu procents vēl palielinās. Jāpiezīmē, ka no Vidzemes apgabala apriņķiem Valkas apriņķī visvairāk cittaubnieku.

Vislatviskālais pagasts

Valkas apriņķī ir Rauzas pagasts, kur latviešu ir 99,64% no šī pagasta iedzīvotāju kopskaita. Tikai nedaudz mazāk (99,59%) latviešu ir Zeltiņu pagastā. Savukārt visvairāk cittaubnieku ir Pededzes pagastā, kur to ir 56,51% no iedzīvotāju kopskaita. Šo cittaubnieku starpā vairums krievu — 52,50% un igauņu — 3,45%. Tāpat samērā daudz cittaubnieku (22,35%) ir Veclaicenes pagastā, galvenā kārtā igauņi (20,16%). Vairāk kā deviņas desmitdaļas (91,38% jeb 71.916 iedzīv.) no Valkas apr. iedzīvotājiem ir **ev.-luterāņi**. Starp lauku iedzīvotājiem ev. luterāņu procentuāli ir vēl vairāk — 91,90% (58.948 iedzīv.), 5,41% jeb 4261 iedzīvotājs ir pareizticīgs (laukos — 5,80%, resp. 3718 iedzīv.). Romas katoļu apriņķī pavisam 1327 jeb 1,69% no iedzīvotāju kopskaita (laukos — 1055 jeb 1,65%). Pārējo atsevišķo ticību piederīgo skaits ir mazāks par 1 procentu.

30—50 ha lielu saimniecību skaits 1935. g. %

Valkas apriņķa iedzīvotājus **vecuma un ģimenes stāvokļa** sadalījumā raksturo tabula:

15,35% no Vidzemē šķirto laulību kopskaita.

Pēc Veselības departamenta ziņām ar li-

Vecuma grupas	Neprecējušies		Precējušies		Atrairņi		Šķirti		Nezināmi		Kopā	
	skaitis	%	skaitis	%	skaitis	%	skaitis	%	skaitis	%	skaitis	%
0—9	12251	30,92	—	—	—	—	—	—	—	—	12251	15,57
10—14	5721	14,44	—	—	—	—	—	—	—	—	5721	7,27
15—19	4110	10,37	40	0,13	1	0,01	—	—	—	—	4151	5,27
20—29	8961	22,62	3621	11,43	34	0,48	23	6,67	1	4,17	12640	16,06
30—39	3648	9,21	7883	24,89	277	3,93	120	34,78	1	4,17	11929	15,16
40—49	1914	4,83	6932	21,89	685	9,73	92	26,67	2	8,33	9625	12,23
50—59	1397	3,53	6369	20,11	1290	18,32	65	18,84	2	8,33	9123	11,59
60 g. u. v.	1568	3,96	6807	21,50	4735	67,23	45	13,04	1	4,17	3156	16,72
Nezin.	49	0,12	16	0,05	21	0,30	—	—	17	70,83	103	0,13
Kopā	39619	100,00	31668	100,00	7043	100,00	345	100,0	24	100,0	78699	100,0

Sadalot visus Valkas apriņķa iedzīvotājus trīs vecuma grupās — bērnos (līdz 14 gadiem), darba spējigos (no 15 līdz 59 gadiem) un vecos iedzīvotājos (60. g. veci un vecāki), redzams, ka bērnu ir 22,84% no iedzīvotāju kopskaita, darba spējīgo — 60,31% un veco iedzīvotāju 16,85%.

Pēc ģimenes stāvokļa — 50,34% neprecējušies, 40,24% — precējušies, 8,95% atrairņi un 0,44% šķirti.

1935. gadā Valkas apriņķī noslēgtas 574 laulības, kas ir 3,48% no visa noslēgto laulību skaita valstī un 19,08% no noslēgto laulību skaita Vidzemē. Dzimuši (bez nedzīvi dzimušiem) 608 zēni un 617 meitenes, uz 100 meitenēm dzimuši 98,54 zēni. Tā tad Valkas apriņķis ir viens no tiem apriņķiem, kur dzimušo skaitā meitenes ir pārsvarā. No Vidzemes apgabala apriņķiem vēl tikai Cēsu apriņķī piedzimušas vairāk meitenes nekā zēni. No minētā skaita — 1225 dzimušiem — ārļaulībā dzimuši — 112. Tā tad no katriem 100 dzīvi dzimušiem ārļaulībā dzimuši 9,14. Ar ārļaulībā dzimušo skaitu Valkas apriņķis ir zem visas valsts caurmēra un arī zem Vidzemes caurmēra. Vidzemē šis caurmērs ir 10,98 un visā valstī — 9,17. Tai pašā laikā pirmajā dzīvības gadā miruši 62 zēni (10,20 no 100 dzīvi dzimušiem) un 29 meitenes (4,70), vidēji — 7,43. No ārļaulībā dzimušiem pirmā dzīvības gadā apriņķī miruši 10. Zīdaiņu mirstība Valkas apriņķī ir zem caurmēra zīdaiņu mirstības visā valstī (7,89), bet pārsniedz šo caurmēru Vidzemē (6,28). Kā jau aizrādīts, 1935. gadā Valkas apriņķī dzimuši pavisam 1225 bērni, bet tai pašā laikā miruši 1145, kādēļ dabiskais iedzīvotāju pieaugums 1935. gadā ir 80. Ar samērā niecīgo dabisko iedzīvotāju skaita pieaugumu Valkas apriņķis stāv trešā vietā Vidzemes apriņķu starpā. Izirušas un šķirtas 1935. gadā apriņķī 35 laulības, kas ir 1,82% no visā valstī un

pīgām slimībām Valkas apriņķī 1935. gadā saslimuši 604 cilvēki, kas ir 4,66% no visā valstī ar lipīgām slimībām saslimušiem. Salīdzinot 1935. gadu ar iepriekšējo gadu, saslimšanas gadījumu skaits par 33,04% palielinājies. Visvairāk 1935. gadā slimojuši ar šarlaku (210) un gripu, influenci (174).

1935. gadā Valkas apriņķī darbojušās 5 slimnīcās un sanātorijas ar 497 gultām. Gada laikā minētās slimnīcās un sanātorijās ārstējušies 2881 persona. Uz 1935. g. 31. decembri apriņķī skaitījās 35 ārsti, 14 zobārsti, 43 vecmātes, 10 ambulances un veselības kopšanas punkti, 3 ķīm.-bakter. laboratorijas, 3 Rentgena aparāti un 20 kalnu saules kabineti. Tai pašā laikā Valkas apriņķī darbojušās 26 aptiekas un 10 drogu veikali. Aptiekās gada laikā izsniegtas par maksu zāles pēc 93.728 receptēm.

1935. g. dažādās tiesus instancēs notiesātas 345 personas, kas savus noziegumus izdarījušas Valkas apriņķī, pie kam 256 personas noziegumu izdarījušas uz laukiem un 89 — pilsētās. Salīdzinot ar iepriekšējo, 1934. g., notiesāto skaitu par 12,21% samazinājies. Valkas apriņķa notiesāto skaits ir 2,74% no visā valstī un 15,35% no Vidzemes apgabalā notiesāto skaita.

Izglītības iestādes Valkas apriņķī.

1935.-36. mācības gadā visā apriņķī darbojušās 82 pamatskolas, no tām 15 pilsētās un 67 uz laukiem. Pamatskolu tīkls Valkas apriņķī vidējs, jo uz vienu skolu ir 960 iedzīvotāju, bet visā valstī šis caurmērs ir 1024 un Vidzemē — 945. Pamatskolās 1935.-36. mācības gadā bijuši 269 skolotāji: un 8092 skolēni (pilsētu — 2142 un lauku — 5950). 4 pamatskolas ar 435 skolēniem uzturējusi valsts, 77 pamatskolas ar 7629 skolēniem — pašvaldības un 1 skolu ar 28 skolēniem — organizācijas. No minētām 82 pamatskolām bijušas: latviešu —

77 ar 7843 skolēniem, krievu — 2 ar 144 skolēniem un igauņu 2 ar 105 skolēniem. Tai pašā laikā aprīņķī darbojušās 4 latviešu vidusskolas ar 521 skolēnu. Bez tam vēl strādājušas 2 divgadīgās lauksaimniecības skolas ar 72 skolēniem, 1 laukstrādnieku skola ar 14 skolēniem un 3 piensaimniec. un lopkop. skolas ar 37 skolēniem.

1935. gadā aprīņķī darbojušies 51 vispārējā tipa bibliotēka, no tām 11 pilsētās un 40 uz laukiem. 20 bibliotēkas piederējušas pašvaldībām un 31 privātām organizācijām. Kopējais sējumu skaits minētās bibliotēkās uz 1936. gada 1. janvāri bijis 52.581, no tiem lauku bibliotēkās — 37.169. No visiem sējumiem — 50.663 bijuši latviešu valodā un 1918 svešvalodās. Samērā visvairāk bibliotēku ēveles (4 bibliotēkas), Pededzes (3 bibl.) un Smiltenes (3 bibl.) pagastā. Turpretim, Alūksnes, Ilzenes un Jaunrozes pagastā bibliotēku vēl nav. Visās bibliotēkās 1935. gadā izsniegti lasīšanai 50.432 sējumi, no tiem uz laukiem — 28.835. Lasāmības koeficients Valkas aprīņķī (16,3) zemāks par lasāmības koeficientu Vidzemes apgabalā (18,9) un zemāks arī par lasāmības koeficientu caurmērā visā valstī (21,5). 1935. gadā Valkas aprīņķī izdoti trīs latviešu žurnāli un iznākuši 3 latviešu laikraksti.

Valkas aprīņķa zemesceļu gaŗums ir 2273,5 km, no tiem 1259 km šosejas, 12,5 bruģi un 607,2 km I šķ. grantēti zemesceļi. Visi šie ceļi ar kopējo 745,6 km gaŗumu atrodas valsts labošanā, bet 2. šķiras — 644,0 km un 3. šķiras — 883,9 km zemes ceļi labojami kļaušu kārtā.

Valkas aprīņķa lauku apdzīvotās vietas.

Valkas aprīņķī 1935. gadā bijušas 11.254 lauku apdzīvotās vietas (dzīvojamās ēkas), kas ir 4,98% no visas valsts lauku apdzīvoto vietu kopskaita. No šīm 11.254 lauku apdzīvotām vietām 5517 (jeb 49,02%) ir vecsaimniecību dzīvojamās ēkas, 3332 (29,61%) jaunsaimniecību dzīvojamās ēkas, 1644 (14,61%) mazmājas un atsevišķas kalpu mājas, 76 (0,67%) apdzīvotas skolu ēkas un 685 (6,09%) dažādas pārējās ēkas.

Valkas aprīņķī visvairāk ir trīsistabu (telpu) lauku apdzīvoto vietu, 3235 (jeb 8,13% no visu triju telpu apdzīvoto vietu skaita valstī), tad 2448 (8,08%) četrīstabu apdzīvotās vietas, 2373 (4,03%) divīstabu apdzīvotās vietas, 1209 (6,66%) seš- un vairāk istabu apdzīvotās vietas, 987 (1,54%) vienīstabu apdzīv. vietas un 961 (7,08%) piecīstabu apdzīvotās vietas.

Jāatzīmē, ka Valkas aprīņķī gandrīz deviņas desmitdaļas no apdzīvoto vietu apsaimniekotājiem ir latvieši. Tā latvieši

apsaimnieko 9965 (jeb 88,55%) un krievi 304 (2,70%) apdzīvotās vietas.

Visvairāk aprīņķī (8009 jeb 71,26%) ir tādu apdzīvoto vietu, kurās dzīvo tikai viena ģimene, daudz mazāk (2167 jeb 19,28%) jau no divām ģimenēm aizņemtu apdzīvoto vietu.

Apgaismošana. 10.962 (jeb 97,40%) lauku apdzīvotās vietas aprīņķī apgaismo ar petroleju un tikai 279 (jeb 2,48%) apdzīvotās vietās ir iekārtota elektriskā apgaismošana. Procentuāli vēl vairāk ar elektrību apgaismotu lauku apdzīvoto vietu no Vidzemes aprīņķiem ir Rīgas (10,82%), Cēsu (4,07%) un Valmieras (2,66%) aprīņķi.

Valkas aprīņķa lauku apdzīvoto vietu apgaismošanas veidi:

Pagasti	Ar elektrību apgaismoto vietu skaits		Ar petroleju apgaismoto vietu skaits	
		%		%
Alsviķa	3	0,75	398	99,25
Alūksnes	7	2,64	253	95,47
Annas	5	1,12	439	98,65
Bejas	7	1,69	407	98,31
Bilskas	—	—	232	—
Blomes	—	—	232	—
Cirgaļu	—	—	395	—
Dūres	—	—	123	—
Ērgemes	—	—	313	—
Ēveles	2	0,72	275	99,28
Gaujienas	7	1,94	352	97,78
Grundzāles	—	—	117	—
Ilzenes	—	—	227	—
Jaunlaicenes	26	5,96	410	94,04
Jaunrozes	—	—	178	—
Jērcēnu	1	0,53	186	99,47
Kalnecmpju	—	—	340	—
Kārķu	5	1,64	300	98,36
Karvas	29	15,59	157	84,41
Lejasciema	26	5,68	432	94,32
Lugāžu	2	0,78	256	99,22
Māilupes	12	2,84	408	96,68
Mārkalnes	—	—	378	—
Mēŗa	—	—	130	—
Omuļu	2	1,29	153	98,71
Palsmanes	2	0,46	430	99,54
Pededzes	—	—	43	—
Plāņu	9	9,68	84	90,32
Rauzas	—	—	93	—
Sinoles	13	5,31	232	94,69
Smiltenes	3	0,53	564	99,47
Trapenes	—	—	217	—
Trikātas	111	22,75	375	76,84
Valkas	1	1,09	91	98,91
Veclaicenes	—	—	332	—
Vijciema	2	0,88	225	99,12
Zeltiņu	2	1,12	177	98,88
Ziemēŗa	2	0,69	289	99,51
Zvārtavas	—	—	219	—

No šiem skaitļiem redzams, ka samērā visvairāk apdzīvoto vietu ar elektrisko apgaismošanu ir Trikātas un Karvas pagastā, bet dažos pagastos 1935. gadā vēl nebija nevienas ar elektrību apgaismotas lauku apdzīvotas vietas.

Ūdensapgāde. Dzeramo ūdeni 8587 (jeb 76,30%) lauku apdzīvotās vietās aprīņķi ņem no akām, 1308 (11,62%) no ūdenssūkņiem, 575 (5,11%) no upēm un ezeriem un 67 (0,60%) apdzīvotās vietās ierīkots ūdensvads. 7 apdzīvotās vietās ūdeni piegādā trieci.

Lauku saimniecības.

Valkas aprīņķī 1935. gadā bijušas pavisam 14.187 dažāda rakstura lauku saimniecības, kas ir 5,15% no visa saimniecību kopskaita valstī. Pēc lieluma grupām minētās 14.187 saimniecības sadalās:

Saimniecību skaits un zemes kopplatība 1935. gadā.

	Saimniecību		Zemes kopplatība	
	skaits	%	skaits	%
Līdz 1 ha	2.147	15,13	854,77	0,29
1— 2 ha	706	4,98	1.065,07	0,36
2— 5 ha	1.086	7,65	3.342,79	1,12
5— 10 ha	926	6,53	6.989,43	2,35
10— 15 ha	1.067	7,52	13.420,91	4,51
15— 20 ha	1.969	13,88	34.970,67	11,76
20— 30 ha	2.879	20,29	69.533,60	23,33
30— 50 ha	2.187	15,42	85.011,28	28,59
50—100 ha	1.152	8,12	73.985,54	24,88
Pāri par 100 ha	68	0,48	8.175,38	2,75
Kopā	14.187	100,00	297.349,44	100,00

Pēc saimniecību zemes kopplatības 1935. gadā vislielākie pagasti Valkas aprīņķī ir Smiltenes ar 16.667,81 ha lielu saimniecību zemes platību, Trikātas — 14.826,07 ha un Palsmanes — 12.847,86 ha. Bet vismazākie — Rauzas — 2597,21 ha, Dūres — 2697,33 ha un Valkas 3038,34 ha lielu saimniecību zemes platību.

Zemes kulturveidi.

Valkas aprīņķī zemes sadalījums pēc kulturveidiem (1929. g.): aŗamzeme (ieskaitot augļu un sakņu dārzus) — 108.616,33 ha (jeb 23,85% no visas zemes kopplatības), pļavas — 63.514,71 ha (13,95%), ganības — 54.426,02 ha (11,95%), meži un krūmi — 155.060,03 ha (34,05%), un pārējā zeme un ūdeņi — 73.763,21 ha (16,20%). Samērā visaugstākais aŗam- un dārzu zemes procents

1929. gadā bija Blomu (42,60%), Bilskas (35,65%), Ēveles (33,10%) un Veclaicenes (33,10%) pagastā, kurpretim, viszemākais — Dūres (11,33%), Sinoles (12,91%), Lugažu (14,95%) un Gaujienas (15,48%) pagastā. Pļavu procents visaugstākais ir Ēveles (24,04%), Blomu (23,96%) un Jērcēnu (19,61%) pagastā. Maz pļavu ir Dūres (5,95%), Gaujienas (8,31%), Lugažu (8,50%) un Sinoles (9,06%) pagastā. Ganību visvairāk Jaunrozes (25,80%), Pededzes (20,40%), Veclaicenes (18,19%) un Mārkalnes (17,80%) pagastā. Maz ganību Dūres (5,90%) un Gaujienas (5,99%) pagastā. Mežu un krūmāju visvairāk saskaitīts Dūres (69,61%), Sinoles (53,84%), Lugažu (51,87%) un Gaujienas (48,70%) pagastā. Samērā maz mežu Blomu (6,36%) un Jaunrozes (9,36%) pagastā.

Salīdzinot 1935. un 1929. gadā lauksaimniecībā izlietoto zemi, redzams, ka tā 1935. gadā palielinājusies par 4,46% un ir 236.666,05 ha pret 226.557,06 ha 1929. gadā. Par 6,73% palielinājusies aŗamzemes un dārzu platība (115.924,83 ha — 1935. gadā), pļavu platība palielinājusies par 4,69% (66.490,96 ha 1935. g.). Turpretim par 0,32% samazinājusies dabisko ganību platība un 1935. gadā ir 54.250,26 ha. Zemāk minētā tabula rāda iedzīvotāju skaitu uz 100 ha aŗamzemes Valkas aprīņķa atsevišķos pagastos:

Pagasti	Iedzīvotāju skaits uz 100 ha aŗamzemes
Alsviķa	54,78
Alūksnes	51,52
Annas	57,80
Bejas	60,56
Bilskas	42,39
Blomes	45,72
Cirgaļu	58,76
Dūres	73,95
Ērgemes	51,68
Ēveles	54,81
Gaujienas	65,41
Grundzāles	57,11
Ilzenes	58,00
Jaunlaicenes	58,15
Jaunrozes	54,00
Jērcēnu	47,84
Kalnecmpju	57,01
Kārķu	52,46
Karvas	69,04
Lejasciema	64,51
Lugažu	41,70
Mārupes	66,81
Mārkalnes	58,78

Mēra	50,03
Omūļu	53,16
Palsmanes	56,30
Pededzes	85,20
Plāņu	43,72
Rauzas	48,61
Sinoles	70,40
Smiltenes	47,06
Trapenēs	52,11
Trikātas	48,44
Valkas	43,98
Veclaicenes	55,71
Vijciema	60,33
Zeltiņu	57,79
Ziemeņa	59,96
Zvārtavas	56,79

Vislielākais iedzīvotāju skaits uz 100 ha aņamzemes ir Pededzes un Dūres, bet vismazākais — Lugažu pagastā.

Visā apriņķī (bez pilsētām) caurmērā uz 100 ha aņamzemes ir 55,86 iedzīvotāji.

Sējumu platība.

Valkas apriņķa laukaugu sējumu platība 1936. g. bijusi (100 hektāros): rudziem (ziemas un vasaras) 11,6 (vai 11,09% no visas sējumu kopplatības), ziemas kviešiem — 1,5 (1,43%), vasaras kviešiem — 4,8 (4,59%), miežiem — 10,5 (10,04%), auzām — 25,7 (24,57%), mistram — 2,6 (2,48%), zirņiem un citiem pākšaugiem — 1,2 (1,15%), āboliņam u. c. tīruma zālājiem (ieskaitot sēklas āboliņa platību) — 34,4 (32,89%), kartupeļiem — 6,4 (6,12%),

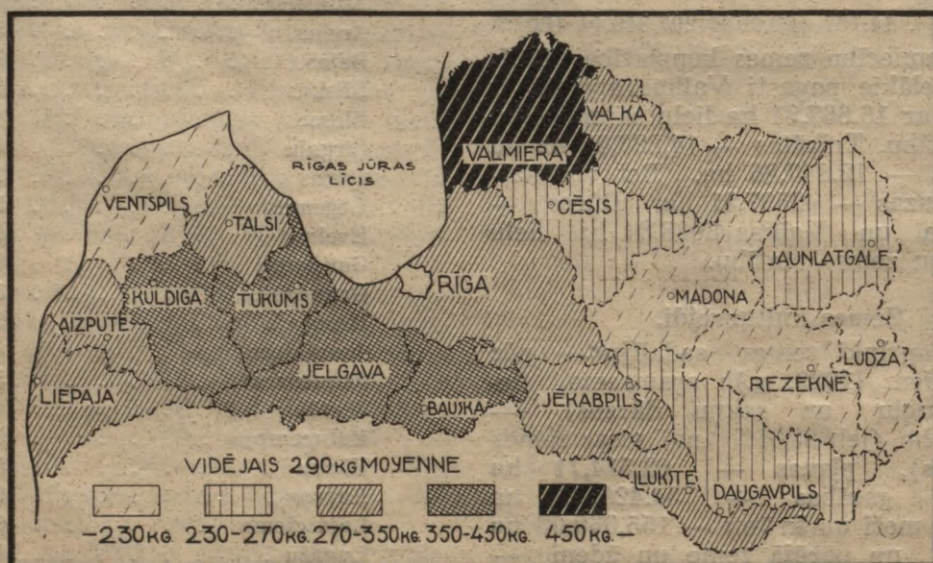
saknaugiem — 3,1 (2,96%), liniem — 2,1 (2,01%) un pārējiem laukaugiem (ieskaitot cukurbiešu sējumu platību) — 0,7 (0,67%).

Salīdzinot 1936. un 1935. gada atsevišķu laukaugu sējumu platības Valkas apriņķī, redzams, ka 1936. gadā palielinājusies vasaras kviešu (par 23,08%), auzu (par 6,20%), āboliņa u. c. tīruma zālāju (par 9,90%), saknaugu (par 6,90%) un pārējo laukaugu (par 16,67%) sējumu platība. Turpretim, samazinājusies rudzu (par 9,37%), ziemas kviešu (par 46,43%), miežu (par 5,41%), zirņu un citu pākšaugu (par 7,69%), kartupeļu (par 4,48%) un līnu (par 16,0%) sējumu platība. Nav mainījusies mistra sējumu platība.

Apskatot atsevišķo laukaugu sējumu platības 1936. gadā Vidzemes apgabala apriņķos un caurmērā visā Vidzemē un salīdzinot tās ar šo laukaugu sējumu platībām 1935. un 1934. gadā, redzam, ka:

Rudzu (ziemas un vasaras) sējumu platība:

	1936. g.		1935. g.		1934. g.
	1000 ha	%	1000 ha	%	1000 ha
Rīgas apriņķis	15,3	93,87	16,3	100	15,7
Cēsu apriņķis	9,7	101,04	9,6	100	9,6
Valmieras apr.	15,5	92,81	16,7	100	18,4
Valkas apr.	11,6	90,63	12,8	100	12,7
Madonas apr.	8,9	85,58	10,4	100	10,1
Vidzemē	61,0	92,71	65,8	100	66,5
Latvijā	257,9	95,38	270,4	100	268,2

50—100 ha lielu saimniecību skaits 1935. g. %

visos Vidzemes apgabala aprīņķos, izņemot Cēsu aprīņķi, samazinājusies. Valkas aprīņķī rudzu lauku platība 1936. g. ir par 9,37% mazāka, nekā 1935. gadā un no visas rudzu lauku kopplatības ir 4,50%. Diezgan jūtami samazinājusies rudzu sējumu platība arī Vidzemē (par 7,29%) un visā valstī (par 4,62%).

Kviešu (ziemas un vasaras) sējumu platība:

	1936. g.		1935. g.		1934. g.	
	1000 ha	%	1000 ha	%	1000 ha	%
Rīgas aprīņķī	9,1	97,85	9,3	100	10,0	
Cēsu aprīņķī	5,0	92,59	5,4	100	5,7	
Valmieras apr.	5,8	84,06	6,9	100	8,3	
Valkas aprīņķī	6,3	94,03	6,7	100	6,9	
Madonas apr.	6,3	98,44	6,4	100	6,6	
Vidzemē	32,5	93,66	34,7	100	37,5	
Latvijā	129,0	91,81	140,5	100	142,0	

Arī ziemās un vasaras kviešu sējumu platības 1936. g. samazinājušās visos Vidzemes aprīņķos — Valkas aprīņķī par 5,97%. Apskatot atsevišķi ziemas un vasaras kviešu sējumu platības, redzams, ka 1936. g. samazinājusies vienīgi ziemas kviešu sējumu platība (Valkas aprīņķī par 46,43%, Vidzemē — par 46,22% un caurmērā visā valstī par 30,79%), turpretim, vasaras kviešu sējumu platība viscaur palielinājusies (Valkas aprīņķī par 23,08%, Vidzemē par 14,47% un caurmērā visā valstī par 26,53%), tomēr ne tik daudz, par cik ziemas kviešu lauki samazinājušies, kādēļ kopējā kviešu lauku platība 1936. gadā mazāka, nekā 1935. g. No visas kviešu lauku kopplatības Valkas aprīņķī 1936. gadā bija 4,88% un Vidzemē — 25,19%.

Miežu sējumu platība:

	1936. g.		1935. g.		1934. g.	
	1000 ha	%	1000 ha	%	1000 ha	%
Rīgas aprīņķī	6,9	90,79	7,6	100	7,0	
Cēsu aprīņķī	7,4	88,10	8,4	100	8,2	
Valmieras apr.	9,6	85,71	11,2	100	9,9	
Valkas aprīņķī	10,5	94,59	11,1	100	10,1	
Madonas apr.	11,4	95,80	11,9	100	11,4	
Vidzemē	45,8	91,24	50,2	100	46,6	
Latvijā	189,3	98,03	193,1	100	180,1	

Vidzemes apgabala aprīņķos miežu aizņemtā platība 1936. gadā samazinājusies, tāpat tā samazinājusies arī Vidzemē un caurmērā visā valstī, turpretim Kurzemē un Zemgalē tā nedaudz pieaugusi. Valkas

apriņķī miežu sējumu platība 1936. gadā ir par 5,41% mazāka, nekā 1935. gadā un no visas miežu sējumu kopplatības Valkas aprīņķī ir 5,55% un Vidzemē — 24,19%.

Auzu lauku platība:

	1936. g.		1935. g.		1934. g.	
	1000 ha	%	1000 ha	%	1000 ha	%
Rīgas aprīņķī	27,8	103,35	26,9	100	23,3	
Cēsu aprīņķī	21,5	102,38	21,0	100	19,6	
Valmieras apr.	23,3	101,75	22,9	100	22,0	
Valkas aprīņķī	25,7	106,20	24,2	100	23,0	
Madonas apr.	23,0	101,77	22,6	100	21,2	
Vidzemē	121,3	103,15	117,6	100	109,1	
Latvijā	339,2	102,02	332,5	100	300,2	

1936. gada auzu lauku platība Vidzemē viscaur nedaudz lielāka, nekā 1935. gadā. Salīdzinot ar 1934. gadu, tā palielinājusies diezgan jūtami. No Vidzemes apgabala aprīņķiem visvairāk auzu lauku platība palielinājusies Valkas aprīņķī, kur 1936. gadā tā par 6,20% lielāka, nekā 1935. gadā. No kopējās auzu lauku platības Valkas aprīņķī ir 7,58% un Vidzemē 35,76%. Tā tad Vidzemē ir vairāk, nekā trešā daļa no visas auzu lauku kopplatības valstī.

Mistra lauku platība:

	1936. g.		1935. g.		1934. g.	
	1000 ha	%	1000 ha	%	1000 ha	%
Rīgas aprīņķī	3,7	102,78	3,6	100	3,1	
Cēsu aprīņķī	2,0	100,00	2,0	100	1,8	
Valmieras apr.	7,0	122,81	5,7	100	4,9	
Valkas aprīņķī	2,6	100,00	2,6	100	2,2	
Madonas apr.	2,6	108,33	2,4	100	2,2	
Vidzemē	17,9	109,82	16,3	100	14,2	
Latvijā	77,1	109,36	70,5	100	71,8	

Mistra aizņemtā platība 1936. gadā palielinājusies caurmērā visā valstī, Vidzemē un arī trijos Vidzemes apgabala aprīņķos. Tomēr Cēsu un Valkas aprīņķī tā palikusi tāda pat kā 1935. gadā. Salīdzinot ar 1934. gadu, arī šajos divos aprīņķos mistra lauku platība pieaugusi. No visas mistra sējumu kopplatības Vidzemē ir 23,22% un Valkas aprīņķī 3,37%.

Zirņu lauku platība:

	1936. g.		1935. g.		1934. g.
	1000		1000		1000
	ha	%	ha	%	ha
Rīgas apriņķī .	1,3	86,67	1,5	100	1,1
Cēsu apriņķī .	1,3	81,25	1,6	100	1,2
Valmieras apr. .	0,9	90,00	1,0	100	0,4
Valkas apriņķī .	1,2	92,31	1,3	100	1,4
Madonas apr. .	1,6	88,89	1,8	100	2,0
<hr/>					
Vidzemē . . .	6,3	87,50	7,2	100	6,1
Latvijā . . .	39,4	94,03	41,9	100	44,1

Zirņu lauku platība 1936. gadā Kurzemē un Zemgalē nedaudz lielāka nekā 1935. g., bet Vidzemē un Latgalē mazāka. Samazinājusies (par 5,97%) tā arī caurmērā visā valstī. No Vidzemes apriņķiem Valkas apriņķī gan vērojama vismazākā zirņu lauku platības samazināšanās — tikai par 7,69%, turpretim Cēsu apriņķī tā samazinājusies par 18,75%. No visas zirņu kopplatības valstī — Vidzemē ir 15,99% un Valkas apriņķī 3,05 proc.

Linu platība:

	1936. g.		1935. g.		1934. g.
	1000		1000		1000
	ha	%	ha	%	ha
Rīgas apriņķī .	1,5	78,95	1,9	100	1,4
Cēsu apriņķī .	1,1	91,67	1,2	100	0,8
Valmieras apr. .	4,2	97,67	4,3	100	3,2
Valkas apriņķī .	2,1	84,00	2,5	100	1,7
Madonas apr. .	2,9	82,86	3,5	100	2,3
<hr/>					
Vidzemē . . .	11,8	88,06	13,4	100	9,4
Latvijā . . .	67,2	98,97	67,9	100	46,3

Linu lauku platība 1936. gadā palielinājusies vienīgi Latgalē (par 4,35%), turpretim visos pārējos apgabalos un arī caurmērā visā valstī — samazinājusies. Salīdzinot ar 1934. gadu, tā 1936. gadā tomēr viscaur ir lielāka.

Kartupeļu lauku platība:

	1936. g.		1935. g.		1934. g.
	1000		1000		1000
	ha	%	ha	%	ha
Rīgas apriņķī .	11,5	99,14	11,6	100	10,8
Cēsu apriņķī .	5,2	100,00	5,2	100	4,8
Valmieras apr. .	8,4	90,32	9,3	100	9,1
Valkas apriņķī .	6,4	95,52	6,7	100	6,4
Madonas apr. .	5,9	96,72	6,1	100	5,8
<hr/>					
Vidzemē . . .	37,4	96,14	38,9	100	36,9
Latvijā . . .	119,8	96,85	123,7	100	107,6

Kartupeļu lauku platība 1936. gadā vienīgi Rēzeknes un Ludzas apriņķī nedaudz lielāka nekā 1935. gadā, Cēsu apriņķī tā palikusi tāda pat, turpretim visos pārējos apriņķos un arī caurmērā visā valstī samazinājusies. Valkas apriņķī kartupeļu lauku platība 1936. gadā ir par 4,48% mazāka nekā 1935. gadā, tomēr tā nav mainījusies attiecībā pret 1934. gadu.

Apskatot atsevišķo laukaugu caurmēra un kopražas apmērus Vidzemes apgabala apriņķos, Vidzemē un caurmērā visā valstī un salīdzinot ar caurmēra un kopražas apmēriem agrākajos gados, redzams, ka ziemas rudzu

	Raža no 1 ha/kv.			
	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935. = 100)			
		%		
Rīgas apriņķī .	14,93	91,88	16,25	18,01
Cēsu apriņķī .	12,27	84,27	14,56	15,90
Valmieras apr. .	13,61	74,62	18,24	22,82
Valkas apr. .	11,94	78,86	15,14	16,62
Madonas apr. .	9,22	67,74	13,61	14,67
<hr/>				
Vidzemē . . .	12,78	80,48	15,88	18,27
Latvijā . . .	11,15	82,41	13,53	15,42

	Kopražā 1000 kvint.			
	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935. = 100)			
		%		
Rīgas apriņķī .	225,4	86,13	261,7	279,2
Cēsu apriņķī .	116,6	84,31	138,3	149,5
Valmieras apr. .	209,6	68,81	304,6	415,3
Valkas apr. .	137,3	71,40	182,3	207,7
Madonas apr. .	79,3	57,13	138,8	146,7
<hr/>				
Vidzemē . . .	768,2	74,17	1035,7	1198,4
Latvijā . . .	2830,9	78,59	3602,0	4078,3

caurmēra raža 1936. gadā visos Vidzemes apriņķos stipri zemāka nekā 1935. gadā un līdz ar to samazinājusies arī ziemas rudzu kopražā. No Vidzemes apgabala apriņķiem vislabākās ziemas rudzu caurmēra ražas 1936. gadā bijušas Rīgas un Valmieras apriņķī, bet visvājākās Valkas un Madonas apriņķī. Valkas apriņķī, ievācot caurmērā no 1 ha 11,94 kvintālus, ražoti pavisam 137,3 tūkstoši kvintālu ziemas rudzu, kas no visas ziemas rudzu kopražas valstī ir 4,85% un no šī laukauga kopražas Vidzemē — 17,87%.

Vasaras rudzi:

	Raža no 1 ha/kv.			
	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			
	%			
Rīgas apriņķī .	10,63	87,20	12,19	12,81
Cēsu apriņķī .	9,56	89,26	10,71	10,68
Valmieras apr.	11,74	—	—	14,68
Valkas apr.	8,67	93,03	9,32	10,42
Madonas apr.	8,40	94,70	8,87	11,00
Vidzemē .	9,55	92,18	10,36	12,02
Latvijā .	7,15	81,25	8,80	10,63

Kopraža 1000 kvint.

	1936. g.			
	1935. g.	1934. g.		
	(1935.=100)			
	%			
Rīgas apriņķī .	2,1	87,50	2,4	2,5
Cēsu apriņķī .	1,9	172,73	1,1	2,1
Valmieras apr.	1,2	—	—	3,0
Valkas apr.	0,9	100,00	0,9	2,1
Madonas apr.	2,5	138,89	1,8	1,1
Vidzemē .	8,6	138,71	6,2	10,8
Latvijā .	29,2	79,13	36,9	39,3

Arī vasaras rudzu caurmēra ražas pagājušā gadā visos Vidzemes apgabala apriņķos ir zemākas nekā 1935. gadā. Samērā augstākās caurmēra ražas ievāktas Madonas un Valkas apriņķī. Salīdzinot ar 1934. gadu, 1936. gadā caurmērā no 1 ha ievākts vēl daudz mazāk vasaras rudzu.

Valkas apriņķī caurmērā no 1 ha ievākti 8,67 kvintāli vasaras rudzu, kas devuši pašam 0,9 tūkst. kvint. kopražas. Valkas apriņķa vasaras rudzu kopražs ir 10,47% no Vidzemes un 3,08% no visā valstī ievāktās vasaras rudzu kopražas.

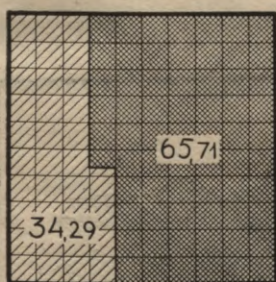
Ziemas kvieši:

	Raža no 1 ha/kv.			
	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			
	%			
Rīgas apriņķī .	14,28	99,51	14,35	17,03
Cēsu apriņķī .	12,05	97,33	12,38	15,44
Valmieras apr.	13,00	91,16	14,26	19,24
Valkas apr.	12,03	90,79	13,25	16,40
Madonas apr.	9,26	75,96	12,19	14,81
Vidzemē .	12,19	90,83	13,42	16,80
Latvijā .	13,08	93,50	13,99	17,04

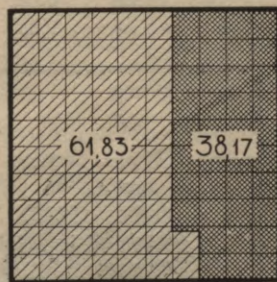
Kopraža 1000 kvint.

	1936. g.			
	1935. g.	1934. g.		
	(1935.=100)			
	%			
Rīgas apr.	15,7	52,16	30,1	39,2
Cēsu apriņķī .	13,3	59,64	22,3	37,1
Valmieras apr.	20,8	44,26	47,0	63,5
Valkas apr.	18,0	48,52	37,1	45,9
Madonas apr.	10,2	43,97	23,2	31,1
Vidzemē .	78,0	48,84	159,7	216,8
Latvijā .	770,6	64,70	1191,0	1445,2

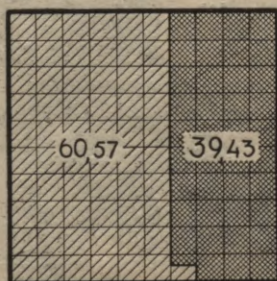
VIDZEMĒ.

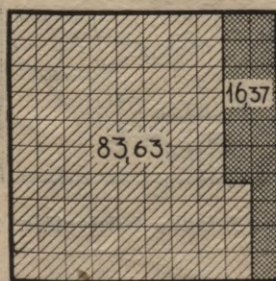
KURZEMĒ.

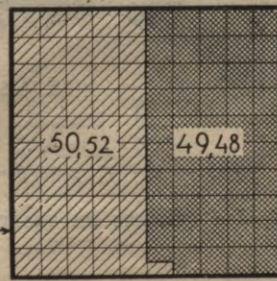
LATVIJĀ.

ZEMGALĒ.

LATGALĒ.

→ VASARAS KVIĒŠI

→ ZIEMAS KVIĒŠI

Vasaras un ziemas kviešu lauku platība

atsevišķos valsts apgabalos 1935. g. (%)

Ziemas kviešu caurmēra raža (no 1 ha) 1936. gadā visos Vidzemes apriņķos un arī vidēji visā valstī ir zemāka nekā 1935. gadā. Kaut gan caurmēra ražas nav sevišķi samazinājušās, tomēr ziemas kviešu kopražas 1936. gadā samazinājušās ļoti jūtami, dažos apriņķos un arī vidēji Vidzemes apgabālā pat vairāk nekā uz pusi. Tā Valkas apriņķī caurmērā no 1 ha 1936. gadā ievākts ziemas kviešu par 9,21% mazāk nekā 1935. g., turpretim, viss ziemas kviešu ievāktais daudzums ir par 51,48% mazāks nekā 1935. gadā. Salīdzinot ar 1934. gadu, kopražā samazinājusies vēl jūtāmāki. 1936. gadā Valkas apriņķa ziemas kviešu kopražā ir 23,08% no Vidzemē un 2,34% no visā valstī ievāktās ziemas kviešu kopražas.

Vasaras kvieši:

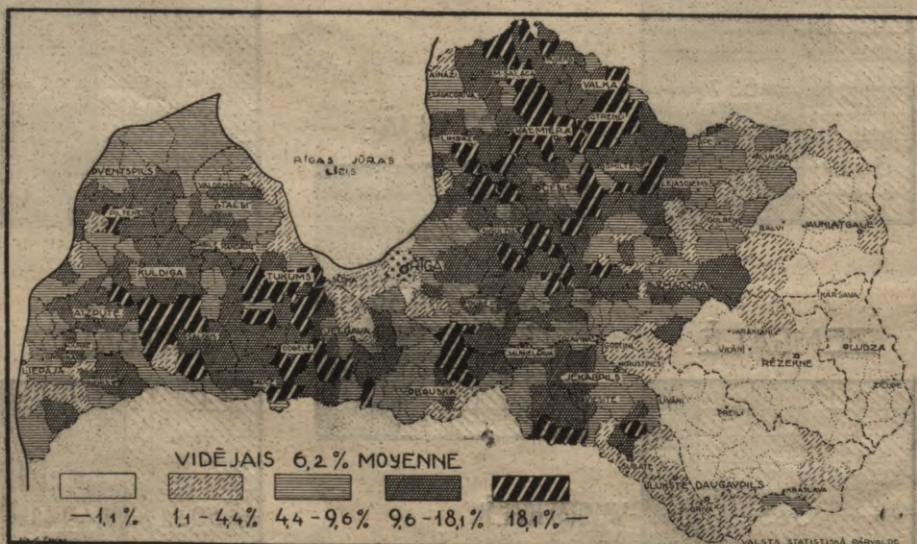
	Raža no 1 ha/kv.			
	1936. g.	1935. g. 1934. g.		
	(1935.=100)			
	%			
Rīgas apriņķī . . .	11,90	97,54	12,20	14,53
Cēsu apriņķī . . .	9,93	95,57	10,39	13,18
Valmieras apr. . .	8,50	90,33	9,41	12,88
Valkas apr.	8,99	92,87	9,68	12,29
Madonas apr. . . .	8,68	86,97	9,98	12,55
<hr/>				
Vidzemē	9,88	93,21	10,60	13,28
Latvijā	9,47	89,85	10,54	13,04

Kopražā 1000 kvint.
1936. g. 1935. g. 1934. g.
(1935.=100)
%

Rīgas : priņķi . . .	95,2	108,30	87,9	111,8
Cēsu apriņķi . . .	38,7	103,48	37,4	43,5
Valmieras apr. . .	35,7	105,31	33,9	64,4
Valkas apr.	43,2	114,59	37,7	50,4
Madonas apr. . . .	45,1	100,45	44,9	56,5

Vidzemē	257,9	106,66	241,8	326,6
Latvijā	664,2	113,81	583,6	745,9

Vasaras kviešu caurmērā no 1 ha 1936. gadā visos Vidzemes apriņķos un arī visā valstī ražots mazāk nekā 1935. gadā, tomēr, ņemot vērā vasaras kviešu sējumu platību palielināšanos, kopražā pagājušā gadā ir lielāka nekā 1935. gadā, tomēr nesasniedz 1934. gada kopražu, kad arī vasaras kviešu caurmēra raža bija stipri augstāka nekā 1936. gadā. Valkas apriņķī caurmērā no 1 ha ievākti 8,99 kv. vasaras kviešu, kas kopā devuši 43,2 tūkst. kvintālus pret 37,7 tūkst. kv. 1935. gadā un 50,4 tūkst. kv. 1934. gadā. Valkas apriņķa 1936. g. vasaras kviešu kopražā ir 16,75%, no Vidzemes un 6,50% no visas valsts vasaras kviešu kopražas.

Rudzu (ziemas un vasaras) kopražā 1935. g. caurmērā uz 1 lauku iedzīvotāju (kg).

Mieži:

	Raža no 1 ha/kv.			
	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			%
Rīgas apriņķī .	11,76	95,45	12,32	13,67
Cēsu apriņķī .	9,64	94,60	10,19	11,79
Valmieras apr.	7,63	92,60	8,24	11,39
Valkas apr.	9,12	95,30	9,57	11,25
Madonas apr.	8,54	83,15	10,27	11,53
Vidzemē . . .	9,15	91,87	9,96	11,81
Latvijā . . .	8,72	82,26	10,60	12,09

	Kopraža 1000 kvint.			
	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			%
Rīgas apriņķī .	81,1	86,55	93,7	95,7
Cēsu apriņķī .	71,3	83,29	85,6	96,7
Valmieras apr.	73,2	79,31	92,3	112,8
Valkas apr.	95,8	90,21	106,2	113,6
Madonas apr.	97,4	79,11	122,2	131,4
Vidzemē . . .	418,8	83,76	500,0	550,2
Latvijā . . .	1650,4	80,66	2046,2	2177,5

Miežu caurmēra raža un līdz ar to arī kopraža 1936. gadā visos Vidzemes apriņķos un arī caurmērā visā valstī ir mazāka, nekā 1935. gadā un vēl daudz jūtāmāk tā samazinājusies, salīdzinot ar miežu caurmēra un kopražas apmēriem 1934. g. Valkas apriņķī. 1936. g. caurmērā no 1 ha ievākti 9,12 kvintālu miežu (par 4,70% mazāk nekā 1935. g.), kas devuši pavisam 95,8 tūkstošus kvintālu (par 9,79% mazāk) kopražas. 1936. gadā Valkas apriņķī miežu kopraža ir 22,90% no Vidzemes un 5,80% no visas valsts miežu kopražas.

Auzu raža:

	Raža no 1 ha/kv.			
	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			%
Rīgas apriņķī .	10,28	75,70	13,58	15,01
Cēsu apriņķī .	9,29	77,48	11,99	13,18
Valmieras apr.	6,43	51,44	12,50	14,38
Valkas apr.	8,89	74,58	11,92	12,82
Madonas apr.	8,20	71,45	11,45	12,75
Vidzemē . . .	8,68	70,40	12,33	13,65
Latvijā . . .	8,38	72,18	11,61	12,94

	Kopraža 1000 kvint.			
	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			%
Rīgas apriņķī .	285,8	78,24	365,3	349,7
Cēsu apriņķī .	199,7	79,31	251,8	258,3
Valmieras apr.	149,8	52,34	286,2	316,4
Valkas apr.	228,5	79,20	288,5	294,9
Madonas apr.	188,6	72,87	258,8	270,3
Vidzemē . . .	1052,4	72,55	1450,6	1489,0
Latvijā . . .	2844,1	73,70	3859,1	3885,5

Auzu caurmēra raža un arī kopraža 1936. gadā visos Vidzemes apgabala apriņķos, Vidzemē un vidēji visā valstī ir zemāka par tādu 1935. gadā, Salīdzinot ar 1934. gadu, tā samazinājusies vēl daudz jūtāmāk. Valkas apriņķī 1 hektars devīs 8,89 kvint. auzu (par 25,42% mazāk nekā 1935. gadā) un apriņķī ražots pavisam 228,5 tūkst. kvintālu auzu (par 20,80% mazāk). Valkas apriņķa auzu kopraža ir 21,71% no Vidzemes un 8,03% no visas valsts auzu kopražas.

Mistra raža:

	Raža no 1 ha/kv.			
	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			%
Rīgas apriņķī .	11,32	80,45	14,07	15,19
Cēsu apriņķī .	10,36	84,09	12,32	13,21
Valmieras apr.	7,71	59,44	12,97	14,90
Valkas apr.	9,63	82,52	11,67	13,15
Madonas apr.	9,10	77,91	11,68	12,96
Vidzemē . . .	9,23	72,45	12,74	14,18
Latvijā . . .	11,06	80,14	13,80	14,91

	Kopraža 1000 kvint.			
	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			%
Rīgas apriņķī .	41,9	82,64	50,7	47,1
Cēsu apriņķī .	20,7	84,15	24,6	23,8
Valmieras apr.	54,0	73,07	73,9	73,0
Valkas apr.	25,0	82,24	30,4	28,9
Madonas apr.	23,7	84,64	28,0	28,5
Vidzemē . . .	165,3	79,62	207,6	201,3
Latvijā . . .	852,7	87,62	973,2	1070,7

Visos Vidzemes apriņķos 1936. gadā caurmērā no 1 ha ražots mazāk mistra, nekā 1935. gadā. Tas pats sakāms arī par mistra kopražu. Valkas apriņķī mistra caurmēra raža samazinājusies par 17,48% un no 1 ha ievākti 9,63 kvint., kas kopā devuši 25,0 tūkst. kvint. mistra. Valkas apriņķī mistra kopraža ir 15,12% no Vidzemes un 2,93% no visas valsts mistra kopražas.

Zirņu raža:

	Raža no 1 ha/kv.			
	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			%
Rīgas apriņķī .	11,25	102,55	10,97	12,11
Cēsu apriņķī .	9,01	95,14	9,47	10,37
Valmieras apr.	8,88	81,10	10,95	12,69
Valkas apr.	7,98	85,07	9,38	11,10
Madonas apr.	7,77	90,77	8,56	9,08
Vidzemē . . .	8,94	91,79	9,74	10,58
Latvijā . . .	8,26	80,74	10,23	9,59

Kopraža 1000 kvint.

	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			
	%			

Rīgas apriņķī .	14,6	88,48	16,5	13,3
Cēsu apriņķī .	11,7	77,48	15,1	12,4
Valmieras apr.	8,0	73,39	10,9	5,1
Valkas apr. .	9,6	78,69	12,2	15,5
Madonas apr. .	12,4	80,52	15,4	18,2

Vidzemē . .	56,3	80,31	70,1	64,5
Latvijā . .	325,6	75,97	428,6	423,0

No Vidzemes apgabala apriņķiem vienīgi Rīgas apriņķī 1936. gadā ir bijusi lielāka caurmēra zirņu raža (no 1 ha), turpretim pārējos apriņķos Vidzemē un vidēji visā valstī tā ir zemāka. Kopražas apmēri samazinājušies visos apriņķos. Valkas apriņķī zirņu caurmēra raža 1936. g. samazinājusies par 14,93% un no 1 ha ievākti 7,98 kvintāli zirņu, kas kopā devuši 9,6 tūkst. kvint. (par 21,36% mazāk nekā 1935. g.). Visa Valkas apriņķa zirņu kopražā ir 17,05% no Vidzemes un 2,95% no visas valsts zirņu kopražas.

Kartupeļu raža:

Raža no 1 ha/kv.

	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			
	%			

Rīgas apriņķī .	152,77	120,02	127,29	142,81
Cēsu apriņķī .	156,43	128,77	121,48	134,41
Valmieras apr.	145,63	117,27	124,18	153,90
Valkas apr. .	161,34	129,21	124,87	135,97
Madonas apr. .	152,79	121,80	125,44	135,59

Vidzemē . .	153,14	122,45	125,06	142,13
Latvijā . .	134,51	113,88	118,12	134,37

Kopraža 1000 kvint.

	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			
	%			

Rīgas apriņķī .	1756,8	118,98	1476,5	1542,3
Cēsu apriņķī .	813,4	128,76	631,7	645,2
Valmieras apr.	1223,3	105,92	1154,9	1400,5
Valkas apr. .	1032,6	123,43	836,6	870,2
Madonas apr. .	901,5	117,81	765,2	786,4

Vidzemē . .	5727,6	117,73	4864,9	5244,6
Latvijā . .	16114,6	110,29	14611,6	14458,0

Kartupeļu caurmēra raža un arī kopražā 1936. gadā bijusi augstāka nekā 1935. g. Valkas apriņķī caurmērā no 1 ha ievākti par 29,21% vairāk kartupeļu nekā 1935. gadā un līdz ar to arī kartupeļu kopražā par 23,43% palielinājusies. Valkas apriņķī ražoti 18,03% no Vidzemē un 6,41% no visā valstī ražotā kartupeļu daudzuma.

Linu šķiedras raža:

Raža no 1 ha/kv.

	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			
	%			

Rīgas apriņķī .	3,28	82,41	3,98	4,08
Cēsu apriņķī .	3,58	85,04	4,21	4,06
Valmieras apr.	3,74	91,44	4,09	4,05
Valkas apr. .	3,28	87,94	3,73	3,81
Madonas apr. .	3,18	78,13	4,07	3,99

Vidzemē . .	3,45	86,03	4,01	4,00
Latvijā . .	2,76	75,62	3,65	3,49

Kopraža 1000 kvint.

	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			
	%			

Rīgas apriņķī .	4,9	64,47	7,6	5,7
Cēsu apriņķī .	4,0	78,43	5,1	3,2
Valmieras apr.	15,7	89,20	17,6	13,0
Valkas apr. .	6,9	74,19	9,3	6,5
Madonas apr. .	9,2	64,79	14,2	9,2

Vidzemē . .	40,7	75,65	53,8	37,6
Latvijā . .	185,4	74,73	248,1	161,8

Linu šķiedras caurmēra raža 1936. gadā samazinājusies visos Vidzemes apriņķos, tāpat vidēji Vidzemē un visā valstī. Tas pats sakāms par linu šķiedras kopražu. Valkas apriņķī no 1 ha ievākti 3,28 kv. linu šķiedras (par 12,06% mazāk nekā 1935. g.), kas kopā devuši 6,9 tūkst. kvint. (par 25,81% mazāk). Valkas apriņķī 1936. g. ražotā linu šķiedra ir 3,72% no visā valstī ražotā linu šķiedras daudzuma.

Linsēklu raža:

Raža no 1 ha/kv.

	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			
	%			

Rīgas apriņķī .	3,04	100,00	3,04	3,55
Cēsu apriņķī .	3,22	102,22	3,15	3,39
Valmieras apr.	3,98	109,94	3,62	4,03
Valkas apr. .	3,20	109,97	2,91	3,21
Madonas apr. .	2,67	89,00	3,00	3,14

Vidzemē . .	3,33	104,06	3,20	3,54
Latvijā . .	2,74	90,43	3,03	3,27

Kopraža 1000 kvint.

	1936. g.	1935. g.	1934. g.	
	(1935.=100)			
	%			

Rīgas apriņķī .	4,6	79,31	5,8	5,0
Cēsu apriņķī .	3,5	92,11	3,8	2,7
Valmieras apr.	16,7	107,74	15,5	12,9
Valkas apr. .	6,7	91,78	7,3	5,5
Madonas apr. .	7,8	74,29	10,5	7,2

Vidzemē . .	39,3	91,61	42,9	33,3
Latvijā . .	184,2	89,42	206,0	151,6

Linsēklu caurmēra raža 1936. gadā vie

nīgi Madonas apriņķī ir par 11,00% samazinājusies, turpretim visos pārējos apriņķos un arī Vidzemē tā ir nedaudz augstāka nekā iepriekšējā, 1935. gadā. Vidēji visā valstī 1936. gadā no 1 ha tomēr ievākts par 9,57% mazāk linsēklu nekā 1935. gadā. Linsēklu kopražā palielinājusies vienīgi Valmieras apriņķī, pārējos samazinājusies. Valkas apriņķī 1936. gadā ražotais linsēklu daudzums — 6,7 tūkst. kvintālu ir 3,64% no visas linsēklu kopražas valstī.

Cukurbiešu raža (par 1936. gadu ziņas vēl nav sakopotas):

	Raža no 1 ha/kv.		1934. g.
	1935. g.	%	
	(1934.=100)		
Rīgas apriņķī . . .	169,9	71,09	239,0
Cēsu apriņķī . . .	178,0	72,15	246,7
Valmieras apr. . .	181,4	73,80	245,8
Valkas apriņķī . . .	164,5	74,07	222,1
Madonas apr. . .	157,2	79,19	198,5
Vidzemē . . .	170,2	73,17	232,6
Latvijā . . .	192,0	82,47	232,8
	Kopražā 1000 kvint.		1934. g.
	1935. g.	%	
	(1934.=100)		
Rīgas apriņķī . . .	137.103	76,10	180.173
Cēsu apriņķī . . .	49.481	87,74	56.397
Valmieras apr. . .	51.691	80,64	64.100
Valkas apriņķī . . .	18.754	89,34	20.991
Madonas apr. . .	54.868	88,98	61.663
Vidzemē . . .	311.897	81,37	383.324
Latvijā . . .	2.927.446	86,49	3.384.641

Kā redzams, cukurbiešu caurmēra raža un arī kopražā 1935. gadā samazinājusies. Valkas apriņķī no 1 ha ievākti par 25,93% mazāk cukurbiešu, nekā 1934. gadā, un šī laukaugu kopražā arī 1936. g. par 10,66% mazāka nekā iepriekšējā gadā. 1935. gadā no kopējā ražotā cukurbiešu daudzuma Vidzemes apgabalā ražots 10,66% cukurbiešu.

Āboliņa siena raža:

	Raža no 1 ha/kv.		Kopražā 1000 kvint.
	1936. g.	1935. g.	
Rīgas apr. . .	31,36	33,89	1.383,0
Cēsu . . .	28,82	28,10	832,9
Valm. apr. . .	28,01	24,55	966,3
Valkas apr. . .	29,10	29,86	963,2
Madonas apr. . .	29,55	29,66	1.128,8
Vidzemē . . .	29,50	29,45	5.274,2
Latvijā . . .	29,57	26,13	15.835,7

Āboliņa siena caurmēra raža 1936. g. Cēsu un Valmieras apriņķī ir lielāka, bet pārējos Vidzemes apriņķos mazāka nekā

1935. gadā. Vidzemē tā palielinājusies par 0,17%, bet visā valstī par 13,16%. Valkas apriņķī caurmērā no 1 ha ievākti 29,10 kvintāli (par 2,55% mazāk nekā 1935. gadā) āboliņa siena, kas kopā devuši 963,2 tūkst. kvint. kopražas.

Ļavju siena raža:

	Raža no 1 ha/kv		Kopražā 1000 kvint.	
	1936. g.	%	1935. g.	1936. g.
	(1935.=100)			
Rīgas apriņķī . . .	20,77	90,58	22,93	1.875,5
Cēsu apriņķī . . .	20,06	90,93	22,06	1.051,1
Valmieras apr. . .	18,72	99,84	18,75	1.434,0
Valkas apriņķī . . .	20,68	89,68	23,06	1.375,2
Madonas apr. . .	21,85	89,26	24,48	1.391,9
Vidzemē . . .	20,40	91,93	22,19	7.127,7
Latvijā . . .	19,85	93,90	21,14	17.829,1

Ļavju siena caurmēra raža 1936. gadā visos Vidzemes apriņķos un arī vidēji visā valstī ir mazāka par tādu 1935. gadā. Valkas apriņķī Ļavju siena caurmēra raža 1936. g. samazinājusies par 10,32%, Vidzemē par 8,07% un visā valstī par 6,10%. Pavisam 1936. gadā Valkas apriņķī ievākti 1375,2 tūkst. kvint. Ļavju siena.

Ziemāju labības (rudzu un kviešu) lauku stāvoklis 1936. gada novembrī, pēc lauksaimniecības korespondentu ziņojumiem, raksturojas šādi: („4“ labs, „3“ vidējs, „2“ zemāks par vidēju):

	Ziemas rudzu		Ziemas kviešu	
	1936. g. nov.	1935. g. nov.	1936. g. nov.	1935. g. nov.
Rīgas apriņķī . . .	3,77	3,39	3,59	3,07
Cēsu apriņķī . . .	3,67	3,30	3,44	3,15
Valmieras apr. . .	3,86	2,81	3,69	2,84
Valkas apr. . . .	3,76	3,04	3,66	2,87
Madonas apr. . .	3,69	3,46	3,49	3,18

Kā redzams, 1936. gada novembrī ziemas rudzu, tā ziemas kviešu lauku stāvoklis Valkas apriņķī daudz labāks par tādu iepriekšējā, 1935. gada novembrī.

Mājlopi.

Mājlopu skaits Valkas apriņķī atsevišķos gados bijis (tūkstošos):

Zirgi	20,31	18,81
Govslopi	76,42	63,74
To starpā:		
slaucamas govīs	53,53	46,72
Cūkas	47,44	27,35
Aitas	89,77	58,94

Salīdzinot 1935. un 1929. gadu, visstraujāk Valkas apriņķī pieaudzis (par 73,46%) cūku skaits un 1935. gadā apriņķī ir 5,91% no visa cūku kopskaita valstī. Govslopu skaits pieaudzis par 19,89% un 1935. gadā apriņķī ir 5,99% no visu govslōpu skaita.

Slaucamo govju skaits pieaudzis par 14,58% (6,12% no slaucamo govju kopskaita). Aitu 1935. gadā ir par 52,31% vairāk nekā 1929. gadā un to ir 6,67% no visuaidu kopskaita valstī. Vismazāk pieaudzis (7,97%) zirgu skaits, tomēr no visu zirgu skaita valstī Valkas apriņķī ir 5,28% zirgu. Uz 100 ha lauksaimnieciski iz-

mantotas zemes 1935. gadā Valkas apriņķī bijuši 8,58 zirgi, 32,29 govslopi (22,68 slaucamas govīs), 20,04 cūkas un 37,93 aitas.

Zemāk minētā tabula rāda mājlopu skaitu 1935. gadā atsevišķās Valkas apriņķa pašvaldībās uz 100 ha aņamzemes un caur mērā uz 1 saimniecību:

	Zirgi		Govslopi		To starpā:		Aitas un jēri		Cūkas un sivēni	
	uz	uz	uz	uz	uz	uz	uz	uz	uz	
	100 ha aņamz.	1 s-bu	100 ha aņamz.	1 s-bu	100 ha aņamz.	1 s-bu	100 ha aņamz.	1 s-bu	100 ha aņamz.	1 s-bu
Alsviķa pagasts	18,50	1,59	70,88	6,10	49,89	4,30	88,84	7,65	37,81	3,26
Alūksnes "	18,14	1,41	64,27	4,99	46,34	3,60	70,88	5,50	30,49	2,37
Annas "	18,24	1,56	68,50	5,86	48,53	4,15	96,93	8,29	32,83	2,81
Bejas "	18,16	1,55	68,62	5,84	48,42	4,12	93,82	7,98	42,86	3,65
Bilskas "	15,52	1,95	59,20	7,43	41,37	5,19	59,14	7,43	35,19	4,42
Blomes "	17,03	1,88	65,99	7,30	45,87	5,07	62,42	6,90	42,80	4,73
Cirgaļu "	19,00	1,89	68,31	6,79	46,69	4,64	78,12	7,76	39,66	3,91
Dūres "	19,65	1,50	73,64	5,61	49,85	3,80	90,40	6,88	44,47	3,39
Ērgemes "	18,14	1,69	68,19	6,37	48,29	4,51	66,62	6,22	52,68	4,92
Ēveles "	16,11	1,55	64,63	6,21	45,36	4,36	66,52	6,39	44,70	4,36
Gaujienas "	16,73	1,69	61,31	6,20	43,84	4,43	64,75	6,55	37,51	3,79
Grundzāles "	19,58	2,00	69,65	7,12	49,10	5,02	70,86	7,24	32,84	3,26
Izēnes "	17,61	1,50	73,53	6,25	50,84	4,32	90,73	7,71	40,79	3,47
Jaunlaicenes "	16,83	1,34	65,00	5,18	45,76	3,64	92,63	7,38	35,62	2,84
Jaunrozēs "	14,27	1,43	58,63	5,86	40,20	4,02	72,10	7,20	35,41	3,24
Jērcēnu "	17,16	1,84	67,52	7,25	47,38	5,09	59,80	6,42	50,69	5,44
Kalnecmpju "	18,24	1,52	69,00	5,77	47,55	3,97	103,88	8,68	37,95	3,17
Kārķu "	19,24	1,98	65,51	6,73	45,44	4,67	67,62	6,95	57,70	5,93
Karvas "	18,46	1,37	67,10	4,99	47,85	3,56	104,39	7,77	35,13	2,61
Lejasciema "	20,41	1,37	73,96	4,95	50,75	3,40	93,10	6,23	36,77	2,16
Lugažu "	16,09	1,92	59,80	7,12	42,07	5,01	61,53	7,33	43,48	5,18
Māilupes "	20,60	1,73	81,47	6,83	56,18	4,71	98,70	8,27	45,54	3,82
Mārkalnes "	18,03	1,40	64,03	4,98	45,27	3,52	101,24	7,88	37,40	2,91
Mēra "	18,45	2,33	71,38	9,01	49,92	6,30	83,47	10,53	35,52	4,48
Omuļu "	17,23	1,50	64,18	5,58	44,37	3,85	84,55	7,35	47,79	4,15
Palsmanes "	15,30	1,63	63,20	6,72	42,78	4,55	73,48	7,81	29,74	3,16
Pededzes "	18,97	1,16	74,69	4,55	52,52	3,20	126,20	7,68	45,68	2,78
Plāņu "	15,82	2,13	63,92	8,62	46,12	6,22	55,30	7,46	46,47	6,27
Rauzas "	15,97	1,75	61,14	7,02	42,11	4,72	64,93	7,11	29,54	3,23
Sinoles "	20,79	1,54	77,72	5,77	52,05	3,87	100,79	7,49	34,14	2,54
Smiltēnes "	15,58	1,77	60,75	6,89	43,16	4,90	49,83	5,65	29,92	3,39
Trapenes "	15,44	1,66	61,23	6,58	42,54	4,57	64,00	6,88	32,97	3,54
Trikātas "	15,21	1,94	60,47	7,70	43,75	5,57	53,31	6,79	50,38	6,42
Valkas "	14,64	1,57	61,26	6,56	39,42	4,22	56,11	6,01	42,44	5,54
Veclaicenes "	15,87	1,29	56,83	4,61	38,06	3,09	93,04	7,56	38,09	3,09
Vijciema "	16,12	1,83	56,02	6,35	40,31	4,57	57,57	6,53	45,95	5,21
Zeltiņu "	17,64	1,51	62,01	5,32	45,25	3,88	84,69	7,26	36,10	3,10
Ziemera "	16,85	1,30	66,80	5,17	46,39	3,59	97,63	7,56	37,04	2,87
Zvārtavas "	19,48	2,09	68,99	7,40	46,50	4,99	75,77	8,12	40,38	4,33
Alūksnes pils.	57,37	0,16	83,59	0,23	81,13	0,22	14,75	0,04	231,93	0,64
Apes "	36,30	0,14	86,64	0,33	84,30	0,32	31,61	0,12	169,77	0,54
Lejasciema "	38,14	0,19	86,69	0,44	78,02	0,39	48,54	0,25	135,23	0,63
Smiltēnes "	61,16	0,23	57,80	0,22	56,46	0,21	42,34	0,16	315,88	1,20
Strenču "	61,16	0,30	148,92	0,73	138,29	0,68	56,73	0,28	235,79	1,15
Valkas "	21,62	0,24	58,01	0,65	43,41	0,48	31,16	0,35	89,53	1,00
Kopa	17,52	1,43	65,92	5,29	46,18	3,77	77,45	6,33	40,92	3,31

Salīdzinot 1936. un 1935. gada atsevišķu mājlopu skaitu Valkas apriņķī, zirgu kopskaitis 1936. gadā pieaudzis par 1,88% un to ir pavisam 20.693, pie kam pēc vecuma grupām tie sadalās: kumeļi līdz 1 g. v. — 1054 (vai 5,09%), no 1—3 g. v. — 1603 (7,75%), ķēves, zirgi un ērzeļi vecumā no 3—15 g. — 13.308 (64,31%), 15 gadu veci un vecāki par 15 gadiem — 4728 (22,85%). Jāatzīmē, ka zirgu skaits pēdējos trijos gados pakāpeniski pieaudzis, pie kam sacītais attiecas uz visiem valsts apgābaliem, izņemot vienīgi Kurzemi, kur zirgu skaits 1936. g. nedaudz mazāks kā 1935. un 1934. gadā. Govslopu skaits apriņķī pēdējā gadā pieaudzis par 0,96% un tagad ir 77.147, no tiem teļi līdz 1 g. v. — 11.403 (vai 14,78%), teļi 1 g. v. un vecākas — 8936 (11,58%), slaucamas govīs — 54.356 (70,46%), bulļi un vērši no 1—2 g. v. — 2090 (2,71%), 2 g. v. un vecāki — 362 (0,47%). Govslopu skaits 1936. gadā vienīgi Zemgalē ir nedaudz lielāks (par 0,78%) nekā iepriekšējā, 1935. gadā, turpretim, visos pārējos apgabalos mazāks. Aitu kopskaitis Valkas apriņķī 1936. gadā ir par 0,75% lielāks un apriņķī pavisam skaitās 90.444 aitas, no tām jēri no 1 g. v. — 46.888 (51,84%), aitas, teķi un auni 1 g. v. un vecāki — 43.556 (48,16%). Cūku kopskaitis 1936. gadā diezgan jūtami samazinājies (par 13,03%) un apriņķī bija — 41.255 cūkas, no tām sivēni līdz 2 mēneši veci — 13.005 (vai 31,52%), no 2—6 mēn.

veci — 17.748 (43,02%) vaislas cūkas un kuiļi 6 mēn. veci un vecāki — 5237 (12,70%) un pārējās cūkas 6 mēn. vecas un vecākas — 5265 (12,76%). Cūku skaits 1936. gadā visos valsts apgabalos ir jūtami mazāks.

Lauksaimniecības mašīnas un darba rīki.

Pēdējās ziņas par lauksaimniecības mašīnām un darba rīkiem ir no 1929. gada vispārīgās lauksaimniecības skaitīšanas, (sk. tabulu).

Kā redzams, Valkas apriņķa lauksaimnieki, salīdzinot ar citu apriņķu lauksaimniekiem, 1929. gadā bijuši samērā labi apgādāti ar uzlabotām lauksaimniecības mašīnām un darba rīkiem, kuŗu skaits pēdējos gados vēl ievērojami palielinājies.

Laukstrādnieku skaits.

Laukstrādnieku skaits Valkas apriņķī (saimniecībās, lielākās par 1 ha) 1935. gadā — 8.300 (1929. gadā — 8.026). No minētiem 8.300 laukstrādniekiem 1.023 (1929. gadā — 1.065) gada strādnieki (ieskaitīti arī tehniskais personāls un deputātnieki), 1.693 (1.971) gada strādnieces, 1.127 (834) vasaras puīši, 1.583 (885) vasaras meitas, 2.355 (2.747) gani un 519 (524) mēneša strādnieki. Laikā no 1929. līdz 1935. gadam Valkas apriņķī pieaudzis vasaras puīšu (par 35,13%) un vasaras meitu (par 78,87%) skaits. Turpretim samazinājies gada strādnieku (par 3,94%), gada strād-

	Valkas Skaits	apriņķī uz 100 ha aŗamzemes	Vidzemē uz 100 ha aŗamzemes	Latvijā uz 100 ha aŗamzemes
Tvaika mašīnas (lokomobiles)	197	0,19	0,16	0,12
Motori (iekšdedzes un vēja)	138	0,13	0,12	0,07
Traktori	19	0,02	0,03	0,02
Darba rati: koka	3117	2,98	3,11	7,33
dzelzasu	14972	14,33	14,58	9,47
Ragavas un kamanas	20902	20,00	19,60	19,57
Arkli: spīļu	10272	9,83	10,20	9,26
vienlemešu	12399	11,86	12,20	13,14
2- un vairāklemešu, spec.	566	0,54	1,00	1,05
Ecēšas un kultivātori: koka, dzelztap.	14998	14,35	15,11	15,37
atsperu ecēšas	8493	8,13	7,76	7,31
spec. dzelzs un kultiv.	2178	2,08	2,11	1,33
Sējmašīnas	386	0,37	0,38	0,42
Labības plaujmašīnas	1876	1,80	1,69	1,04
Zāles plāvēji	2582	2,47	2,70	1,53
Zirgu grābekļi	1566	1,50	1,79	1,20
Kartupeļu racēji	447	0,43	0,47	0,20
Kuļmašīnas ar tvaika un mēchanisko dzinējsp.	317	0,30	0,26	0,18
Zirgu kūlēji (ģēpeļi)	252	0,24	0,26	0,74
Vētijamās mašīnas	3216	3,08	2,83	2,06
Graudu šķīrotāji	286	0,27	0,29	0,31

nieču (par 14,10%), ganu (par 14,27%) un mēneša strādnieku (par 0,95%) skaits. Starp minētiem Valkas apriņķa laukstrādniekiem 1935. gada 26. jūnijā bija 2.384 ārzemnieki. Valsts purvu nomnieku skaitu sk. 35. lapp.

Laukstrādniekiem maksātās algas raksturo pārskats:

	Gada puišu alga Ls	Gada meitu alga Ls	Vas. puišu alga Ls	Vas. meitu alga Ls	Ganu alga Ls
Rīgas apr.					
1936. g.	342	268	213	169	113
1935. g.	329	260	212	168	118
Cēsu apr.					
1936. g.	345	269	231	177	120
1935. g.	345	267	225	172	118
Valmieras apr.					
1936. g.	357	275	240	175	131
1935. g.	355	261	229	170	129
Valkas apr.					
1936. g.	339	255	205	160	117
1935. g.	323	244	196	154	117
Madonas apr.					
1936. g.	331	262	221	181	122
1935. g.	326	259	213	179	126
Vidzemē					
1936. g.	344	266	222	173	120
1935. g.	337	258	215	170	121
Latvijā					
1936. g.	340	260	230	176	114
1935. g.	330	250	220	170	118

Kā redzams, gada puišu algu norma 1936. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo 1935. gadu, Valkas apriņķī par 4,95% palielinājusies. Gada meitu algu norma Valkas apriņķī palielinājusies par 4,51% un Vidzemē

par 3,10%. Vasaras puišu alga 1936. gadā bijusi lielāka nekā 1935. gadā Valkas apriņķī par 4,59%, bet Vidzemē par 3,26%. Vasaras meitas 1936. g. Valkas apr. saņēmušas par 3,90% vairāk algas nekā 1935. gadā un Vidzemē par 1,76%. Ganu alga norma 1936. gadā Valkas apriņķī tāda pat kā 1935. gadā, bet Vidzemē par 0,83% samazinājusies.

Rūpniecības - amatniecības uzņēmumi.

1935. gadā (pēc skaitīšanas datiem) Valkas apriņķī darbojušies 2.443 rūpniecības uzņēmumu skaits pēc saimniecības nodarbinātiem, no tiem 1.292 algoti strādnieki. No minētā uzņēmumu skaita 65,53% (vai 1.596 uzņēmumi ar 2.443 nodarbinātiem) atrodas uz laukiem un 34,67% (847 uzņēm. ar 1.395 nodarb.) pilsētās. Salīdzinot Valkas apriņķī darbojošos uzņēmumu skaitu ar Vidzemē un valstī strādājošo uzņēmumu skaitu, Valkas apriņķa uzņēmumu skaits ir 19,67% no Vidzemes un 4,91% no visas valsts uzņēmumu kopskaita (uz laukiem šie procenti attiecīgi ir 17,56% un 6,89%).

Valkas apriņķa rūpniecības - amatniecības uzņēmumu skaitu pēc saimniecības nodarēm sk. zemāk ievietotā tabulā.

Kā redzams, visvairāk uzņēmumu 27,51% ir apģērbu, apavu, tuāletes un galantērijas piederumu rūpniecībā, no tiem 55,51% darbojušies uz laukiem. Šajā saimniecības nodarē pirmo vietu ieņem drēbnieku darbnīcas — 397 ar 458 nodarbinātiem (uz laukiem — 242 darbnīcas ar 269 nodarb.). Tāpat kurpnieku darbnīcas — 197 ar 225 nodarb. (103 uzp. ar 113 nodarb.), adītavas un trikotāžas audumu darbnīcas — 54 ar 65 no-

	Uzņēmumu skaits		Nodarbināto skaits		Tai skaitā algoti strādnieki	
	Pavisam	no tiem uz lauk.	Pavisam	No tiem uz lauk.	Pavisam	No tiem uz lauk.
Raktuves un akmenslauzt	5	4	8	4	5	1
Keramika, akmens izstr. u. t. t.	60	46	187	146	110	88
Metalapstrād. u. mašīnbūves	356	256	440	310	52	29
Ķīmiskā rūpniecība	5	3	18	9	12	5
Ādu rūpniecība	54	32	72	33	2	—
Tekstilrūpniecība	86	41	180	65	77	24
Kokrūpniecība	383	288	667	461	290	185
Papīrrūpniecība	1	1	62	62	59	59
Poligrafiskā rūpniecība	36	11	62	12	23	—
Pārtikas un garšvielu rūpn.	275	217	613	458	377	289
Apģērbu, apavu, tuālet. un galant. pieder. rūpniecība	672	373	777	414	47	14
Būvrūpniecība	503	321	735	468	213	127
Gāzes, elektr. u. ūdensv. iest.	7	3	17	1	15	1
Kopā	2443	1596	3838	2443	1292	822

darb. (23 uzņ. ar 27 nodarb.), veļas šuvēju darbnīcas — 8 ar 9 nodarb. (3 uzņ. ar 3 nodarb.). Pārējās šīs saimniecības nozares nodarbēs uzņēmumu samērā maz.

Otrā lielākā saimniecības nozare ir būvniecība (20,59% no visu uzņēmumu kopskaita), pie kam vairāk kā trīs piektdaļas (63,82%) šo uzņēmumu strādā uz laukiem. Visvairāk būvrūpniecībā ir mūrnieku un podnieku uzņēmumu — 179 ar 225 nodarb. (113 uzņ. ar 148 nodarb.), namdaņu uzņ. 170 — ar 251 nodarb. (131 uzņ. ar 200 nod.), būvgaldnieku uzņēmumu — 75 ar 86 nodarb. (47 uzņ. ar 52 nodarb.), būvkrāsotāju uzņēmumu — 43 ar 43 nodarb. (13 uzņ. ar 14 nodarb.).

Trešā lielākā saimniecības nozare ir kokrūpniecība. Šīs saimniecības nozares uzņēmumu ir 15,68% no visu uzņēmumu kopskaita, pie kam vairāk kā trīs ceturtdaļas (75,20%) šo uzņēmumu strādā uz laukiem. Visvairāk kokrūpniecībā mēbeļu galdniecības uzņēmumu — 138 ar 212 nodarb. (88 uzņ. ar 101 nodarb.), planku un dēļu zāģētavu — 65 ar 252 nodarb. (60 uzņ. ar 203 nodarb.), ar ratu, ragavu, kamanu un riteņu izgatavošanu nodarbināti 97 uzņ. ar 106 nodarb. (78 uzņ. ar 85 nodarb.), koka traukus izgatavo 22 uzņēm. ar 24 nodarb. (15 uzņ. ar 17 nodarb.), ar jumtu skaidu un šindeļu griešanu nodarbojas 10 uzņ. ar 11 nodarb. (visi tie atrodas uz laukiem).

Ceturtnā lielākā saimniecības nozare ir metalapstrādāšanas un mašīnbūvju rūpniecība (14,57% no visu uzņēmumu kopskaita), pie kam vairāk kā septiņas desmitdaļas (71,91%) šo uzņēmumu ir uz laukiem. Visvairāk šajā nozarē ir kalvju (smēdes) — 276 ar 341 nodarb. (239 uzņ. ar 291 nodarb.), samērā maz ir atslēdznieku un mēchanisku darbnīcu — 41 ar 57 nodarb. (16 uzņ. ar 18 nodarb.), pulksteņu darbn. 15 ar 16 nodarb. (visas tās strādā pilsētās), dzelzs skārda izstrād. darbn. — 18 ar 20 nodarb. (1 uzņ. ar 1 nodarb.).

Pārtikas un garšvielu rūpniecībā (11,26% no uzņēmumu kopskaita), kuņā 78,91% uzņēmumu nodarbināti laukos, galvenā loma piekrīt labības kuļamgarnitūrām — 109 ar 164 nodarb. (109 uzņēm. ar 164 nodarb.), tad dzirnavām — 74 ar 121 nodarb. (68 uzņēm. ar 96 nodarb.). Bez tam vēl ir 21 maiznīca ar 48 nodarb. (1 uzņ. ar 2 nodarb.), 36 uzņēm. ar 199 nodarb. strādā pie piena pārstrādāšanas (32 uzņēm. ar 166 nodarb.), pie gaļas konservēšanas strādā 12 uzņ. ar 27 nodarb. (1 uzņ. ar 1 nodarb.).

Tekstilrūpniecībā (3,52%) galvenā kārtā vilnas rūpniecības uzņēmumi — 45 ar 119 nodarb. (27 uzņēm. ar 49 nodarb.), līnu vērpšanas un austuves — 20 ar 21 nodarb. (9 uzņēm. ar 9 nodarb.).

Keramikas un akmeņu izstrādājumu rūpniecībā strādā 2,46% uzņēmumi, pie kam 76,67% no tiem atrodas uz laukiem. Visvairāk šai nozarē ir ķieģeļceplu — 30 ar 128 nodarb. (28 uzņēm. ar 109 nodarb.), mēla, fajansa un porcelāna izstrādājumu uzņēmumu — 20 ar 32 nodarb. (14 uzņēm. ar 21 nodarb.).

Ādu rūpniecībā (2,21%) pirmā vietā ir seglīnieku darbnīcas — 29 ar 36 nodarbinātiem (18 uzņēm. ar 19 nodarb.), tad ādu mīcētavas — 24 uzņēm. ar 32 nodarb. (14 uzņēm. ar 14 nodarb.). Pārējās saimniecību nozarēs uzņēmumu skaits ir mazs — tā raktuvju un akmeņlauztuvju — 0,20% no visu uzņēmumu kopskaita, poligrafiskās rūpniecības uzņēmumu — 1,47%, ķīmiskās rūpniecības uzņēmumu — 0,20%, papīrrūpniecības uzņēmumu — 0,04%, gāzes, elektrības un ūdensvadu iestāžu — 0,29%

Tirdzniecības uzņēmumu skaits, kā to rāda zemāk minētie skaitļi, Valkas apriņķa atsevišķos pagastos ļoti dažāds:

Pagasti	Pārtikas un sīku preču tirgotavas	Dažādu pārējo tirgotavu skaits
Alsviķa	3	—
Alūksnes	1	—
Annas	6	3
Bejas	2	7
Bilskas	—	3
Blomes	—	3
Cirgaļu	—	7
Dūres	—	3
Ērgemes	—	5
Ēveles	—	3
Gaujienas	5	15
Grundzāles	—	3
Ilzenes	—	6
Jaunlaicenes	—	5
Jaunrozes	—	—
Jērcēnu	—	4
Kalnecmpju	—	6
Kārķu	—	7
Karvas	—	4
Lejasciema	—	1
Lugažu	—	2
Mālupe	—	3
Mārkalnes	—	3
Mēra	—	2

Omuļu	1	2
Palsmanes	1	10
Pededzes	—	12
Plāņu	—	1
Rauzas	—	2
Sinoles	—	3
Smiltenes	—	4
Trapenes	—	4
Trikātas	—	11
Valkas	—	—

Veclaicenes	3	3
Vijciema	1	3
Zeltiņu	—	3
Ziemera	—	2
Zvārtavas	—	2

Spriežot pēc tirgotavu skaita, visdzīvākā tirdzniecība norit Gaujienas un Pededzes pagastā.

Valkas apriņķa atsevišķu pagastu sadrisko dzīvi raksturo šāda tabula:

Pagasti	Jaunatnes b-bas				Lauksaimn. b-bas	Piensaimn. s-bas	Lopk. pārr. b-bas	Mājturības s-bas	Meliorāc. s-bas	Maš. kopl. s-bas	Daž. c rakst. b-bas
	Izglīt. un kult. veic. b.	Ugunsapdroš. b-bas	Krājaizdevu s-bas								
Alsviķa	1	2	1	—	—	1	2	—	—	—	2
Alūksnes	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Annas	1	1	1	—	—	1	1	—	—	—	1
Bejas	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2
Bilskas	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blomes	1	1	1	—	—	1	1	—	—	—	1
Cirgaļu	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1
Dūres	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1
Ērgemes	1	—	1	1	2	2	—	—	—	—	1
Ēveles	2	—	1	1	1	1	3	1	—	—	1
Gaujienas	—	1	1	1	—	4	—	—	4	—	4
Grundzāles	—	1	—	1	1	1	1	—	—	—	1
Ilzenes	—	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—
Jaunlaicenes	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Jaunrozes	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	2
Jērcēnu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalnecmpju	1	1	1	1	—	1	—	—	—	1	—
Kārķu	—	1	2	1	1	1	—	—	—	—	—
Karvas	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	3
Lejasciema	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Lugažu	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Mālupes	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Mārkalnes	—	2	1	—	—	1	—	—	—	—	1
Mēra	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Omuļu	—	1	1	—	—	—	1	—	—	1	1
Palsmanes	1	1	1	1	—	—	—	—	—	1	1
Pededzes	1	2	2	1	—	3	—	—	—	—	1
Plāņu	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Rauzas	—	—	1	1	—	—	1	—	—	1	—
Sinoles	1	1	1	—	—	—	1	—	3	1	1
Smiltenes	1	—	1	—	—	1	—	—	3	—	1
Trapenes	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Trikātas	1	1	2	1	—	—	—	—	—	3	—
Valkas	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Veclaicenes	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Vijciema	—	1	1	1	—	1	1	—	—	—	—
Zeltiņu	—	1	1	—	—	1	1	—	—	—	—
Ziemeru	—	1	1	—	—	1	1	—	—	2	1
Zvārtavas	—	1	1	—	—	1	—	—	1	1	1

Pagastu pašvaldību budžeti.

Valkas apriņķa 39 pagastu pašvaldību budžetu kopsūma, salīdzinot pa gadiem, sevišķu svārstību neuzrāda. 1925.-26. saimniecības gadā Valkas apriņķa pagastu pašvaldību budžetu kopsūma bija 0,673 milj. ls, nākošos gados tā pakāpeniski pieaug un 1930.-31. s. g. ir 0,926 milj. ls, tā sasniedzot visaugstāko budžeta sumu līmeni. Nākošā, 1931.-32. s. g. budžetā kopsūma jau samazinās un saimnieciskās krīzes iespaidā 1932.-33. s. g. noslīd līdz 0,725 milj. ls. Sākot ar 1933.-34. s. g. budžeta sumas atkal pieaug un šī palielināšanās turpinās visus turpmākos gadus. 1936.-37. s. g. Valkas apriņķa pagastu pašvaldību budžetu kopsūma ir 0,831 milj. ls, tomēr nesasniedzot 1930.-31. s. g. budžetu sumu līmeni. Valkas apriņķa pagastu pašvaldību budžetu kopsūma ir 5,39% no visu mūsu pagastu pašvaldību budžetu kopsūmas un caurmērā uz 1 iedzīvotāju ir 12,97 ls. Ar caurmēra budžeta sumu uz 1 iedzīvotāju Valkas apriņķis stāv pēdējā vietā starp Vidzemes apriņķiem tomēr ir lielāka par pagastu pašvaldību caurmēra budžeta sumu uz 1 iedzīvotāju visā valstī.

Vidzemes apgabalā — uz 1 iedzīvotāju ir 14,87 ls pagasta pašvaldību budžeta summa un caurmērā visā valstī — 12,45 ls. Apskatot 1936.-37. s. g. Valkas apriņķa pagastu pašvaldību budžetu sumu sadalījumu, redzams, ka 12,12% no budžetu kopsūmas (100.786 ls) paredzēti izglītībai, 13,10% (108.878 ls) — veselības aizsardzībai, 15,89% (132.079 ls) — sociālai apgādei un 58,89% (489.550 ls) ir pārējie izdevumi.

Kā redzams no tabulas, Valkas apriņķa atsevišķos pagastos 1936.-37. saimn. gada budžeta sumas diezgan nevienādas.

Pagasti	Budžeta summa Ls	Budžeta summa uz 1 iedzīvotāju Ls
Alsviķa . . .	24.500,—	11,59
Alūksnes . . .	21.266,—	16,82
Annas . . .	27.100,—	11,59
Bejas . . .	24.000,—	10,24
Bilskas . . .	18.840,—	13,01
Blomes . . .	23.000,—	18,34
Cirgaļu . . .	29.700,—	12,20
Dūres . . .	8.800,—	12,21
Ērgemes . . .	29.200,—	17,09
Ēveles . . .	23.850,—	14,19
Gaujienas . . .	29.500,—	11,86
Grundzāles . . .	8.460,—	11,98
Izene . . .	14.800,—	11,55
Jaunlaicenes . . .	24.000,—	11,10
Jaunrozes . . .	10.900,—	10,75

Jērcēnu . . .	21.200,—	18,60	
Kalnecmpju . . .	25.000,—	12,80	
Kārķu . . .	22.346,—	13,46	
Karvas . . .	10.500,—	10,93	
Lejasciema . . .	22.028,—	10,87	
Lugažu . . .	33.300,—	20,89	
Māilupes . . .	25.955,—	10,46	
Mārkalnes . . .	26.000,—	13,34	
Mēŗa . . .	10.800,—	12,49	
Omuļu . . .	15.098,—	19,81	
Palsmanes . . .	30.000,—	11,05	
Pededzes . . .	20.000,—	6,58	
Plāņu . . .	10.700,—	17,29	
Rauzas . . .	7.300,—	13,32	
Sinoles . . .	15.650,—	12,07	
Sniltenes . . .	46.500,—	12,76	
Trapenes . . .	20.500,—	14,71	
Trikatas . . .	50.000,—	16,47	
Valkas . . .	9.850,—	16,47	
Veclaicenes . . .	18.730,—	11,73	
Vijciema . . .	21.068,—	13,22	
Zeltiņu . . .	13.540,—	13,73	
Ziemeŗu . . .	19.140,—	11,74	
Zvārtavas . . .	18.172,—	13,32	
Kopā		831.293,—	12,96

Kā redzams, Lugažu pagastā ir lielākās, bet Pededzes — mazākās budžeta sumas uz 1 iedzīvotāju.

Nodokļi.

Valkas apriņķī uz 1 iedzīvotāju ir caurmērā 11,65 ls nodokļu. Atsevišķos pagastos 1936.-37. s. g. uzlikti nodokļi:

Pagasti	Nodokļu summa Ls	Nodokļu summa uz 1 iedzīvotāju Ls
Alsviķa . . .	23.580,—	11,15
Alūksnes . . .	16.286,—	12,88
Annas . . .	25.348,—	10,84
Bejas . . .	22.223,—	9,48
Bilskas . . .	17.280,—	11,93
Blomes . . .	19.396,—	15,47
Cirgaļu . . .	27.902,—	11,46
Dūres . . .	7.910,—	11,06
Ērgemes . . .	20.999,—	12,29
Ēveles . . .	21.676,—	12,89
Gaujienas . . .	24.502,—	9,85
Grundzāles . . .	7.580,—	10,74
Izzenes . . .	13.709,—	10,70
Jaunlaicenes . . .	23.000,—	10,63
Jaunrozes . . .	9.955,—	9,82
Jērcēnu . . .	19.130,—	16,78
Kalnecmpju . . .	23.508,—	12,04
Kārķu . . .	20.985,—	12,64
Karvas . . .	8.868,—	9,23
Lejasciema . . .	20.431,—	10,08

Lugažu	21.905,—	13,74	Cirgaļu	19.347,—	7,95
Māilupes	24.182,—	9,75	Dūres	4.593,—	6,42
Mārkalnes	25.089,—	12,87	Ērgemes	—	—
Mēra	9.791,—	11,32	Ēveles	18.225,—	10,84
Omuļu	11.373,—	14,93	Gaujienas	12.307,—	4,95
Palsmanes	27.036,—	9,95	Grundzāles	16.241,—	23,00
Pededzes	19.405,—	6,38	Ilzenes	615,—	0,48
Plāņu	9.163,—	14,80	Jaunlaicenes	5.139,—	2,38
Rauzas	6.578,—	12,00	Jaunrozes	1.682,—	1,66
Sinoles	14.245,—	10,98	Jērcēnu	34.692,—	30,43
Smiltenes	44.520,—	13,17	Kalnecmpju	5.825,—	2,98
Trapenes	18.220,—	13,07	Kārķu	7.154,—	4,31
Trikātas	46.693,—	15,38	Karvas	3.770,—	3,92
Valkas	9.617,—	16,08	Lejasciema	8.574,—	4,23
Veclaicenes	18.103,—	11,34	Lugažu	8.994,—	5,64
Vijciema	19.837,—	12,44	Māilupes	2.296,—	0,93
Zeltiņu	11.987,—	12,16	Mārkalnes	40.000,—	20,32
Ziemeņu	17.689,—	10,85	Mēra	5.274,—	6,10
Zvārtavas	17.552,—	12,87	Omuļu	7.569,—	9,93
<hr/>			Palsmanes	14.668,—	5,40
Kopā:	747.253,—	11,65	Pededzes	5.395,—	1,77
<hr/>			Plāņu	—	—
<hr/>			Rauzas	7.792,—	14,22
<hr/>			Sinoles	2.519,—	1,94
<hr/>			Smiltenes	—	—
<hr/>			Trapenes	50.667,—	36,35
<hr/>			Trikātas	3.741,—	1,23
<hr/>			Valkas	4.776,—	7,99
<hr/>			Veclaicenes	31.268,—	19,58
<hr/>			Vijciema	7.932,—	4,98
<hr/>			Zeltiņu	535,—	0,54
<hr/>			Ziemeņu	24.150,—	14,82
<hr/>			Zvārtavas	13.264,—	9,72
<hr/>			<hr/>		
<hr/>			Kopā:	510.080,—	7,95

Pavisam Valkas apriņķa pagastos 1936.-37. s. g. uzlikti nodokļi par 747.253 ls. Uz 1936. g. 1. aprīli no iepriekšējā 1935.-36. saimniecības gadā uzliktās nodokļu sumas palikuši nenomaksāti 216.771 ls vai 3,38 ls uz 1 iedzīvotāju.

Pašvaldību parādi.

Valkas apriņķa pagastu pašvaldību parādu kopsuma uz 1936. gada 1. aprīli bija 510.080 ls, kas caurmērā uz 1 iedzīvotāju ir 7,95 ls. Kā no tabulas redzams, atsevišķu pagastu pašvaldību parādu sumas ļoti dažādas:

Pagasti	Parādu	Parādu sumā
	suma	uz 1 iedzīvotāju.
	Ls	Ls
Alsviķa	36.840,—	17,43
Alūksnes	6.199,—	4,90
Annas	55.229,—	23,62
Bejas	13.658,—	5,83
Bilskas	12.890,—	8,90
Bloānes	16.260,—	12,7

Uz 1 iedzīvotāju vislielākās parādu sumas ir Trapenes (36,35 ls) un Jērcēnu (30,43 ls), turpretim Ērgemes, Plāņu un Smiltenes pagastu pašvaldībām parādu nemaz nav. No Valkas apriņķa pagastu pašvaldību parādu kopsumas 60,08% (306.430 ls) ir Zemnieku kredītbankai, 15,66% (79.880 ls) Zemes bankai, 1,68% (8.577 ls) Hipotēku bankai, 1,59% (8.129 ls) īstermiņa aizņēmumi un 20,99% (107.064 ls) dažādi citi maksājumi.

Valkas apriņķa dzīve un darbs skaitļos

(Pēc Latvijas Lauksaimniecības kameras sakopotiem datiem)

Valkas apriņķī augsna, salīdzinot ar citiem apriņķiem, ļoti dažāda. Bieži smilts augsnas mainās ar māla augsnām uz samērā mazas platības. Mazauglīgas smilts augsnas aizņem 21,7% (985 kv. km) no apriņ-

ķa kopplatības. No smilts augsnām aramzemei izmanto 16.745 ha; zem plāvām un ganībām — 21.670 ha. Purvu platība smilts augsnu rajonos 9850 ha (10%). Mazauglīgās smilts augsnas jāuzlabo ar zaļmēs-

lojumu un kūdrū. Mazauglīgākie apgabali ap Strēnciem, Palsmani, Smiltēni, Api un Valku.

Zemes augsnas sadalījums pēc tiem redzams no ievietotās kartogramas 34. lapp. (pēc zemes pētnieka J. Vītiņa datiem).

Zemes bagātības.

Plašāki dolomīta slāņi atrodas Palsas upes krastos, arī Gaujā, pie Sikšņu krācēm, un ap Strēnciem. Plaši ģipša slāņi atrodas bij. Vizlas muižas robežās, Pļevnas, Tilderu un Lenkas māju robežās. Purvu dzelzs rūdas slāņi konstatēti nelielos daudzumos. Avota kaļķa (merģeļa) slāņi sastopami Alūksnes pagasta Pullānos, Cīrgaļu pagasta Andzēnos, Gaujienas pagasta Gaujēnos un Vislās, Jaunlaicenes pagasta Vuškēnos un Lugažos; Mālpupes pagasta Grundos, Rankā, Stāmerienā un Trikātas Vec-Lēberos.

Valkas apriņķis vispār bagāts purviem, kur ļoti daudz kurināmās un pakaišu kurdras.

Valkas apriņķa meži.

Valkas apriņķī 155.000 ha mežu vai 34,05% no apriņķa kopplatības. Mežu bagātības ziņā tas Vidzemē stāv pirmā vietā, bet visā valstī — trešā vietā. Visvairāk mežu Dūres pagastā, kas ar 69,1% nostājas pašā pirmā vietā valstī. Daudz mežu arī Sinoles un Lugažu pagastā, bet vismazāk — Blomes, Jaunrozes un Ērgemes pagastā. Valkas apriņķī pārsvarā priežu meži — priedulāji, sili, riesti, purvāji. Tīru eglāju maz.

Valstij pieder 127.000 ha mežu, kas dod 320.000 kub. mtr. koksnes pieauguma gadā. Iepriekšējā gadā izcirsti 430.000 kub. mtr., bet apmežoti 1400 ha. Izrakti grāvji 40 km garumā. Meža likumu pārkāpumu 1935. gadā 300. Valsts mežos ganās 60 lauksaimnieku zirgi, 2400 govju un 1600 aitu. Lauksaimnieki nomā 1500 ha valsts meža pļavu.

Lauksaimnieku meži ap 28.000 ha vai 18% proc. no visu mežu kopplatības un 10% no lauksaimnieku zemes kopplatības.

Vienā saimniecībā ap 3 ha mežu.

Valkas apriņķis privāto mežu platības ziņā stāv aiz Cēsu apriņķa. Lauksaimnieku mežu pieaugumu gadā var rēķināt ap 75.000 kub. mtr. koksnes gadā, kuŗas vērtība pēc šīgada cenām ir 600.000 ls.

Zemes kultūras.

Zemes kultūru sadalījums apskatīts Valsts statistiskās pārvaldes sakopotās ziņās par Valkas apriņķi. Atsevišķu pagastu zemes kultūru sadalījums redzams diagramā 28. lapp.

Agronomiskā palīdzība.

Agronomiskā palīdzība Valkas apriņķī apskatīta Valmieras novada vecākā agronoma rakstā.

Laukstrādnieku jautājums.

Pēc 1935. gada lauksaimniecības skaitīšanas datiem Valkas apriņķī nodarbināto iedzīvotāju skaits lauku saimniecībās, lielākās par 1 ha, ir:

	1935. g.	1929. g.
Saimnieks un viņa ģimenes locekļi	38.548	38.635
	82,28%	82,80%
Algoto strādnieku skaits (neiesk. dienas strādn.).	8.300	8.026
	17,72%	17,20%
Kopā	46.848	46.661

No šiem skaitļiem redzams, ka Valkas apriņķī no 1929. līdz 1935. gada lauksaimniecībā nodarbināto saimnieka ģimenes locekļu skaits samazinājies par 86, bet algoto strādnieku skaits tai pašā laikā pieaudzis par 274. Lauksaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaits 5 gadu laikā pieaudzis par 187.

Nodarbināto algoto strādnieku skaits:

	1935. g.		1929. g.	
	%		%	
Gada strādnieki	2716	32,72	3036	37,82
Sezonas strādn.	2710	32,66	1719	21,42
Gani	2355	28,37	2747	34,23
Mēneša strādnieki	519	6,25	524	6,53
Kopā	8300	100,0	8026	100,0

No 1929. līdz 1935. gadam gada strādnieku skaits apriņķī samazinājies par 320 vai 10,54% no gada strādnieku kopskaita. Turpretim, sezonas strādnieku skaits tai pašā laikā pieaudzis par 991 vai 57,65% no sezonas strādnieku kopskaita. Ganu skaits samazinājies par 392 vai 14,27% no ganu kopskaita un mēneša strādnieku skaits samazinājies par 5 vai 0,95% no mēneša strādnieku kopskaita.

No algotiem strādniekiem ārzemju laukstrādnieku skaits Valkas apriņķī gadu no gada aug. Tā:

1933. g. 1. oktobrī bija	935	ārz. laukstrādnieku
1934. g.	1847	" "
1935. g.	2551	" "
1936. g.	2990	" "

ZEMES KULTŪRVEIDI PROCENTOS VALKAS APRIKŪĶĪ

BLOMU	42,60		23,96	16,94	6,36	5,84	4,30
BILSKAS	36,65		18,97	12,20	12,37	15,21	5,60
V-LAIČENES	33,10		15,38	18,18	17,25	8,31	7,77
ĒVELES	33,10		24,04	12,14	21,39	5,30	4,03
KALNĒMPJU	32,50		17,20	12,90	23,41	9,41	4,50
GRUNDZĀLES	31,26		19,29	14,07	20,59	5,77	9,02
JAUNROZES	30,75		12,86	25,80	9,36	8,20	13,03
PLĀNU	30,33		17,05	13,46	24,46	11,75	2,9
MĒRA	30,06		13,81	15,04	22,25	10,93	3,91
ALSVIĶU	29,34		15,80	15,24	27,80	5,60	6,20
RAUZAS	28,83		14,78	13,62	34,92	24	5,43
ZELTIŅU	28,82		14,81	11,43	22,05	12,32	10,57
SMILTENES	28,37		13,65	10,79	37,11		4,95 3,3
ZVĀRTAVAS	27,38		18,63	13,67	30,95	4,84	4,5
PĀLSMANĒS	27,16		12,86	14,97	27,03	9,75	8,23
BEJAS	26,55		16,37	12,35	37,58		
KĀRĶU	26,21		19,52	13,49	21,07	14,77	4,94
ZIEMĒRA	25,94		13,51	12,70	36,95	6,20	4,7
PEDEDES	25,78		14,06	20,40	31,62	4,31	3,8
VALKAS	25,74		12,18	7,89	32,85	15,43	5,91
J-LAIČENES	25,62		14,15	16,21	28,23	8,64	7,15
ĒRĢEMES	25,33		18,44	12,76	14,20	25,13	4,16
JĒRCĒNU	25,11		19,61	11,28	28,72	12,92	
TRAPĒNES	25,05		9,97	10,26	43,28	7,94	3,5
ANNAS	24,00		13,74	12,08	36,60	7,35	5,23
ILZENES	23,40		14,61	12,60	33,45	10,54	5,40
ALŪKSĒNES	23,15		13,15	10,59	12,18	5,60	35,24
MĀRKĀLNĒS	23,11		14,79	12,80	23,06	13,06	8,18
OMUĻU	23,09		10,54	14,71	46,67		2,25
CIRĢĀĻU	22,83		15,41	10,48	34,92	9,10	7,27
TRIKĀTES	20,15		12,15	7,16	39,28	18,24	3,02
MĀLUPĒS	19,51		12,78	16,92	39,58	7,36	3,85
VIJCIEMĀ	19,39		11,37	7,70	46,48	9,79	5,36
LEJĀSCIEMĀ	19,11		12,12	15,03	36,56	12,13	5,05
KARVAS	18,51		12,11	12,46	46,89	6,28	3,75
GAUJIENĀS	15,48	8,31	5,99		48,70	17,45	4,07
LUGĀŽU	14,95	8,50	6,00		51,87	15,19	3,5
SINOLES	12,91	9,06	7,67		53,84	8,02	8,50
DŪRES	11,33	5,95	5,90		69,61		4,630
APZĪMĒJUMI	ARAMZEMĒ	PLĀVAS	GANĪBAS	MEŽI	PURVI	NEIŅM. PLĀT.	

1936. gadā 1. oktobrī Valkas apriņķī nodarbināto ārzemju laukstrādnieku bija 36,02% no algoto strādnieku kopskaita. Pēc pavalstniecības tie sadalās: Lietuvas — 412, Polijas — 1959, Igaunijas — 495 un bezpavalstnieku — 124.

Valkas apriņķis Igaunijas laukstrādniekus nodarbina visvairāk valstī.

No 1933. gada ārzemju laukstrādnieku skaits Valkas apriņķī pieaudzis par 2055. No 1929. līdz 1935. gadam algoto laukstrādnieku skaits pieaudzis tikai par 274, bet vispār lauksaimniecībā nodarbināto — par 187. Nav pamata domāt, ka 1936. gadā vispār algoto strādnieku skaits atkarībā no darba pavairošanās būtu jūtami pieaudzis, tāpēc pieņemams, ka ļoti daudzi vietējie strādnieki aizgājuši no lauku darbiem un strādā citus darbus.

Valkas apriņķī 1935. gadā nodarbināti pavisam 436 deputāta strādnieki vai 5,25% no algoto strādnieku kopskaita (visā valstī 6,31%). No pilsētu darba meklētājiem beidzamos gados izgājuši uz laukiem Valkas apriņķī par deputāta strādniekiem 18 ģimenes vai 3,98% no izgājušo kopskaita (452).

Dažāda lieluma saimniecībās Valkas apriņķī nodarbināti:

Saimniecībās līdz

30 ha:

	Saimnieks un viņa ģim. locekļi	Algoto strādn. skaits	Saimn. un viņa ģim. loc. %	Algotie strādn. %
1935. g.	26.121	2.742	90,50	9,50
1929. g.	25.043	2.635	90,48	9,52
Saimniecībās no 30 ha un vairāk:				
1935. g.	12.427	5.558	69,10	30,90
1929. g.	13.592	5.391	71,60	28,40

No šiem skaitļiem redzams, ka saimniecībās līdz 30 ha lauksaimniecībā nodarbināto saimnieka ģimenes locekļu skaits minētā 5 gadu laikā audzis. Tāpat nedaudz pieaudzis arī algoto strādnieku skaits. Turpretim saimniecībās virs 30 ha lauksaimniecībā nodarbināto saimnieka ģimenes locekļu skaits jūtami samazinājies, bet tai pašā laikā pieaudzis algoto strādnieku skaits.

Kopsavilkumā jākonstatē, ka Valkas apriņķī laukstrādnieku jautājums ļoti strauji pasliktinās. Vietējo strādnieku skaits samazinās, bet ārzemju laukstrādnieku skaits strauji pieaug. Bēdīga parādība, ka gada strādnieku skaits samazinās, bet sezonas strādnieku skaits tai pašā laikā strauji pieaug. Lai Valkas apriņķa lauksaimniecību nākotnē nodrošinātu ar nepieciešamo darba spēku, lauksaimniecībā vairāk jāsaista gada

strādnieki, sevišķi ģimenes cilvēki. Ganu skaita samazināšanās norāda, ka daļa Valkas apriņķa lauksaimnieku pārgājuši uz lopu turēšanu aplokos, kas ir solis uz priekšu ienesīgas saimniecības izveidošanā. Lai saistītu laukos vairāk darba spēka, lauksaimniekiem sevišķa vēriba jāpiegriež laukstrādnieku telpu pārbūvei, gādājot, lai puišiem un meitām būtu atsevišķas telpas. Saticība un sadarbība saimnieku un strādnieku starpā izlīdzinās daudzus pārpratumus un sekmēs un pacels darba ražību. Šinī virzienā jāizrāda pretimnākšana kā saimniekiem, tā strādniekiem.

Laukaugu ražas.

Galveno laukaugu ražas Valkas apriņķī, salīdzinot caurmēra ražas no 1923. līdz 1927. gadam ar caurmēra ražām no 1931. līdz 1935. gadam, kvintālos no ha:

	5 g. caurm. (1923.—27. g.)	Indeka skaitļi	5 g. caurm. (1931.—35. g.)	Indeka skaitļi
Rudzi	8,97	100	13,30	148,3
Kvieši:				
ziemas	10,28	100	13,80	134,2
vasaras	8,83	100	11,22	127,1
Mieži	8,54	100	10,25	120,0
Auzas	7,91	100	11,20	141,6
Mistrs	8,74	100	11,75	134,4
Zirņi	8,45	100	10,35	122,5
Kartupeļi	104,17	100	131,16	125,9
Cukurbietes	—	—	173,07	—
Lini:				
sēklas	3,02	100	3,01	99,7
šķiedra	3,51	100	3,43	97,7
Āboliņa siens	—	—	27,49	—

Šie skaitļi rāda, ka caurmēra ražas no 1931. līdz 1935. gadam, salīdzinot ar caurmēra ražām no 1923. līdz 1927. gadam, augušas apaļos skaitļos: rudziem — 48%, ziemas kviešiem — 34%, vasaras kviešiem — 27%, miežiem — 20%, auzām 42%, mistram — 34%, zirņiem — 23%, kartupeļiem — 26%, bet linsēklām raža samazinājusies par nepilnu procentu un linu šķiedrai par 2%.

Salīdzinot Valkas apr. caurm. ražas ar Vidzemes caurmēra ražām, Valkas apriņķī ražas ir augstākas par Vidzemes caurmēra ražām: rudzu par 12%, zirņu — 0,2%, bet zemākas: ziemas kviešu par 1%, vasaras kviešu — 6,5%, miežu — 5%, auzu — 3%, mistra — 5%, kartupeļu — 27%, cukurbietu — 4%, linsēklu — 8%, linu šķiedras — 6%, bet āboliņa siena ražas izlīdzinās ar Vidzemes caurmēra ražām.

Salīdzinot ar Valmieras aprīņa caurmēra ražām, redzam, ka Valkas aprīņi visu laukaugu ražas zemākas: rudzu par 16%, ziemas kviešu — 8%, vasaras kviešu — 1,5%, miežu — 1%, auzu — 11%, mistra — 5%, zirņu — 6%, kartupeļu — 6%, cukurbiešu — 9%, linsēklu — 19% un linu šķiedras — 16%. Āboliņa ražas gandrīz vienādas.

Izsekot atsevišķu laukaugu ražām, redzam, ka tās stipri svārstīgas, lai gan ar noteiktu tendenci pieaugt. Galvenais iemesls ražu svārstībām ir nenokārtotais meliorācijas jautājums. Valkas apr. no 60.800 ha mitru tīrumu nepilnīgi ar vaļējiem grāvjiem nosusināti 21.600 ha, bet ar drenāžu 3108 ha. Var teikt, ka 58% no visas aņanzemes platības cieš no mitruma. No 62.723 ha pļavu cieš no mitruma 50.100 ha vai 80% no visas pļavu platības. Ar vaļējiem grāvjiem nosusināti 7700 ha vai 14%, bet ar drenāžu 2100 ha vai 5% no tās pļavu kopplatības, kas cieš no mitruma. No ganību kopplatības — 54.340 ha nosusināti 2750 ha vai 5% no ganību kopplatības.

Pie ražu celšanas jo sevišķi liela nozīme ir spēcīgam mēslojumam, kuŗa pamatā ir kūtsmēsli. Pēc grāmatvedības datiem 1935. gadā Valkas aprīņa kūtsmēsļu vērtību var rēķināt 3.843.098 ls. Kūtsmēsļus slikti uzglabājot un nokavējot iestrādāšanu pavasarī, zudībā iet ap 60% no kūtsmēsļu vērtības. Faktisko kūtsmēsļu vērtību aprīņi var aprēķināt 1.537.239 ls.

Pie ražu celšanas svarīga nozīme ir pareizai zemes apstrādāšanai. Liekā zemes aršana pavasarī bieži samazina ražas. Lai nebūtu zeme jāar, jāiegādājas kultivātori. Tie uzirdinās augsnu, bet neizžāvēs zemes mitrumu. Valkas aprīņi darba ražības celšanai un lauku darbu veikšanai pareizā laikā vēl jāuzlabo lauksaimniecības darba rīki un vairāk jāpielieto lauksaimniecības mašīnas. Tas padarīs lauku darbu patīkamāku un darbus varēs veikt istā laikā.

Ražu pacelšanā liela nozīme arī labam sēklas materiālam. Šai virzienā daudziem lauksaimniekiem vēl daudz kas jādara. Pacelot ražas laukos, ražojumu pašizmaksas krītas, kas gala rezultātā saimniecībai dod lielāku tīrienesi.

Jācenšas celt ražas ne tikai laukos, bet jākultivē zālāji, lai vasarā lopiem būtu pietiekoši daudz aplokos iezogotu labu ganību, un ziemas vajadzībām ražotu augstvērtīgu rupjo barību, kas ar nelielu spēkbarības piedevu dod iespēju iegūt apmierinošus piena izslaukumus.

Vēl jāpiebilst, ka arī pie zālāju mēslošanas ļoti noderīgi kūtsmēsli, kuŗu daudzumu

varam stipri palielināt, plašāki pielietojot kūdras pakaišus.

Kāda nozīme ir labiem zālājiem ienesīgas lopkopības izkopšanā, rāda zemāk pievestie piemēri.

Lopbarības ražošana.

Lopu ražība Valkas aprīņa caurmēra saimniecībās ir diezgan zema. Galvenais iemesls lopu zemei ražībai — sliktā trūcīga ēdināšana. Vēl diezgan daudzās saimniecībās pamatlopbarība ir šāda: vasarā — krūmāju, noru, purvu ganības (labākā gadījumā 3. gada āboliņa lauks), ziemā — sliktas purva siens un salmi. Saprotais, ka šādos ēdināšanas apstākļos nevar i runa būt par ienesīgu lopkopību.

Labas ganības vasarā un laba rupjā barība ziemā ir ienesīgas un tagadējiem saimniekošanas apstākļiem piemērotas lopu ēdināšanas pamats.

Un tādēļ vislielākā vēriba katrā saimniecībā ir jāveltī labu ganību ierīkošanai un to izmantošanai. Labas ganības ir lētākais un labākais vērtīgas lopbarības avots. Pārrēķināta barības vienībās, ganībās ražotā lopbarība ir vairākkārt lētāka, kā citos barības līdzekļos. Tādēļ gudri dara tas lauksaimnieks, kas atrod līdzekļus un vietu labu ganību ierīkošanai. Laba ganība ir drošs ienākumu avots katrā saimniecībā. Labas ganības ir ienākumu avots, kas sparīgi darbojas citādi ar ienākumiem tukšajā laikā — pavasarī un vasarā. Kāda tam nozīme saimnieciskā dzīvē, par to, domājams, nav plašāki jāpaskaidro! Tādēļ neizmantojot šo avotu — labas ganības — ir liela saimniekošanas kļūda, par kuŗu katru gadu jāmaksā dārga „skolas nauda“.

Vislielākā vēriba katrā saimniecībā ir jāveltī pietiekoša daudz. labas rupjās barības sagādāšanai ziemas laikmetam. Labs pļavu un āboliņa siens ir labākā lopbarība ziemā. Tādēļ prātīgi dara tas lauksaimnieks, kas atrod līdzekļus un vietu labu pļaujamu zālāju ierīkošanai, vai nu tas būtu tīrumā, pļavā vai purvā.

Labu ganību un labu pļaujamu zālāju ierīkošana prasa līdzekļus (bet vai ir kāda kultūra saimniecībā, kas neprasa līdzekļus?) un, galvenais — līdzšinējās saimniekošanas kārtības diezgan krasu maiņu. Valdība no savas puses dara un darīs arī turpmāk visu vajadzīgo un iespējamo, lai sekmētu to lauksaimnieku darbu, kas, klausīdami laika aicinājumam, pārkārto savu saimniecību un saimniekošanu laikmetam atbilstoši. Tādēļ arī, ja tik vien ir laba griba, apņēmība un neatlaidība, katram lauksaimniekam ir iespējams tikt pie labākām

ganībām un pļaujamiem zālājiem. Kā tas vislabāk, drošāk un samērā mazākiem līdzekļiem panākams, par to katram lauksaimniekam jātiek vispirms pašam skaidrībā. Labākais padomdevējs viņam ir Latvijas Lauksaimniecības kameras rajona agronoms, kas, pazīdams vietējos apstākļus un iespējamības, dos drošus norādījumus, kas darāms, lai tiktu pie labākiem zālājiem. Rajona agronoms norādīs arī uz dažām labām apkārtnes saimniecībām, kas zālāju jautājumā jau daudz ko veikušas un latus panākumus guvušas. Šādās saimniecībās der iegriezties un labi apskatīties, kā strādā un labus panākumus gūst, ierīkojot labas ganības un labus pļaujamus zālājus.

Tagad paskatīsimies, kā ir rīkojušies 6 Valkas apriņķa lauksaimnieki, lai iegūtu augstākas sviesta ražas, un novērtēsim viņu rīcību lopu ražības celšanā. Salīdzinājuma pēc apskatīsim arī 2 Valkas apriņķa lauksaimnieku sekmes, kas turas pie „iegājušās” līdzšinējās kārtības. Jāsaka, ka pēdējās divas saimniecības nebūt nav raksturīgākās šinī ziņā. Bet, domājams, pietiks arī

ar tām, lai redzētu lielo starpību lopkopības ienesībā, kāda ir starp saimniecībām, kas jau ir kaut ko darījušas labu zālāju ierīkošanā, un saimniecībām, kas zālāju jautājumā iet vēl vecos ceļus.

Raksturīgākie skaitļi par minētām 8 saimniecībām ir grupēti 4 tabulās un „ganību raksturojumā”.

Vispirms duras acīs, ka visās pirmās sešās saimniecībās ir kultivētās ganības. Un tādēļ ar pilnu tiesību varam teikt, ka kultivētām ganībām ir nenoliedzams iespaids uz lopu ražību celšanu. **Lielu kļūdu dara visas minētās saimniecības, ka pārāk vēlu sāk kultivētās ganības ganīt.** Ka ganīt ir iesākts stipri par vēlu, liecina saimniecību Nr. 2 un 4 rīcība, proti: saimniecībā Nr. 2 no 5 aplokiem — 3, bet saimniecībā Nr. 4 no 6 aplokiem — 2 ir nopļauti sienā! Pavisam aplama ir saimniecības Nr 2 rīcība: turēt lopus kūtī līdz jūnija mēneša vidum (cik zināms, lopbarības pavasarī bijis vēl pietiekoši šķūņos un noliktavās!) un ganīt pārāgušajā zālē nav nekāda saimnieciska aprēķina. Pavisam citādi būtu, ja sāktu ganīt

Saimniecība	Gada govju skaits	Uz gada govi ražots sviesta kg	Izēdināts uz gada govi pirktās spēkbarības bar. vien.	Izēdināts uz gada govi saimniecībā ražotās spēkbarības bar. vien.	Izēdināts uz gada govi rūpjas barības vienībās	Uz gada govi ganības barības vienībās	Uz gada govi zālbarība bar. vien.	Uz gada govi saknauģu bar. vien.	Visa uz gada govi izēdinātā barība bar. v.	Uz 100 barības vienībām ražots sviesta kg
1.	6,6	239	222	345	958	1103	256	669	3553	6,72
2.	4,2	223	110	602	961	901	407	310	3291	6,78
3.	14,0	175	323	63	926	1191	57	341	2901	6,00
4.	2,0	173	—	612	812	891	212	279	2806	6,19
5.	6,4	169	—	802	1159	349	765	555	3630	4,66
6.	13,7	166	356	237	828	1213	170	165	2969	5,70
7.	10,9	82	—	289	920	528	418	268	2423	3,37
8.	4,5	56	—	172	644	407	424	78	1725	3,27

Saimniec.	Izēdinātā rupjā barība uz gada govi kg.				Pavisam izēdin. rupjās bar.	Lopu caurm. dzīvsv.
	Siens ¹⁾	Āboliņš ²⁾	Salmi	Pelavas		
1.	—	1650**	600*	—	2250	521
2.	305*, 664**, 145***	325*, 255**	647*	35	2376	440
3.	876**	698**	878*	—	2452	464
4.	12*, 763**, 251***	—	1395*	60	2481	437
5.	252*, 704**, 207***	174*, 335**	1053*	—	2725	485
6.	—	1147**	742*	153	2042	482
7.	244***	776**	1176*	295	2491	427
8.	146**	110**	1419*	253	1928	316

Apzīmējumu paskaidrojumi: 1) siens labs *, vidējs **, šlikts ***, 2) āboliņš labs *, vidējs **, šlikts ***, 3) salmi vasarāju *, ziemāju **.

Saimniecība	Rupjā barība	Pirktā spēkbarība	Saimniecībā ražotā spēkbarība	Pavisam izēdinātās spēkbarības	Ganības	Zaļbarība	Pārējā sulīgā barība	Visa izēdinātā barība
1.	27,0	6,1	9,7	15,8	31,1	7,2	18,9	100
2.	29,2	3,3	18,3	21,5	27,4	12,4	9,4	100
3.	31,8	11,2	2,2	13,4	41,0	2,0	11,8	100
4.	29,0	—	21,8	21,8	31,7	7,6	9,9	100
5.	31,9	—	22,1	22,1	9,6	21,1	15,3	100
6.	28,1	12,1	8,2	20,3	40,3	5,7	5,6	100
7.	38,0	—	11,9	11,9	21,7	17,3	11,1	100
8.	37,6	—	9,9	9,9	23,5	24,5	4,5	100

vismaz divas nedēļas agrāk un kūti liktu rudenī agrāk! Tad nevajadzētu arī nemaz izbarot vasarā zaļbarību, kas daudz dārgāka par ganību zāli un prasa daudz darba.

Kultivētas ganības labi jāmēslo, agri jā-sāk ganīt, rūpīgi jākopj un rudenī jāļauj tām līdz sala laikam atzelt. Tad kultivētās ganības dod daudz labas un lētas lopbarības, tad nevajaga caurmēra gados piedot ne viena kg zaļbarības!

Ieteicams labi ieskatīties minēto saimniecību „ganību raksturojumā“ skaitļos un izprast labu ganību nozīmi lopu ēdināšanā.

Ļoti pamācoši skaitļi ir par labas rupjās

vidēja labuma rupjās barības ir ievērojami vairāk kā pēdējās divās. It sevišķi slikti ar rupjo barību ir saimniecībā Nr 8. niecīgi daudzumi siena (146 kg) un āboliņa (110 kg) + lielā vairumā vasarāju salmu ir vai visa lopu ēdināšana ziemā! Saprotams, ka tad nevar arī gaidīt nekādu ienākumu no lopkopības!

Labai rupjai barībai ir jābūt tādā daudzumā, ka viņu visu cauru ziemu var dot 8—12 kg uz galvas dienā.

Āboliņš un pļavas jāļauj agri, lai iegūtu vērtīgu, olbaltumbagātu rupjo lopbarību. Bet lai būtu agrāk arī ko pļaut, tad labas pļavas un āboliņa lauki jau agri pavasari mēslojami ar minerālmēsliem. Kādus mēslus un cik lielā daudzumā dot, par to der aprunāties ar rajona agronomu un lauksaimniekiem, kam šai ziņā jau ir daudzgādīgi piedzīvojumi un allaž labi panākumi.

Tikai tiem lauksaimniekiem lopkopībā ir panākumi, kas lopus labi un lēti ēdina. Kā ražot labu un lētu lopbarību, par to jau iepriekš aprādīts. Nekādā ziņā nedrīkst tā rīkoties, kā to redzam saimniecībās Nr. 7 un 8. Kāpēc? Nu, gluži vienkārši: saimniecībā Nr. 7 kg sviesta pašizmaksa 2,26 ls, bet Nr. 8 — 2,95 ls!

Ganību raksturojums (skaitļi par 1935. g. vas.)
Saimniecība

1. 4,0 ha kultivētu ganību; lopus gana; sākts ganīt 27. V., beigts — 1. XI; vasaras laikā piedots (uz gada govi rēķinot) 1600 kg āboliņa un zaļbarības.
2. 1,5 ha kultivētu ganību; ganības sadalītas 5 aplokos; sākts ganīt 14. VI, beigts — 17.XI; vasaras laikā piedots (uz g. govi rēķinot) 1300 kg zaļbarības; 3 aploki pavasarī nopļauti sienā.

Tabula 4.

Saimniecība	Pirktā spēkbarība uz gada govi kg		Par pirktu spēkbarību izdots uz gada govs Ls	Viena (1) kg sviesta ražošanai izdots par pirktu spēkbarību santīmu	Viena (1) kg sviesta ražošanas pašizmaksa
	rauši	klījas u. c. barība			
1.	77+86	—	29,33	12,3	1,03
	gaļas milti				
2.	—	110	11,50	5,2	1,00
3.	145	183	39,13	22,3	1,32
4.	—	—	—	—	1,20
5.	—	—	—	—	1,47
6.	94	248+	38,94	23,4	—
	1071 brāgas				
7.	—	—	—	—	2,26
8.	—	—	—	—	2,95

barības daudzumiem, kādi ir bijuši katrā no minētām saimniecībām lopu ēdināšanai. Redzam, ka pirmās 6 saimniecībās labas un

3. 4,0 ha kultivētu ganību; ganības sadalītas 4 aplokos; sākts ganīt 1. VI, beigts — 31. X;
4. 1,0 ha kultivētu ganību; ganības sadalītas 6 aplokos; sākts ganīt 11. VI, beigts — 1. XI; vasaras laikā piedots (uz g. govi rēķinot) 700 kg zaļbarības; 2 aploki pavasarī nopļauti sienā.
5. Kultivētu ganību samērā maza platība; sākts ganīt 18. VI, beigts — 21. X; vasaras laikā piedots (uz g. govi rēķinot) 3200 kg zaļbarības un āboliņa.
6. 7,0 ha kultivētu ganību; ganības sadalītas aplokos; sākts ganīt 22. V, beigts — 26. X, vasaras laikā piedots (uz g. govi rēķinot) 1000 kg viķāju zaļbarības.
7. 12,5 ha krūmāju un noru ganību; sākts ganīt 4. VI, beigts — 30. X; vasaras laikā piedots (uz g. govi rēķinot) 1600 kg āboliņa un zaļbarības.
8. 2,0 ha 3. gada āboliņa + 2,0 ha atmatu ganību; sākts ganīt 25. V, beigts — 5 XI; vasaras laikā piedots (uz g. govi rēķinot) 1900 kg zaļbarības.

Lopkopība.

Lopkopības pārraudzības biedrības Valkas apriņķī sāka dibināt 1904. gadā. Pašreiz apriņķī 59 lopkopības pārraudzības biedrības, kurās apvienotas 1287 saimniecības ar 9652 slaucamām govīm vai 18% no kopējā slaucamo govju skaita Valkas apriņķī (Madonas apriņķī 26,5%).

Pēdējā gadā arī Valkas apriņķī zem pārraudzības atrodošo govju skaits audzis.

Ciltsgrāmatās uzņemtu tirsugas lopu apriņķī 502. Šis ciltsgrāmatās uzņemto tirsugas lopu skaits gan nav liels, bet tuvākā laikā tas pieaugs, jo lopkopības izkopšanas darbs Valkas apriņķī ievirzīts pareizās sliekš.

Piena ražas no pārraudzības saimniecībās esošām govīm gadu no gada aug.

Gadi	Gada govju skaits	Piens kg	Tauku %	Sviests kg
1913./14.	3907,3	2212	3,78	95
1926./27.	6873,2	2074	3,80	90
1927./28.	5999,6	2128	3,85	94
1928./29.	6592,4	2171	3,87	97
1929./30.	9098,6	2378	3,91	107
1930./31.	8850,4	2623	3,90	117
1931./32.	8873,9	2673	3,92	120
1932./33.	8671,5	2591	3,89	116
1933./34.	8272,6	2480	3,89	112
1934./35.	8297,4	2783	3,88	124

Ražīgākās govīs:

- 1) R. Smaroda saimniecībā — Jaunlaicenes Kļaviņos

6. Reina KB 47748 II, 7741 kg piena, 3,87% t. 344 kg sviesta.

- 2) K. Grīnberga saimniecībā — Smiltenes Grotužos

8. Vare LB 3550 5925 kg piena 4,46% t. 305 kg sviesta.

- 3) Valsts slimnīcas saimniecībā Strenčos:

Zenta KM 4454 IS, 7364 kg piena 3,61% t., 303 kg sviesta.

Ražīgākie ganāmpulki:

- 1) R. Zupas saimniecībā — Jaunrozes Dzeni: 6,6 g. g., 5271 kg piena, 3,94% t., 238 kg sviesta.

- 2) R. Akmentiņa saimniecībā — Jaunrozes Uskanos:

10,6 g. g., 4738 kg piena, 4,11% t., 225 kg sviesta.

- 3) K. Grīnberga saimniecībā — Smiltenes Grotužos:

4,2 g. g., 4689 kg piena, 4,13% t. 223 kg sviesta.

Lopkopības pārraudzības biedrību dati rāda, ka sviesta ražas katru gadu diezgan jūtami pieaug. Salīdzinot zem pārraudzības esošās Valkas apriņķa saimniecības ar Madonas apriņķa saimniecībām, redzam, ka piena tauku procents Madonas apriņķī 1934.-35. saimniecības gadā no 13.464 gada govīm ir 4,02%, bet Valkas apriņķī no 8297 govīm tikai 3,88%. Tauku procentu varam pacelt, izkopjot lopu sugas. Te liela loma labiem vaislas bulļiem.

Vaislas bulļu stacijas.

Pirms kara Valkas apriņķī darbojās 11 vaislas bulļu stacijas. Kara laikā vaislas bulļu stacijas pārtrauca savu darbību. Vienīgi pie Smiltenes lauksaimniecības biedrības viena vaislas bulļa stacija darbojās nepārtraukti no 1912. līdz 1919. gadam, Rosīgi vaislas bulļu stacijas sāka ierīkot 1925.-26. gadā. 1935.-36. pārraudzības gadā apriņķī darbojās 43 vaislas bulļu stacijas, no tām Lauksaimniecības kamera ierīkojusi 13 stacijas. Valkas apriņķa dažos pagastos ir vairākas vaislas bulļu stacijas: Kārķu — 5, Alsviķu, Jērcēnu un Trikātas — katrā pa 4 un t. t.

Tomēr dažos pagastos: Bilskas, Blomes, Dūres, Karvas, Mārkalnes, Pededzes, Plāņu, Valkas, Zeltiņu un Ziemeņu — vēl nav nevienas vaislas bulļu stacijas.

Vaislas bulļu stacijas izmanto samērā labi. Lai vaislas bulļu stacijas atstātu lielāku iespaidu sugas lopu uzlabošanā, staciju tīkls jāpaplašina un vaislas bulļi jāizmanto vēl labāki kā līdz šim.

Piensaimniecība.

No 53.500 slaucamām govīm Valkas apriņķī pienotavās apvienotas 31.951 slaucama govys vai 59,72% no slaucamo govju kopskaita. No 14.187 apriņķa saimniecībām pienu pienotavās nodod 6460 saimniecības vai 53,65% no saimniecību kopskaita, ja atskaita saimniecības līdz 1 ha.

1935. gadā apriņķa pienotavās ražots 2.247.536 kg sviesta, vai caurmērā uz vienu pienotavā apvienotu saimniecību 348 kg. Uz vienu pienotavā apvienotu slaucamu govi pienotavas ražo 70 kg sviesta. Šai ziņā Valkas apriņķis ieņem otro vietu valstī (pir-mā vietā Madonas apriņķis ar 77 kg).

Apriņķī darbojas 31 pienotava ar 66 kre-jošanas punktiem. Pēc caurmēra skaitļiem apriņķī ražots I šķiras sviests 87,73%. La-bāko sviestu ražojusi Smiltenes piensaim-nieku sabiedrība — 99,6% I šķ. sviesta, bet sliktāko — Gaujienas-Zvārtavas pienotava — 59,7% I šķ. sviesta.

Caurmēra sviesta apstrādāšanas izdevumi uz 1 kg apriņķī — 26,3 sant. Visaugstākie sviesta apstrādāšanas izdevumi Lejasciema koppienotavā — 34,91 sant., viszemākie — Andrupes pienotavā — 20,32 sant.

Apstrādāšanas izdevumus aprēķinot, nav ņemtas vērā 5 pienotavas, kuŗas Valsts ze-mes banka uzskata par pastāvīga darba ne-spējīgām.

Valkas apriņķa lauksaimnieki par piēnota-vās ražoto sviestu 1935. gadā ieņēmuši ap 4,5 milj. ls, bet par mājās ražoto sviestu — ap 1,5 milj. ls.

No piensaimniecības gadā iegūts ap 6 mil-joni ls.

Cūkkopība.

Cūku skaita ziņā Valkas apriņķis ieņem trešo vietu Vidzemē. Cūku skaits apriņķī šāds:

1933. g.	35.800
1934. g.	41.100
1935. g.	47.500

Salīdzinot 1935. gadu ar 1934. gadu, cūku skaits Valkas apriņķī pavairojies par 6400 vai 15,57%. Cūku skaits Valkas apriņķī pieaudzis, salīdzinot ar pārējiem Vidzemes apriņķiem, visvairāk. Salīdzinot Valkas apriņķi ar Valmieras, Madonas apriņķi un caurmēra skaitļiem visā valstī, dabūjam šādu ainu:

	Uz 1 kv. km	Uz 1000 iedzīv.	Uz 100 ha lauks. izm. zemes
Valkas apr. 1935. g.	9,93	616	21,07
Valmieras apr.	13,53	746	22,94
Madonas apr.	10,47	573	18,12
Vidēji visā valstī	12,02	512	20,06

Šie skaitļi rāda, ka cūkkopības attīstība ziņā Valkas apriņķis ieņem vidēju stāvokli starp Valmieras un Madonas apriņķi un stipri atgādina Valmieras apriņķa cūkkopību. Visrosīgākie cūkkopības izkopšanā ir Ēveles, Trikātas, Lugažu, Smiltenes un Viēciema pagasti. 1934.-35. gadā «Bekon Eksports» Valkas apriņķī iepircis 15.000 cūkas par 809.430 ls vai 22,2% no Vidzemes un 11,7% no visā valstī iepirkām cūkām. 1936. gada pirmajos 9 mēnešos iepirkta

10.140 cūkas par 720.910 ls jeb 22,0% no Vidzemē un 9% no visā valstī iepirkām cūkām.

Var rēķināt, ka Valkas apriņķa lauksaimnieki no cūkgaļas pārdošanas gadā, ieskaitot arī brīvos tirgos pārdotās cūkas, iegūs ap 1,3 milj. ls.

Par pārdotiem liellopiem, teļiem un ādām apriņķa iedzīvotāju ienākumus var aprēķināt ap 423.000 ls.

Apriņķī darbojas 14 vaislas kuiļu stacijas, no kuŗām Lauksaimniecības kamera ierīkojusi 10. Stacijas darbojas sekmīgi.

Aitkopība.

Valkas apriņķī 89.400 aitū vai 6,5% no aitū kopskaita valstī. Aitū skaita ziņā apriņķis ieņem otro vietu Vidzemē (pirmā vietā Valmieras apriņķis). Caurmēra cirpums 1935. gadā no pieaugušas aitū 2,44 kg, no jēra 1,30 kg. Apriņķa vilnas kopražā 167.178 kg 456.396 ls vērtībā. Lai apģērbtu apriņķa iedzīvotājus ar saimniecībās pašražotu vilnu, vilnas ražas jāpaeļ par 15%.

Apriņķī darbojas 16 ar valdības pabalstu ierīkotas teķu stacijas un 5 aitū audzētavas. No stacijas teķa nocirpts caurmērā 6 kg un no audzētavas aitū 4,6 kg vilnas gadā.

Uzlabotas aitū audzē Trikātas, Smiltenes, Lugažu un Alūksnes pagastā. Uz zemākas attīstības pakāpes stāv aitkopībā novadā uz ziemeļiem no Apes uz Alūksni, un arī pagastos, kas robežo ar Jaunlatgales apriņķi. Vaislas teķus Valkas apriņķī izmanto visliktāk visā valstī. Aitū sugas uzlabošanai jānovērš asinsradnieciskā pārošana. Vilnas cirpuma celšanai aitū bagātīgāki jāēdina ziemā un vasarā jārupējas par kultivētām ganībām. Aitām jāizbūvē atsevišķi mitekļi, lai tās nebūtu jātur kopā ar liellopiem vienās telpās, kur gais par daudz silts.

Zirgkopība.

Valkas apriņķī pirms kara skaitījās 18.800 zirgu, tagadējā apriņķa robežās. 1922. gadā apriņķī 21.400 zirgu, 1935. gadā — 20.311 un 1936. gadā — 20.693.

Zirgu skaits pēc vecuma grupām šāds:

	1935. gads (lauks. skait. dati)	1936. gads (aprēķinātie dati)
Kumeļi līdz 1 g. vec.	869	1054
Jaunzirgi no 1—3 g.	1598	1603
No 3—15 g.	12297	13308
Vecāki par 15 g.	5547	4728

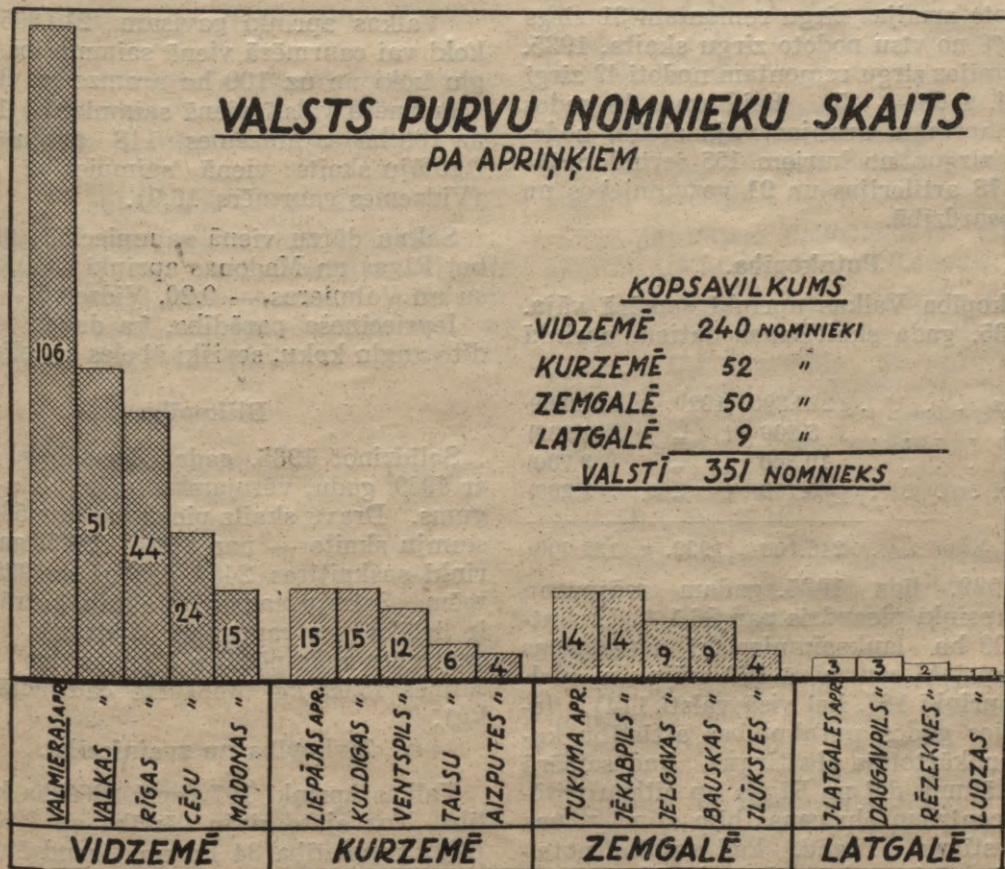
Kopā 20311 20693

VALSTS PURVU NOMNIEKU SKAITS PA APRIŅĶIEM

KOPSAVILKUMS

VIDZEMĒ	240 NOMNIEKI
KURZEMĒ	52 "
ZEMGALEĒ	50 "
LATGALEĒ	9 "

VALSTĪ 351 NOMNIEKS

Kumeļu skaits aprīņķī mazs. Lai aprīņķis iztiktu ar pašaudzētiem zirgiem, uz 10 pieaugušiem zirgiem jāaudzē 1 kumeļš. 1936. gadā uz 10 pieaugušiem zirgiem bija tikai 0,6 kumeļi. Kamēr Igaunijā bija zemas zirgu cenas, daudzi lauksaimnieki vajadzīgos zirgus iepirka no Igaunijas. Tagad stāvoklis grozījies, un lauksaimniekiem nopietni jāpadomā par kumeļu skaita vairošanu savās saimniecībās. Kumeļu skaits Valkas aprīņķī jādubulto.

1936. gadā aprīņķī registrēts 41 I šķ. vaislas ērzelis un 72 II šķ. ērzeli. Ciltsgrāmātās uzņemtas 75 ķēves. Vaislas ērzeli galvenā kārtā vidēji lieli un smagi siltasins zirgi: Hanoveras un to krustojuma ērzeli — 6 un ķēves — 4, rodstera ērzeli — 2, ķēves 13; Oldenburgas un to krustojumu ērzeli — 27 un ķēves — 35; vieglo siltasins zirgu samērā maz: angļu krustojumu — 4, Traķenes krustojuma — 1 un rikšotāju — 5.

Valsts vaislas ērzeli 1935. gadā — 12 un 1936. gadā — 15. Vaislas ērzēļus izmanto vidēji. Ļoti rosīgi zirgaudzēšanu piekopj aprīņķa dienvidu-rietumu daļā, īpaši Smiltēnes zirgaudzētāju biedrības darbības rajonā. Armijas remonta zirgu audzēšanā Valkas aprīņķis ieņem trešo vietu valstī (pēc Valmieras un Madonas aprīņķa). 1936. gadā nodots armijas zirgu remontam 31 zirgs vai 11 % no visu nodoto zirgu skaita. 1935. gadā armijas zirgu remontam nodoti 49 zirgi un 1934. gadā — 45. Beidzamos 10 gados Valkas aprīņķis armijas vajadzībām nodevis 324 zirgus, no kuriem 155 ierindoti jājamās, 78 artilērijas un 91 vezumniekos un robežapsardzībā.

Putnkopība.

Putnkopība Valkas aprīņķī samērā vāja. Pēc 1935. gada skaitīšanas datiem aprīņķī bija:

Vistas	223.800	(1929. g. 125.000)
Zosis	5.800	(" 2.300)
Pīles	10.800	(" 3.700)
Titari	5.700	(" 1.200)

Kopā . . . . . 246.100 (1929. g. 132.200)

No 1929. līdz 1935. gadam mājputnu skaits aprīņķī pieaudzis par 86,1%. Uz katrēm 100 ha lauksaimnieciski izmantotās zemes aprīņķī caurmērā 109 mājputni (Jelgavas aprīņķī 167, bet visā valstī 114). Iepriekšējos gados putnkopības attīstību kavēja nenokārtotais olu tirgus, kad samērā lielā attāluma dēļ no Rīgas un citiem patērētāju centriem olu cenas bija stipri zemas un svārstīgas. Tagad, kad valdība noteikusi olām cietas, visā valstī vienādas cenas,

putnkopības attīstībai likti droši pamati. Uzlabojot putnu turēšanas apstākļus un ēdīnāšanu, sevišķi ziemā, un piegriežot lielākā vērību mājputnu izlasei un sugas putnu audzēšanai, putnkopības ienesību iespējams ievērojami pacelt. Valkas aprīņķī ar valsts pabalstu ierīkotas 7 sugas vaislas putnu audzētavas, kuņu uzdevums ir ieaudzēt un izplatīt vērtīgus sugas putnus. Tirgus kārtīšanai aprīņķī darbojas 33 olu savāktuves.

Dārzkopība.

Salīdzinot ar citiem aprīņķiem, dārzkopība Valkas aprīņķī atstāta novārtā. Augļu un sakņu dārzu platība Valkas aprīņķī 1,31% no kopplatības (Madonas aprīņķī 1,64%).

Valkas aprīņķī pēc 1929. gada skaitīšanas ziņām ir:

	Kas nes augļus	Kas nenes augļus
Ābeles	86.868	62.427
Bumbieŗes	3.200	2.845
Plūmes	23.558	12.499
Ķirši	13.041	5.927
Kopā	126.667	83.698

Valkas aprīņķī pavisam 210.365 augļkoki vai caurmērā vienā saimniecībā 16 augļu koki un uz 100 ha aŗamzemes 93 koki (caurmērā valstī vienā saimniecībā 16,2 un uz 100 ha aŗamzemes 118 augļu koki). Ogulāju skaits vienā saimniecībā — (Vidzemes caurmērs 16,9).

Sakņu dārzu vienā saimniecībā 0,15 hektāri, bet Rīgas un Madonas aprīņķī — 0,17, Cēsu un Valmieras — 0,20, Vidzemē — 0,18.

Iepriecinoša parādība, ka daudz jauns dāto augļu koku, sevišķi ābeles un plūmes.

Biŗkopība.

Salīdzinot 1935. gada biŗu saimju skaitu ar 1929. gadu, vērojams samērā liels pieaugums. Dravju skaits pieaudzis par 53%, biŗu saimju skaits — par 81%. 1935. gadā aprīņķī saskaitītas 2484 dravas ar 9984 sējmēm. Saimju caurmēra skaits katrā draivā ir lielāks kā caurmērā Vidzemē. Mēģinājumu caurmēra raŗa pēdējos 5 gados no vienā saimes 13,09 kg (Vidzemē caurmērā 14 kg).

Zivkopība un zvejniecība.

Valkas aprīņķī 107 ezeri 3869 ha kopplatībā. Nozvejoto zivju vērtība ap 19.345 lš. Diŗu kopplatība 34 ha un izaudzēto zivju vērtība 3400 lš.

Kopdarbība un sabiedriskie pasākumi.

Valkas apriņķī darbojas 14 patērētāju kooperatīvi ar 29 veikaliem, kur preces pārdotas par 1.237.083 ls. Viens kooperatīvs uz 4582 iedzīvotājiem. Kooperatīvi apvieno 3490 biedrus — 5,5% no iedzīvotājiem. Katrs kooperatīvs caurmērā pārdevis preces par 88.363 ls (lauku kooperatīvu caurmēra apgrozījums valstī 85.000 ls). No kopbilances 515.774 ls kooperatīvu pašu līdzekļi ir 306.761 ls. Caurmērā katram kooperatīvam 21.912 ls (vispār lauku kooperatīvos 20.064 ls), kas ir 59,5% no bilances.

Krājaizdevu sabiedrības — 28 ar 7392 biedriem. Sabiedrībās apvienoti 11,5% iedzīvotāju. Aizdevumu kopsuma 3.151.490 ls. Katram biedram caurmērā aizdoti 426 ls, bet no noguldījumu kopsumas — 1.088.390 uz katru biedru krīt 140 ls. Vidēji vienā sabiedrībā 264 biedri.

Piensaimnieku sabiedrības — 31 ar 66 krejošanas punktiem. Apstrādāšanas izdevumi uz 1000 kg piena 11,88 ls (vidēji visā valstī 12,85 ls).

Apdrošināšanas biedrības — 43 ar 9393 biedriem un apdrošinājumu suma 46.595.117. Viena biedrība uz 1500 iedzīvotājiem. Biedrībās apvienoti 15% iedzīvotāju. Apdrošinājumu suma uz vienu biedrību 1.083.600 ls (caurmērā Vidzemē 900.000 ls).

Apriņķī vēl darbojas 23 mašīnu koplīetošanas biedrības, 8 kūdras ražošanas sabiedrības un 4 sugas lopu audzētāju biedrības.

Lauksaimnieku ienākumi.

Minētos ienākumos ietilpst realizētās ražas daudzumi un arī iedzīvotāju uzturam un citām vajadzībām patērētie produkti. 1935. gadā Valkas apriņķa ienākumus no lauksaimniecības var aprēķināt bruto summās:

Laukkopībā:

	Milj. ls
Rudzi	1,9
Kvieši	1,0
Mieži	0,6
Auzas	0,4
Zirņi, u. c. pākšaugi	0,1
Linu šķiedra un sēkla	1,1
Kartupeļi	0,7
Cukurbietes	0,1
Ābolaļa sēkla	0,1

Kopā . . . 6,0

Lauksaimniecība:

	Milj. ls
Laukkopība	6,0
Lopkopība	14,1
Mājputni	1,2
Augļkopība, sakņkopība un bišķkopība	1,2
Kopā	22,5

Ienākums uz vienu lauksaimniecībā nodarbināto:

Valkas apriņķī un valstī.

Latvijā	Ls 443,—
Vidzemē	„ 511,—
Valkas apriņķī	„ 481,—

Lauksaimnieku ienākumus skaidrā naudā var aprēķināt tikai aptuvis. Labības birojs Valkas apriņķī 1935.-36. saimniecības gadā iepircis 10.339 ton. dažādas labības par 1.459.295 ls. Iepirkts: rudzu 7208 ton., kviešu — 1428 ton., miežu — 401 ton., auzu — 1303 ton. No 1. septembra 1936. gadā līdz 1937. g. 14. janvārim labība iepirkta 4617 ton. par 702.088 ls.

Koppienotavās, kā jau minēts, 1935. gadā ražots 2.247.536 kg sviesta ap 4,5 milj. ls vērtībā. Par mājās pagatavoto sviestu ieņemti ap 1,5 milj. ls.

1936. gadā 9 mēnešos „Bekona Eksports“ par 10.140 cūkām samaksājis 720.910 ls. Var rēķināt, ka gada ienākumi no bekona cūkām tuvu pie 1 milj. ls.

Par pārdotiem liellopiem un teļiem, ieskaitot arī ādas, ieņemts 0,4 milj. ls.

Vilnas vērtību var rēķināt ap 0,5 milj. ls.

1935. gadā cukurbietes Valkas apriņķī audzēja 151 audzētājs un nodevuši 2099 ton. cukurbiešu par 71.366 ls. 1936. gadā cukurbietes audzēja 151 audzētājs un nodevuši 1853 ton. par 63.036 ls.

1934.-35. gadā Valkas apriņķī par līnām ieņemti 542.273 ls.

Valkas apriņķī 1935.-36. gadā darbojas 2 spirta dedzinātavas: Trikātā un Rūjā. Spirta dedzinātavas iepirka 15.636 kg kartupeļu par 46.368 ls.

Samērā lielus ienākumus Valkas apriņķī dod mežu darbi. 1934.-35. gadā par mežu sagatavošanu un izvešanu samaksāti 950.609 ls. Var rēķināt, ka tādus pat ienākumus lauksaimnieki iegūs arī šogad.

Lai salīdzinātu Valkas apriņķa lauk-

saimnieku ražošanas spējas ar citiem novadiem, visas laukaugu ražas, izņemot salmus, pārrēķinātas barības vienībās.

Linu šķiedras vērtība naudā pārvērsta barības vienībās. Barības vienībās no laukaugu ražām nav aprēķināta āboliņa sēkļu vērtība naudā. Sadalot ražotās barības vienības uz lauksaimniecībā strādājošo skaitu, dabūjam šādus skaitļus:

Barības vienības uz lauksaimniecībā strādājošo	
Valkas apriņķī	2491
Valmieras apriņķī	3463
Rīgas apriņķī	2672
Madonas apriņķī	2778
Vidzemē	2929
Kurzemē	3033
Zemgalē	3928
Latgalē	1613
Visā valstī	2637

Pārrēķinot ražoto pienu barības vienībās un sadalot uz lauksaimniecībā strādājošiem, dabūjam:

Barības vienības uz lauksaimniecībā strādājošo	
Valkas apriņķī	982
Valmieras apriņķī	1043
Madonas apriņķī	1101
Rīgas apriņķī	1087
Vidzemē	1062
Zemgalē	833
Kurzemē	784
Latgalē	371

Barības vienības nav aprēķinātas gaļai, augļiem, vilnai, medum un citiem neminētiem lauksaimniecības ražojumiem, kas vienu otru apvidu ražošanas ziņā var diezgan redzami izcelt.

Noguldījumi.

Valkas apriņķa iedzīvotāju noguldījumi pasta krājkasē uz 1937. gada 1. janvāri:

	Noguldītāju skaits	Noguldītā suma
Valkā	585	264.264
Valkas apr. pils. u. ciemos	3.352	1.519.755
Kopā	3.937	1.784.019

Noguldītāji pēc viņu ienākuma avota.

Juridiskas personas	82	2,1%
Fiziskas personas:		
Lauksaimniecībā nodarbināti	1528	38,8%
Apstrādājošā rūpn. nodarb.	158	4,0%
Tirdzniecībā nodarbin.	241	6,1%
Satiksmē un transportā nodarbinātie	86	2,2%
Valsts un komunāliestādēs nod.	483	12,3%
Brīvās profesijās nod.	42	1,1%
Publiskā higiēnā nodarb.	67	1,7%
Apkalpotāji	73	1,8%
Mazgadīgie, skolnieki, mājsaimniecībā nodarbinātie (namamātes) un nenosk. nodarb.	1177	29,9%
Kopā	3937	100,00%

Pārvadājumi pa dzelzceļu.

Valkas apriņķī 160 km dzelzceļu līniju (103 km šaurceļu un 57 km platceļu). Uz 100 kv. km apr. 3,4 km dzelzceļa līnijas (caurmērā visā valstī 5 km). Apriņķa robežās 22 valsts dzelzceļa stacijas un pieturas un 3 privātas dzelzceļa stacijas un pieturas. 1935.-36. budžeta gadā no apriņķī esošām valsts dzelzceļa stacijām un vieturām izbraukuši 182.170 pasažieri, bet no privātām dzelzceļa stacijām — 24.483. Lielākais pasažieru skaits no Valkas stacijas — 54.892. Otrā vietā Alūksnē ar 32.311 pasažieriem. Tad Strenči — 25.166, un Smiltene — 19.141.

Preču apgrozījumi Valkas apriņķa dzelzceļa stacijās 1935.-36. budžeta gadā tonnās šādi:

Stacijas	Izsūtīts	Pievests	Kopējā apgrozība
Lāčudārzs	15516	24	15540
Mālupe	11742	565	12307
Kūdupe	11742	182	11924
Valka	6171	4968	11139
Strenči	6275	4560	10835
Alūksne	4993	5784	10777
Ape	8358	1600	9958
Saulē	9159	78	9237
Vaidava	8879	206	9085
Omuļi	5245	290	5535
Oši	4308	—	4308
Pārējās valsts dzelzce. stacijās	5784	1570	7354

Kopā valsts dz. stacijās	98172	19827	117999
Privātās dzelzceļa stacijās	13960	3373	17333
Pavisam	112132	23200	135332

Samērīgi ar kopējiem attiecīgās preces pārvadājumiem Valkas apriņķī visvairāk nosūtīta pape un kartons — 48,7% no pārvadājumiem visā valstī (688 ton.), kokmateriāli — 12,4% no kokmateriālu pārvadājumiem visā valstī (9023 ton.).

Valkas apriņķis dod 9,4% no visiem kaļķa sūtījumiem valstī.

Sviesta nosūtīts 1190 ton., vai 7,1% no visiem sviesta sūtījumiem. Valkas apriņķis dod 5,7% no visiem dzīvnieku pārvadājumiem valstī. Cūku nosūtīts 18.064 (8,1%). Visvairāk cūku nosūtīts no Smiltenes stacijas — 4868, Alūksnes — 4408, Strenčiem — 3128, Apeš — 2968, Ērgemes — 1476.

Lielopu nosūtīts 1485 (3,4%), tanī skaitā no Strenčiem 500, Alūksnes — 370 un Valkas — 322.

1935.-36. budžeta gadā nosūtīts — rudzu — 5795 ton., kviešu — 1351 ton., auzu — 1214 ton. un miežu 468 ton. Visvairāk labības nosūta Smiltene — 3359 ton., tad — Strenči 2375 ton., Valka — 1057 ton., Ape — 650 ton., Alūksne — 555 ton.

Jēlspirta nosūtīts 461 ton., vai 3,9%. Kartupeļu — 323 ton. vai 3,2%. Linu — 499 ton. vai 2,7%, cukurbiešu — 2124 ton. vai 0,9% no attiecīgās preces kopējiem pārvadājumiem valstī.

No pievestām precēm, salīdzinot ar pārvadāto kopsvaru, pirmā vietā rauši — 423 ton. vai 7,3%. Otrā vietā — degvīns — 6,6% (507 ton.). Trešā vietā mākslīgie mēsli 6,2% (6637 ton.). Visvairāk mākslīgo mēsļu saņem Strenču stacijā. Tad seko Rūjiena, Alūksne, Smiltene un Bikseja.

Valkas apriņķī pa dzelzceļu pievesti 6% (428 ton.) no kliju pārvadājumiem, 5,1% (846 tonnas) no kaļķa pārvadājumiem, 4,4% (2012 ton.) no cementa pārvadājumiem, 4,4% (1009 ton.) no sāls pārv., 3,2% (1434 ton.) no ķieģeļu, 2,9% (292 ton.) no kviešu miltu pārvadājumiem.

Valkas apriņķī samērā daudz preču pārvadā arī ar smagām mašīnām un autobusiem. Valkas apriņķī skar 3 autobusu līnijas: Rīga-Smiltene-Ape, Cēsis-Ape-Vecleicene un Lizums-Lejasciems.

1935. gadā autobusi pārvadājuši 29.300 pasažieru.

Pasta un telegrafa resora darbība.

Valkas apriņķī 119 atsevišķas pasta un telegrafa iestādes, no kurām:

pasta un telegrafa kantoņi 15

pasta un telefona palīgnodaļas	40
telefona palīgnodaļas	17
pasta palīgnodaļas	32
sarunu vietas	11
sarunu vietas ar pasta nodaļām	4

1935.-36. budžeta gadā Valkas apriņķa iedzīvotāji nosūtījuši 1.070.840 vēstules un saņēmuši 1.259.860. Uz katra apriņķa iedzīvotāja 14 nosūtītas un 16 saņemtas vēstules. Viens lauku iedzīvotājs gadā nosūtījis 7 un saņēmis 8 vēstules. Pa pastu saņemti 1.443.080 laikraksti. Nosūtītas 8627 pakas, 116 vērtsvēstules, 32.147 naudas pārvedumi, telegramas — 2764, bet saņemtas telegramas — 3117.

Gadā bijušas 3.133.802 telefona sarunas vai uz 1 apriņķa iedzīvotāja — 40, bet uz lauku iedzīvotāja — 34. Pasta un telegrafa resora iestādes no apriņķa iedzīvotājiem par pastmarkām, slēdzamo skapišu un gada biļešu abonēšanu, nosūtītām telegramām, telefona ierīkošanu un abonēšanu, telefoniskām sarunām, radio abonēšanu un citiem pakalpojumiem 1935.-36. gadā saņēmušas 428.844 ls, vai caurmērā no viena apriņķa iedzīvotāja 5,45 ls (no 1 pilsētas iedzīvotāja — 12,47, bet no viena lauku iedzīvotāja — 3,85 ls).

Cēsu apriņķī no viena lauku iedzīvotāja — 5,72 ls.

1935. gada 28. janvāra draudzīgais aicinājums.

Sekojoš Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa draudzīgam aicinājumam, Valkas apriņķim dāvinātāji tieši nodevuši 8503 grāmatas 5531 sējumā, 11.344 ls naudā, 3 radio aparātus, 80 gleznas, 11 medikamentu skapīšus, 13 ģimenes u. c. mācības līdzekļus. Kultūras fonda nodaļa nosūtījusi skolām 3074 grāmatas 2485 sējumos, to skaitā 2020 grāmatas, kas iegādātas tieši no skolām saziēdotās naudas.

Žurnālu „Latvijas Lauksaimnieks“ un „Dārzkopības un biškopības žurnālu“ Valkas apriņķī lasa samērā maz. No 100 saimniecībām „Latvijas Lauksaimnieku“ abonē 3,5 (caurmērā Vidzemē — 4,1) un „Dārzkopības un biškopības žurnālu“ — 2,2.

1935. gadā Valkas apriņķī pārdots dzērienu pagatavošanai 122.935 ltr. absolūtā alkohola vai 2,22 ltr. uz vienu pieaugšu.

Skaitļi rāda, ka Valkas apriņķa lauksaimnieku ienākumi vēl nesasniedz Vidzemes caurmēra ienākumus. Mūsu tuvākais uzdevums ir ar visiem spēkiem celt šos ienākumus.

Lai celtu ienākumus, jāpavairo ražošana. Ražošanas pavairošanā nav jāiet plašumā, bet jāceļ ražas no katra ha zemes un no katras govš kūti. Augstas ražas arvienu ir lētākās ražas un atlicina lauksaimniekam lielāku tīrienesi. Kā jau minēts, Valkas apriņķa laukaugu ražas vēl stipri svārstīgas. Zemes meliorācija palīdzēs šīs lielās svārstības novērst. Lai gan Valkas apriņķī, samērā ar citiem apriņķiem, jau labi attīstīta kūdras pakaišu ražošana, tomēr arī šai virzienā jādarbojas aktīvāk. Ar kūdras pakaišu palīdzību ne tikai pavairosim kūtsmēslu daudzumu, bet celsim kūtsmēslu kvalitāti. Uzlabojot zemes apstrādāšanu, apgādājot saimniecības ar labāku sēklas materiālu, ar uzlabotiem darba rīkiem un mašīnām, ražas lielā mērā vēl varam pacelt. Tas pats sakāms par lopkopības izkopšanu un ražības paaugstināšanu. Valkas apriņķa lauksaimniekiem lielā vērība jāvelta nekultivēto ganību un pļavu kultivēšanai un mazauglīgo un lieko pļavu un ganību apmežošanai. Tas sevišķi sakāms par lielo Tīreļa purvu apmežošanu Sedas upes krastos.

Valdība rūpējas par lauksaimniecības ražojumu augstāku izvērtēšanu, noteicot visiem galveniem lauksaimniecības ražojumiem cietas cenas. Jaunās cietās cenas labībai, liniem, kartupeļiem jau noteiks februāra mēnesī, lai lauksaimnieki jau laikus zinātu, par kādām cenām tie varēs savus ražojumus pārdot rudenī. Valdības rūpes par lauksaimniecības ienesības celšanu nemitas. Pagājušā gada decembrī izdoti noteikumi par prēmiju izmaksu augstas kvalitātes piena ražotājiem. Š. g. 10. janvārī paaugstinātas bekona cenas. Š. g. februārī paaugstinātas arī olu cenas. Tirdzniecībai ar vilnu un ādām nodibināta jauna sabiedrība, kas nodrošinās aitkopības attīstību.

Valdība ne tikai rūpējās par lauksaim-

niecības ražojumu augstāku izvērtēšanu, bet arī par saimniecību apgādāšanu ar nepieciešamiem ražošanas līdzekļiem: mākšlīgiem mēsliem, lauksaimniecības mašīnām un rīkiem, būvmateriāliem u. t. t.

Šos jaunos uzdevumus veiks centrālā savienība „Turība“, akciju sabiedrība „Kieģelnieks“ un akc. sab. „Kaļķis“.

Lauksaimnieku ienākumu celšana nav vienas dienas darbs, un paies vēl ilgāks laiks, kamēr izdosies sasniegt visas mūsu dzīves nozares.

Valsts Prezidents **Dr. K. Ulmanis** Lauksaimniecības kameras galvenās komisijas paplašinātā sēdē š. g. 4. februārī uzsvēra:

„Mēs ieskatām, ka viena mūsu darba daļa ir celt mūsu valsts labklājību un vairo tautas ienākumus, gādāt, lai šī paceltā labklājība būtu tāda, ka viņā varētu piedalīties pēc iespējas lielāks iedzīvotāju skaits, bet vispirnā kārtā tie, kas līdz šim palikuši ārpusē ienesīgākajās darba un ražošanas nozarēs. Mēs stiprināsim tādā kārtā mūsu saimnieciskos pamatus, stiprināsim tos, balstoties uz taisnību un taisnīgām prasībām, un paliksim vienmēr pie tā. Mūsu apņemšanos iet pa šo ceļu uz priekšu atbilstoši panākumi un rezultāti, kas jau sasniegti. Šie rezultāti ir tādi, kādiem viņiem vajaga būt saskaņā ar mūsu rīcību. un viņi kļūs ar laiku vēl pilnīgāki, jo sabiedrība — jūs visi, esat gatavi mums palīgā nākt. Jums visiem būs iespēja te savu roku pielikt, lai labklājība, kas patiesi nāks, būtu tāda, ko mēs visi esam cēlušī. Bet mums arī visiem ir tiesība uz šo labklājību.“

Negaidīsim, lai visu dara tikai valdība. Pašdarbības un kopdarbības ceļā celsim savus ienākumus.

Darbam sekmes būs, ja sekosim un klausīsim valdības dotiem norādījumiem un rīkojumiem.

Ar pašu spēkiem kopīgā darbā

Valkas apriņķis aizņem Ziemeļlatvijas daļu un ierindojas vecāko apriņķu skaitā. Ziemeļos robežojas ar Igauniju, rītos ar Jaunlatgales, vakaros — Valmieras, bet dienvidos ar Madonas un Cēsu apriņķiem. Platība 4782 km². Vidzemē ieņem otro, bet valsts mērogā trešo vietu. No visas valsts platības Valkas apriņķis sastāda 7,27%. Apriņķa robežās ietilpst 6 pilsētas un 5 ciemi. Iedzīvotāju 78699, no tiem

81,51% laukos un 18,49% pilsētās. Pēc iedzīvotāju skaita devītā vietā, un sastāda 4,30% no visiem valsts iedzīvotājiem. Caurmērā uz 1 km² 16,5 cilvēki, un pēc iedzīvotāju biezuma 17 vietā. Latviešu 90,75% un Latvijas pavalstnieku 98,12%. Pēc ticībām 91,38% luterāņu.

Saimnieciski apriņķis sadalīts 39 pašvaldību vienībās — pagastos. 13 pagasti atrodas Igaunijas pierobežā. Uz rītiem tā-

lākais Pededzes pagasts — 124 km, un vakariem Omuļu pagasts — 26 km. Pēc platības lielākais Trikātas — 301,1 km² un mazākais Jaunrozes — 24,4 km². Apriņķa lauku nekustamo īpašumu vērtība valsts un pašvaldību nodokļu aplikšanai noteikta Ls 29.220.445,—. Pagastu tekošā saimniecības gada budžetu kopsuma 832.093 ls. Atsevišķi pagasti budžetu lieluma ziņā: pirmā vietā Trikātas — 50.000 ls un pēdējā vietā Rauzas — 7300 ls. 18 pagasti tekošā saimniecības gadā saimnieko ar normālām nodokļu likmēm, 4 — ar pazeminātām un 17 — ar paaugstinātām. Lauku pašvaldību saimnieciskais stāvoklis pa atsevišķām vienībām nav vienāds. Arī labierīcību ziņā: vienā otrā vietā, pagastu pašvaldībām vēl daudz kas darāms. Nekustamās mantas un pašvaldību nodokļi no ieņēmuma budžeta kopsummas sastāda 87,85%, pie kam nekustamās mantas 43,63% un pašvaldības 44,22%, bet 12,15% dažādi citi ieņēmumi. Uz vienu iedzīvotāju caurmērā 12,58 ls. Ilgtermiņa aizņēmumu parādi 22 pagastiem Latvijas Zemnieku kredītbankai 439.950 ls un Latvijas hipotēku bankai 8576 ls. Budžeta gada visi izdevumi sadalās šādi: administratīvie 34,52%, izglītības veicināšanai 12,11%, veselības aizsardzībai 13,10%, sociālai apgādībai 15,87%, jaunbūvēm un pārbūvēm 10,25%, dažādiem izdevumiem, arī agronomiskai palīdzībai 7,18% un ārkārtējiem izdevumiem 6,66%. Budžetu samērs ik gadus mainās, un tā svārstība atkarīga no nepieciešamām vajadzībām un arī finansiālām spējām atsevišķos pagastos. Nodokļi uz 1. janvāri š. g. iekasēti 64,01% pret 50,78% gadu iepriekš. Nodokļu laikā nenomaksāšana pa daļai izskaidrojama, ka pagājušā vasarā lauksaimnieku raža lielā mērā cietusi no sausuma. Vērojot pašvaldību darbības gaitu, tomēr jāsaprot, ka budžeti saimniecības gada beigās izpildīsies samērā labi.

Pie nodokļiem jāatzīmē, ka pilsoņiem — nodokļu maksātājiem pašiem jāpieiet ar lielāku uzmanību un jāapzinās savi pienākumi, vēl jo vairāk tāpēc, ka pašvaldībām savlaicīgi jāpilda daudz un dažādu svarīgu pienākumu un uzdevumu, jāsniedz palīdzība un jārūpējās par sabiedrības labierīcībām. Tamdēļ ikvienam jābūt skaidrībā, ka tikai ar pašu spēkiem kopīgā darbā visiem strādājot un pilsoņu pienākumus pildot, mēs jo vairāk sekmēsīm godam veikt pašvaldību uzdevumus un pienākumus. Veselības aizsardzības sekmēšanai ir nodibināta Alūksnes un apkārtnes pašvaldību sadarbības apvienība. Tanī piedalās Alūksnes pilsēta un 18 apkārtējie pagasti.

Apvienības mērķis ir uzturēt slimnīcas un citas dziedniecības iestādes. Pēdējā laikā ierosināts jautājums par vienas palīga sanātorijas atvēršanu tuberkulozes slimniekiem. Domātā dziedniecības iestāde Valkas apriņķim ir nepieciešama, jo ar to lielā mērā būs atvieglināta palīdzības sniegšana vietējiem iedzīvotājiem, un arī pašvaldībām izdevīgāk ārstēt trūcīgos pilsoņus. Ar prieku jāatzīmē, ka lauku pašvaldības ir lielu vēribu piegriezušas celtniecībai, sevišķi tas sakāms par skolas namu jaunbūvēm un pārbūvēm. Arī laba daļa pagastu namu ir palikuši vai, pareizāki sakot, tapuši jaunāki un baltāki izskata ziņā, kas liecina, ka saimnieciskā rosība lauku pašvaldībās ir sekmīga. Tekošā saimniecības gadā ir iesvētīti un nodoti lietošanā 4 jaunbūvēti un 7 pārbūvēti skolas nami. Nākamā gadā paredz nobeigt 2 jaunus skolas namus, bet jaunbūvēm un pārbūvēm priekšdarbus veikušas 10 pašvaldības. Spriežot pēc straujās būvniecības gaitas, skolu telpu jautājums dažos gados būs atrisināts pilnā apmērā. Apriņķī 67 skolas, no tām 58 pašvaldību īpašumi. Sabiedriskā dzīve rosīga; ir gan vietas, kur sabiedriskās dzīves veicināšanai trūkst piemērotu telpu sarīkojumiem un citām vajadzībām. Lielu interesi modina Gaujienes apkārtnes iedzīvotājos Gaujas-Sikšņu hidrocentrāles izbūve, jo elektrības nepieciešamība šinī plašā apkārtņē lielā, bet tuvākās elektrocentrāles nav sasniedzamas.

Pašvaldību amatpersonas un tehniskie darbinieki savus pienākumus veic apmierinoši. Valda apziņa, ka tikai krietns un

Valkas apr. lauku pašvaldību vecākais A. Gaillītis.

disciplinēts darbinieks ir derīgs šī laika garam un darbam. Pagasta vecākais nu ir pēc sava amata atbildīga persona pagasta sabiedrības priekšgalā, un viņa uzdevums ir visiem līdzekļiem gādāt un rūpēties par pagasta sabiedrības labierīcībām un labklājību, apzinīgi un lietderīgi vadīt pašvaldības saimniecību. Lauku sēta tapusi daļāka un atguvusi savu veco cieņu un draudzības siltumu. Godā celtas senču tradīcijas - vakarēšana. Lauku sētā nu ar zemnieku satiekas pilsētnieks, strādnieks un ierēdnis draudzīgi viens otram roku spiež, zinādami, ka visi ir vienotās tautas locekļi.

Vakarēšana lauku sētās ir vērtīgs pasākums un modina iedzīvotājos draudzības siltumu, satiecību un sadarbību. Vienā pašā Lugažu pagastā ir jau notikušas 50 va-

karēšanas. Var tikai vēlēties, lai atjaunotais senču gars atrastu ikvienā lauku sētā siltu mājas vietu.

Pulcējoties kopā aprīnča ļaudīm no laukiem un pilsētām zemnieku dienā, svētku dalībniekiem un arī tiem, kas apstākļu spiesti nevar būt klāt šai zemnieku dienā, visiem savās pārdomās uz brīdi jāpakavējas pie mūsu kopējiem uzdevumiem un pienākumiem. Ikvienam jāņem vērā, ka katrs darbs un pūles, kas veltītas kopīgiem mērķiem, sagādās bagātīgus darba augļus pašam darba darītājam un valstij.

Esiet sveicināti zemnieku dienā 14. februārī Valkā.

ALFR. GAILĪTIS,

Valkas apr. lauku pašvaldību vecākais

Agronomiskās palīdzības darbs Valkas aprīnči

Lauksaimnieku kopdarbības vērtību aprīnča lauksaimnieki izpratuši jau pirms pasaules kara. Par to liecina Smiltenes-Palsmanes - Aumeisteru - Gaujienas lauksaimniecības biedrības dibināšana 1881. gadā. B-bas darbības rajonā ietilpst aprīnča vidus daļa. B-bas dibinātājs un pirmais priekšnieks ir mācītājs K. Kundziņš. Tagad b-bas priekšgalā jau 29 gadus strādā Smiltenes pag. Kažauču īpašnieks Pēteris Pelcis. B-ba visā pastāvēšanas laikā sevišķi rosīga dažādu praktisku pasākumu izvešanā ar nolūku uzlabot biedru un pārējo lauksaimnieku stāvokli. Aprīnča rietumu daļa ietilpst Baltijas lauksaimnieku b-bas darbības rajonā. Šīs b-bas dibinātājs un vadītājs ir nopelniem bagātais Hermanis Enzeļiņš. Abu biedrību rosīgās darbības dēļ aprīnči vērojama šo organizāciju labvēlīgā ietekme. Lai minam tikai Trikātas un Smiltenes lopkopības rajonus, kuŗi ar saviem augsttraģīgiem kustoņiem pazīstami visā valstī.

Ne tikai lopkopība, bet arī vispār lauksaimniecība šeit nestāv uz zemas attīstības pakāpes. Piem., pagājušā, 1936. g., kad caurmēra rudzu ražas Vidzemē ir bijušas 13,9 kv. ha, tad Trikātas rajonā tās bijušas 18 kv. ha, Smiltenes 15 kv. ha. Līdzīga aina vērojama arī pie citām labībām. Pagājušo gadu nevar uzskatīt par sevišķi auglīgu, jo ilgstošais sausums pēc sējas laika izbeigšanās atstāja nelabvēlīgu iespaidu uz ražu. Zemes auglība aprīnči vidēja, bet vairākās vietās pat zema, kamdēļ labu ražu ie-

gūšana prasa no lauksaimniekiem daudz zināšanu un darba.

Kūdras ražošanā Valkas aprīnčis stāv otrā vietā tūliņ aiz Valmieras apr. Šinī darbā ielikts daudz pūļu, kamdēļ arī sasniegumi ievēribas cienīgi.

Rajonu agronomi laikā no 1935. g. aprīļa līdz 1936. g. 31. dec. veikuši sek. darbus: apmeklētas 375 paraugsaimniecības un 1365 pārējās. 515 noturētās konsultācijas dienās dažādi padomi doti 5302 lauksaimniekiem. Ierikoti 27 izmēģinājumi. Izdarītas 667 dažāda rakstura sējuma apskates. Izdarītas 335 analīzes. Sarīkota 21 lauksaimnieku ekskursija ar 615 dalībniekiem. Sarīkotas 16 ražas apskates. Pamatskolās pasniegtas 11 stundas, bet papildu skolās 292 stundas. Parauga saimniecībās noturēti 26 sarīkojumi, kuŗus apmeklējuši 362 lauksaimnieki. Pārējie sarīkojumi organizēti un noturēti 159 ar 11451 apmeklētāju.

Tagadējais Lauksaimniecības kameras plaši izveidotais darbinieku tīkls vienmērīgi sadalīts pa visu aprīnči. Nav vairs pagastu, kuŗā pēc noteikta laika neierastos agronomi. Ja pirmo kameras darbības gadu varam atzīmēt par darba organizēšanas gadu, tad otrais gads jāapzīmē par darba gadu, kur darbinieki deva noteiktus norādījumus vienas vai otras lauks. nozares izveidošanā un saskaņošanā ar pārējām. Jo 15. maija vilnis ir aizskalojis dažādas nesaskaņas un neuzticību, bet devis tautai vienību, ticību, devis iespēju strādāt katram pilsonim valsts izveidošanas darbā. Te nu ar

prieku jāatzīmē, ka arī agronomu darbs ir atradis lielāku atbalsi tautā. Agronomu norādījumi tiek pildīti un līdz ar to mūsu lauksaimniecība pamazām, bet noteikti iet

pretīm augstākiem sasniegumiem un labākam stāvoklim.

J. DORILS,

Valmieras-Valkas nov. vec. agr.

Valsts zemes bankas aizdevumi Valkas apriņķī

Lauksaimnieku zemes īpašumi. Pēc 1929. gada lauksaimniecības skaitīšanas datiem Valkas apriņķī ir 9578 lauksaimnieku zemes īpašumi 286.270 ha kopplatībā, no tiem 5633 vecsaimniecības un 3945 jaunsaimniecības. No šī skaita banka kreditējusi 7030 saimniecības, vai 73 proc. no kopskaita, pie kam jaunsaimniecības kreditētas visas, bet no vecsaimniecībām 55 proc. no viņu kopskaita. Bankā iekļāto saimniecību zemes kopplatība sastāda 172.190 ha, vai 60 proc. no visas lauksaimnieku zemes kopplatības apriņķī.

Bankas aizdevumi. Uz 1937. g. 1. janvāri bankas aizdevumi Valkas apriņķa saimniecībām sastāda 13 milj. ls lielu sumu, kas dod caurmērā 1850 ls uz katru kreditēto saimniecību, vai 76 ls uz 1 ha iekļātās zemes kopplatības. No atsevišķām vajadzībām lielākā sumā skaitās izpirkšanas maksas pārņemšanai par piešķirto zemi — 5250 saimniecībām 5 milj. ls, vai 38 proc. no kopsumas. Otrā vietā nāk aizdevumi ēku būvei 4350 saimniecībām 4 milj. ls, vai 31 proc. no aizdevumu kopsumas. Abām šīm vajadzībām — būvniecībai un izpirkšanas maksai, kas saistītas ar izvesto agrāro reformu, skaitās aizdevumi par 9 milj. ls, kas sastāda 69 proc. no aizdevumu kopsumas, bet pārējām vajadzībām izsniegti 4 milj. ls, vai 31 proc. no kopsumas. No pārējām vajadzībām lielākās sumas izsniegtas: privāto īstermiņa parādu pārjaunošanai 1320 saimniecībām 1,3 milj. ls, meliorācijai 1330 saimniecībām 0,9 milj. ls, zemes pirkšanai 260 saimniecībām 0,6 milj. ls un mantojuma daļas izmaksai 250 saimniecībām 0,5 milj. ls.

Bez šīm sumām, kādas skaitās uz 1937. g. 1. janvāri, no izsniegtiem aizdevumiem Valkas apriņķa saimniecībām dzēsti 1,5 milj. ls, saskaņā ar likumu par 300 ls dzēšanu katrai saimniecībai. Pieskaitot arī dzēstās sumas, bankas izsniegto aizdevumu kopsuma Valkas apriņķa saimniecībām sastāda 14,5 milj. ls, kas dod caurmērā 2060 ls uz katru kreditēto saimniecību, vai 84 ls uz 1 ha iekļātās zemes kopplatības.

Bankas iegūtās un pārdotās saimniecības. Bezzemnieku apgādāšanai ar zemi banka ieguvusi Valkas apriņķī 32 zemes īpašumus 2394 ha kopplatībā par 368.000 ls, maksājot

caurmērā 154 ls par 1 ha kopplatības, vai 168 ls par 1 ha derīgas zemes. Iegūtie objekti sadalīti 125 saimniecībās, kas pārdotas bezzemniekiem ar nelielu iemaksu, atstājot pārējo pirkšanas sumu par ilgtermiņa aizdevumu ar deldējumu 41 gada laikā. No iegūtiem un sadalītiem objektiem sevišķi jāatzīmē Pededzes pagasta Celminieki 632 ha kopplatībā, kas sadalīts 36 saimniecībās, visas uz nekultivētas zemes — meža izcirtumos. Banka te izvedusi plašākus kultivēšanas darbus, izrakusi 9,3 km gaļu novadgrāvi un ierīkojusi 2,5 klm gaļu braucamo ceļu. Tagad šīs saimniecības gandrīz visas jau apbūvētas, un to ieguvēji lielu daļu nekultivētas zemes pārvērtuši par laukiem.

Pienotavas. Pārkārtojot un lietderīgāki izveidojot pienotavu tīklu, pienotavu skaits Valkas apriņķī samazinājies no 43 uz 27 patstāvīgām pienotavām. Pienotavas apvienojot, no bankas aizdevumu kopsumas tām dzēsti 127.000 ls, un aizdevumu atlikums līdzinās 350.000 ls. Valkas apriņķa pienotavas 1936. gadā ražojušas 50.800 muc. sviesta, vai 12 proc. no visu Latvijas pienotavu ražotā sviesta. Ar ražoto sviesta daudzumu Valkas apriņķis ieņem otro vietu Latvijā pēc Madonas apriņķa. Lielākā pienotava Valkas apriņķī ir Trikātas, kas 1936. gadā ražojusi 5060 muc. sviesta un ar samērā zemu ražošanas izmaksu un augstu eksportam nodotā pirmās šķiras sviesta procentu ierindoja labāko Latvijas pienotavu starpā. No pārējām pienotavām 9 ražojušas 2000—4000 muc. sviesta, 11 pienotavas 1000—2000 muc. un 6 pienotavas mazāk par 1000 muc. sviesta. Sviesta ražošanas izmaksā Valkas apriņķa pienotavās iznāk caurmērā 24,7 sant. par kilogramu sviesta, un vienīgi tikai Jēkabpils apriņķī tā iznāk nedaudz zemāka — 24,6 sant. Ar plaši attīstīto un labi nostādīto piensaimniecību Valkas apriņķis ieņem vienu no pirmajām vietām Latvijā. Arī pienotavu tīkls Valkas apriņķī tagad nokārtots, un tas dos iespēju samazināt ražošanas izmaksu arī tām pienotavām, kuŗām tā vēl pārsniedz 25 sant., kas tagadējos apstākļos uzskatāma par augstāko normu. Valkas apriņķī jau 12 pienotavās ražošanas izmaksā iznāk zem 25 sant. par kilogramu sviesta, un šīs pienotavas

dod 62 proc. no visa ražotā sviesta.

Dzirnavas. Valkas apriņķī atrodas 79 dzirnavas, no tām 59 ūdens dzirnavas un 20 tvaika vai motora dzirnavas. Lielāku dzirnavu ar valčiem un pilnīgu iekārtu visiem malšanas veidiem ir 10, bez tam pie 29 dzirnavām pastāv arī koku apstrādāšanas uzņēmumi un 10 dzirnavās iekārtota arī vilnas apstrādāšana. Bankas aizdevumu kopsuma dzirnavām sastāda 320.000 ls, ieskaitot arī izpirkšanas maksu par piešķirtiem objektiem no valsts zemes fonda. Līdzīgi citiem apriņķiem, arī Valkas apriņķī dzirnavu tiklā būtu vēlami daži pārkārtojumi, lai tas vienmērīgāki aptvertu visu apriņķi.

Elektrības spēkstacijas. Līdzīgi pārējiem Vidzemes apriņķiem, arī Valkas apriņķī vairākos pagastos lauksaimniekiem ir iespēja pieslēgties elektrības spēkstaciju vadu tiklam. Lielākā spēkstacija Valkas apriņķī ir Valkas pilsētas spēkstacija, bet tās tikls neskaņ lauku saimniecības. Vislielāko lauksaimnieku skaitu apkalpo s-bas Abuls spēkstacija, kas atrodas Valmieras apriņķa Brenguļu pagastā. Tā piegādā strāvu Strenču pilsētai un dažiem Valmieras apriņķa pagastiem, bet viņas tiklam pieslēgta arī 181 lauku saimniecība Valkas apriņķa Ēveles, Jērcēnu, Trikātas, Plāņu un Vijciema pagastos. Arī Kalniņa spēkstacija Korvas dzirnavās, kas apkalpo Apes pilsētu, piegādā strāvu 58 lauku saimniecībām Karvas, Jaunlaicenes un Jaunrozes pagastos. Tāpat Šlosa spēkstacija Alūksnē, kas apkalpo Alūksnes pilsētu, piegādā strāvu 49 lauku saimniecībām Alūksnes, Bejas un Mālpupes pagastos. Šo 3 spēkstaciju vadu kopgarums Valkas apriņķī ir 200 km, no tiem 65 km augstsprieguma un 135 km zemsprieguma; vadu tikls skaņ Valkas apriņķa 11 pagastus, un tam pieslēgtas 288 lauku saimniecības, bet abonentu kopskaits 1578. Mazākas vietējās spēkstacijas atrodas arī Sinolē, Lejasciemā un Mālpupē, kas apkalpo tikai tuvāko apkārtni. Lielāka spēkstacija ir vēl Smiltenē, bet arī tā, līdzīgi Valkas pilsētas spēkstacijai, apkalpo tikai pilsētu. Elektrības ievilkšanai lauku saimniecībās banka izsniedz arī aizdevumus, ko Valkas apriņķī izmantojušas 136 saimniecības. Vairākas saimniecības uzstādījušas arī nelielus motorus un izmanto elektrību ne tikai gaismai, bet arī darbam, kas ir ļoti apsvaicama parādība ar lielu tautsaimniecisku nozīmi. Vidzemē pastāvošās elektrības spēkstacijas piegādā strāvu jau lielākam skaitam lauku saimniecību. Ar to likti pirmie pamati elektrības vadu tikla izbūvei uz laukiem. Nākotnes uzdevums ir šo tiklu paplašināt un pilnīgāki izveidot, lai iespējami lielāks skaits lauku saimniecību varē-

tu izmantot elektrību kā gaismai, tā darbam. Šī uzdevuma veikšana kļūs daudz vieglāka pēc Ķeguma spēkstacijas izbūves, kas tomēr nemazina līdz šim veiktā darba nozīmi.

Saimniecību izsoles. Valkas apriņķī 1936. gadā izsolēs pārdotas 30 saimniecības 709 ha kopplatībā par 157.730 ls, pret 32 saimniecībām iepriekšējā, 1935. gadā. Izsolēs pārdoto saimniecību skaitu nevar uzskatīt par lielu — tas sastāda tikai 0,3 proc. no saimniecību kopskaita apriņķī. No pārdotām saimniecībām 10 mazākas par 10 ha, 10 saimniecības 10—30 ha lielas un 10 lielākas par 30 ha. Banka nosolījusi 2 saimniecības 90 ha kopplatībā par 19.500 ls, 4 saimniecības paturējušas dažādas kreditiestādes savu prasījumu segšanai un 24 saimniecības nosolījušas privātpersonas, to skaitā 6 bijušo īpašnieku radnieki. Pārdotās saimniecības nav bijušas dzīves spējīgas savu līdzšinējo īpašnieku rokās, ko rāda sekojošie skaitļi par pārdošanas iemesliem: 15 saimniecības pārdotas privāto parādu dēļ, un tām arī ar parādu pārjaunošanu nevarēja līdzēt, 6 gadījumos īpašnieks nav saimniecību apsaimniekojis, bet dzīvojis citur, un 4 gadījumos īpašnieks miris.

Līdzīgi citiem apriņķiem, arī Valkas apriņķa lauksaimniekiem lielu atbalstu devusi privāto īstermiņa parādu pārjaunošana, pārvedot tos bankas ilgtermiņa aizdevumos. Valkas apriņķī privātie parādi pārjaunoti katrai septītai saimniecībai, kamēr kaimiņu apriņķos — Valmieras un Cēsu — katrai piektai saimniecībai. Tas nenozīmē, ka Valkas apriņķis būtu mazāk ievērots, jo parādi pārjaunoti visām saimniecībām, kurām vien tas bijis iespējams. Atzīmētais salīdzinājums rāda ko citu: tas nozīmē, ka Valkas apriņķa lauksaimnieki bijuši apdomīgāki par saviem kaimiņiem, un mazāka lauksaimnieku daļa apgrūtinājusi savas saimniecības privātiem īstermiņa parādiem. Tas arī devis iespēju Valkas apriņķa lauksaimniekiem vieglāki pārvarēt saimnieciskās grūtības un uzturēt nesatricinātus savu saimniecību pamatus.

Valkas apriņķa lauksaimnieki var uzrādīt ievērojamus sasniegumus, sevišķi piensaimniecībā, ar ko Valkas apriņķis izvirzījies vienā no pirmajām vietām Latvijā. Līdzīgi Valmieras apriņķim, Valkas apriņķa lauksaimnieki arī meliorācijas darbus izpilda kārtīgi un saprātīgi. Tie necenšas meliorēt uz reizi lielas platības, lai iesāktais darbs nepaliktu pusceļā līdzekļu trūkuma dēļ, bet izved meliorāciju kārtīgi un pilnīgi uz tādas platības, kādu atļauj saimniecības līdzekļi un piemērots kredīts. Meliorētās zemes pagustinātie ienākumi tad savukārt dod li-

dzēklus jaunas zemes platības meliorēšanai. Šinī ziņā citu aprīnķu lauksaimnieki var mācīties no Valkas un Valmieras aprīnķu lauksaimniekiem, kas tā gūst lielāku ienākumu pie zemākiem izdevumiem. Valkas aprīnķa lauksaimnieku līdzšinējie sasniegumi arī rāda, ka tie atrodas uz droša un pareiza ceļa, pa kuŗu ejot, neizpaliks arī turpmākie sasniegumi. Ar parādu pārjau-

nošanu nokārtotas arī to saimniecību grūtības, kas labos laikos bijušas mazāk apdomīgas kredīta lietās, un tagad arī viņiem dota iespēja pilnā mērā parādīt savu saimniecisko saprātu, neaizrauļoties vairs no vilinošām un bieži maldīgām izredzēm.

H. DZELZĪTIS,

Valsts Zemes bankas pārvaldnieks.

Elektriskās strāvas piegāde Valkas aprīnķī (Pēc elektrības uzņēmu inspekcijas datiem)

Valkas aprīnķī ir vairākas elektriskās centrāles, kas ražo elektrību pārdošanai. Centrāles nav lielas un atrodas pa lielākai daļai pilsētās, sakarā ar ko visumā arī pilsētas ir vairāk apgādātas ar elektrību nekā lauki.

Lielākā tiesa lauku patērētāju Valkas aprīnķī saņem elektrību no rūpniecības un tirdzniecības sabiedrības Abuls, kuŗas ūdensspēka centrāle atrodas Brenguļos, Valmieras aprīnķī. Sabiedrība apgādā Valkas aprīnķī Trikātas, Plāņu, Vijciema, Jērcēnu un Ēveles pagastus un Strenču pilsētu. Minētos pagastos augstsprieguma tīkla gaŗums ir 49,5 km, zemsprieguma 90,5 km. Patērētāju ir 250, no tiem tiešas lauksaimniecības 181. Patērētāji laukos noņem 37.880 KW/stundas; no tiem tīras lauksaimniecības patērējušas 30.080 KW/st. Strenču pilsētā tīkla gaŗums ir ap 9 km, abonentu apm. 295 ar koptērīņu 25.000 KW/stundu.

Jāatzīmē, ka lauku elektrifikācija s-bas Abuls rajonā, sevišķi beidzamos divos gados, ir sekmīgi gājusi uz priekšu un, kur līnijas izbūvētas, elektrību noņem lauksaimniecību lielākā daļā. Arī elektromotorus pielieto samērā vairāk kā citos Latvijas novados; 20% no lauksaimniecībām, kam ir elektrība, ir arī elektromotori un tos pielieto pirmā kārtā ūdens piegādei (13% no pieslēgtām lauksaimniecībām), otrā kārtā ekseļu griešanai (7% no pieslēgtām lauksaimniecībām).

Abula tarifi apgaismošanai ir: s-bas biedriem 40 sant. un nebiedriem 45 sant. par KW/stundu, spēkam — biedriem atkarībā no tērīņa daudzuma — 30 un 20 sant., nebiedriem 35 sant. par KW/stundu. Sabiedrība ievadījusi soļus tarifu pārkārtošanai, nolūkā tos pazemināt.

Centrāle, kas apgādā nelielā mērā arī laukus, atrodas Alūksnē, pie R. Šlosa dzirnavām, vilnas un linu vērptuves. Centrāle strādā ar sūcģazes motoru un lo-

komobili, elektriskā ģenerātoru lielums ir 135 KW. Centrāle apkalpo Alūksnes pilsētu, kuŗā pie 20,5 km gaŗa zemsprieguma tīkla pievienoti 1.025 patērētāji, kas noņēmuši 142.000 KW/stundas. Tālāk centrālei pieslēgti Alūksnes, Bejas un Māluŗes pagasti, kuŗos augstsprieguma tīkla gaŗums ir 18,5 km un zemsprieguma — 19 km. Minētos pagastos pieslēgti 75 abonenti ar tērīņu gadā 12.690 KW/stundu; no tiem 49 patērētāji ir tīras lauksaimniecības, tās noņēmušas gadā 2.800 KW/stundas. Elektromotori pieslēgtās saimniecībās ir 3, divās ūdens apģādei un vienā — citām vajadzībām. Elektrības tarifs pilsētā apgaismošanai 32 sant, spēkam un mājturībai 20 sant. par KW/stundu; laukiem atkarībā no patērētās enerģijas daudzuma 40—20 sant. par KW/stundu, un spēkam — 20—12 sant. par KW/stundu.

K. Kalniņam piederošā elektriskā centrāle Korvas dzirnavās, Karvas pagastā, ar ūdensspēku kā dzinēju un 60 KW lielu ģenerātoru apgādā ar elektrisko enerģiju Apes pilsētu un Karvas, Jaunrozes un Jaunlaicenes pagastus. Augstsprieguma tīkls 10 km gaŗš, zemsprieguma tīkls laukos un pilsētā kopā 18 km gaŗš. Patērētāju pieslēgts Apes pilsētā — 160 un laukos 46, no tiem 20 tīras lauksaimniecības; pilsētas abonenti notērējuši apm. 19.000 KW/stundu, lauku abonenti — 5.000 KW/stundu enerģijas. Tarifs pilsētā apgaismošanai 32 sant. un spēkam 20 sant. par KW/stundu, lauksaimniecībām 30 sant. par KW/stundu.

Pārējās centrāles Valkas aprīnķī kalpo gandrīz vienīgi pilsētu vajadzībām. Pirmā te minama Valkas pilsētas elektriskā centrāle. Tā atrodas pie pilsētas dzirnavām un strādā ar ūdeni, lokomobili un dizelmotoru. Centrāles jauda 167 KW. Augstsprieguma tīkla gaŗums 5,7 km, zemsprieguma — 12,7 km. Pieslēgti 650 abonenti ar 92.000 KW/stundu lielu tērī-

Valkas pilsētas elektriskā spēkstacija un dzirnavas.

ņu gadā, starp tiem arī viena lauksaimniecība pilsētas robežās. Maksa par elektrību ir: apgaismošanai 45 sant., pie lielākiem patēriņiem 25 un 15 sant. par KW/stundu un spēkam, atkarībā no patēriņa lieluma, 30 un 20 sant. par KW/stundu.

Jāmin, ka Valkas pilsētas centrālā atstījusies līdztekus pašai pilsētai no primitīvas elektrības ražošanas ietaises līdz pašreizējai, jau samērā labai elektriskai centrālei. Pilsēta pati pašlaik pietiekoši nodrošināta ar jaudu un jau apsvērusi domu turpināt savu tīklu arī ārpus savām robežām, kādēļ jātagaida, ka Valka drīzumā ierindosies to pilsētu starpā, kuņas elektrisko enerģiju novadā arī lauku sētām.

Otra lielāka centrāle ir Smiltenes rūpniecības a/s-ba, Smiltēnē. Sabiedrībai ir divas centrāles. Viena ir ūdenscentrāle, kuņa pastāv jau no agrākās Krievijas laikiem un ir viena no vispirmām mūsu apgabālā; otra — termiska centrāle — sabiedrības tagad dikā stāvošā kokzāģetavā. Abās centrālēs kopā instalēts 110 KW jaudas. Tīkls tikai zemsprieguma, 17 km garš. Pieslēgti 466 abonenti, no tiem 1 ar lauksaimniecisku raksturu Smiltenes pagastā. Kopā nodotas patērētājiem 105.000 KW stundas enerģijas. Tarifi: par KW/stundu apgaismošanai 40 sant, spēkam 30 sant. un pienotavām 25 sant.

K. Leitim piederošās Lejas dzirnavas, ar 25 KW ģenerātoru jaudu, apkalpo ar elektrisko enerģiju Lejasciema pilsētu. Līnijas garums apm. 3 km, patērētāju ap 50.

Sinoles dzirnavās ierīkotā elektrības centrāle, kur darbojas 15 KW liels ģenerātors, ko dzen ūdensturbīna. Elektrī-

bu centrāle nodod 11 lauku saimniecībām un 4 dažāda rakstura patērētājiem Lejasciema un Sinoles pagastos. Gada laikā minētiem patērētājiem nodotas apm. 4.400 KW/stundas, rēķinot paušāli — Ls 1.— mēnesī no spuldzes. Izbūvētā zemsprieguma tīkla garums 3,5 km.

Bez tam Valkas apriņķī ir ap 10 centrāles, kas apkalpo galvenā kārtā tikai paša vajadzības. Lielākā no tām ir Mārupes ūdensdzirnavās, kur uzstādīts 5 KW liels ģenerātors elektrības ražošanai. Centrāle apkalpo 4 patērētājus Mārupes pagastā; izdalīšanas līnijas garums apm. 2 km.

No pievestā redzams, ka no Valkas apriņķa 39 pagastiem ar elektrību apgādāti 12 pagasti. Jāņem vērā, ka Valkas apriņķī ir tikai nedaudzas centrāles, kas izbūvējušas savus tīklus arī laukos. Interese par elektriskās enerģijas pielietošanu visumā tomēr izjūtama liela. To pierāda Abula uzņēmuma tīkla samērā lielais patērētāju skaits; to pierāda 9 Valkas apriņķa pagastu ierosinājums izmantot Gaujas krāces ūdensspēku elektrības ražošanai lauksaimniecības vajadzībām. No tā jāsecina, ka ar valdības politikas atbalstu arī Valkas apriņķī varēs vairāk izveidot lauku līnijas un radīt ērtāku iespēju lauksaimniecībām tikt pie elektriskās enerģijas. Kā te jānāk pretim arī pašiem lauksaimniekiem ar gribu un saprātu, ka elektriskā enerģija saimniecībā nav izšķērdība, bet meklēts palīgs darbā pie ūdensapgādes, ekseļu griešanas, malkas zāģēšanas, un ka gaišas telpas uztura modru prātu un veicina darba prieku — ir pats par sevi saprotams.

Kūdras izmantošana Valkas apriņķī

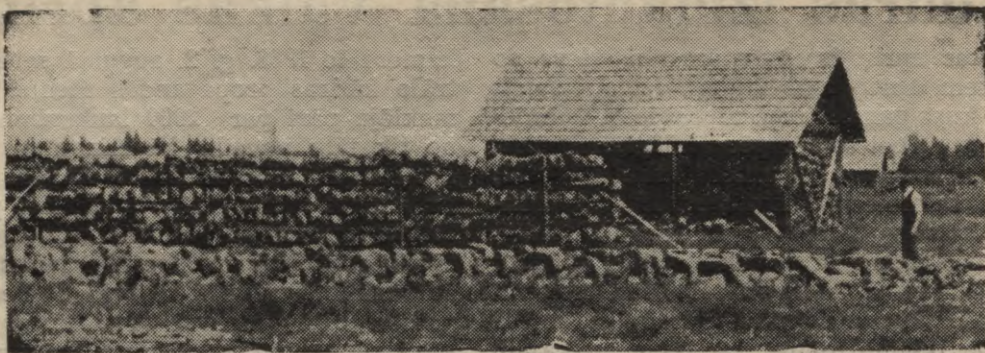
Valkas apriņķis uzskatāms kā viens no izcilākiem apriņķiem kūdras izmantošanas gaitās, kuŗš gan šai ziņā nesasniedz Valmieras apriņķi, bet tomēr pēc noslēgtiem valsts purvu nomāšanas līgumiem skaitā — 51, un lauksaimnieku ražotās kūdras daudzuma: pakaišu — 20,390 m³ un dedzināmās — 8.100 m³, ieņem otro vietu citu apriņķu vidū. Arī te, tāpat kā pārējā ziemeļrietumu Vidzemē, tagadējā kūdras ražotāju rosība pa daļai izskaidrojama ar vecu vecajām kūdras ražotāju tradīcijām. Pēc ziņām, kurās savā laikā ievāca 1921. g. likvidētā meliorācijas pārvalde, Valkas apriņķī priekš kaŗa kūdra ražota 46 purvos, pie kam kurināmā kūdra 13 purvos (2 no tiem ar mašīnām) un pakaišu — 33 purvos. Arī diezgan daudz no tagadējiem kūdras ražošanas pasākumiem iekārtoti jau vecos laikos izmantotos purvos. Tā tas ir ar plaši pazīstamo Pennes purvu Ēvelē (pakaišu), Nārveļu purvu pie Smiltenes (kurināmais) u. c. Te sastopam arī daudz nostāstu, kā sākusies viena vai otra veida kūdras ražošana. Kurināmās kūdras ražošanas sākumi noteikti vedami sakarā ar pārmērīgo mežu izskaušanu, ko praktizēja viens otrs no toreizējiem muižu īpašniekiem, un ar to saistīto mežu saudzēšanas politiku, uz ko tie tādos apstākļos pēc tam bija spiesti. Zemniekiem no tā nācies stipri ciest. Bet maz pa mazām pierodot pie kurināmās kūdras lietošanas, tie tagad kurināmo kūdru vērtē pat augstāk par malku, kāda tiem tagadējos apstākļos ir pieejama. Kurināmo kūdru sevišķi augstu vērtē pie kulšanas, — ar malku nekad «dampi» tik ātri nevarot dabūt augšā kā ar «torbām» (Vidzemē izplatīts kurināmās kūdras nosaukums). Par kūdras lietošanu kūtīs liecina bij. Vidzemes ķeizariskās vispārderīgās un ekonomiskās sociētātes 1805. gadā izsludinātās naudas godalgas un «driķētas slavas grāmatas», par velēnu un kūdras dzišanu laidaros u. t. t. Ēvelē zināms arī nostāsts par Ķeīļu māju saimnieku Ozolu, kuŗš katru gadu dzinis uz papuves lauka simtiem vezumu kūdras un ar to ievērojami cēlis savas zemes auglību.

Kā rosīgākais kūdras ražotāju novads Valkas apriņķī, bet līdz ar to arī visā Latvijā, jāuzskata Ēveles pagasts ar apkārtni. Te vienā pagastā saražo tik daudz kurināmās un it īpaši pakaišu kūdras, ka aprēķinot 1932. gadā ražotās pakaišu kūdras daudzumu, te, izrādījās, bija saražotā vesela astotā daļa no visā valstī lauksaimnieku ražotās pakaišu kūdras! Ievērojot to, Lauksaimn.

kamera te 1936. g. 2. augustā sarīkoja centrālo kūdras propagandas dienu, kuŗu apmeklēja pāri par 2000 lauksaimnieku, pat no tik tāla novada kā Aizputes. Ekskursanti bija atbraukuši 38 smagās mašīnās, un kūdras dienā sarīkotā apskatē piedalījās 78 lauksaimnieku kūdras ražotāju organizāciju pārstāvji un atsevišķi lauksaimnieki. Šai dienā Ēvelē arī «Brīvās Zemes» laipnā vadība bija veltījusi savu plašo 169. nr., kuŗā par Ēveli atrodamas sīkākas ziņas.

Ēvelē katrs lauksaimnieks var daudz ko mācīties, bez kā turpmākās kūdras ražotāju gaitās nav iespējams iztikt. Te mēs redzam, ka lētā pašražotā kūdra nāk nevis jau pirmā gadā, bet tikai vēlākos gados, kad purvs, to sistematiski, pakāpeniski katru gadu turpinot darbu, ir labi nosusināts un nosēdies, kad paši lauksaimnieki ir iemācījušies pareizi organizēt, vadīt un izdarīt visus vajadzīgos darbus un kad vajadzīgais darba spēks ir jau radies turpat uz vietas. Ļoti uzskatāmi to rāda kūdras ražotāju s-bas «Pennes purvs» grāmatvedība. Otrā darbības gadā — 1931. g. — 1 m³ sausas pakaišu kūdras izmaksājis 1,90 ls, 1932. g. — 1,70 ls, 1933. g. — 1,10 ls, 1934. g. — 0,80 ls, 1935. g. — 0,70 ls un 1936. g. jau tikai 65 snt. Ēvelē mēs mācāmies, ka labākais un lētākais darba spēks kūdras ražošanā ir vai nu pašas saimniecības darba spēks paša saimnieka vadībā, vai arī vietējie vaļenieki, gadījuma darba strādnieki, kuŗi pakāpeniski, maksājot no sākuma augstāku cenu, vēlāk to pazeminot, ir iemācījušies lēti kūdru ražot, paturot pie tam pietiekoši augstu vispārējo izpelņu. Ēvelē 1 m³ jēlkūdras izgriež par 20—22 sant., un griezējus var atrast cik tik vajaga. To derētu ievērot lauksaimniekiem, kuŗi parasti pieprasa «klejojošos» kūdras griezējus. Kūdras griezēji ir jāizaudzina uz vietas no vietējiem strādniekiem, tiem dodot iespēju pietiekoši nopelnīt un nodrošinot tiem pietiekošu darba daudzumu sezonā. Izgriezt lēti 20, pat 100 m³ vien nekad neizdosies: darbs būs dārgs un slikts — kūdras ķieģeļi būs lieli un nevienādi. Pennes purvā katru gadu izgriež ap 2500 m³ un te, kā teikts, strādnieku netrūkst. Kā redzam, labu kūdras griezēju izaudzināšanai ir vajadzīga liela izturība un pacietība — ēvelieši ir septiņus gadus strādājuši, kamēr tikuši pie tagad visā valstī zināmās lētās kūdras, — bet paldies Dievam, iatviešu zemniekam šo mantu netrūkst. Kā tās

Kūdras pakaišu ražošanas Būdas purvā Ēvelē.

pielietot kūdras izmantošanā, to mēcāmies no ēveliešiem.

Ēvelieši ir mēģinājuši iztikt arī bez fabrikās būvētiem dārgiem un ne visai apmierinošiem kūdras plucinātājiem, — arī tas viņiem ir izdevies. **Būdas purva kūdras ražotāju grupa inž. N. Austiņa vadībā** lieto pašbūvētu, ļoti labu kūdras plucinātāju, kurš izmaksājis ap 80 ls. Vērojot kā labības kulšanas darbus atvieglo salmu pūtējs, ēvelieši ir konstruējuši arī kūdras pūtēju, kurš pie kūdras plucināšanas nodarbināto strādnieku skaitu samazina par 3—4 cilvēkiem un novieto saplucināto kūdru, neradot nekādus putekļus, līdz 20 m tālumā un 4—5 m augstumā.

Ēveles piensaimnieku s-ba, kuŗa 1935. g eksportam nodevusi pāri par 1800 mucīņu sviesta, ir 2 reizes godalgota par labu eksporta sviesta ražošanu, un katru gadu uzkrāj ap 2000 ls kapitāla jaunas pienotavas būvei, ražo kurināmo kūdru savām vajadzībām jau no 1924. gada. 1 m³ kūdras, līdz ar pievešanu pie katla, izmaksā 1,50 ls. 1 kg sviesta izstrādāšanas izdevumi pienotavai ir 20 snt. Pienotava iztiek ar kūdru un nav izņēmusi pāri par 1000 steru valdības malkas, jo atrod, ka kūdra ir lētāks kurināmais kā malka, lai gan mežu Ēvelē daudz un malka ir lēta.

Lauksaimnieks **E. Treiters** Ēveles Veitēs priekšzīmīgi ražo savas plašās un labi nostādītās saimniecības vajadzībām pats savā purvā kurināmo kūdru ap 100 m³ katru gadu. Šo darbu veic saimnieks ar puīšiem brīvākā darba laikā, — tūlīt pēc labības sējas. 1 m³ sausas kūdras pašizmaksu, ieskaitot procentos arī amortizāciju purva novadgrāvjiem, šķūņiem un kaltēšanas ierīcēm, aprēķina uz nepilniem 80 sant., pieskaitot arī atvešanu mājās. Treiters pats rēķina, ka kurināšana ar kūdru iznākot par 50% lētāka kā ar mal-

ku, un Veites māte saka, ka kurināšana ar kūdru esot daudz labāka un patīkamāka kā ar žagariem vai bieži sliktu malku.

Raksturīgs kurināmās kūdras ražotāju un lietotāju novads ir Smiltene ar apkārtni. Smiltenes piensaimn. s-ba ražo kurināmo kūdru ar mazā tipa elevātoru mašīnu (Dalberga sistēma) un kalkule pēc grāmatvedības datiem, ka 1 m³ sausas mašīnu kūdras izmaksā 1,80 ls. — tas būtu par 1 tonnu 5,40 ls. Šī ir vislētākā ar mašīnām ražotā kūdra. Smiltenes dzirnavām **I. Zvejnieks** saražo vajadzīgo kurināmo kūdru ap 300 m³ tuvējā Klīvu purvā. Smiltenes pagastā (Smiltenes virsmežn. **I Smiltenes (Bilskas) iecirknī** Jaunsmiltenes mežsarga apgaitā) ir plašais **Nārveļu purvs**, kuŗam otru līdzīgu pēc kūdras izmantotāju skaita gan būs grūti Latvijā atrast. Te sev kurināmo sagādā **Blomu - Nīgales piensaimnieku s-ba**, kuŗa divus gadus no vietas — 1931. un 1932. g. — prata ražot lētāku sviestu. Rosīgi te darbojas **Nārveļu kūdras ražotāju s-ba**, sagādājot ap 1000 m³ kurināmās kūdras 25 noņēmējiem par 1,20 ls kubikmetrā. Tāpat labi strādā **Grotužu un Vēskas jaunsaimnieku grupa**, izgriežot dažus gadus līdz 900 m³ kūdras, **Smiltenes un Blomu vecsaimn. un jauns. grupa** (tādi ir, par nožēlošanu, vēl no neseniem laikiem palikušie šīs kūdras ražotāju grupu oficiālie nosaukumi), — ražojot ap 300 kub. metru, un kādi 9 atsevišķi lauksaimnieki — kūdras ražotāji, no kuŗiem viens otrs ražo kurināmo kūdru arī pārdošanai. Kūdras sagatavošanu te veic piedzīvojuši kūdras grieztāji, no kuŗiem viens otrs savas kūdras izmantošanas gaitas sācis jau priekš karņuižas darbā. Ir patīkami vērot, cik tālās, kārtīgas kūdras bedres prot šie vec-

speciālisti izgriezt. Ļoti žēl, ka pēc kara, ierādot vietas kūdras ražotājiem, ierādītājam nav bijis plašāka, tālredzīgāka vēriena, — vērtīgākais purvs ir it kā sadrumstalots, — bet pielaistās pavisāmības tagad novērsis mežu departaments.

Jāatzīmē arī valsts Smiltenes piensaimniecības skola, kurā, kā viena no pirmajām pēc kara sāka lietot pašas saražotos kūdras pakaišus.

No pārēj. kūdras ražotāj. ievēribu pelna Kārķu kūdras ražotāju kooperatīvs, Kārķu Dāņkalna purvā, kurš 1936. gadā ražojis 3000 m³ pakaišu kūdras, purvā uzcēlis 36 šķūņus, apgādā ar kūdru 40 saimniecības un ražo 1 m³ sausas kūdras par 50 sant.

Mēru piensaimnieku s-b-a, ražojusi Tirpurvā 3115 m³ pakaišu 46 saimniecībām, uzcēlusi 32 šķūņus un aprēķina 1 m³ izmaksu 52 sant.

Zvārtavas pag. zemturu — kūdras ražotāju grupa Zvārtavas muižas purvā — ražojusi 1600 m³ pakaišu kūdras 24 saimniecībām, uzbūvējusi 12 šķūņus un aprēķina 1 m³ izmaksu 60 sant.

Kroņa purva kūdras raž. s-b-a Jērcēnu Miklānu purvā, — ražojusi 700 m³ 16 saimniecībām, uzcēlusi 17 šķūņus un ražo 1 m³ sausas kūdras par 45 sant.

Trikātas piens. s-b-a Trikātas Baltā purvā ražojusi 1200 m³ pakaišu, uzcēlusi 13 šķūņus, apgādā 13 saimniecības un ražo 1 m³ par 65 sant.

K. Kaļiņš savas godalgotās Jērcēnu Cāliņu saimniecības vajadzībām pats tuvējā purvā saražo ir pakaišu kūdru no virsējā slāņa ap 250 m³ katru gadu, ir kurināmo kūdru, no zemāk gulošā, vairāk sadalījušās kūdras slāņa Kurināmo kūdru lieto virtuvē, labības kaltē, pie kulšanas.

Lētāko pakaišu kūdru ražo Gaujienas pagasta Kaulezera purva daļas „A“ izmantotāju grupa, kurai gan novadgrāvis izrakts ar valsts līdzekļiem, pēc šāda aprēķina par 1 m³ sausas kūdras: griešana un noklāšana — 22 sant., žāvēšana un šķūnī dzīšana — 12 sant., alga vadītājam — 5 sant., pa šķūnīšiem — 2,5 sant., un 6 proc. rīcības kapitālā — 1,5 sant., kopā 43 sant. Purvā uzcelti 30 šķūņi; kūdru nonem 18 saimniecības, ražots 1936. gadā 1200 m³.

Sūnu purvs te stipri līdzens, ar mazu kritumu, bagāts siekstām un celmiem, sekls.

Starp kūdras ražotājiem jāpiemin arī 31. Bilskas mazpulks, kam šo ierosinājumu devis mazpulka pirmais lūmnieks Kārlis Sīmanis. Ar kūdras ražojumiem Bilskas mazpulks piedalījās arī Rēzeknes izstādē.

Tādas īsumā būtu kūdras izmantošanas gaitas Valkas apriņķī, kurām būtu jāseko katram lauksaimniekam, jo tādējādi ir iespējams labāki izpildīt dziļās domas pilno norādījumu — „No zemes jāņem viss, ko tā spēj dot.“

Vec. agr. AUG. GRINDULIS,
Lauks. kameras kūdras speciālists.

Linkopības veicināšana Valkas apriņķī

1935. gadā Valkas apriņķī ar liniem apsēti 2500 ha jeb turpat 18% no visiem Vidzemes apgabala linu sējumiem. Linu sējumu platības ziņā Valkas apriņķis apgabalā ieņem trešo vietu pēc Valmieras un Madonas apriņķiem.

No apriņķa aŗamzemes kopplatības linu sējumi aizņem 2,14%, kamēr Valmieras apriņķis — 3,23%, Madonas apr. — 3,02%. Visā valstī — 3,2%.

1936. gadā linu sējumi apriņķī samazinājušies uz 2100 ha.

Linus visvairāk audzē apriņķa ziemeļrīta daļā. Šeit minami: Pededzes pag. — 10,0% no pagasta aŗamzemes kopplatības; Mārkalnes pag. — 4,18%; Annas pag. — 2,81 proc.; Bejas pag. — 2,68% u. t. t.

Otrs linu audzēšanas rajons, kas uzskatāms kā Rūjienas rajona turpinājums, aizņem Ēveles pagastu ar 4,78%; Jērcēnu pag.

— 4,65%; Kārķu pag. — 2,96%; Omuļu pagasts — 2,70%.

Linu ražas Valkas apriņķī nav augstas. Tās ir zemākas par pārējo Vidzemes apriņķi, bet augstākas par valsts caurmēra rāzām. 1926. g. no 1 ha Valkas apr. ražots 3,56 kv. šķiedras (Vidzemē — 3,85 kv.), kamēr 1935. g. — 3,73 kv. (4,05 kv.).

Turpmāk vislielākā vēriba piegriežama zemo linu ražu pacelšanai. Lai to panāktu, tad jācensās ar pareizu darba izpratni, pareiziem paņēmieniem, neaizmirstot jaunākos pētījumus un atziņas linu kultūras celšanā, sasniegt lielākas linu ražas ar labākām īpašībām.

Viens no labu stiebriņu ražu iegūšanas pamatjautājumiem — labs sēklas materiāls. Nekādā ziņā nedrīkst sēt sliktu, nezināmu, vai arī vietējo mazražīgo linu sēklu. No mazražīga sēklas materiāla nevar izau-

dzēt un nevar arī prasīt labas ražas. Tāpēc katram lauksaimniekam savos laukos jāsej tikai laba, augstražīga sēkla. Ja tāda vēl saimniecībā nebūtu, tad tā katrā ziņā jāiegādājas no ārienes. Ar sēklu iegādi no ministrijas vajaga pasteigties, un tā katrā ziņā izdarāma vēl šo mēnesi. Galīgi izslēgta linsēklu pirkšana tirgū vai vietējā linsēklu uzpirkšanas punktā, tur lauksaimnieks nekad labu, tīru, nesajauktu sēklu nedabūs.

Otrs no svarīgākiem audzēšanas jautājumiem ir **linu sējas laiks**. Liela daļa lauksaimnieku linu sējas laiku nokavē. Iemesli tam dažādi. Bieži lauksaimnieks netiek pie linu sēšanas citu pavasara darbu aizkavēts, bet vēl biežāki linu sēja tiek novilcināta apzinīgi, jo uzskats, ka lini jāsej pēdējie, tie labāki padodas vēl sējā, vēl ļoti izplatīts. Šāds uzskats ir pilnīgi nepareizs. Lini sējami agri, tik agri, cik vien tas iespējams. Tiklīdz daba to atļauj, zeme iesilusi, ar sēšanu nevajaga kavēties. Agri sēti lini dod vairāk šķiedras, lielāku šķiedras ražu ar ar vērtīgām īpašībām. Agri sētie lini ātrāki plūcami, pirms vasaras steidzamā darba laika iestāšanās, kas ir no liela svāra pareiza un vienmērīga darba spēka sadalīšanā vasaras darba laikā. Agri sētos linus iespējams vasaras siltākā ūdenī izmērcēt.

Ļoti svarīgs jautājums linu audzēšanas pareizai atrisināšanai ir **linu izsējas daudzums**. Praksē pielietotie izsējas daudzumi bieži, sevišķi Latgalē, ir par maziem labu linu ražu sasniegšanā. Katram taču saprotams, ka sējot sliktu sēklu, sējot to nepietiekošā daudzumā un neizdevīgā laikā, labu ražu iegūt nevar. Tāpēc turpmāk rīkosimies tikai tā, lai mums arvien būtu labi linu lauki un arī labas linu ražas. Un iespējams tas ir! Labāku ražu iegūšanai ieteicams uz 1 ha sēt 100 — 120 kg labu, augstvērtīgu linsēklu.

Nopietnāka vērība piegriežama linu zemes mēslošanai. Zemēs, kur nokārtoti mitruma apstākļi, kur izskaustas nezāles, mēslošana var dot ļoti labus panākumus. Mēslošanas vajadzības noteikšanai ieteicams pieiet ar zināmu uzmanību, jo nezālainās, slapjās zemēs mēslošana var dot zaudējumus. Ieteicams šo jautājumu pārrunāt ar vietējo rajona agronomu.

Mērcēšanas jautājuma noskaidrošanā un atrisināšanā kā Valkas apriņķī, tā arī citur, turpmāk būs jāpielieto daudz darba un labas gribas. Linu mērcēšanai līdz šim nav piegriežta nopietnāka vērība. Uz priekšu šis jautājums nostādams pirmā vietā, jo mērcēšanā visvieglāki linus sabojāt.

Vispirms lauksaimniekam pašam jācēnšas

izvairīties no kļūdām un trūkumiem, ko tas savā darbā pielaiž, piem.: 1) linu laikā nenomērķšana, ļaujot tiem nenomērķtiem stāvēt vairākas dienas uz lauka; 2) pārlietu pārpildot un pārslogojot mārķus, ar ko tiek traucēta pareiza linu mērķšana un lini izmirst nevienādi ar sliktas kvalitātes šķiedru.

Tālākā linu apstrādāšanas jautājuma — linu kulstīšanas, atrisināšana kļūs ar katru gadu grūtāka. Izņemot apriņķa ziemeļrīta daļu, Pededzes un Mārķalnes pagastus, vērojams labu linu kulstītāju trūkums. Pededzes pagastā, no kurienes nāk labākie Alūksnes rajona lini, darba roku pietiekoši un šeit sastopami labi sava aroda lietpratēji — pirmklasīgi kulstītāji.

Linu monopols Valkas apriņķa lauksaimniekiem par 1 kg iepirkto linu maksājis: 1932/33. g. (nav ieskaitītas valsts piemaksātās prēmijas) 55 sant. (Madonas apr. — 54 sant.); 1933/34. g. (bez valsts prēmijām) — 79 sant. (80 sant.); 1934/35. gadā — 102 sant. (105 sant.); 1935/36. gadā — 106 sant. (106 sant.).

Caurmēra iepirkšanas cenas ziņā Valkas apriņķis nāk aiz Madonas apr., kurā caurmēra iepirkšanas cena ir visaugstākā Vidzemes apgabālā. Valkas apriņķa linu šķiedras kvalitāti lielā mērā paceļ Alūksnes rajons, galv. kārtām Pededzes pagasts.

Linu monopols no lauksaimniekiem iepircis šādus daudzumus linu un izmaksājis: 1932/33. g. (bez valsts prēmijām) par 144.395 kg — 80.169 latu; 1933/34. g. (bez valsts prēmijām) par 187.634 kg — 147.770 latu; 1934/35. g. par 342.842 kg — 348.245 latu un 1935/36. gadā par 527.786 kg — 542.270 latu.

Valkas apriņķa dienvidvakaru daļā ap Smilteni, Trikātu, Strenčiem un Valku pēdējos gados lauksaimnieki sāk piegriezt lielāku vērību kaņepju audzēšanai. Šī kultūra mūsu patreizējos apstākļos ir visienesīgākā un kur vien saimniecībā būtu piemērotas zemes kaņepju audzēšanai, to ļoti izdevīgi piekopt. Kaņepju cenas no 1,50 ls līdz 1,00 ls par kg ir ļoti labas un lauksaimniekiem tās katrā ziņā ieteicams izmantot.

Turpmākā darbā pieliecot labu gribu un apņemšanos, ievērojot jaunākās atziņas un sasniegumus, izpildot katru darbu apzinīgi un laikā, ar to pašu darba spēku, ar tiem pašiem izdevumiem, gūsim lielākus sasniegumus. Tas ir mūsu tagadējā laika saimniecības pamatā!

Agr. V. ZEIBOTS.

Latvijas lauks. kameras link. noz. vadītājs

Sikās meliorācijas darbi Valkas apriņķī

Valkas apriņķī darbojas šādi Latvijas lauksaimniecības kameras kulturtechniķi: V. Keņģis — Valkas rajonā, E. Gunne — Alūksnes - Apes rajonā.

Lauksaimniecības kameras Valmieras — Rūjienas raj. kulturtechniķis V. Keņģis.

Pieaugot vispārējai saimnieciskai un sabiedriskai rosībai, arī interese par sīko meliorācijas darbu veikšanu strauji palielinās. Lauksaimnieki izpratuši kultivētu pļavu, ganību un drenētu tīrumu nozīmi saimniecību ineesības pacelšanā, bet galvenā kārtā lopkopības nostādīšanā uz ineesīgiem pamatiem, kamdēļ pie šiem darbiem ķeŗas ar lielu sparū.

1936. g. Valkas apriņķī nosprausti vaļeŗie un drenu grāvji kopgarūmā 290 km, kas ir par 46 proc. vairāk, nekā iepriekšējā 1935. gadā (201 km). Pieņemot, ka ar 1 km grāvju caurmērā tiek nosusināti 2,0 hektari, pagājušā gadā nosusinātā zemes kopplatība — 580 ha. No šīs platības apm. 75 proc. sastāda pļavas un slapjās ganības un 25 proc. tīrumi.

Atsevišķās saimniecībās veikto nosusināšanas darbu lielums visai svārstīgs. Tas tādēļ, ka darbus veic galvenā kārtā ar saimniecības līdzekļiem un tikai nedaudz saimniecībās ar Valsts zemes bankas aizdevumu palīdzību.

Apskatot sīkās meliorācijas darbu veikšanas norisi atsevišķos pagastos, vērojams, ka rosība visur nav vienāda. Ir pagasti, kur meliorācijas darbi dažās saimniecībās iesākti jau pirms kaŗa un arī tagad norit vēl

ļoti dzīvi, bet ir arī pagasti, kuŗi meliorācijas jautājumam piegrieŗ mazu vēribu un tiek saimniekots pēc tēvu un vectēvu parašām. Sie pagasti atrodas tālāk no lielākiem centriem un arī sabiedriskā dzīvē te klusums — uz priekšlasījumiem un kuršiem neiet un agronomu padomus neuzklausa.

Liels iespaids uz sīko meliorācijas darbu veikšanu apgabalos ar mazu zemes virsmas kritumu ir labvēlīgi nokārtotais noteku jautājumam. Tā, piemēram, Kārķu, Ērgemes, Jērcenu u. c. pagastos, pēc meliorācijas sabiedrību novadgrāvju izrakšanas, norit pastiprināta pļavu tālāka nosusināšana un kultivēšana.

No rosīgākiem pagastiem sīko meliorācijas darbu veikšanā Valkas apriņķī mināmi vēl sekojošie: Ēveles, Blomes, Smiltenes, Mēŗa, Jaunlaicenes un Alsviķu. Maz drenē — Valkas, Vijciema, Rauzas, Gaujienas, Trapenes, Ilzenes, Dūres un Zeltiņu pagastos.

Sīkās meliorācijas darbu attīstību lielā mērā veicina arī valdība, izsniedzot par pazeminātu maksu drenu caurules un atmaksājot daļu no koka drenāŗai izlietota materiāla vērtības.

Valkas apriņķī darbojas šādi drenu cauruļu ceplī: Valkas pils. valdes — Valkā, a.-s. «Abuls» — Trikātas pagastā, Dzeltu — Bilskas pag., Zvaigznes — Trapenes pag., Ikar-ta — Alsviķa pag. un Ampermaŗa — Kārķu pagastā.

Lauksaimniecības kameras Smiltēnes raj. kulturtechniķis A. Irbe.

rējie palikuši tēvu sētās un uzsākuši darba gaitas.

Aprīņa pamatskolās un bērnu dārzā 1936.-37. māc. gada 1. pusgadā, ieskaitot re-

Valkas aprīņa tautskolu insp. J. Bricmanis.

zerves skolotājus, rezerves darbiniekus (papildu skolotājus), reliģijas, zīmēšanas, mācības skolotājus, strādāja 314 skolotāju, dziedāšanas, angļu valodas un militārās apno tiem vīrieši — 141, sievietes — 173. Ar pilnas pamatskolas skolotāju tiesībām strādāja vīrieši — 110, sievietes — 161, kopā — 271, ar pilnas pamatskolas praktikantu tiesībām vīrieši — 3, sievietes — 8, kopā —

11, ar augstskolas izglītību vīrieši — 6, sievietes — 2, kopā — 8, ar 1. pak. pamatskolas tiesībām 1 skolotāja, ar bērnu dārzniecības tiesībām — 1 skolotāja un militārās apmācības skolotāji 22.

Skolotāju izglītības līmenis Valkas aprīņā visumā labs, visi pamatskolas skolotāji, izņemot 1, ar pilnas pamatskolas skolotāju tiesībām. Aprīņā tekošā gadā darbojas 263 klases ar 389 nodalām. Darba apstākļi caurmērā normāli, skolotāji ar nepietiekamiem izņēmumiem savus skolotāja - audzinātāja pienākumus izpilda uzcītīgi, kārtīgi, apzinīgi un sekmīgi.

Pie aprīņa pamatskolām pagājušā mācības gadā darbojās 52 mazpulki, 30 Latvijas Jaunatnes Šarkanā Krusta pulciņi, 10 cerības pulciņi, 7 skolu kooperatīvi un 10 gaidu un skautu pulciņi, kopā 95 pulciņi.

Skolotāju savstarpējās attiecības un tāpat attiecības ar vietējo sabiedrību un bērniem vecākiem pēdējos gados stipri uzlabojušās, ķildas mitējušās un sūdzības gandrīz izzudušas. Skolotāju saimi vieno apziņa, ka tai jāveic atbildīgais darbs, bet cēlais un svētību nesošais savas tautas audzinātāja darbs, ziedojot šim darbam visus savus spēkus.

Skolotāju darba prieks vērojams ne tikai skolā. Apzinādamies jaunā laikmeta prasības un garu un sajūsmināti par to, tie ārkārtīgi un pašai aizliedzīgi darbojas vietējās sabiedriskās organizācijās.

J. BRICMANIS,

Valkas aprīņa skolu valdes priekšsēdētājs - tautskolu inspektors

Valkas pilsēta

Apgabalu, kur tagad atrodas Valka, jau aizvēsturiskos laikos apdzīvojušas latviešu ciltis. Nometni ap virsaiša pili Planču kalniņā, apm. 1 km no tagadējās Valkas, sākmā sauca par Pedeli. Pedele jeb Valka minēta jau 14. g. s.

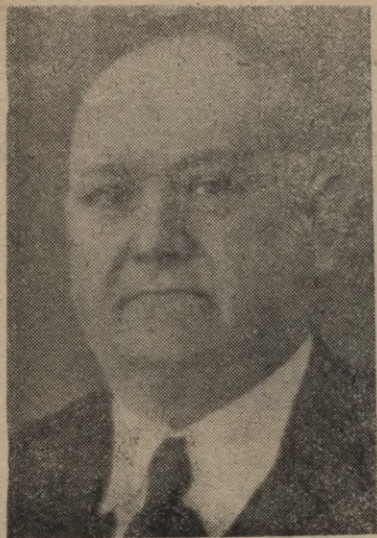
19. g. s. vidū Valka kļuva par vienu no latviešu skolotāju izglītības centriem un izvērtās par latviešu koru muzikas šūpuli. 1849. gadā no Valmieras uz Valku pārcēla Vidzemes draudzes skolotāju semināru, kas šē pastāvēja līdz 80. gadu beigām. Te strādāja kā direktors ievērojamais pedagogs un muzikas kopējs Jānis Cimze. Dažus gadus vēlāk Valkā atvēra Vidzemes pagasta skolotāju semināru Ādama Tērauda vadībā. Arī vēlāk Valka izvērtās par istu

skolu pilsētu. Te darbojās 10 dažāda tipa pamatskolas, reālskolas, 2 sieviešu ģimnāzijas, augstākā tautskola ar 2-gad. ped. kursiem, 2 tirdzniecības skolas un privāta sieviešu progimnāzija.

19. g. s. beigās Valkā sāka uzplaukt latviešu sabiedriskā dzīve. 1885. gadā sāk darboties Valkas viesīgā biedrība, pie kuras 1899. gadā nodibinās arī krāj - aizdevu sabiedrība. 1908. gadā nodibina Latviešu savstarpējo palīdzības biedrību.

Līdz 90. gadiem Valkas saimniecība un pārvalde atradās vāciešu rokās, bet pēc tam galvenie noteicēji bija igauņi. Pasaulē kara sākumā dzīve Valkā ritēja daudz maz normāli. Tad sākās bēgļu plūdi no Kurzemes, vēlāk arī no Dienvidvidzemes

Valkas pilsētas galva D. Abuls.

un Rīgas. Pateicoties K. Ulmaņa un citu tālredzīgāko latviešu sabiedrisko darbinieku iespaidam, bēgļu vilni Valkā pa daļai apturēja, ar ko latviešu tautas dzīvais spēks tika pasargāts no iznīkšanas Krievijas mežos un stepēs. Šinī laikā Valkā apmetās uz dzīvi latviešu redzamākie sabiedriskie darbinieki, žurnālisti, rakstnieki un mākslinieki. Rakstnieks Erss par šo laikmetu izsakās šādi: «Valka, pulcēdama latviešu organizācijas un rosīgākos sabiedriskos darbiniekus, bija galvenā Latvijas pašnoteikšanās un patstāvības ideju ierosinātāja un propagandētāja. Te norisinājās pirmie Latvijas organizēšanas priekšdarbi.» Šo ideju paudējs bija Valkas dienas laikraksts «Lidums». Valkā nodibinājās arī Nacionālais teātris. 1917. gadā sanāk Valkā sabiedrisko organizāciju pārstāvju kongress, kuŗu vada Z. Meierovics. Dr. M. Valters pārdroši jau deklarē Latvijas valsts principus. Tā paša gada 29. aprīlī

notiek Zemnieku savienības dibināšanas sapulce Valkā. Pirmā maijā sabiedrisko organizāciju un pilsoņu demonstrācijā Valkā pirmo reizi plīvo atklātībā Latvijas sarkanbaltsarkanie karogi... Valkas pilsētas domes vēlēšanās pēc Kerenska izdotā likuma par pilsētas galvu pirmo reizi ievēl latvieti K. Ozoliņu.

1918. g. 12. februārī Valkā ienāk vācieši. Tas tomēr nespēj nomākt latvisko domu un centienus. 1918. gada 25. okt. nodibinās pirmā vidusskola ar latviešu mācības valodu direktora J. Stiprā vadībā. 15. novembrī Zemnieku savienības priekšnieks K. Ulmanis sasauca sapulci Valkā, kuŗā nolēmj proklamēt neatkarīgu Latvijas valsi. Pēc 18. novembra pārceļas uz Rīgu daudzi ievērojamākie valsts un sabiedriskie darbinieki. 1. decembrī turp pārceļas arī «Lidums» ar saviem darbiniekiem. Pagaidu valdība uzdod noorganizēt Ziemeļlatvijas aizsargāšanu pulkvedim Pencim, bet vāciešu militārās iestādes liek ceļā dažādus šķēršļus, ar ko lieta novilcinās, un 1918. gada 18. dec. Valku ieņēma lielinieki. Viņu terors un varas darbi, kam par upuri krita ap 130 Valkas un apkārtnes pilsoņi, turpinās līdz 1919. gada 1. februārim. 2. februārī Valku ieņēma somu brīvprātīgie un igauņu kaŗaspēks. Arī zem stingrās igauņu okupācijas varas latvieši domā par savu pašu valsti un viņas aizsardzību.

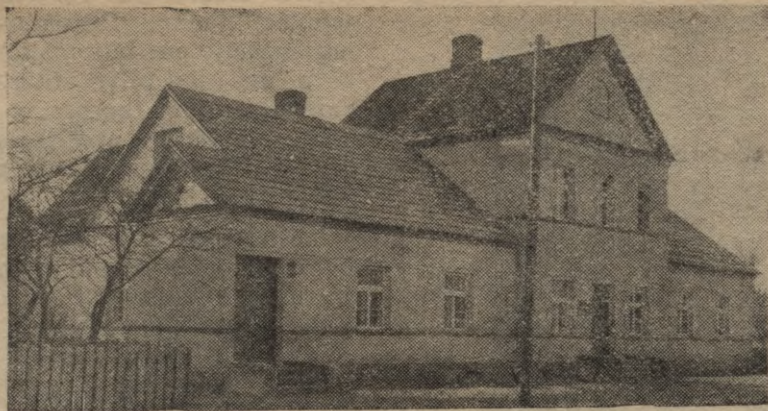
1919. gada 20. februārī nodibinās Ziemeļlatvijas sarkanā krusta biedrība, kuŗa sākumā izpilda pa daļai ziemeļarmijas intendantūras pienākumus. Tiek atvērta slimnīca Dr. J. Lībieša vadībā, kuŗu ierīko un uztur no Valkas un tuvākās apkārtnes latviešu labprātīgiem ziedojumiem un aizdevumiem. Slimnīca pārpildīta, dažu dienu līdz 80 slimnieku.

1920. gada 1. jūlijā šķirējtiesa pieņēma lēmumu par Valkas dališanu. Šis lēmums atstāja uz Valkas latviešiem satriecošu ie-

Valkas tautas nams.

Valkas pilsētas valdes nams.

spaidu, jo Latvijas daļā palika tikai Putras kalns un smilšainais Lugažu laukums ar dažām vienstāvu koka ēciņām. Vienīgās lielākās ēkas, abi bijušie skolotāju semināri, atradās ļoti bēdīgā stāvoklī. Bet ne jau pirmo reizi Valka bija izpostīta. Nodibinājās pilsētas pagaidu valde un dome, kuras enerģiski ķērās pie darba. Trūka nevien telpu, bet arī iekārtas un galvenais — līdzekļu. Sevišķi grūti bija nokārtot skolu jautājumu. Pirmajā domes sēdē nolēma atvērt vidusskolu un 2 pamatskolas. Pirmo pamatskolu ievietoja bijušā Tērauda semināra vienā ēkā, jo otrā atradās Sarkanā krusta slimnīca; vidusskola sāka darboties bijušā Cimzes seminārā, kur tad otrā maiņā ievietoja arī otro pamatskolu. Pilsētas un apriņķa valdes un citas iestādes novietojās nedaudzajos privātdzīvokļos. Gluži dabīgi, ka vispirms bija jāķerās pie jaunās Valkas celtniecības darbiem. Tā kā

pilsētai pašai nebija nekādu līdzekļu, tad izlūdza valdības pabalstus un aizdevumus. Uzcēla vispirms slimnīcu, elektrisko spēkstaciju, kuŗu 1925. gadā pārcēla uz Kalndzirnavām, lai vecajās telpās ievietotu arodskolas darbnīcas; koku zāģētavu, saveida kārtībā ķieģeļnīcu, Kalndzirnavas, uzcēla pamatskolu, lopkautuvi, izveda vairāku ēku kapitālremontus, uzcēla 4 kioskus un ierīkoja pirti. Reizē ar to attīstījās arī rasiņa privātā celtniecība. Jaunceltnes un pārbūves pilsētai izmaksāja pavisam 448.637,20 ls. Visu pilsētas nekustamu īpašumu kopvērtība 526.749,30 ls. Nav, tā tad brīnums, ka Valkas pilsēta līdz šim bija apgrūtināta ar lielu parādu nastu, jo milzīgos celtniecības izdevumus taču nevarēja segt parastā budžeta kārtībā.

Jaunajā Valkā, pēc pēdējās skaitīšanas datiem, ir 3268 iedzīvotāju. Dzīvokļu skaits 1190. Pilsētas platība 14,56 kv. km.

Valkas pilsētas Ādama Tērauda pamatskola.

Valkas pilsētas ķieģeļnīca.

No pilsētas ielām šosētas 1700 metri, bruģētas 5500 metri. **Valkas pilsētas budžets 1937. gadam — 300.019 ls.**

Ar dziļu pateicību jāmin, ka valdība vienmēr izrādījusi Valkas vajadzībām lielu pretimnākšanu. Tā ģimnaziju valsts pārņēma savā uzturēšanā 1921. gadā un 1929. gadā uzceļ tai staltu ēku. 1927. gadā valsts uzturēšanā pāriet pilsētas arodu skola. Staltais tautas nams, kuŗu 1927. gadā uzceļ krāj - aizdevu sabiedrība pie Valkas viesīgās biedrības, 1931. gadā pārgāja finansu ministrijas īpašumā. Tanī pašlaik

ievietota Latvijas bankas Valkas nodaļa un krāj - aizdevu kase. Plašā zāle un pārējās telpas kalpo vietējām sabiedriskām vajadzībām.

Valka bija viena no pirmajām vietām, kur kritušiem varoņiem uzceļ pieminēkli.

Valkā darbojas 24 dažādas sabiedriskas organizācijas, kuŗu pienākums ir rūpēties par turpmākās sabiedriskās dzīves izkopšanu un veidošanu.

D. ABULS,

Valkas pilsētas galva.

Baltzālā karoga nesēji

Sēju lielu rožu lauku... ar tādu devīzi sākas mazpulku kustība Valkas apriņķī, jo vecākais mazpulks apriņķī ir 11. Valkas rožaudzētāju. Toreiz 1930. g. vēl nebija izveidota mazpulku organizācijas darbība un 11. mazpulka nosaukums tika izvēlēts ar nodomātu kulturu — rožu audzēšanu. Vēlāk nāca atziņa, ka vēlāmāki būtu, lai mazpulku dalībnieki iepazītos ar visu parasto lauku augu intensīvu ražošanu, tā palīdzot celt Latvijas tīrumu ražas; auga kultivēšanu saistot ar noteiktu šķirni. Tālākais uzdevums — lai caur mazpulku organizāciju ievestu lauksaimnieku laukos ļoti vēlamās, bet mazāk izplatītas kultūras, kā pākšaugus un lopbarības bietes.

Lai mācītos gūt iztiku no mazākas zemes platības, mazpulku dalībniekiem tika ieteikta ārstniecības un garšaugu kultivēšana.

Mazpulku organizācija tiek ierosināta intensīvāka sugas lopu ieaudzēšanas gaitā. Līdztekus govslōpu ieaudzēšanai mazpulku dalībnieki audzē savus kumeļus un it sevišķi piegriež vēribu putnkopības izkopšanai, jo šai nozarei vēlams lielāka izplatība.

Kā jaunu sīklopkopības nozari mazpulki ar Latvijas Lauks. kameras atbalstu izkopj kažokādiņu trušu audzēšanu.

Visas praktiskās nodarbības pavada teorētisko zināšanu iegūšana un grāmatvedība — darbu apraksti un pašizmaksas aprēķini. Grāmatvedība prasa gan daudz pūļu no mazpulka dalībnieka un sevišķi daudz uzupurēšanās no mazpulka vadītāja, lai iesācējiem sniegtu nepieciešamos paskaidrojumus. Bet vairākus gadus strādājot mazpulku dalībnieki piesavinās grūto grāmatvedību un ķērušies pie lielo saimniecību vadības, arī būs spējīgi sniegt grāmatvedības birojam nepieciešamās ziņas, kas tagadējai vecākai lauksaimnieku paaudzei nepadodas.

Līdztekus augšminētai saimnieciskai darbībai mazpulku dalībnieki, strādādami savas organizācijas izpildorganā — valdē un uzraudzību organā — revīzijas komisijā, notur valdes sēdes un sapulces ne mazāk kā 12 reizes gadā. Tā aug sabiedrību darbinieki, kam kopības gars būs ieaudzis no mazām dienām un būs to dzīves satura neatņemama sastāvdaļa. Tie veidos turpmāko lauk-

saimnieku sadarbību, kas nesīs zemei lielu svētību.

Valkas apr. no 39 pagastiem tikai 2 mazos pagastos (Jaunrozes un Rauzas) nav savu patstāvīgu mazpulku. Mazpulki ir katrā pilsētā un pie ģimnazijām.

Mazpulku kopskaits aprīņķī 50 ar 1595 dalībniekiem, — 684 meitenēm un 911 zēnu.

Pēc tautībām: 1577 latvji, 14 igauņi, 3 žīdi un 1 krievs. Kopējā apstrādājamā platība 15 ha.

Laukaugus audzē 1202 dalībnieki, dārzājus 302. Lopkopības grupas nodarbinātas pie 11 mazpulkiem un mājturības grupas darbojas pie 20 mazpulkiem aprīņķī.

1936. g. pirms Jāņiem mazpulki pulcē-

jās nometnēs pie Gaujas Trikātas pagastā un Alūksnē, kur mazpulku dalībnieki iepazinās ar ārstniecības augu ievākšanu, māju apkārtnes izdaiļošanas praktiskiem darbiem un vingrojumiem ķermeņa stājas izveidošanai.

Tagad pāri visam ir radies viens saucējs ar saucieniem — «Augstāk par visu stāv cilvēks.» Mūsu valsts tiek vadīta pretim stipras kulturālas tautas izveidošanai. Mazpulku organizācija ir viens ķēdes loceklis šīn attīstības gaitā un no tās gaidīsim pilsoņus, kas fiziski un garīgi spodrinās Latvijas perli. —

Agr. H. Baltietis,

Latvijas lauks. kameras Valkas-Valmieras novada mazpulku inspektors.

Ziemeļlatvijas pilsoņu drošības sargi

Aizsargu nodaļas ar maz izņēmumiem visā Valkas aprīņķī nodibinātas 1919. g. augusta mēnesī un tūlī arī stājušās darbā. No nodaļu dibināšanas protokoliem un pirmajiem nodaļu dalībnieku sarakstiem redzams, ka viss lielais vairums aizsargu, jeb kā toreiz tie tautā saukti aizsardzības sastādījās no lauku zemtuŗiem. Ka šo pirmo aizsargu nodaļu dalībniekiem ir bijis daudz pienākumu, to liecina ne tikai ziņas par to, cik daudzās vietās aizsargu nodaļām ir bijusi jāņem dalība noziedzību apkarošanā, bet jo spilgti to raksturo daži rīkojumi, kas attiecas uz aizsargu pienākumiem. Pirmām kārtām jāatzīmē, ka piedalīšanās aizsargos bijusi obligātoriska visiem zemtuŗiem no 16—55 g. vecumam. Daļai no aizsargiem pastāvīgi bijis jāiedodas vietējo komandantuŗu rīcībā, kas darbojās pirms policijas noorganizēšanas, kur jāpilda norīkojumi, atrodoties pašiem savā uzturā, un ņemot līdzi nepieciešamo apģērbu un gultas veļu. No komandantūŗām izsniegta tikai vienu reizi dienā — pusdienās silta zupa. Šādā veidā dienests bijis jāpilda pa grupām 3—7 dienas no vietas. Mājās palikušiem bija jāpilda apsardzības dienests, stāvot posteņos pie tiltiem, svarīgākos ceļos, pie valsts un sabiedriskām ēkām. No pēdējā pienākuma nav bijuši atbrīvoti pat nodaļu priekšnieki.

Valkas aprīņķa policijas noorganizēšana pabeigta 1919. g. 1. oktobrī un aizsargi palikuši kā policijas palīgspēki.

Cik daudz pūļu ir bijis jāpieliek pie noziedznieku bandu apkarošanas un cik tās

sīvi un pašai ziedzīgi cīnījušās ar kārtības nodibinātājiem policiju un aizsargiem, jo spilgti raksturo Gavara bandas sagūstīšana Gaujienas un Cīrgaļu pagasta robežās, kur banditi nocietinājās no viņiem ieņemtā punktā un atklāja uguni uz gūstītājiem.

Noziedzību apkarošanā Valkas aprīņķis valsts mērogā ierindojies 5. vietā ar 86,8 proc. atklātu noziegumu. Pirmajās vietās stāv mazākie aprīņķi Kurzemē, kur pastrādāto noziegumu skaits ir uz pusi mazāks.

Valkas aprīņķis, kas atrodas valsts ziemeļos, ar saviem īpatniem pierobežas apstākļiem zināmā mērā padara dzīves im-

Valkas aprīņķa priekšnieks K. Briedis.

pulsu straujāku, jo ceļotāji un tūristi, kas katru dienu pārstaigā robežu, daudzus gadījumos sagādā darbu arī vietējām abu kaimiņvalstu — Latvijas un Igaunijas administratīvām iestādēm. Nākas apkarot ne tikai kontrabandu, bet arī citas noziedzības, kas tomēr, pateicoties labi nostādītai sadarbībai, norit sekmīgi. Kā spilgts piemērs sadarbībai noziedznieku gūstīšanā ir gadījums 1932. gadā ar divkāršo slepkavu Kazuku, kas netālu no Valkas noslepkavoja Rīgas šoferi Kleinu, un līdzīgā kārtā arī Igaunijā (Tartu apkārtnē) bija nogalinājis kādu būvuzņēmēju. Noziedznieks tika sagūstīts Igaunijā, pateicoties abu valstu policijas sadarbībai. Arī ārzemnieku kustība Valkas apriņķī bijusi samērā liela. Uz š. g. janvāri apriņķī skaitās 466 ārzemnieki, kuŗi uzturas ar gada uzturas vizām, bet ārzemnieki - laukstrādnieki līdz šim pavisam reģistrēti 23,726, no kuŗiem 9026 vīrieši un 14.732 sievietes.

Apriņķa policijas ierēdņi līdztekus savam tiešajam atbildīgam darbam rosīgi darbojas aizsargos un citās kulturālās organizācijās, bet savas aroda zināšanas papildina speciālos kursus.

Pēc vēsturiskajiem tautas apvienošanās notikumiem aizsargu dzīve ievirzās jaunā gultnē. Rodas jauni uzdevumi, pienākumi, jauns darba spars un augsti mērķi. Kaut gan kulturālā darbība ir sākusies jau ar pirmo aizsargu nodaļu dibināšanu, tad tomēr jāsaprot, ka tagad tā ir daudz citādāka nekā toreiz. Sākumā tai bija vairāk materiālu līdzekļu iegūšanas raksturs, bet tagad tai tiek piedota arvien vairāk tīri kulturāla nozīme. Sevišķi laukos latviešu zemnieks — kā aizsargs ir ņēmis kulturālo dzīvi savās rokās. Aizsargi savu uzdevumu kulturālā laukā ir sapratuši tā, kā viņu pienākums kā dzīvās tautas daļai ir pielikt savu roku tur, kur trūkst darba roku. Ne pārņemot no citām organizācijām kulturālo darbību savās rokās aizsargi uzskata par savu pienākumu, bet gan pielikt savus spēkus tur, kur šis darbs netiek darīts vai arī netiek darīts ar nepieciešamu veiksmi un nepieciešamo darba mīlestību.

Aizsargu pulkā pie nodaļām darbojas 21 koris (ieskaitot dažus dubultkvartetus), 7 pūtēju orķestri un 6 stīgu orķestri. Pulkā 19 bibliotēkas ar kopējo sējumu skaitu 3442. Pulka vienības ieguvušas īpašumā 4 aizsargu namus, līdz ar to uzņemoties savā novada dzīves rēgulēšanu.

1936. gadā sarīkojumu skaits pulka vienībās izteicas sekojošos skaitļos 165 priekšlasījumi, 34 kursi, 104 teātra izrādes, 38 koncerti, 8 kino izrādes, 14 bazāri un 64 meža dienas.

Pulks nopietnu vērību piegriež teātra mākslas pacelšanai aizsargu nodaļās, rūpīgi izveidojot katrā vienībā teātra trupu. Lai šai darbā panāktu plānveidīgumu un lielākas sekmes, Valkā jau vairākkārt noturēti teātra kursi un nodaļu aktieŗu sanāksmes.

Pulka vienības piegriež vērību jaunatnes fiziskai attīstībai; līdzteku aizsargu nodaļām darbojas sporta pulciņi zem sporta kluba vadības. Lielākos provinces centros — Alūksnē un Smiltēnē ir nodibinātas sporta kluba nodaļas.

Sevišķi minamas modernu sporta laukumu izbūves, ko veikušas Trikātas, Vijciema un Smiltēnes nodaļas. Trikātas aizsargu nodaļas sporta laukumu paspējuši izmantot Vislatvijas aizsargu sportisti vasaras nometņu laikā.

Arī pilsētās, kur tas ir bijis vajadzīgs, aizsargi ir ķērušies pie kulturālā darba. Kā viens no šiem darbiem jāpiemin muzeja iekārtošana Valkā. Muzejā jau apm. 1 gada laikā savākts vairāk par 2000 dažādu gan ļoti vērtīgu, gan mazāk vērtīgu priekšmetu.

Aizsargu pulka karogā rakstīta devīze — „Tev, dārgai tēvu zemei, drošību, labklājību, saules mūžu». Miers un drošība ir zemniekam nepieciešamie faktori, kas dod ticību, kas sēto varēs arī plaut. Ar ticību apgārotais darbs nes trikārtējus augļus un ved mūs pretim labklājībai un valstij lemj saules mūžu.

K. BRIEDIS,

Valkas apriņķa priekšnieks,
7. Valkas aizs. pulka komandieris.

Šosejas un zemes ceļi Valkas apriņķī

Valkas apriņķos reljefs visai dažāds; austrumu daļā paceļas Ziemeļvidzemes augstiene, bet ir arī plaši līdzenumi. Tāpēc arī ceļu tīkls rāda lielu dažādību. Kalnainos apvidos ceļi šauri, likumaini un lieliem kā-

pumiem, bet viņu uzturēšanu atvieglo labvēlīgie grunts apstākļi un tuvumā rodama grants. Līdzenumos ceļi taisni, platāki, bet grunts apstākļi neizdevīgāki, un lielā mērā sajūtams arī labas grants trūkums.

7. raj. inž. A. Lācis.

Valkas apriņķī valsts uztur 144,020 klm šoseju un bruģu un 601,095 klm grants ceļu, kopā 745,115 klm (32,86 proc. no visiem apriņķa ceļiem). Pagasti kļaušu kārtā uztur 640,387 klm II. šķ. un 881,898 klm III šķ. ceļu, kopā 1522,285 klm kļaušu ceļu. Kopējais zemes ceļu tīkla gaŗums apriņķī ir 2267,400 klm.

Valkas apriņķis robežo ar Igauniju apm. 180 klm gaŗumā; nospraužot robežu, ceļu tīkls robežas tuvumā stipri saskaldīts; sevišķi to sajuta Valkas pilsēta un tās apkārtnē. Tāpat ar robežas nospraušanu mainījās arī vietējās satiksmes virzieni. Tas prasīja ceļu tīkla plašāku pārkārtojumu un daudzas ceļu un tiltu jaunbūves. Pie viņu kārtošanas šoseju un zemes ceļu departaments stājās tūliņ pēc robežas galīgas nospraušanas.

Apriņķa robežās Latvijas patstāvības laikā izbūvēts pavisam 41,571 klm šoseju un bruģu. 138 dažāda veida un konstrukcijas tilti un 871 dzelzbetona caurteka. Ceļu un tiltu būvei, uzturēšanai u. c. ar to saistītiem izdevumiem valsts līdz šim izdevusi Valkas apriņķī apmēram 5,5 miljoni latu.

Ievērojot saimnieciskās dzīves uzplaukumu, sevišķi beidzamos gados, kustība lielā mērā pieaugusi; tas sevišķi attiecas uz ceļiem kopmoderniecību un pilsētu tuvumu. Šie apstākļi paātrina ceļu nolietošanos un prasa viņu uzturēšanai lielākus līdzekļus. Daudzos gadījumos līdzšinējos ceļu būves veidus vajaga atvietot ar jauniem, modernākiem un vairāk piemērotiem patreizējām satiksmes prasībām. Veco, nolietotošos un nelīdzeno bruģu vietā izbūvētas cementmakadama, penetretas un bituminētas se-

gas, bet grants ceļu labošanai mazvērtīgas grants vietā lieto šķembas un sijātu granti.

Vispārīgi piegriezta ceļu izbūvei ļoti liela vērība apriņķa 6 pilsētu tuvumā, pārbūvējot galvenos grants ceļus par šosejām. Jaunas šosejas izbūvētas arī citos dzīvākos satiksmes centros.

Pēdējos gados iesākta Alūksnes pievedšosejas būve; tā savienos Alūksnes pilsētu un apkārtni ar Vidzemes šoseju. Šī šoseja ved pa ļoti kalnainu apvidu un viņas izbūve tuvākā nākotnē vēl prasīs lielus līdzekļus. Nākamajos gados paredzēts bez tam vēl turpināt šoseju izbūvi pie Valkas, Smiltenes, Alūksnes, Gaujienas, Lejasciema un Trikātas, kā arī izvest lielākus veco šoseju remontus.

Sevišķi lielu vērību piegriež grants ceļu labošanai. Dzīvākas kustības ceļu posmus nostiprinot ar granītakmeņu un plienakmeņu krīzes šosejām. Šādas krīzes šosejas jau izbūvētas vairāku desmit klm gaŗumā.

Dažos pagastos, kur apgrūtināta labas grants piegāde, pagasti kļaušu kārtā piegādā grants vietā laukakmeņus un plienakmeņus; tos rajons ar savām mašīnām iestrādā ceļos, sedzot daļu izdevumu no šoseju un zemes ceļu dep-ta līdzekļiem. Visiem pagastiem, kur nav labas grants, būtu jāpiegriež tam sevišķa vērība, jo tas ne tikai atvieglos kļaušu pildīšanu, bet arī krasi uzlabos ceļu stāvokli. —

Sāpīgs jautājums vienmēr bijis tiltiņu labošana uz kļaušu ceļiem. Sakarā ar dzīvās kustības un lielāku smagumu pārvadāšanas (kuļmašīnas, auto un c.), dēļ, kļaušu ceļu tiltiņi ļoti ātri nolietojas, šoseju un zemes ceļu dep-ts nākdams pretim pagastu pašvaldībām izsniedz dzelzbetona caurules

Valkas apriņķa būvinspektors inž. J. Neļs.

par puscenu. (Šīnī gadā izsniegts 16 pagastiem 1105 posmi dzelzbetona cauruļu 141 tiltiņa pārbūvei. Nāk. g. paredzēts izsniegtamo cauruļu skaitu divkārtot). Paredzēts dzelzbetona cauruļu betonēšanu, pēc iespējas, iekārtot vairākās vietās, lai pagastiem caurules nepienāktos pārāk tālu pārvest no izgatavošanas uz iebūves vietām.

Lai uzlabotu ceļu stāvokli un atvieglotu viņu planēšanu, rajons par samazinātu atlīdzību (Ls 4—7 par klm uz pagasta valdes lūgumu izdara kļaušu ceļu planēšanu. Šīnī gadā šādā veidā 18 pagastiem pavisam 156 klm kļaušu ceļu noplanēts.) Jāatzīmē, ka kļaušu ceļu planēšanu ar planētājiem pagastiem uz priekšu vajadzētu izlietot daudz plašākā apmērā, jo tas lielā mērā zemturiem atvieglotu ceļu labošanas darbus. Arī rajonam turpmāk tas būs vieglāk veicams, jo rajona rīcībā patreiz atrodas vairāk planētāju).

Likums par zemes ceļiem paredz, ka pagasta valdei ar šoseju un zemes ceļu dep-ta piekrišanu ir tiesība visus kļaušu kārtā pildamos ceļu labošanas darbus uz II un III šķ. ceļiem pagastā izdot par maksu, ja tam piekrīt vairums ceļu labotāju pagastā. (Šo iespēju pagastiem vajadzētu izmantot, jo tas lielā mērā atvieglotu lauk-

saimnieku stāvokli, sevišķi patreizējos apstākļos, kad sajūtams liels darba spēka trūkums uz laukiem. Tādā gadījumā kļaušu ceļu labošanai varētu pielietot modernākus paņēmienus, kas jūtāmāk uzlabotu viņu stāvokli).

Šoseju un zemes ceļu dep-ts ceļu un tiltu būves darbus lielā mērā mēchanizējis, tos ar mašinām izpildot; tamdēļ šo darbu veikšanai neatrauj darba spēku lauksaimniecībai. Visumā rajons cenšas darbus tādi noorganizēt, lai intensīvākā lauku darbu laikā pie ceļu un tiltu būvēm būtu nodarbināts pēc iespējas mazāks skaits strādnieku.

Sevišķi liela nozīme ir labiem ceļiem un ērtai satiksmei lauksaimniecībā. Tas mums kā lauksaimniecības zemei ļoti no svara, lai mūsu eksports, ko galvenā kārtā dod lauksaimniecība un meži, būtu konkurences spējīgi, tad transportam jābūt ātram un lētam, bet to panāksim tikai pie labi kopta ceļu tīkla.

Bez ērtas satiksmes nav domājama izkopta saimnieciski kulturāla dzīve, bez ērtas satiksmes nav domājama arī stipra un vienota valsts.

A. LĀCIS,

7. rajona inženieris.

Vispārējais sanitārais stāvoklis Valkas apriņķī

Valkas apr. 6 pilsētās un 39 pagastos darbojas 5 slimnīcas; 2 no tām pašvaldību — Valkā un Alūksnē, 2 Latvijas Sarkanā Krusta — Smiltenē un Strenčos un Valsts psihiatriskā slimnīca Strenčos.

Pie 4 pirmām pastāv ķirurģiskas, iekšķīgo slimību un dzemdēšanas nodaļas, kopsumā ar 162 gultām, kurās 1935. g. laikā ārstējās 2383 slimnieki, pavadīdami kopsumā 44646 slimnieku dienas.

Uz sava rēķina ārstējušies 869 slimnieki, uz valsts rēķina — 295, uz pašvaldību — 942, uz slimo kasu — 214 un uz sabiedrisko organizāciju — 63 slimnieki.

Kopējie augšmin. 4 slimnīcu ieņēmumi Ls 289933,20, bet uzturēšanas izdevumi — Ls 306028,67. Viena slimnieka uzturēšanas diena izmaksāja no Ls 4.27—6.55.

Bez tam, Valkas apr. darbojas 2 ambulances — Valkā un Smiltenē, 7 veselības kopšanas punkti — Valkā, Strenčos, Smiltenē, Alūksnē, Apē, Ēvelē un Kārķos, 2 ķīmiski - bakterioloģiskas laboratorijas —

Valkas apriņķa ārsts Dr. E. Klišāns.

Valkā un Mārupē, 19 kalna saules un 3 rentgena kabineti, kuŗos caurskatītas un fotografētas 1340 personas.

No medicīniskā personāla Valkas apr. darbojas 39 ārsti, 13 zobu ārsti, 43 vecmātes, 4. feldšeri, 9 masieŗi un 3 kosmētiķes. No ārstu kopskaita 23 rajonu ārsti, — 14 valsts, pašvaldību un sabiedrisko organizāciju dienestā un 2 brīvpraktizējoši. Pēc tautībām ārsti sadalas šādi: latviešu 31, vācu 3, krievu 2, žīdu 2 un poļu 1; pēc dzimuma — vīriešu 30 un sievietes 9; vecākam ārstam 76 gadi un jaunākam 30.

Valkas apr. lipīgu slimību apkaŗošanai un dezinfekcijai no pašvaldībām 1935. g. izdoti 2665,60 ls.

1936. g. Valkas apr. potēti ar aizsargu bakām 1 reizi 1352 bērni, bet atkārtoti — 1711; no pirmo reizi potētiem potēti ar panākumiem 1023, bet atkārtoti — 864 bērni.

1936. g. Valkas apr. par sanitāro prasību neievērošanu pie atbildības saukti 41, no kuŗiem 40 sodīti, bet 1 attaisnots; par sliktu uztura vielu pārdošanu pie atbildības saukti 15 un visi sodīti.

No ārstu biedrībām Valkas apr. robežās darbojas Latvijas lauku un mazpilsētu ārstu biedrības Valkas nodaļa ar 15 biedriem.

Dr. KLIŠANS,
Valkas aprinķa ārsts.

Dārzkopība Valkas aprinķi

Valkas aprinķa 9 pagasti ietilpst Valmieras dārzkopības rajonā: Ērgemes, Ēvels, Jērcēnu, Kārķu, Lugažu, Omuļu, Trikātas, Valkas un Viļciema. Šie pagasti atrodas vistālāk valsts ziemeļos. Darbojas tomēr 2 dārzkopības pārraudzības b-bas: Valkas un Ērgemes ar diezgan labām sekmēm. Lauks. kameras laikā minētās b-bas veikušas sekošo: iestādīts 391 augļu

Pārdots augļu un ogu 15:100 kg par 3387 ls.

Ērgemes b-ba izaudzējusi un pārdevusi 1936. g. 1750 kg cukurbiešu un saulpuķu sēklas par 1490 ls. B-bā ierikots 1936. g. augļu pārstrādāšanas punkts, kuŗā ražoti 2820 l. augļu sulas biedru un pārējo lauksaimnieku mājas vajadzībām.

B-bu biedriem ir 4 nelielas kokaudzētavas un 1 Valkas dārzkopības pārr. b-bai. Pārraugi noturējuši 2 kursus un 6 priekšlasījumus ar 510 klausītājiem.

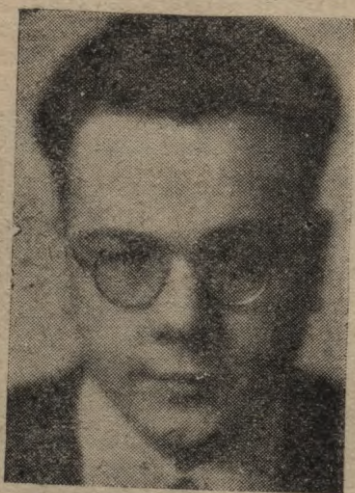
Valkas b-ba aktīvi piedalījusies mežu dienās un pie sabiedrisko apstādījumu izveidošanas. B-ba turpmāk paredzējusi daudz skaistu pasākumu, kā piem., izsniegt no b-bas kokaudzētavas daļu kociņu bez atlīdzības lauku mājām — laukstrādnieku vajadzībām.

Sarīkotas 3 ražas apskates b-bās. Ērgemes b-ba piedalījusies kameras dārzkopības izstādē Rīgā.

Nodibinoties kamerai, minētie pagasti pievienoti Valmieras dārzkopības rajonam.

1937. g. atjaunota Trikātas dārzkop. pārr. b-ba, lai lietpratēja vadībā izkoptu un izveidotu lauku māju dārzus un māju apkārtni.

Kontrolētas Valkas un Ērgemes dārzkopības pārr. b-bas, apmeklējot 31 saimniecību, lai saskaņotu darbību un raudzītos, kā veic paredzēto plānu. Izvesta sanitārā kontrole 3 kokaudzētavās. Noturēti 1 kursi dārzkopībā un 2 priekšlasījumi ar 170 apmeklētājiem.

Lauksaimniecības kameras Valmieras raj. dārzkopības instr.
P. Hofmanis.

koks. Visvairāk stādītas Vidzemes sīpoliņš, mālābols un Ničnera zemeņu šķirnes. Pārraugi pagatavojuši 19 krāšņuma dārzu plānus un 10 skices. Sākti izvest dabā 16.

Šie dārzkopji Latvijas ziemeļos pierādījuši, ka šie iespējams izaudzēt pat gleznas un vērtīgas šķirnes.

Jāapstāda augļu kokiem jaunsaimniecības un tās mājas, kur vēl augļu koki ir retums.

Jāpieturas pie pārbaudītām un atzītām šķirnēm, kā: Vidzemes sipoliņš, mālābols,

Ničnera zemeņu, Filipa, Tērbatas rožu, Antonovka, Akeru, rudens svītrotais.

Vairāk vērības jāpiegriež mājas apkārtnes un sabiedrisko ēku uzkopšanai un izdaiļošanai.

Pie labas gribas, ar neatlaidīgu un plānveidīgu darbu arī to sasniegsim.

P. HOFMANIS,

Valmieras rajona dārzkop. instruktors.

Biškopība Valkas apriņķī

Valkas apriņķa sekoši pagasti: Bilskas, Cirgaļu, Ēveles, Ērgemes, Grundzāles, Jērcēnu, Kārķu, Lugažu, Mēru, Blomes, Omuļu, Palsmanes, Plāņu, Rauzas, Smiltenes, Trikātas, Valkas, Vijciema, Žvārtavas ietilpst Valmieras biškopības rajonā.

Neskatoties uz to, ka Valkas apriņķis atrodas Latvijas ziemeļos, tomēr tur tāpat diezgan labas bišu ganības. Labas ir pavasara, vasaras, bet sevišķi dažās vietās bagātīgas rudens ganības. Dravās saimju skaits ir no 2—25. Medus ražas vidējais — no 8—20 kg. Trūkst daudzās dravās tāpat pareizas bišu apkopšanas. Dravo lielākā daļa Dādan-Blatta stropos. Saimju veselības stāvoklis nav apmierinošs. Vairākos gadījumos atrasta labdabīgā peru puve.

Lai paceltu biškopības ienesīgumu Valkas rajonā, daudz lielāka vērība jāpiegriež pareizai saimju apkopšanai un saimju vairošanai. Sevišķi liela vērība jāpiegriež bišu slimību uzmeklēšanai un apkar-

šanai. Vaska ražas paceļamas, uzkrājot rūpīgi visas vecās šūnas. Noorganizējami veco šūnu vākšanas punkti. Tāpat bišu māšu audzēšanai piegriezt vērību vairāk, dravot ar jaunām un tikai labām bišu mātēm.

Valkas rajonā Blomos atrodas kameras mācības drava, kur tiek noturēti priekšlasījumi, savienoti ar praktiskiem darbiem. Noorganizēta padomdošana Valkā. Turpmāk vēl tiks padomdošanas punkti noorganizēti vairākās vietās. Noturēti 3 priekšlasījumi ar 110 klausītājiem, apmeklētas 75 dravas.

Vispārīgi Valkas rajonā ar biškopības stāvokli nevar apmierināties. Daudzi vēl skatās uz biškopību kā uz bezienākuma nozari, kurai nav ievērojamas nozīmes saimniecībā.

E. LAKSTĪGALA,

Latvijas Lauksaimniecības kameras
Valmieras rajona biškopības instr.

Biškopības stāvoklis Valkas apriņķī

Valkas apr. 20 pagasti ietilpst Gulbenes biškopības instruktrises rajonā.

Bišu ganības Valkas apriņķī dažādas, kas izskaidrojams ar to, ka dažos pagastos ir lielāki bišu saimju daudzumi. Vislielākais bišu saimju daudzums ir Bejas un Mālpupes pag., šis pagastos arī biškopībai, kurai ir ienesīga lauksaimniecības nozare, tiek piegriezta liela vērība pareizai bišu kopšanai un dravas labākai nostādīšanai.

Medus ienesums Bejas-Mālpupes pag. nav liels, caurmērā gadā kopraža 1936. g. 28,27 kg no saimes.

Šie biškopji arī neskumst, ka viņiem nav augstākas ražas no saimes, bet priecājas par to bišu svētību, ko viņas dara apputekšņojot ziedu ar ziedu.

Priekšzīmīgākās dravas Valkas apr. ir: O. Žagaram Bejā, A. Ozolam Bejas Garjuros, S. Podam Bejas Senčos, J. Ozolam Pededzes Dravniekos, Priedem, Pededzē, E. Skušķim Mālpupes Kļavsalās, A. Semenovičam Mālpupes Puriņos, E. Jaunzemei, Alūksnes Konilās un Kreilim Alūksnes Kreiļos.

Ar mazāku saimju daudzumu ir šādi Valkas apr. pagasti: Alūksnes, Alsviķu, Annas, Dūres, Gaujienas, Ilzenes, Jaunlaicenes, Jaunrozes, Kalncempju, Kaives, Lejasciema, Mārkalnes, Pededzes, Sinoles, Trapenes, Veclaicenes, Zeltiņu un Ziemeņu pag.

Šos pag. ir labas bišu ganības, bet netiek pilnīgi izmantotas, bez tam daudz dravas ir nepilnīgi apkoptas.

Medus ražas vidējais no saimes 15,45—33,27 kg. Rekorda saimes 50 kg. Lielākais dravu skaits 5—10 saimes, bet ir arī bišu dravas ar 30—48 saimēm, kurās arī caurmērā gadā ražo vasku 0,5 kg no saimes.

Vaska un šūnu pārstrādāšanai ir arī dažos pagastos piegriezta liela vēriba, iegādāti valči un rokas šūnu spiedes, bet kur

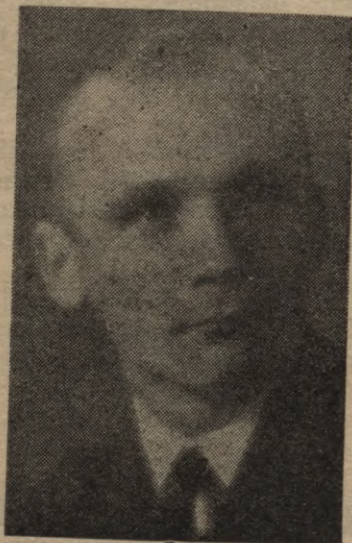
tādu nav, — ierikoti šūnu savākšanas punkti.

Alūksnē agronomiskā birojā noorganizēta padomdošanas diena biškopībā, katru mēneša otrā ceturtdienā. Turpmāk tādas padomdošanas ainas tiks noorganizētas vairākās vietās.

L. KALNIŅŠ,
Gulbenes rajona biškop. instr.

Valkas agronomiskais rajons

Senās Tālavas valsts robežās tagad ietilpst Valkas un Trikātas agronomiskie rajoni. Šais rajonos iedalītie 8 pagasti — Valkas, Lugažu, Ērgemes, Omuļu un Kārķu-Valkas rajonā un Jērcēnu, Trikātas un Vījciema-Trikātas rajonā ir Ziemeļ-Vidzemes pagasti, kas robežojas ar Igauniju (visi Valkas rajonā ietilpstošie pagasti).

Lauksaimniecības kameras Valkas raj. agr. v. i. A. Rožkalns.

Daba šai Latvijas daļā nav tik labvēlīga, kā citos mūsu valsts novados, tāpēc lauksaimniekam, ja tas grib no zemes gūt labas ražas, ir arī sūri un grūti jāstrādā. Ne tikai jāstrādā, bet arī jāmacās, jāseko jaunākām atziņām lauksaimniecībā. Par godu Tālavas lauksaimniekam jāsaka, ka viņš to arī dara.

Valkas un Trikātas agronomisko rajonu kopplatība ir 1118,9 klm² ar 2135 saimniecībām un 12092 iedzīvotājiem.

36% no minētās platības mežs, 14% purvi, 22% aļamzeme, 14% pļavu un 10% ga-

nību. Redzam, ka tikai puse no visas platības ir lauksaimniecībā izmantojama zeme.

Nemot vērā dabas un klimatiskos apstākļus, galvenā vēriba piegriezta lopkopībai, kas lauksaimnieku galvenais ieņēmumu avots.

Lopkopībā lauksaimnieki ir uz pareizā ceļa, jo ir izprasts un atzīts lopkopības pārraudzības svētīgais darbs. Pārraudzībā esošo saimniecību skaits arvien turpina pieaugt.

Tāpat atzīts, ka ienesīga lopkopība jādibina uz pašu saimniecībā audzētu labu rupju barību — labu pļavu sienu ziemā un labām ganībām vasarā. Tāpēc liela vēriba piegriezta zālāju ierīkošanai. Šai darbā ir piesaistīti arī 2 mazpulki, kas kā sacensības kultūras audzē pļavu auzeni. Zālājus kultivē, nosusinot un ielabojot purvus un zemās pļavas, kas līdzās labiem iekoptiem tīrumiem atrodami ļoti daudzās saimniecībās.

Piegriezt vēribu kultivētiem zālājiem, kā mazāk darba roku prasošai kultūrai, spiež arī laukstrādnieku trūkums. Šī gada pavasarī 131 saimniecība vēlas sadalīt aplokos 460 ha ganību, jo saimniecību īpašnieki atzinuši par izdevīgu daļu no gana algas ieguldīt ganību aplokos.

Kur stipra ir lopkopība, tur stiprai jābūt arī laukkopībai.

Galvenā tirgus labība — rudzi. 1936. g. rudenī apsēts Valkas un Trikātas rajonos ar rudziem 2711,0 ha, bet ar ziemas kviešiem tikai 313,0 ha. Rudzu raža 1936. g. bijusi caurmērā 16—18 kv.-ha, bet atsevišķ. gadījumos pat 25—28 kv.-ha. Nedaudzās saimniecībās, kas audzē cukurbietes ieguvušas ap 25 to-ha. Vietās, kur lauksaimniekiem pieejami spirta brūži (Trikātā, Naukšēnos), audzē kartupeļus. Audzējamās šķirnes «Bismarks» un «Topozs», kuŗu ciētes saturs 1936. g. bija 19—22 proc. Bez tam, sevišķi Valkas rajonā, zināma loma ir liniem.

Ja lauksaimnieki ir atzinuši sugas lopu

nozīmi un to izkopšanas vajadzību un nepieciešamību, tad labību šķirņu jautājumā nav nekādas noteiktības. Līdzās selekcio-nētam sēklas materiālam, piem. Sangastes, Stendes, Vecauces un Priekuļu rudziem ir sastopami nenoteiktas šķirnes «krievu» un «vācu» rudzi.

Lai novērstu lielo šķirņu dažādību, tad Valkas un Trikātas rajonos noorganizētas 9 sēklaudzētāju saimniecības, kuŗu uzdevums būs apgādāt lauksaimniekus ar noteiktas, pārbaudītas, augstražīgas un galvenokārt Latvijas selekciju staciju izaudzētas sēklas materiālu.

Rajonā ir sajūtams liels laukstrādnieku trūkums. Lai no tā izbēgtu, lauksaimnieki nopietnu vērību piegriež lauksaimniecības mēchanizācijai. Daudzās saimniecībās redzam vēja rotorus, turbīnas. Vietās, kur pieejama elektrība (Trikātas, Jērcēnu pag.) to izmanto ūdens pumpēšanai, griež ekseļus, plucina kūdru, apgaismo telpas, Rajonā novietotais viens zemk. ministrijas traktors

nespēj veikt pļavu un purvu pāraršanas darbus.

Tālavas lauksaimnieks visai atsaucīgs jauninājumiem lauksaimniecībā. Tomēr šī atsaucība var būt vēl daudzkārt lielāka. Vēl daudzi lauksaimnieki pieturas pie vecā aizsprieduma, ka pareiza ir tikai tēvu un tēvu tēvu rīcība. Ir vēl lauksaimnieki, kuŗi neklausās un neko negrib dzirdēt par agrāku siena pļauju u. c. jau vispār pieņemtām un saprotamām lietām. Ir lauksaimnieki, kas vēl negrib atzīt lauksaimniecisko žurnālu nepieciešamību.

Tāpēc turpmākā darbā jācenšas atmōdināt un sagatavot jaunāko lauksaimniecības atziņu pielietošanai tos lauksaimniekus, kas līdz šim nezināšanas, negribēšanas vai vienkārši aizspriedumu pēc, to nav darījuši. No otras puses jānostiprina jau iegūtie panākumi un nepārtraukti ir jāmeklē pareizākie ceļi lauksaimnieciskās ražošanas darbā. —

A. ROŽKALNS,

Latv. Lauk. kam. Valkas rajona agron. v. i.

Smiltenes agronomiskais rajons

Smiltenes agronomiskā rajonā ietilpst 6 pagasti: Smiltenes, Blomu, Bilskas, Plāņu, Mēŗu un Rauzas. Rajona kopplatība 539,3 kv. km un tajā ietilpst 1472 saimniecības. Lielākais rajonā ir Smiltenes pagasts ar 640 saimniecībām, 244,6 kv. km platībā.

Zemes reljefs dažāds. Smiltenes un pa daļai arī Bilskas un Mēŗu pagastos uzkalni mainās ar grāvām un lejām, turpretim Plāņu, Blomu un Rauzas pagastos pārsvarā līdzeni lauki. Zemes sastāvs raibs, un nereti vienā saimniecībā sastopami dažādi augsnes tipi, no smilts līdz smagam mālam un kūdras zemei. Pavasarā iestāšanās Smiltenes rajonā sakrīt ar Vidzemes caurmēŗu. Pavasarī no maija salnām dažreiz cieš dāŗzāji un labības, sevišķi Smiltenes-Biksejas rajonā. Mežainākā rajona daļā esošās saimniecībās lauku darbus veic ar daŗu dienu novēlošanas. Vietējais tirgus pieejams Smiltēņē, un arī Valkā un Strenčos. Satiksmes ceļi apmierinošā kārtībā.

Strādnieku jautājums visai grūts, jo vietējā darba spēka nepietiek. 1936. g. kameras Smiltenes darba birojā noslēgti 1100 darba līgumu, galvenā kārtā ar ārzemju ievestiem laukstrādniekiem. Galvenā lauksaimnieku nodarbošanās — graudkopība un lopkopība. No ziemājiem visvairāk audzētais augs ir rudzi, kas arī atbilst zemes un

klimata apstākļiem. Audzē gan vietējos, gan arī Vecauces, Priekuļu un Tōŗauda šķirnes. Sastopami arī Sangastes un Jāņu rudzi. Šoruden Smiltenes rajonā ar rudziem apsēts 2322 ha. Ziemas kvieši sākti audzēt pēckaŗa laikā, tomēr viņu ražas nav drošas, un sējumu platības mazas. Vairāk ziemas kviešus sēj Mēŗu pagasta lauksaimnieki, kuŗu saimniecībās vairāk māla augsnes — 77 ha no 225 ha ziemas kviešu visā rajonā. Vasaras kviešu rajonā sēj vairāk kā ziemas. Pavasarī paredzēts apsēt 697 ha, no tiem 336 ha Smiltenes pagastā. Mieŗi ieņem svarīgu vietu audzējamo graudaugu sarakstā, un iegūtās ražas apmierinošas. Audzē galvenā kārtā kultūršķirnes — zelta un vairoga. Auzas, zirņus un mistru audzē pašu vajadzībām. Cukurbietes nedaudzās saimniecībās, bet iegūtās ražas liecina, ka šī kultūra atmaksājas. Kartupeļu audzēšanai piemēroti apstākļi, tikai sēklas materiāla izvēlē jādod priekšroka kultūršķirnēm. Linu kultura pēckaŗa laikā stipri gājusi mazumā, lai gan pirms kaŗa Smiltenes rajons bija ar labi atīstītu linkopību. Dažas saimniecības guvušas labus panākumus arī dāŗzāju sēklu kulturā. Arī dāŗzkopība nav sveša, un rajonā atrodami dāŗzi, kuŗi dod gadskārtēji vairākus tūkstošus latu ienākuma.

Lauksaimniecības kameras Smiltēnes raj. agr. V. Grasmanis.

Redzamu vietu rajonā ieņem lopkopība. Iepriecina iegūtās ražas, un daudzās saimniecībās atrodams vērtīgs vaislas materiāls turpmākam lopu izkopšanas darbam. Smiltēnes agronomiskais rajons noorganizēts 1936. g. marta sākumā. Lauksaimniekiem pašreiz pieejami sekoši agronomiskie darbinieki: rajona agronoms, dārzkopības, lopkopības un mājturības instrukt., kultūrtechniķis un būvtechniķis. Agronomiskās palīdzības darbam interese lauksaimnieku

vidū pakāpeniski aug. Agronomiskās palīdzības darbā galvenā vērība tiek piegriezta ražu pacelšanai un pašizmaksas palētināšanai. Lopbarības līdzekļu ražošanā pašreiz veiktais darbs ir labu kultivētu ganību un zāļu lauku ierīkošana. Tādēļ pieaudzis pieprasījums kultūrtechniķa darbam, un plaši tiek izmantoti agronoma norādījumi zālāju sēšanā un uzlabošanā. Jau vairākās rajona saimniecībās redzami pēdējā laikā veiktā darba panākumi — iepriecinošs zālāju zelmenis. Kūdņas ražošanā jaunu ierosmi rajona lauksaimnieki guva «kūdņas dienu» sarīkojumos, tāpat kameras izdarīta kūdņas ražotāju godalgošana ievērojami pacēla interesi šim svarīgam darbam. Laba sēklas materiāla apgādi atrisina, izveidojot sēklaudzētāju saimniecības, kādas jau noorganizētas Smiltēnes, Mēru u. c. pagastos. Grūtības lauksaimniekiem sagādā t. s. strejgabali, galvenā kārtā pļavās. Arī šini jautājumā katrā atsevišķā gadījumā atrod piemērotu atrisinājumu. Lauksaimniecības būvniecībā lielu iespaidu atstājis jaunais būvniecības likums. Lai dotu lauksaimniekiem redzamus piemērus, turpinās paraugsaimniecību organizēšana un izveidošana.

Lauksaimniekos valda možs gars, liela interese savam darbam.

V. GRASMANIS,

Lauks. kameras Smiltēnes raj. agr.

Gaujienas agronomiskais rajons

Gaujienas rajonā ietilpst pieci pagasti: Cirgaļu, Gaujienas, Grundzāles, Palsmanes un Zvārtavas. Tas, ka rajona viena puse robežojas ar Igauniju, tāpat tālie centri un stacijas, ir apstākļi, kas jūtami atsaucas uz lauksaimniecību. Ņemot vērā valdības, Latvijas lauksaimniecības kameras norādījumus un sasniegumus lauksaimniecības zinātnē, piemērojot tos rajona īpatnējām prasībām, agronomiskās palīdzības darbs izpaužas vispusīgu saimniecību izveidošanā ar galvenām ražojošām nozarēm — lopkopību un arī graudkopību.

Lopbarības jautājuma labvēlīgai nokārtošanai propagandēta agrākā āboliņa un siena pļauja un pareiza žāvēšana.

Kā pirmais solis zālāju ierīkošanā ir pļavu zāļu sēklu audzēšana, kas ievadīta visās paraugsaimniecībās un arī daudz citās saim-

niecībās. Jau pagājušā vasarā vairākās saimniecībās ar pašaudzētām zāļu sēklām ierīkoja labas ganības. Vispār ganību ierīkošana atradusi dzirdīgas ausis, jo nākošā pavasarī jau 130 saimniecībās 395 ha ganību paredzēts ierīkot aplokos. Lauksaimnieki interesējas un strādā arī pie nederīgo purvu pārvēršanas zālajos.

Spēkbarības saražošanai ieteikts un saimniecībās plašāki audzē pakšaugus. Te talkā nākuši rajona dažī mazpulki, audzējot un izplatot lauku pupu sēklu. Cerams, ka uz priekšu lielāku vērību piegriezīs skābbarībai, jo tvertņu veidni iegādājusi Gaujienas piensaimn. s-ba un tas lauksaimniekiem pieejams.

Sugas izkopšanā lopkopībā vēl daudz ko vēlēties, bet arī šai virzienā tiek strādāts. Sīkai lopkopībai ierādīta sava vieta — pag-

gadā ierīkotas divas sugas aitiņu stacijas.

Zirgkopībā nav vajadzīgās aktivitātes, izņemot Saliņa saimniecību Gaujienas pag. Vidagā, kur audzē Hanoveras sugas un remontzirkus un pēdējā laikā arī Amerikas rikšotājus. Šis zirgaudzētavas iespaids manāms apkārtnē. Turpmākās agronomiskās darbības plānā paredzēta jaunas vaislas stacijas ierīkošana rajonā un jau tuvākā nākotnē novietos Gaujienas pag. Oldenburgas sugas ērzeli.

Purvus, ar ko bagāts Valkas apriņķis un arī Gaujienas rajons, izmanto vairāki sabiedriski pasākumi kūdras ražošanai pakalpiem.

Graudkopībā tīras šķirnes sēklas propagandai ir sasniegumi tikai atsevišķu saimniecību apmērā, bet nav vispārēja rakstura. Rajona divas sēklaudzēšanas sabas tikai nelielus daudzumus saražoto sēklu izdala kā sēklas materiālu.

Lielāki panākumi, sevišķi Grundzāles pagastā, ir dārzāju sēklu audzēšanai, galvenokārt runkuļu un cukurziņu. Dārzkopībā vēribu piegriež rajonam piemērotu šķirņu izvēlei un pareizai apkopšanai, kā arī esošo trūkumu novēršanai. Agronomam arvien biežāki jāatbild uz jautājumiem, kā padarīt mājas apkārtni daiļāku un pievilcīgāku.

Runājot par laukstrādnieku jautājumu, jāsaka, ka gandrīz visas saimniecības ir iekārtotas tā, ka var nodarbināt deputātniekus kalpus, un to vēl nesen darījušas, bet tagad, kalpiem trūkstot, daļa spiesta algot ārzemniekus. Sanāksmēs un priekšlasījumu laukstrādnieku jautājums tiek apgaisots un izteikta vēlāmība šo stāvokli ieturēt, lai saimniecībās katrā gadījumā būtu iespējams turēt gada kalpus.

Būvniecībā rajonā ir novērojama griba būvēt daudz lielas un labas ēkas, tikai žēl, ka labo būvniecības likumu lauksaimnieki nevar izmantot, jo rajona centrā nav ķieģeļu cepla, kur ķieģeļus varētu saņemt uz atvieg-

Lauksaimniecības kameras Gaujienas raj. agr. E. Upītis.

lotiem noteikumiem, un stacijas ir 30 — 45 klm. tālu, tāpēc pieejamā mežu bagātība vilina uz koka būvēm.

Lauksaimniekos liela interese par elektrības spēkstacijas izbūves iespējamībām uz Gaujas pie Sikšņiem, jo ar to rastos lielas iespējamības lauksaimniecību labierīcību izveidošanā.

Sabiedriskā darbā rosīgi strādā pie mežu dienu, spodribas dienu sarīkošanas un kopā ar pagasta pašvaldībām, organizācijām un mazpulkiem — lauku kultūrālā limeņa pacelšanas. Dibinās arī jaunās lauksaimniecības biedrības, kas, cerams, dažādos labos pasākumus, kuŗi tagad izpaužas nedaudzās saimniecībās, vispārinās, ieraus plašākas lauksaimnieku aprindas šai kultūras pacelšanas darbā un tādējādi nāks par svētību visiem.

EDGARS UPĪTIS,
Gaujienas rajona agronoms.

Apes lauksaimniecības rajons

Apes rajonā ietilpst 9 Valkas apriņķa pagasti: Ziemeļu, Karvas, Veclaicenes, Jaunlaicenes, Jaunrozes, Trapenes, Ilzenes, Dūres un Zeltiņa. Rajona kopplatība 753 kv. klm, saimniecību skaits 2181; iedzīvotāju 11.741.

Zeme pēc kultūras veidiem sadalās sekoši: aņamzemes 18,138 ha jeb 24,3 proc., pļavu 9400 ha — 12 proc., ganību 9,900 ha — 14

proc., mežu 26,704 ha — 34 proc., purvu 5928 ha — 8 proc.

Rajona austrumu daļa kalnaina, aizņem Apukalna augstieni ar Dēliņkalnu, kalnāji pakāpeniski pāriet līdzenumā, līdz atkal ap Zeltiņiem iesākās kalnains apvidus.

Augsna dažāda pēc savas dabas un sastāva. Sastopama, kā pelēkā smilts, tā arī smagais māls. Lielākā daļa zemes prasa steidzī-

gu nosusināšanu. Apes rajona lauksaimnieki šai ziņā nevar sacensties ar saviem kaimiņiem Alūksniešiem. Apes apkārtne zemes nosusināšanas darbus izved vēl tikai retas saimniecības.

Lauksaimnieku galvenā nodarbošanās nozare un ienākumu avots ir lopkopība. Graudkopībai ierādīta otrā vieta. Apes apkārtnes lauksaimnieki jau priekš pasaules kara pazīstami kā racionāli lopkopji un laukkopji. Priekš pasaules kara jau Apes lauksaimniecības biedrība organizēja lauksaimniecības kursus un priekšlasījumus. Pārskatot priekškara izdoto lopu ciltsgrāmatu atrodam viņā daudz Apes rajona lauksaimnieku vārdus, kuŗu lopī toreiz ir bijuši uzņemti ciltsgrāmatā. Neilgi pēc Latvijas atbrīvošanas, Apes lauksaimniecības biedrība ar savu ilggadējo priekšsēd. P. Tiltu, tagadējo Jaunrozes pag. vecāko, priekšgalā noorganizēja Apē lauksaimniecības skolu, ziedojo t visus iespējamus līdzekļus no biedrības puses skolas uzturēšanai. Daudz jaunas ierosmes un svētības ir nesusi lauksaimniecības skola visai plašai apkārtnē lauksaimniecības un lopkopības attīstības ceļā. Tagadējais lauksaimniecības skolas pārzinis, pašai ziedzīgais sabiedriskais darbinieks agronoms Ūdris, priekšzīmīgi nostādījis skolas farmu, kuŗa noder kā paraugssaimniecība visai apkārtnē.

Lopkopības pilnīgākai izveidošanai un

straujākai sugas lopu ieaudzēšanai, Apes un apkārtnes lopkopji nodibinājuši Apes sugas lopu audzētāju biedrību, kuŗa jau strādājot vairāk par 10 gadiem, ir izkopusi, izveidojusi Apes apkārtne vērtīgu LB sugas materiālu. Apes sugas lopu audzētāju biedrība pārdod sugas telītes un bullīšus plašai apkārtnē.

Apes rajona lauksaimnieki parādās kā viengabalaini un nosvērti savā darbā. Īpatnējs izceļas rajonā Trapenes pagasts ar savu dižo tautas namu un gaišo, plašo skolas namu.

Ne visu Apes rajonā ietilpstošo pagastu lauksaimnieki spējuši un gribējuši nest upurus sabiedrībai, nedz arī centušies izkopt un izveidot savas saimniecības. Tiem pagastiem veicams vēl garš attīstības ceļš, tomēr pie labas gribas viss ir sasniedzams un labs piemērs tuvākos kaimiņu pagastos sekmes viengabalainības izveidošanas.

Rajona agronomiskā palīdzība noorganizēta tikai 1936. gada pavasarī. Alūksnes raj. agr. palīgs agr. K. Škinčs isā savā darbības laikā, — līdz 1936. g. rudenim, ievadīja padomešanu katrā rajona pagastā, izdarot arī mājas apmeklējumus. Izvesta paraug-saimniecību kandidātu izvēle, un noturēti pavasara periodā vairāki priekšlasījumi. Ziemas periodā nodibinātas 3 jaunas lauksaimnieku biedrības.

V. DUMPE.

Lauksaimniecība Alūksnes rajonā

Alūksnes rajonā ietilpst 8 Valkas apriņķa austrumu daļas pagasti, kuŗu kopplatība 1019 kv. klm, saimniecību skaits 3335, aŗamzemes 25583 ha jeb 2940, pļavas 14932 ha — 14,5%, ganības 15336 ha — 14,8% meŗu — 31199 ha 27,8%, purvu 6994 ha 5,85%.

Saimniecības šeit mazas, pārsvarā 2 zirgu zemes ar vāji attīstītu graudkopību un vēl vājāku lopkopību. Šeit vispirms nokārtojams ar valsts palīdzību galveno ūdens novadgrāvju rēgulēšanas darbs, pēc tam tikai varēs pāriet uz vispusīgu saimniekošanu. Tagadējais lauksaimnieku galvenais ienākuma avots ir lini. Audzē galvenā kārtā Latgales garšķiedrainos linus. Linu raŗas zemas, 3—3,5 kv/ha pie vidējas linu šķiedras kvalitātes. Trūkst piemērotu linu mārku. Saimniecībā vienīgie zemes apstrādāšanas riki ir: divjūgu arķls, un daudzos gadījumos pat tā nav; vienzirga atsperu ecēšas, koka — dzelzs tapu eglis un spīļu arķls. Lauksaimniecībā ieguldītais rīcības kapitāls

Alūksnes raj. agr. v. i.
V. Dumpe.

ļoti mazs, vēl mazāks viņā garīgais kapitāls. Rajona centra un rietumu daļa aizņem kalnainu apvidu ar bagātāku augsni. Šeit norit rosīgs lauksaimnieku darbs. Atrodamas saimniecības, kuŗās lauku drenēšanas darbi jau izbeigti, iekopti kupli zālāji ar ražīgiem, augstvērtīgiem LB sugas tirsniņu lopu ganāmpulkiem. Blakus izkoptai lopkopībai seko arī ienesīga graudkopība ar augstvērtīgu šķirnes materiālu, bagātu, vispusīgu zemes apstrādāšanas un ražas novākšanas mašīnu un rīku komplektu, saimniecībās ieguldīts kā prāvs materiālais tā arī garīgais kapitāls — tomēr tādu saimniecību mums samērā maz.

Rajona caurmēra augsna pēc savas dabas nevisai auglīga, ir ļoti dažāda pēc savas sastāva. No augu barības vielām minimumā ir slāpekļis un fosfors. Ražas laukopībā mazliet zemākas par Latvijas caurmēra ražām. Lauki vēl nezālaini un maz iekopti. Rajonā — laikā no 16. IV. — 31. XII 36. g. noturēti 35 gadījumos priekšlasījumi, kursi un darba sacikstes piekopējā 4143 apmeklētāju skaita. Sēklas materiālu pielieto vidēji labu. Rajonā noorganizētas 8 paraug- sēklaudzētājas saimniecības no kuŗām 6 audzē pavairošanai, mūsu apkārtnē piemērotas selekcionētas sēklas šķirnes — sēklas materiāla tālākai izplatīšanai. Esam pārgājuši uz Priekuļu rudzu un kviešu ieaudzēšanu. Līdz šim pārsvarā bija Sangastes rudzi. No vasarājiem sastopams visādu šķirņu mistrojums — pārejam uz Vairoga miežu, Priekuļu un uzvaras auzu, zolo un ceturtdienas zirņu un Parnasija kartupeļu ieaudzēšanu viņu augstā stērķeles satura dēļ. Kā ziemāju tā vasarāju ražas stāv zem vidējām Latvijas caurmēra ražām, tomēr rajona rietumu un dienvidus daļās ražas jūtami augstākas, zemo caurmēru dod rajona austrumu daļa. Zemes meliorēšanai no lauksaimnieku puses piegriezta nopietna vērība un lauku drenēšana norit plašos apmēros. Zemes mēslošanai lauksaimnieki pieiet ar lielu rūpību izlietodami samērā pareizi dabīgos mēslošanas līdzekļus

(kūtsmēslus un vircu) kā arī mākslīgos mēslus. Konsultācijas vietās, augšminētā darbības laikā reģistrēti 1839 lauksaimnieki. Samērā bieži ir arī pieprasījumi pēc mājas apmeklējumiem.

Lopkopība pēdējā laikā strauji attīstās. Lauksaimnieki pāriet uz augstražīgu zālāju un ganību ierīkošanu. Šī gada pavasarī lauksaimnieki stāsies pie zālāju ierīkošanas un ganību apžogošanas. Pēc ievāktām ziņām 212 saimniecības vēlas šai pavasarī iežogot 656 ha ganību. Zirgkopība atrodas vēl novārta stāvoklī. Rajonā noorganizēts pietiekošs skaits vaislas ērzeļu punktu, tomēr kumeļu pieaugums mazs. Saimniecībās pārsvarā vēl mazie darba zirgi, vēl mājo maldīgais uzskats, ka mazie zirgi saimniecībā izdevīgi. Lauku kalēju apmācībai pareizā zirgu apkalšanā noturēti 2 piecdienu pareizas zirgu apkalšanas kursi.

Cūkkopība rajonā maz attīstīta. Cūku sugas materiāls neapmierinošs un viņa maz. Arī vaislas kuīļu staciju ļoti maz.

Dārzkopība rajonā vidēji attīstīta. Dārzkopji bijusi vecākā Alūksnes apkārtnes paudze. Pēckaŗa stādījumu maz.

Bišķopība vairāk attīstījusies kā dārzkopība, rajonā sastopamas vairākas bišķopības biedrības.

Lauksaimniecības darba patēriņa samazināšanā, darba mēchanizēšanā, mazā rīcības kapitāla dēļ Alūksnes apkārtnes lauksaimnieki vēl maz ko ir darījuši. Galvenais tomēr panākts, — lauksaimnieks ir sācis interesēties par darba patēriņa samazināšanu savā saimniecībā. Malienas lauksaimnieks ir neatlaidīgs savā darbā, ko viņš reiz uzņemas, atrod par nepieciešamu un vajadzīgu, to viņš arī cenšas realizēt drīzākā laikā.

Jauno lauksaimniecības būvniecības likumu lauksaimnieki dzīvi izmanto, pieprasdami ugunsdrošo materiālu savu lauksaimniecības ēku celšanai.

Rajonā, šīnī ziemas periodā, nodibinātas 6 jaunas lauksaimniecības biedrības.

V. DUMPE,

Lopkopība Valkas rajonā

Valkas lopkopības rajons atrodas Valkas apriņķa ziemeļu daļā, Igaunijas pierobežā un viņā ietilpst Valkas, Lugažu, Omuļu, Cīrgaļu, Zvārtavas, Gaujienas, Grundzāles, Vijciema, Ēveles, Ērgemes pagasti un daļa no Trikātas un Kārķu pagastiem.

Šī Valkas apriņķa daļa bagāta mežiem un it sevišķi purviem, pie kam aŗamzeme

nav visai auglīga. Šie apstākļi veicinājuši rajona lauksaimniekus piegriezt nopietnāku vērību arī lopkopībai, lai celtu saimniecību ienesību un ar kūdras pakaišu pielietošanu, celtu lauku auglību.

Uz 1936. gada 1. oktobri rajonā darbojas 19 lopkopības pārraudzības biedrības ar 452 saimniecībām, 3885 slaucamām govīm,

1364 jaunlopiem un 25 ciltsgr. uzņemtiem tīrsugas buļļiem, no kuriem 20 vaislas staciju buļļi.

No 1. aprīļa līdz 1. oktobrim, 1936. gadā rajona pārraudzībā iestājušās 32 saimniecības ar 369 slaucamām govīm. Šis skaits turpina arvien pieaugt, kas norāda, ka jaunais vienprātības un dzīves jauncelšanas laikmets sācies arī šinī tālajā Latvijas ziemeļu novadā.

Valkas raj. lopkopības instr.
V. Lapkašs.

No visa rajonā esošā lopu skaita 86% brūnie, 8% sarkanraibie, 4% melnraibie un 2% dažādu spalvas krāsu lopi. No visa lopu skaita ciltsgrāmatā uzņemts 18%, no tiem: 90% brūnie (LB 13,6% un KB 76,4%), 5,6% sarkanraibie (LR 0,2% un KR 5,4%) un 4,4% melnraibie (LM 0,9% un KM 3,5%).

Rajona lopkopji nopietnu vērību piegriež arī noteiktas lopu sugas izkopšanai, kādam nolūkam iegādātie biedrību vaislas staciju buļļi ir ievērojamāko vaislas buļļu pēcnācēji un arī vērtīgi vecāki vaislas buļļi (Pramšans LB 342-c un Delfs - Rislings LB 118-c imp.).

Lai gan tagad gandrīz katrā rajona saimniecībā aug kāds tīrsugas jaunlops, ievests no citurienes vai arī ieturēts pašu saimniecībā, tomēr pieprasījums pēc tīrsugas jaunlopiem, sevišķi telītēm, aizvien ir liels.

1935./36. pārraudzības gadā, rajonā caurmērā uz gada govi ražots 2676 kg piena ar t% 3,87 vai 118,7 kg sviesta, kas gan ar sugas lopu audzētāju rajonu caurmēriem nav daudz, bet salīdzinot ar Valkas rajona 1923./24. pārraudzības gada caurmē-

ru — 1763 kg piena ar t% 3,72 vai 73,8 kg sviesta, ir jau labs sasniegums.

No rajona pārraudzības biedrībām augstākais caurmērs ir 144. Trikātas, Gaujmalas l. p. b-bai — 3019 kg piena ar t% 3,84 vai 133 kg sviesta.

No saimniecībām augstāko caurmēru uz gada govi sasniedzis A. Lauzis Cirgaļu Gaitniekos — 4231 kg piena ar t% 4,48 vai 220 kg sviesta, bet no atsevišķām govīm augstākā ražība ir Strenču valsts slimnīcas saimniecības govij 1. Zenta KM 4454 I s. — 7364 kg piena ar t% 3,61 vai 303 kg sviesta.

Arī aitkopībai rajonā ierādīta zināma vieta. Ierīkotas 5 vaislas aitu audzētavas ar šropširas un oksfordširas sugas aitām un vairākas saimniecības iegādājušās tīrsugas teķus vietējo aitu sugas uzlabošanai. Vecākās audzētavas rajonā A. Biravam Lugažu Uzpiļos un J. Polim, Lugažu Jaunsauliešos.

Kā cūku vaislas materiāla izplatītājs Valkas rajons nav pazīstams, jo ar valdības pabalstu ierīkotās un privātās vaislas kuīļu stacijas darbojas tikai vietējo cūku materiāla uzlabošanai bekona vajadzībām.

Zirgkopība rajonā vēl samērā maz izkopta. Pagājušā gadā rajonā darbojas 4 oldenburgas un 1 hanoveras sugas valsts vaislas ērzeļu stacijas. Tās tiek samērā intensīvi izmantotas un pēc zināma laika dos jau manāmus panākumus arī zirgu materiāla uzlabošanā.

Pēdējā laikā lauksaimnieki nopietnu vērību piegriež lopkopības pacelšanai ar kultivēto zālāju ierīkošanu un izmantošanu, tos iedalot aplokos. 1937. gadā visā rajonā paredzēts iežogot aplokos ap 300 ha no

Valkas raj. veterinārārsts
N. Zāmuēls.

jau esošām un jaunierīkotām kultivētām ganībām.

Rajona priekšzīmīgākās ganības sekošās saimniecībās: agr. A. Kaksim Valkas pag. Lejas Kalcos, Dabaram Ērgemes pag. Tilgaļos, J. Brošam Ēveles Kažaučos un E. Laņiņam Vijciema pag. Mazbitaros.

Tagadējā laika pareizi uzsāktais darbs pēc gadiem vaiņagos darītājus krietniem panākumiem un arī Valkas rajona lopkopjiem visiem būs laidaros skaisti un ražīgi ganāmpulki.

V. LAPKAŠS,
Valkas raj. lopkop. instr.

Lopkopība Valmieras rajona Valkas novadā

Daļa no Valkas apriņķa Trikātas, Plāņu un Jērcēnu pagastu, cēntīgākiem organizētiem lopkopjiem piedalīta pie Valmieras lopkopības rajona. Šeit minama Trikātas sugas lopu audzētāju biedrība, Trikātas-

Lopbarības ziņā top gādāts, lai būtu pietiekošā vairumā laba rupjā barība ziemas ēdināšanai un tāpat arī lai pietiktu ganību vasarai. Tiek ierīkoti aploki un jo plaši kultivētas pļavas. Kaut gan ar naudas līdzekļiem nav visai bagāti, tomēr no lopkopības ienākumiem saimniecības jau atlicina naudu dažu pūrvietau pļavu kultivēšanai.

Līdz ar lopkopības attīstību jo plaši izkopta arī cūkkopība. Tiek audzētas angļu lielās jorkširas cūkas. Viņu izkopšanā Trikātas novads guvis labus panākumus. Par nodotām cūkām eksportam uz Krieviju, par pievesto eksporta materiālu, pieņēmeji atsaucas ļoti atzinīgi.

Aitkopībā vēl maz kas darīts, bet arī par šo nozari lauksaimnieki ieinteresēti un priekšdienās arī šeit paredzams plašs darba lauks.

Labu zirgu ieaudzēšanai ir ierīkotas 2 valsts vaislas ērzeļu stacijas.

Tā kā lopkopība šajā novadā sastāda vienu no galvenām saimniecības ienākumu nozarēm, tad tieši beidzamā laikā, ar sviesta cenu uzlabošanas, interese par lopkopību

Lauksaimniecības kameras Valmieras raj. lopkopības instr. J. Čokke.

Abula, Trikātas-Centra, Trikātas-Lubu, Andrupes un Jērcēnu lopkopības pārraudzības biedrības. Par visām minētām biedrībām zem pārraudzības piedalās 109 saimniecības ar 988 slaucamām govīm, 402 jauniem un 26 vaislas buļļiem.

Lopkopības izkopšanas darbs biedrību un biedru starpā norit vislabākā saskaņā. Izkopti brūnie sugas lopī un šis darbs jau uzrāda labus rezultātus. Kā labākā saimniecība ar izcilāko ganāmpulku, kuņā ir daudz vērtīgas ciltsgovis, minams K. Kaļiņš Jērcēnu Cālišos. Šī saimniecība 1935/36. g. no 14,8 gada govīm caurmērā no govīs ir ražojusi 4025 kg piena ar 4,37 tauku %, jeb 203 kg sviestā. Minētā saimniecība apkārtnes lopkopjiem dod lielāku ticību darbam un rada savstarpēju sacensību.

Andrupes lopk. pārraudzības b-bas pārraugš A. Lezdinš.

dubultoņas. Trikātas pagastā nodibināta jauna lopkopības pārraudzības biedrība, kuŗa rosīgi strādā, lai sasniegtu nokavēto. No labākiem lopkopības novadiem tiek ievesti vērtīgi sugas lopi un ar to lopkopības

izkopšanas darbs vēl jo straujāki vadīts uz priekšu.

J. ČOKKE,

Latvijas Lauksaimniecības kameras
Valmieras rajona lopkopības instruktors.

Smiltenes lopkopības rajons

Smiltenes lopkopības rajons aptver Valakas un Cēsu apriņķus, Smiltenes, Blomu, Plāņu, Bilskas, Mēru, Rauzas, Gaujienas, Palsmanes, Grundzāles, Launkalna, Raunas, Baižkalna, Mārsnēnu un Vijciema pagastus.

1926 gadā, uzsākot darbību rajonā, bija apvienotas 16 lopkopības pārraudzības biedrības. Visā šajā laikā no jauna nodibinājās 10 lopkopības pārraudzības biedrības un 2 brūno sugas lopu audzētāju biedrības.

Pēc visu lopkopības pārraudzības biedrību pārkārtošanas Latv. Lauks. kamerā, pat-

vienotas 17 biedrībās 308 saimniecības ar 2369 gada govīm. Ražība caurmērā uz gada govi, piens 2109 kg, t% 3,90 un sviests 94,42 kg 1935/36. p. g. apvienotas 22 lopkop. pārraudz. b-ba ar 443 saimniecībām, 3283,6 gada govīm, pie kam caurmēra ražība uz gada govi rajonā 2604 kg piena, t% 4,04 un 121,0 kg sviesta.

Visā rajonā darbojas 17 LB vaislas bulļu stacijas, kuŗas ierīkotas ar valdības pabalstu, patreiz tādas ierīkot grib 4 l. p. b-bas.

Rosīgākās biedrības rajonā: 1) 31. Smiltenes I lopkop. pārraudz. b-ba, dibināta 1911. gadā, darbojusies pa visiem kara gadiem bez pārtraukuma (arī lielinieku laikā). Ražība 1935/36. p. g. 28 saimniecībās 246 g. g., piena 3264 kg, t% 3,89 un 146 kg sviesta.

2) 183. Baižkalna l. p. b-bā 22 saimniecības, 162 gada govīs. 1935/36. p. g. ražojusi uz 1 gada govi pienu 3313 kg, t% 3,99, ar 152,21 kg sviesta.

Lopu ražība lielā mērā cieš no vēl diezgan labu ganību trūkuma. Pēdējā laikā daudzi lauksaimnieki ganībās sāk izlietot otrā un trešā gada āboliņu.

Tā kā lopkopība prasa diezgan lielu darba spēku, kuŗš ne visiem pietams, daudzi lauksaimnieki rajonā sāk ierīkot ganību aplokus, tādā kārtā atvietodami vēl diezgan dārgos ganus.

Kā labākā, vispusīgākā un priekšzīmīgākā saimniecība rajonā minama J. Vārnas, Mēru pag. Jaunmiķeļos. Šī saimniecība atšķiras no citām ar to, ka tur izkopj brūnos tolos lopus. Šim nolūkam lauksaimnieks pats no saviem līdzekļiem importējis no Zviedrijas brūno tolo vaislas bulļi.

Šie lopi izkopti un audzēti jau minētā saimniecībā ilgus gadus.

Šajā saimniecībā ļoti labi iekārtoti strādnieku dzīvokļi, par ko lauksaimnieks no kameras saņēmis godalgu. Tāpat strādnieku dzīves apstākļu un dzīvokļu uzlabošanā godalgots K. Gaismiņš Mēru Vijaspuķos.

Smiltenes rajona lopkop. instruktors
K. Laģis.

reiz rajonā 22 lopkopības pārraudzības biedrības, 2 brūno sugas lopu audzētāju biedrības un 1 valsts saimniecība (valsts Smiltenes lauksaimn. māc. iestāde).

Visā rajonā izkopj tikai brūnās sugas govīs. Salīdzinot ražību skaitļus pirms 10 gadiem, rajonā bija sekošas: 1926/27. p. g. ietilpstošās lopkop. pārraudz. b-bas bija ap-

Rupjo barību rajonā ražo pietiekoši labu, sakņaugus kultivē apmierinoši, pēdējā laikā sanāksmēs un priekšlasījumos lauksaimnieki interesējas par skābbarību un to sagatavošanu.

Smiltenes rajons no citiem rajoniem atšķiras ar to, ka diezgan labi tur nostādīta cūkkopība, kuŗai lauksaimnieki piegriez ļoti lielu vērību. Izkoptas tikai angļu lielās, baltās jorkširas sugas cūkas, darbojas arī diezgan daudz vaislas kuīļu staciju, galvenā kārtā privātas.

Pēdējā laikā lauksaimnieki sāk interesēties par aitkopību. Rajonā darbojas 10 vaislas teķu stacijas ar šropširas tirsugas teķiem. Ievestas arī tirsugas aitiņas.

Zirgkopība Smiltenes rajonā nostādīta

labi. Izkopti galvenā kārtā Oldenburgas un Hanoveras krustojumi, ērzeļu skaits rajonā 14. Katru gadu nodod diezgan daudz zirgu remontkomisijai: Tā 1935. g. 33 zirgus, 1936. g. 12. Tas pats arī lopkopībā. 1936. g. nodotas Krievijai caur akc. sab. «Bekona Eksports» pāri par 400 govu un 4 buļļi. Augstāko cenu ieguva P. Dribe, Baižkalna Zemītēs (jnsaimn.) par 4. piena govi 300 ls.

Vispār Smiltenes rajons ir lopkopības rajons un nākotnē var izvirzīties par labāko, ja lauksaimnieki visiem dotiem norādījumiem no agronomiskiem darbiniekiem piegriez lielāku vērību.

K. LAĢIS,

Latvijas Lauksaimniecības kameras
Smiltenes rajona lopkopības instruktors.

Alūksnes rajona lopkopju darbs

Alūksnes rajonā ietilpst lopk. pārraudz. biedrības, kuŗas atrodas šaursliežu dz-c. virzienā Ape - Alūksne - Kalniena. Zeme šini apvidū pa lielākai daļai kalnaina un ne visai piemērota graudkopībai, kamdēļ lauksaimnieku galvenais ienākumu avots ir lopkopība. Rajonā pašlaik 17 lopkop. pārr. biedrības un 1 sugas lopu audz. biedrība Apē.

Interese par lopkopības pacelšanas sabiedriskiem pasākumiem pirms 15.-16. maija notikumiem bija vienā otrā gadījumā pavāja, kā jau tas vispār novērojams attālākos novados. Dažās biedrībās, biedru trūkuma dēļ, vajadzēja darboties apvienojoties. Tagad atjaunotajā valsts saimnieciskajā dzīvē, interese par šiem pasākumiem radusies visur līdz šim nepieredzēti dzīva.

Pārraudzības biedrības Alūksnes novadā galvenā kārtā sāktas dibināt ap 1923. g. Tad raža uz 1 gada govi rajonā 1923.-24. g. bija 1763 kg piena, 3,72% t. un 73,8 kg sviesta, tagad — pēc 12 gadu darba 1934.-35. g. 1 gada govs dod 2899 kg piena, 3,94 proc. t. un 131,2 kg sviesta un pēdējā 1935.-36. g. 1 gada govs dod 2815 kg p., 3,99% t. — 129,3 kg sv. Pie šiem izslaukumu skaitļiem interesanti ir, kā lopu ēdināti. 1923.-24. g. uz gada govi spēkbarība sastāda 15,3% un saknes 3,9 proc., turpretim pēdējā gadā spēkbarība sastāda 11,6 proc. bet saknes 8,2 proc., kā arī govis bagātīgāki dabūjušas labāku rupjo barību, zaļbarību un labākas ganības, ko dod pēdējā laikā ierīkotās mākslīgās ganības un zālāji, kas ražošanu salētina, salīdzinot iepriekšējo gadu lopu

ēdināšanu, kad vairāk lietoja dārgo piepirkto spēkbarību.

Rajonā izkopti visās biedrībās brūnie lopu, ar labiem panākumiem. Interese iegūt LB govis visur liela, tā kā pieprasījums pēc jaunlopiem dzīvs. Uzņemto ciltsgrāmatā LB govju ir 8,7%. Tas liecina, ka pie pareiza darba, jo drīz Alūksnes rajons varēs dot arī uz citurieni sugas lopus, ko jau tagad ar sekmēm dara centīgie Apes biedrības lopkopji, kuŗiem rajonā pieder augstākā raža uz 1 gada govi — 3488 kg p. — 4,01% t. — 16,9 kg sviesta. Sevišķi labi lopu vēl ir daudzās saimniecībās Annas, Māl-

Lauksaimniecības kameras Alūksnes raj. lopkopības instr. V. Burka.

upes un Bejas lopk. pārr. biedrībās. Zemes meliorācija, ilggadīgu ganību un zālāju ierīkošanā vēl liels darbs priekšā, kas pēdējā laikā jo dzīvi top aicināts darīt, jo bez tā nav domājama izdevīga ražošana.

Cūkkopības izveidošanai rajonā daudz kas vēl jāvēlās. Līdz šim vēl uz cūkkopību skatās tā, ka izdevīgākais sivēnu iegādāšanās veids ir — Alūksnes nedēļas tirgus. Bet jāsaprot, ka šeit dabūjams ļoti pavājš, zem vidēja, cūku materiāls. Tas neapmierina tagadējās cūku kvalitatīvās prasības stingrajā bekona pārdošanas tirgū.

Smiltenes dārzkopības rajons

Smiltenes rajonā apvienoti Smiltenes, Blomu, Bilskas, Rauzas, Palsmanes, Plāņu, Mēra, Gaujienes, Cirgaļu, Grundzāles, Zvārtavas, Dūres, Ilzenes, Jaunlaicenes, Jaunrozes, Karvas, Trapenes, Veclaicenes pagasts, ar Smiltenes un Apes pilsētām kā centriem.

Straujākai lauksaimniecības, sevišķi dārzkopības attīstībai zināmas grūtības sagādā rajonam raksturīgās augsnes, kuņas pa lielākai daļai sastāv no stipri izskalotas mālainas smilts, ar nenokārtotiem mitruma apstākļiem. Tāpat lielāku patērētāju centru un izdevīgu satiksmes ceļu trūkums, šīnī gadījumā valsts dzelzceļa.

Pieejot konkrēti pie dārzkopības nozāres, jāsaprot, ka tā ar nedaudziem izņēmumiem uz noteiktiem, pārdomātiem pamatiem sāk nostāties tikai pēdējos gados. Šeit nevar paiet garām, neminot dažus enerģiskus lauksaimniekus, kuŗi ar savu priekšzīmi stipri ietekmējuši tuvāko apkārtni. Tādi ir plaši pazīstamais lauksaimnieks-augļkopis P. Pelcis Smiltenes pag. Kažaučos un K. Kļaviņš Smiltenes pag. Bisēs.

Veco augļu dārzu stāvoklis visumā apmierinošs un dažās saimniecībās pat ļoti labs. Tomēr ir vēl ļoti daudz dārzu ar daudzām šķirnēm, un bieži ļoti mazvērtīgām. Stāvoklis tomēr strauji labojas, un nākošā pavasarī paredzēts izvest plašus pārpotēšanas darbus. Jaunstādītie dārzi jau raksturojas ar nedaudzām, rajonam piemērotām šķirnēm. Pavasarī katrā saimniecībā cenšas iestādīt mazākais dažus augļu kokus, tādēļ arī vietējās kokaudzētavas nespēj apmierināt visus pieprasījumus. Smiltenes valsts farma jau ierīkojusi kokaudzētavu ar vairākiem tūkstošiem koku.

Turpretim aitikopībā daudz vairāk kas darīts. Tā šogad rajonā ievēda 5 importētos teķus. Aitu audzētavu rajonā ir 8, bet teķu stacijas — 17. Visur audzē oksfordšīras aitas, kuņas ieguvušas atzinību ar savām labajām sugas īpašībām. Šis tirsugas materiāls manāmi uzlabojis aitikopību visumā.

V. BURKA,

Lauksaimniecības kameras Alūksnes raj. lop. inspektors.

Šī kokaudzētava audzē tikai rajonam piemērotas šķirnes, kuņas ir arī vērtīgas tirgum. Šis ceļš ir iets tādēļ, lai lauksaimnieki nepiemērotas - mazvērtīgas šķirnes, nezināšanas vai citu iemeslu dēļ nemaz nevarētu iegādāties.

No augļu kokiem visvairāk stāda — ābeles, plūmes, ķiršus un vismazāk bumbieres. Pēdējās stāda mazāk tādēļ, ka baidās atkal piedzīvot 1928.-29. g. ziemu, kad lielākā daļa bumbieŗu izsala.

Zināšanas un centība vērojama sakņkopībā, jo katrā saimniecībā audzē visus sakņaugus. Tāpat gandrīz visās saimniecībās ir lecektis, kur izaudzē dēstus un agros dārzājus. Šai nozarei ir tikai mājsaimnieciska nozīme, jo plašākam tirgum neaudzē.

Sēklkopībai samērā ievērojama nozīme, jo ir pat dažas saimniecības, kuŗu galvenie ienākumi sastādās no ieņēmumiem par lopbarības biešu, kāpostu u. c. sēklām. Sēklaudzēšana šīnī rajonā pazīstama no seniem laikiem, un nostabilizējoties tirgum, šī nozare sāk strauji attīstīties.

Samērā mazāka vēriba piegriezta ārstniecības augu audzēšanai. Tikai pēdējā laikā, pateicoties mazpulku organizācijai, sāk lielāku vēribu piegriezt ārstniecības augu kultivēšanai.

Līdz ar materiālo apstākļu uzlabošanu lauksaimnieki grib daudz darīt arī savas sētas izdaiļošanas labā. Sliktākais tas, ka šīnī nozarē trūkst vajadzīgo zināšanu un galvenais — labu paraugu, tomēr ar kameras gādību arī šo šķērslī jau daudzi pārvarējuši un arī pārējiem tas tikai laika jautājums.

L. RAMANS,

Smiltenes raj. dārzkop. instr. Valkas apriņķa dienvidus-vakara daļā,

Mājturība Valkas rajonā

Valkas mājturības rajons sakrīt ar Valkas agronomisko rajonu un tajā ietilpst Lugažu, Valkas, Ērgemes, Kārķu un Omuļu pagasti.

Šī rajona lauku sievietes jau labi sen atpakaļ sapratušas mājsaimniecības zināšanu lielo nozīmi lauku sētas izveidošanā un izkopšanā. Sapratušas arī, ka vairāk svētīga darba iespējams veikt apvienojoties vienā kopējā organizācijā, nekā strādājot katrai atsevišķi. Tāpēc, sākot jau ar 1926. gadu nodibinātas: mājturības sekcija pie Ērgemes lauksaimniecības biedrības (tagad Ērgemes mājturības veicināšanas biedrība) un Kārķu mājturības veicināšanas biedrība Kārķos. Abas šīs biedrības ir vienas no pirmām mājturības veicināšanas biedrībām Latvijā un ar sekmēm darbojas jau 10 gadus. Ērgemes mājturības veicināšanas biedrība 1936. gada decembrī nosvinēja 10 gadu jubileju saņemot kā balvu lauksaimniecības goda diplomu.

Tāpat jau 5 gadus darbojas Valkas lauksaimniecības biedrības mājturības sekcija. Arī šī sekcija ir darbojusies sekmīgi un viņas darbu idejiski atbalstījusi Valkas lauksaimniecības biedrības vadība.

Ērgemes mājturības veicināšanas biedrībā un Valkas lauksaimniecības biedrības mājturības sekcijā darbojušās vairākas instruktore, apmeklējot ik mēnešus biedreņu saimniecības, rīkojot kursus un priekšlasījumus, sacensības ēdienu gatavošanā, mājturības ražojumu apskates.

Kārķu mājturības biedrība darbojusies bez tiešas instruktore vadības sarīkojot vairākus mājturības kursus un priekšlasījumus. Kārķenietes visus kursus ir apmeklējušas ļoti centīgi.

Sākot ar 1936. g. augusta mēnesi kopīgam mājturības darbam rokas sadeva: Ērgemes mājturības veicināšanas biedrība, Kārķu mājturības veicināšanas biedrība, Valkas lauksaimniecības biedrības mājturības sekcija un Lugažu, Valkas, Ērgemes, Kārķu un Omuļu pagastu aizsardžu pulciņi. Visas 3 biedrības un aizsardžu pulciņus apkalpoja regulāri katru mēnesi viena mājturības instruktore.

Pateicoties kameras gādībai sākot ar 1936. gada 12. oktobri tika nodibināts Valkas mājturības rajons par ko šī rajona lauku sievietes ir visai pateicīgas, jo nu instruktore padomus mājturības jautājumos var sasniegt daudz vieglāk.

Ar prieku var vērot, ka lauku sieviete arvien vairāk sāk interesēties par dažādiem mājturības jautājumiem.

Ar atzinību jāmin tās Valkas rajona nama mātes, kuņas, ar vīrieša — nama tēva atbalstu, savā mājsaimniecības darbā ievēdus darba atvieglotājas mašīnas. Tā piemēram, Lugažu, Valkas un Ērgemes pagastā daudzās saimniecībās veļa tiek mazgāta ar veļas mazgājamās mašīnas «muldas» palīdzību. Lauksaimnieces, kuņas šo mašīnu pielieto jau pāris gadus, izsakās, ka nevarot iedomāties vairs kā bez tās varētu iztikt pie patreizējā darba spēku trūkuma. Ar mašīnu veļu varot izmazgāt 2 reiz ātrāk un ietaupot arī enerģiju, kuņas lauku sievietei vajaga daudz. Veļas mazgāšanas darbs neesot arī vairs pats grūtākais mājsaimniecības darbs.

Bet no otras puses ar sāpēm sirdī jāvēro arī mājas, kur «niknā pamāte» daudza veļu vāļem. Cerēsim, ka turpmāk arī šīs «niknās pamātes» izturēsies pret savu roku darinājumu saudzīgāk un pažēlos to, ņemot priekšzīmi no tām nama mātēm, kuņas prot ar savu veļu labāk apieties.

Attiecībā uz citām labiercībām, kā piemēram, ūdens piegādi jākonstatē, ka Valkas apkārtnē vairākas saimniecības stalti lepojas ar vēja rotoriem par kuņiem visvairāk priecājas nama mātes. Šī laime ir gan vēl nedaudzām nama mātēm un to palīdzēm — kalponēm. Cerēsim, ka tuvākā nākotnē ar valdības draudzīgu atbalstu, arī šis jautājums nokārtosies labvēlīgi lauku sievietei. Netirība daudzās mājās ir netikai saimnieces nevaļas, bet bieži vien arī viņas un pārējo mājas iedzīvotāju nevērības sekas. Ja mēs darinām skaistus latviskus rokdarbus

Lauksaimniecības kameras Valkas raj. mājturības instr. M. Jubasa.

un audumus un gribam ar tiem izdaiļot savas mājas, turēsim vienmēr prātā, ka tie būs

daiļi un savam mērķim tikai spodrās, tirās Latvijas lauku sētās.

M. JUBASE,

Tūristu gaitas Valkā

Visbiežāk tūrists aun kājas, lai apmeklētu sevišķus dabas skaistumus vai senu, senu laiku pieminekļus. Cenšoties pēc šādām vietām, tūristi bieži vien mēro garus ceļus un nereti paiet garām vietām, kas dotu daudz vairāk pamācoša un ierosinoša. Pie tādām vietām pieder arī Valka. Ar senām celtnēm un sevišķiem dabas krāšņumiem tā nevar lepoties, jo ir samērā jauna, tikai Latvijas pastāvēšanas laikā izaugusi pilsēta. Arī Pedeles upe, uz kuŗas gleznainajiem krastiem uzcelta jaunā pilsēta, kaut pilsētai cauri tecēdama vasarā ar savu veldzi dod patīkamu atspirdzinājumu peldes cienītājiem, taču ar savām lielākām māsām, kā Daugavu, Gauju, Ventu, Abavu, nevar sacensties. Tomēr Valka tūristiem var dot daudz ne mazāk vērtīga, tikai vajaga mācēt to redzēt un saprast. Ikkatra vieta te stāsta un liecina par latviešu izturību, neatlaidību un viņu darba prieku. Viss te latviešu rokām celts. Viss jaunradīts. Lūk, pašā centrā staltais tautas nams, kuŗā patvērumu atradusi Latvijas bankas

nod., vietējā krājkase un viena no vecākām ne tikai Valkas, bet vispārīgi latviešu organizācijām — Valkas viesīgā biedrība (dib. 1885. g.). Turpat netālu divas staltas gaismas pilis — skolas nami. Tie visi celti uz smilšainā Lugažu laukuma, kas vēl 1920. g., Valkas izdališanas laikā, atgādināja smilšu tuksnesi, bet tagad kopā ar privātām jaunceltnēm un ar jau minētām sabiedriskām ēkām un apstādīto laukumu, platām ielām ieslēgtu, veido skaistu pilsētas centru.

No vēsturiskām vietām apskatījuši bijušo J. Cimzes semināru ar Cimzes dēstīto ābeļu dārzu un J. Cimzes pieminekli Lugažu kapos, domās varam pakavēties pie notikumiem saistītiem ar Valku. Daudziem no tiem ir sakari ar visas tautas un visas valsts dzīvi. Te bēgļu gados patvērumu atradusi latvju inteligence — daudzi tagadējie valsts un sabiedriski darbinieki, bet par to lai stāsta vēsture.

J. JAUNZEMS,
tūristu aģents.

Valkas lauksaimniecības biedrība

dibināta 1903. g. un tās darbības rajons Lugažu un Valkas pag. un Valkas pilsēta. Visā savā pastāvēšanas laikā biedrība bijusi Valkas apkārtnes lauku dzīves sekmētāja un veidotāja un dažādu citu speciālu lauksaimniecības rakstura biedrību ierosinātāja un dibinātāja. Sevišķi lielu vērību tā piegriezusi lopkopības izveidošanai. 1908. gadā biedrība ierosinājusi un 1909. g. nodibinājusi lopkopības pārraudzības biedrību. Ar to lopkopības izveidošana vēl vairāk attīstījusies, un uz Valku plūduši īsti piena plūdi. Pienu veduši gan Valkā apkārt pa mājām, gan sūtījuši uz Pēterpili sabiedrībai «Pomieščik», gan citādi mēģinājuši izvērtēt.

1914. gada 19. jūlijā lauksaimniecības biedrība sarīko izstādi. Rudenī nolemj nodibināt Sarkanā krusta lazareti. Mēneša

laikā tauta sanesusi 12.000 rbļ. naudā, visu veļu un iekārtu 50 gultām.

1915. g., pēc Kurzemes krišanas, Valkas lauksaimniecības biedrība nolēmusi kurzemieņu bēgļus uzņemt un novietot pie vietējiem lauksaimniekiem. 1916. g. biedrība ir arī lēmusi par Kurzemes atjaunošanas pabalstīšanu ar ziedojumiem: jaunlopi, cūkas, putni, sēkla, maize u. t. t. 1917. g. pavasarī biedrība vākusi ziedojumus sēklā un maizē un nosūtījusi izpostītiem apgabaliem. 1922. g. tiek ierosināta koppienotavas dibināšana, kuŗa arī tanī pašā gadā tiek nodibināta. Ar koppienotavas nodibināšanu visas lauksaimnieku intereses un darbība sāk grozīties vairāk ap koppienotavu, un lauksaimniecības biedrības darbība zināmā mērā apklust.

Sākot ar 1931. gadu Valkas lauksaim-

niecības biedrība atkal paliek rosīgāka: sāk atkal rīkot priekšlasījumus, kursus, sacīkstes, izstādes, apskates un ekskursijas. 1932. gada rudenī nodibina pie Valkas lauksaimniecības biedrības mājturības sekciju, kuŗa uzsāk darboties 1932. gada 1. septembrī, pieņemot mājturības instruktrisi, kuŗas vadībā sekmīgi veic Valkas apkārtnes mājturības izveidošanu.

1935. gadā ierosina un 1936. g. nodibina pie Valkas lauksaimniecības biedrības kūdras sekciju, noslēdzot ar zemkopības ministriju līgumu par 18 ha kūdras purva nomāšanu pakaišu kūdras ražošanai.

1936. gadā lauksaimniecības biedrība ar savu pārstāvi ir iestājusies 1937. g. Strenčos rīkojamās Ziemeļlatvijas izstādes rīcības komitejā, iemaksājot paju Ls 100,—, bet ar 1937. g. sākumu no aktīvas darbības atturas, sagatavodama testāmentu un novēlījumus savām pēctecēm - mantiniecēm, jo viņas darbības rajonā, pēc jaunā likuma par lauksaimniecības biedrībām, tiks nodibinātas 2 biedrības: Lugažu un Valkas pagastu. Labu satīcību un sekmīgu darbu.

JĀNIS ALEKSANDREJS,

Valkas lauksaimniecības biedrības priekšnieks.

Jāņa Cimzes valsts ģimnazija Valkā.

Valkas apriņķa skolotāju biedrība

nodibināta 1925. gadā ar nolūku apvienot visus Valkas apriņķa nacionāli domājošos

skolotājus, un darbojas līdzī Latvijai nacionālo skolotāju savienībā. Lai gan šīs biedrības biedri izkaisīti pa visu plašo apriņķi, tomēr nopietnas kopdarbības gadījumos visi ir bijuši atsaucīgi un vienprātīgi. Biedrība sarīkojusi vairākus bērnu svētkus apriņķa mērogā, pulcinot bērnus un skolotājus pat no visattālākām apriņķa skolām. Biedrība piedalījies Jāņa Cimzes 50 gadu nāves dienas atceres sarīkošanā Valkā. Pēdējos gados b-ba, kopā ar citām skolotāju organizācijām, sarīkojusi plaši pazīstamās Ziemeļlatvijas pedagoģiskās dienas Valkā, Smiltēnē, Cēsīs un Valmierā, kuŗās ar priekšlasījumiem uzstājušies izglītības ministrijas augstākie vadītāji un citi ievērojami lektori. Biedrība visu laiku centusies izkopt skolotājos nacionālo apziņu un vienot plašo skolotāju saimi kopējam valsts darbam. Biedrība piedalījies ar ziedojumiem Uzvaras laukuma izbūvei un Latvijas vēstures pētīšanas institūtam.

Jāņa Cimzes valsts ģimnazijas direkt. J. Brūniņš.

T. ZVAIGZNE,
priekšsēdis.

Valkas valsts arodu skola

Valkas valsts arodu skolas mēchanikas un galdnieku nodaļās mācās 97 skolnieki. Pie skolas ar modernām mašīnām apgādātas plaše mēchaniskā un galdnieku-koku apstrādāšanas darbnīca. Darbnīcās izved dažādu lauksaimniecības un citu mašīnu,

dažādu motoru un automobiļu remontus, izgatavo augļu spiedes, skrūvspīles, kafijas sudmaliņas u. c. visdažādākās mēbeles un būvgaldniecības darbus, kā arī apstrādā kokus uz mašīnām.

O. PŪPOLS,
direktors.

Centrālais kooperatīvs „Pašpalīdzība”

Valkas pilsētā septīto gadu darbojas Centrālā kooperatīva «Pašpalīdzība» nodaļa. Atvērda savas pārdošanas vāji darbojošos patērētāju biedrību vietās, kooperatīvs jau pašā pirmā darbības gadā sasniegda lielus panākumus. Kā lauksaimnieciska organizācija, kooperatīvs sevišķu vēribu piegriež lauksaimnieku interesēm, uzpirkdams un izvērtēdams par augstākām tirgus cenām viņu ražojumus. Kooperatīvs apgādā patērētājiem visas viņiem nepieciešamās preces. Darbības gadu noslēdzot, kooperatīvs saviem biedriem aprēķina prēmijas uz iepirkumiem ne mazāk kā 2% no iepirkuma sumas. Lai atvieglotu iestāšanos arī tādām personām, kam saimnieciskie apstākļi neatļauj iemaksāt paju, kooperatīvs aprēķina prēmijas arī uz nebiedru iepirkumiem un ieskaita šīs prēmijas iestā-

šanās naudas un pajas sastādīšanai. Šis pēdējais biedru iestāšanās veids gūst mazāko patērētāju sevišķu piekrišanu. Kooperatīva biedru skaits pastāvīgi aug, un 1936. g. beigās tas pārsniedza jau 900. Tādus panākumus pēdējos 5 gados nav guvis neviens cits kooperatīvs Latvijā. Kooperatīvam pašlaik ir 10 pārdošanas sekojošās vietās: Valkā, Bārbelē, Cescvainē, Dobelē, Līvānos, Mārcienā, Rendā, Rīgā (2 pārdošanas vietas) un Sesavā. Ļoti strauji auguši kooperatīva preču apgrozījumi. Pēc preču apgrozījuma, Centr. koop. «Pašpalīdzība» ir lielākais Latvijā. Īsā laikā kooperatīvs ir uzkrājis ievērojami lielus kapitālus.

K. MUCENIEKS,
veikalvedis.

Valkas krājaizdevu sabiedrība,

agrākā krāj - aizdevu sabiedrība pie Valkas viesīgās biedrības, nodibināta 1899. gadā, un uzsākusi darbību ar 26 biedriem. Ar apgrozības līdzekļu strauju pieaugšanu 1910. gadā sab-ba nopērk namu pilsētas centrā par 42.000 rbļ. Augstākā bilance bijusi 1914. gadā, kad biedru skaits pavairojies līdz 595. Sabiedrība darbojusies nepārtraukti, pasaules kara, kā arī vācu un igauņu okupācijas varas laikā. Ar Latvijas - Igaunijas robežas nospraušanu sabiedrība turpina darbību jaunajā Latvijas Valkā, bet tās nekustams īpašums, 30.000 ls vērtībā, paliek Igaunijā, kuŗu pārvalda līdz 1923. gadam, bet vēlāk igauņi to atņēma, un pēc ilggadīgas prāvošanās Igaunijas tiesa šo īpašumu atzīst par bezīpašnieka mantu. 1922. gadā sab-ba nopērk namu Latvijas Valkā, Semināra ielā Nr. 19. Sakarā ar 1927. gadā uzceltā tautas nama būvi, sa-

biedrība bija nonākusi grūtībās, jo namerentējās un nesa zaudējumus ap 74.343,77 ls, kādēļ to 1931. gadā pārdeva. Pēc tautas nama likvidēšanas sabiedrības stāvoklis uzlabojās. 1936. gada 31. decembrī biedru skaits pavairojies līdz 474, paju kapitāls 46.647,37 ls, sab-bas pašas kapitāls 2386,10 ls, noguldījumi 110.754,09 ls, aizņēmumi 251.487,08 ls un pārējie pasīvi 34.489,62 ls. Sabiedrība maksā par noguldījumiem 3—5% gadā un ņem par aizdevumiem 5—7% gadā. Sabiedrība savā pastāvēšanas laikā daudz darījusi latviešu kulturālo pasākumu, Latvijas atbrīvošanas, aizsargu un citu organizāciju atbalstīšanā ar naudas palīdzībām.

D. ABULS,
Valkas krāj - aizdevu sab-bas priekšsēdētājs.

Smiltenes pilsētas saimniecība

Smiltenes pilsētas valde pēc 1934. gada 15. maija galveno vēribu piegriezusi labie-ricībām, pilsētas izdaļošanai un sociālai palīdzībai. Pilsētas valde pagājušā gadā uz- sākusi celt jaunu 6-kl. pamatskolu, apm. 250 skolniekiem, kas pilsētai izmaksās apm. 120.000 ls. Būvdarbus galīgi cer pabeigt līdz šī gada rudenim, lai iesākoties jaunam mācību gadam, skolas ēku jau varētu iz- mantot. Pusi no vajadzīgiem līdzekļiem pilsēta segs ar jau iekrātām sumām un te- košā gada budžeta kārtībā, bet otru pusi sagādās aizņēmuma ceļā. Lielu vēribu pil- sētas valde piegriezusi arī satiksmes uzla- bošanai pilsētā. Savestas kārtībā vairākas ielas un no jauna ar gludo segu izbūvēta Gaujas iela. Tekošā gadā budžetā uzņemu prāvi līdzekļi ielu jaunizbūvēm, paredzot izbūvēt arī uz jauncelāmo skolu vedošo ie- lu 420 metru garumā. Pag. gadā nojaukta bij. kroguis stadula blakus pilsētas valdes namam; tās akmeņi izlietoti jaunās skolas būvē, bet zemes gabals pārvērsts košuma dārziņā. Novāktas vēl otra bij. kroguis ēkas drupas, pārkrāsotas pils. pašvaldībai pieder- ošās ēkas, uzcelti 4 betona reklāmu stabi. Pēdējā sēdē pilsētas valde pieņēmusi arī saistošos noteikumus par reklāmu izlikšanu pilsētā. Izremontēta un savesta kārtība pilsētas nespējnieku patversme un, vispār, atvēlētas lielākas sumas nespējnieku un mazturīgo pilsoņu pabalstīšanai. Tā 1934. gadā sociālai apgādībai izdots pavisam — 18.400 ls, 1935. gadā — 22.150 ls un 1936. gadā jau 25.900 ls.

Kopš 1934. gada 15. maija manāma laba saskaņa un lielāka rosība visas pilsētas saimnieciskā, kultūrālā un sabiedriskā dzī- vē. Kā sevišķi atzīmējama Latvijas Sarkanā Krusta Smiltenes nodaļas valdes darbī- ba, kas pag. gadā veikusi savas slimnīcas

Smiltenes pilsētas galva Jānis Venners.

pārbūvi, pavairojot gultu skaitu slimnīcā no 50 uz 80 gultām, kas izmaksājis apm. 60.000 ls. Šī suma segta ar slimnīcas pašas līdzekļiem. Bez tam slimnīca iegādājusī arī sanitāro auto, lai atvieglotu slimnieku pārvadāšanu.

Pilsētas budžets pagājušā gadā — Ls 160.900,—, kas izpildījies ar vairāk kā Ls 3000.— lielu atlikumu. Tekošā gada bu- džets sastādīts uz Ls 157.800.—.

J. VENNERS,
Smiltenes pilsēta galva.

Smiltenes pilsētas valde un tehniskie darbinieki.

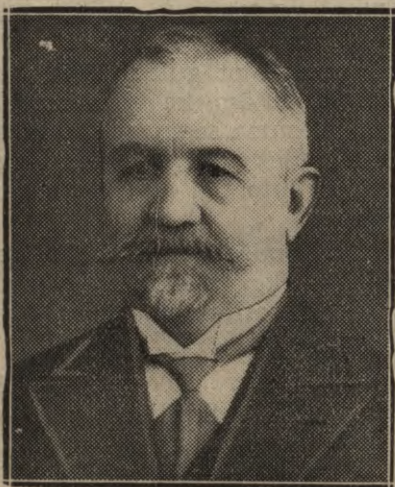

Sarkanā Krusta Smiltenes slimnīca.

Smiltenes - Palsmanes - Aumeisteru - Gaujienas lauksaimniecības biedrība

savā 55 gadu darbības laikā apkārtējiem lauksaimniekiem devusi daudz pamācoša un pamudinoša, ko apstiprina apkārtējās

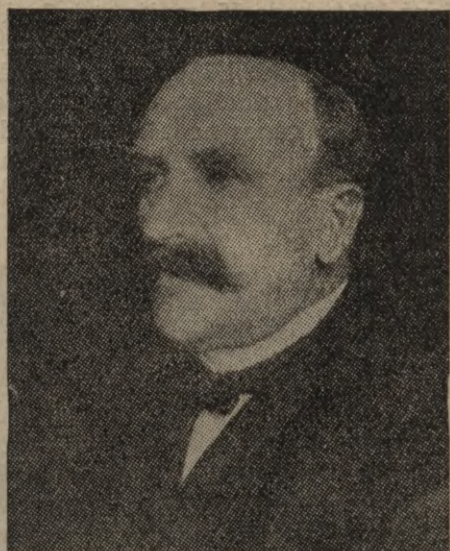
kusi pie tagadējiem lieliem, vērtīgiem īpašumiem un inventāra. Izbūvētas plašas sārīkojumu un sapulču telpas, kādam nolūkam daļa līdzekļu savākta ziedojumu ceļā. Biedrība iekārtojusi bibliotēku, kuŗa tagad izvērtusies par plašāko Smiltēnē un apkārtēnē. Noorganizēta priekšzīmīga sēklu un labības tīrītava ar modernām mašīnām un motora dzinējspēku. Lai lauksaimniekiem propagandētu motorizētu lauku apstrādāšanu, biedrība iegādājusi traktoru ar lauku un plēsuma arkliem.

Smiltenes lauks. b-bas priekšnieks P. Pelcis.

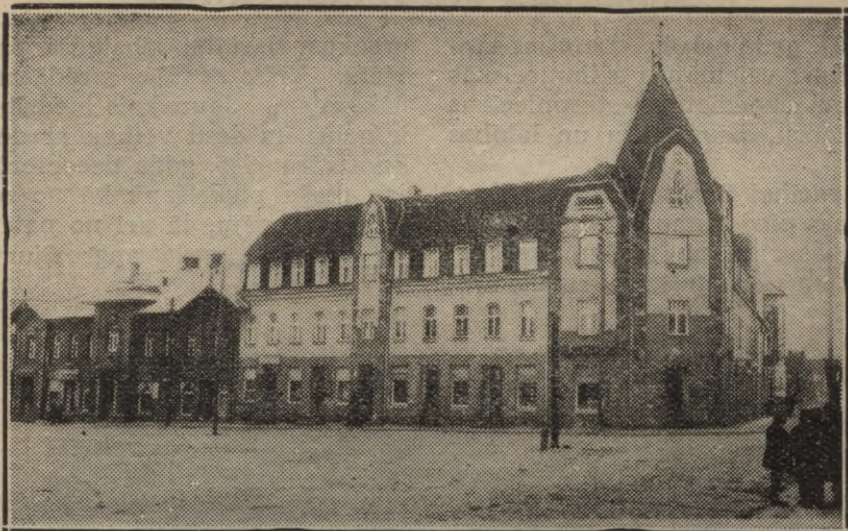
priekšzīmīgās saimniecības, košie augļu dārzi un izkoptie ganāmpulki.

Biedrība aizvien atradies lietpratīgā vadībā. Pirmos 25 gadus to vadījis Smiltenes draudzes mācītājs Dr. theol. Kārlis Kundziņš un pēdējos 30 gadus — sabiedriskais darbinieks lauksaimnieks Pēteris Pelcis. Pateicoties biedrības vadītāju tālredzībai, saimnieciskai rīcībai, neatlaidīgam darbam un atsaucīgiem biedriem, biedrība ti-

Smiltenes — Palsmanes — Aumeisteru — Gaujienas lauks. b-bas dibinātājs Valkas iec. prāvests Dr. theol. Kārlis Kundziņš.

Smiltenes — Palsmanes — Aumeisteru — Gaujienas lauksaimniecības biedrības nams.

Biedrības telpās iekārtots lauksaimniecības kameras Smiltenes rajona darbinieku padomdošanas birojs, kur paskaidrojumus un norādījumus sniedz rajona agronoms, kultūrtechniķis, būvtechniķis, lopkopības,

dārzkopības un mājturības instruktori.

Biedrības īpašumu un inventāra vērtību bilance uz 1937. gada 1. janvāri bija — Ls 269.600.—.

Smiltenes - Palsmanes - Aumeisteru - Gaujienas krāj-aizdevu kase

darbojas gandrīz nepārtraukti no 1885. gada un izaugusi par vienu no lielākām lauku kredītiestādēm.

Patlaban sabiedrībā apvienoti 1396 biedri, galvenām kārtām lauksaimnieki. Bilance 1936. g. 31. decembrī 1.581.578.83 ls, pamata un rezerves kapitāli — 193.177.23 ls, kas kopā ar noguldījumiem — 604.978.74 ls sastāda 50,5 proc. no bilances. Pagājušo gadu krāj-aizdevu kase noslēdza ar 13.000 ls tīras peļņas.

1936. gadā krāj-aizdevu kasei pievienojās Blomu krāj-aizdevu sabiedrība un tājā iestājās arī lielākā daļa Aumeisteru — Zvārtavas lauksaimnieku krāj-aizdevu sabiedrības biedru.

Sabiedrības valdes priekšsēd. — P. Pelcis (valdē no 1905. g.), priekšs. vietn. — K. Zade (valdē no 1912. g.), kasieris — R. Blaubebergs. Padomes priekšsēdētājs — J. Ringmanis, priekšs. vietn. — Dr. P. Birznieks un sekretārs — J. Venners, Revīzijas komisijas priekšsēdētājs — J. Jansons,

priekšs. vietn. — J. Vārna un sekretārs — K. Dzenītis.

Aizdevumu procentu normas samērā zemas — 5 un 6 proc., kādēļ krāj - aizdevu kase ievērojami veicinājusi saimnieciskās neatkarības iegūšanu.

1917. g. sabiedrība kreditēja C. S. «Konzums» Vidzemes apgādāšanai ar pārtikas līdzekļiem un 1918. g. kaŗa izpostītos lauksaimniekus Allažu — Siguldas rajonā.

Blakus savai tīri saimnieciskajai darbībai krāj - aizdevu kase vienmēr lielākām vai mazākām sumām atbalstījusi kultūrālus pasākumus. Lai minam tikai ziedojumus R. L. B. derīgu grāmatu nodaļai, skolu un studiju stipendijām, bibliotēkām, sacensību balvām, pieminēkļu fondiem, regulāri aizsargu organizācijai, valsts drošības stiprināšanai 1935. g. maijā 3.000 ls un 1936. g. aprīlī 1.000 ls, Prezidenta Dr. K. Ulmaņa draudzīgajam aicinājumam 500 ls un Uzvaras laukuma izbūvei 1.000 ls.

Smiltenes konzumbiedrība

nodibināta 1907. gada beigās. Latvijas tapšanas laikā stipri veicinājusi saimnieciskās dzīves attīstību, uzņemoties starpniecības lomu lina šķiedru, dzīvu cūku un labības nodošanā.

Pašlaik biedrībai Smiltenē ir pārtikas, mājsaimniecības piederumu, dzelzslietu un lauksaimniecības rīku un mašīnu veikals, manufaktūras un rakstāmlietu veikals, dro-

uzsākusi darbību izbeigušā privāttirgotāja vietā. Visas nodaļas strādā ar labiem pārnākumiem. Jaunākais biedrības pasākums ir gaļas un desu veikals ar desu darbnīcu, ko atvēra 1935. gada decembrī, bet ieguvis jau plašu piekrišanu kā no zemnieku — lopu nodevēju, tā arī no patērētāju puses un pagājušā gada apgrozījums sasniedzis 96.711 latus.

Smiltenes Konzumbiedrības valde un veikalvedis.

gu, ķīmikāliju un parfimeriju veikals «vienīgais šāda veida kooperatīvs uzņēmums Latvijā), gaļas un desu veikals ar desu darbnīcu, labības un sēklu veikals un valdības lina un kaņepāju šķiedru iepirktava. Ārpus Smiltenes Valkas apriņķī darbojas 4 nodaļas: Grundzālē un Dzeņos — abas Grundzāles pagastā, Virešos Gaujienas pagastā un Mērī. Piektā nodaļa atrodas Launkalnes pagastā, Cēsu apriņķī. Četras nodaļas atvērtas grūtībās nonākušo kooperatīvu vietās, tikai viena — Dzeņu nodaļa —

Kopējais 1936. gada apgrozījums ir 671.364.— latu pret 450.949 latiem 1935. gadā. Bez tam vēl pārdota labībā un sēklās pāri par 94.000 ls un nodotas valdībai lina un kaņepāju šķiedras ap 88.000 ls. Paredzamais tīrais atlikums ap 10.000 ls.

Biedrības valdē darbojas J. Zadiņš priekšsēd., J. Ozoliņš, priekšsēd. biedrs, J. Zvejnieks — kasieris un K. Ozols — sekretārs; revīzijas komisijā — O. Lībietis, R. Blauberģs, K. Kļaviņš, P. Sikсна un J. Mucenīks.

KR. EIZENBERGS,

Smiltenes Konzumbiedrības veikalvedis.

Strenči

Viena no jaunākām Ziemeļlatvijas pilsētām ir Strenči, par kuŗas dibināšanu atzīst 1895. g., kad pie Rīgas - Valkas dzelzceļu līnijas uzcēla pirmās ēkas un nodibinājās Strenču miests. Pilsētas tiesības Strenči ieguva 1928. g. un pilsēta izplešas uz Jērcēnu, Ēveles un Brenguļu pagasta zemēm. 1907. gadā atklāta valsts psihiatriskā slimnīca, bet 1918. gadā centr. s-bas «Konzums» Strenču nodaļa. Šis iestādes lielā mērā veicinājušas Strenču uzplaukšanu. Pilsētai savas centrāles nav, bet strāvu saņem no sabiedrība «Aļuls», to izdalot apgaismošanai par 40 snt. kilovatstundā (sīkražotājiem par 30 snt.). Cenu rēgulēšanai 1931. g. pašvaldība atklāja savu gaļas veikalu, kuŗš

darbojas vēl tagad. Pilsētas valde pēc 1934. g. 15. maija sistematiski izdaiļo ielas un laukumus, kamdēļ Strenči ieteicami kā atpūtas vieta.

Pilsētas budžets 1937. gadam ir 48.952 ls. Sabiedriskā dzīvē lielu aktivitāti pierādījuši aizsargi un aizsardzes. Saskaņā starp Strenču mazpilsētu un laukiem teicama.

Ari šodien, Valkas apriņķa zemnieku dienā, Strenču pilsētas iedzīvotāji sirsnīgi sveic Valkas apriņķa lauksaimniekus un novē. viņiem sekmes lielajā valsts darbā par svētību mums visiem.

J. LAKSTIŅŠ,

Strenču pilsētas sekretārs.

Strenču krāj-aizdevu sabiedrība

Sabiedrību 1910. g. nodibināja Strenču miesta, Trikātas, Ēveles un Jērcēnu pagastu rošīgākie lauksaimnieki un sabiedriskie darbinieki. Sabiedrībai uz 1937. gada 1. janvāri skaitās 664 biedri (no tiem 486 lauksaimnieki). Savā pastāvēšanas laikā sabiedrība aizvien ievērojusi lauksaimnieku intereses, izsniedzot tiem aizdevumus dažādām vajadzībām. Sākot ar 1936. g. 1. jūliju izsniedz aizdevumus par 5—7%, bet maksā par noguldījumiem 5 proc. Noguldījumu kopsumma uz 1937. g. 1. janvāri jau

64.855,36 ls. Sabiedrības bilance 288.001,23 ls.

No katra gada tīra atlikuma s-ba ziedojusi aizsargiem, kaŗa aviācijai, skolām, Uzvaras laukumam, brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrībām un citiem valstiskiem un sabiedriskiem mērķiem. Kreditkooperatīvs sevišķi redzamus panākumus uzrāda pēc 1934. g. 15. maija, kad visa valsts dzīve rit latvju tautas Vadoņa nosprausto ceļu, par svētību latvju tautai un Latvijai.

P. LEIMANIS,
sabiedrības grāmatvedis.

Strenču brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība

Dibināta 1908. gadā. Sākumā bija 31 aktīvais biedrs un 32 pasīvie. Šis biedru skaits pa visu biedrības pastāvēšanas laiku ir pieaudzis par apm. 100 proc. un patreizējais aktīvo biedru skaits ir 66, pasīvie — 60 un goda biedri — 4. Biedrībai ir savs depozitārs (mūŗa), celts 1910. g. Līdzekļus ēkas celšanai biedrība savākusi ziedojumu ceļā un ar izrikojumiem. Biedrība savā pastāvēšanas laikā sniegusi palīdzību arī izglītības veicināšanai un 4 gadus uzturēja pilsētā elementārskolu.

Līdz 1929. g. biedrība bija apbruņojusies ar 3 rokas šļircēm ar kuŗām nevarēja sasniegt vēlamos rezultātus. 1929. g. biedrība nopirka pirmo motoršļirci (16 H. P.).

Lai biedrība varētu paplašināt savu darbības rajonu, radās doma iegādāties modernu satiksmes līdzekli — auto. Šis nodoms izvests dzīvē 1934. g., nopērkot auto un izbūvējot pēc jaunlaiku prasībām. Lai biedrība ar savu darbību varētu nostāties uz pilnīgi drošiem pamatiem, viņa pasūtījusi otru motoršļirci (25 H. P.). Biedrības ienākumi sastādās no izrikojumiem, pabalstiem un ziedojumiem no pilsētas un apkārtnes ugunsapdrošināšanas biedrībām, piensaimnieku sabiedrībām, pilsētas pašvaldības un iedzīvotājiem un lauksaimniekiem. Biedrības aktīvs uz 1. janvāri 1937. g. 25.500 ls.

J. BRUNOVSKIS,
biedrības sekretārs.

Apes pilsēta

sākusi izbūvēties Vaidavas upes krastā uz Apes muižas zemes 19. g. s. otrā pusē. Pirms kaŗa Ape stipri uzplauka, jo bija tirdzniecības centrs plašam apgabalam. Pēc Latvijas-Igaunijas robežas nospraūšanas, Apes tirdzniecības apgrozība zaudēja stipri daudz, jo robeŗa atrodas tikai 2 klm uz ziemeļiem. Pilsētas tiesības Apei piešķirtas 1928. g. 7. febr.

73,5 proc. iedzīvotāju latvieŗu, 15 proc. igauņu, 8,9 proc. židu un 2,6 proc. pāŗejo. Kopā 922 iedzīvotāji. Gruntsgabalu kopskaitis 236, dzīvojamās ēkas — 190. Pilsētā atrodas valsts 6 kl. pamatskola, 2-gad. lauksaimniecības skola, miertiesas, muitas punkts, pasts, aptieka, rajona, veterinār un zobu ārsti, veselības kopšanas punkts, liels skaits dažādu tirgotavu un mazāki rūpnie-

cības uzņēmumi. Finansiālā ziņā partiju laikos pilsēta bija nonākusi neapskauzamā stāvoklī, jo tagadējā valde pārņēmot saimniecību atrada kasē 25 ls un veselu kaudzi nesamaksātu rēķinu slimnīcām, slimo un pensiju kasēm un ielaistus termiņmaksājumu bankām. 2¹/₂ gadu laikā tagadējā valde savedusi kārtībā pilsētas finanses, nokārtodama veselu rindu izstāvoŗu rēķinu un uz 1. janvāri 1937. gadu paspējusi uzkrāt 8368 ls skaidra kapitāla. Par tuvākās nākotnes uzdevumiem valde uzskata lopkautuves pārbūvi, pilsētas iedzīvotāju ārstēšanas jaugtājumu nokārtoŗanu un cer stāties pie pilsētas valdes ēkas būves. Pilsētas budŗeta līdzsvarots uz 16.800 ls.

Agr. A. PURVLĪCIS,
Apes pilsētas galva.

Opekalna draudze

Zviedru laikā viss Opekalna draudzes rajons piederēja pie Alūksnes draudzes. Bībeles tulkotājs Ernests Glūks ierosināja patstāvīgas draudzes nodibināšanu un izraudzīja vietu arī baznīcas celšanai.

Zviedru - krievu kara laikā Opekalna novads galīgi nopostīts. Vispārīgi šis apvidus daudz cietis no kara un mēra. No apmēram 100 gadiem (1563.—1661.) 50 bijuši kara gadi. Kad dzīve atjaunojusies, 1732. g. apstiprināta Opekalna draudze. Tagadējā baznīca celta 1774. gadā, netālu no Dēliņkalna. No visām Latvijas baznīcām tā stāv visaugstāki virs jūras līmeņa. Beidzoties pasaules karam, baznīca atradās no-laistā stāvoklī. Pateicoties rosīgai draudzes dzīvei, 1924. gadā izdrija baznīcas remontus, 1927. g. uzcēla jaunu torni, kas izmaksāja pāri par 10.000 ls. 1932. g. drau-

dzes 200 gadu jubilejā atjaunoja kara gados sabojātās ērģeles. Visus remontus (izņemot 2000 ls pabalsta torņa būvei) draudze veica saviem spēkiem un līdzekļiem.

Opekalnieši ir lieli baznīcas apmeklētāji. Sevišķi svētku gadījumos baznīca dievlūdžiem pārpildīta, kādēļ pacelta doma par baznīcas paplašināšanu.

Draudzes rajonā atrodas divas brāļu kapsētas. Par to uzkopšanu rūpējas aizsargu un citas organizācijas, kā arī atsevišķi draudzes locekļi. Vienā kapsētā aizsargu organizācija novietojusi piemiņas plāksni otrā nodomāts nākamā vasarā uzcelt pieminekli. Arī draudze nodomājusi baznīcas tuvumā celt kritušiem varoņiem pieminekli.

A. DOMBROVSKIS,

Opekalna ev.-lut. dr. baznīcas mācītājs.

Opekalna lauksaimniecības b-bas nams.

Alsviķa pagasts

atrodas Ziemeļvidzemē, 225 km no Rīgas un 79 km no apriņķa pilsētas — Valkas. Pa-

gasts robežo ar Zeltiņu, Ilzenes, Karvas Ziemeņa, Alūksnes, Annas un Kalncempj-

Alsviķa pagasta valde, tiesa un tehniskie darbinieki.

pagastiem. Pagasts aizņem 130 kv. kilometru ar 2114 iedzīvotājiem. Nekustamas mantas īpašumu kopvērtība pagastā 850.867 ls, no kuŗas pagasta sab-bas īpašumu kopvērtība 7640 ls. Pagasta pašvaldībai pieder arī ķieģeļceplis, kas ražo drenu caurules. Pagastā darbojas 6-kl. pamatskola, kuŗa iekārtota ar visām ērtībām. Pagasta budžets

lauksaimniecības mašīnām un citām vajadzīgām precēm. Biedrība ar naudas līdzekļiem atbalsta citas idejiskās organizācijas — aizsargus, mazpulku un ziedo citiem valstiskiem mērķiem. Bez tam pagastā darbojas aizsargi un aizsardzes, mazpulks un Latv. jaunatnes s. kr. Alsviķa pulc. Šim organizācijām liela nozīme pagasta kultu-

Alsviķa pagastnams.

tekošā gadā — 24.500 ls. Nodokļu likmes normālas. Iedzīvotāji savus maksājumus kārtoti apzinīgi. Zeme pagastā ne visai auglīga, jo stipri kalnaina un kalnu nogāzes avotainas, sevišķi nelabvēlīgas ziemas sējumiem. Pagastā atrodas viena no lielākām pienotavām Malienā — Alsviķa piensaimnieku sab-ba. Par piena labuma pacelšanu pagastā rūpējas divas lopkopības pārraudzības biedrības. Pagasta robežās atrodas arī spirta dedzinātava, kas pārstrādā lielus daudzumus kartupeļu. Patērētāju biedrība apgādā lauksaimniekus ar minerālmēsliem,

rālās dzīves veidošanā. Tās cieši sadarbojas ar bibliotēkas biedrību, kuŗai pieder biedrības nams. Jau nodibināta arī jaunā lauksaimniecības biedrība, kas radījusi lauksaimniekos dzīvu interesi. Par biškopības pacelšanu rūpējas biškopības biedrība, kuŗai arī pieder nekustams īpašums. Pagastā vēl darbojas mašīnu koplietošanas biedrība, krājaizdevu sab-ba un savstarpējā apdrošināšanas biedrība, kuŗa apvieno visus pagasta lauksaimniekus.

A. LEIMANIS,
Alsviķa pagasta vecākais.

Alsviķa pagasta 6-kl. pamatskola

sākusi darboties 1869. gadā. Pirmā skolotāja Otto Baloža laikā (1869.—1876.) skolā strādā divi skolotāji, pie apm. 70 bērniem. Vēlāk skolēnu skaits ievērojami pieaudzis. Neatkarīgās Latvijas laikā alsviķieši ar lielu sajūsmu ķēras pie savas skolas izveidošanas un izbūves. Lai iegūtu līdzekļus, rīko bazārus un citus publiskus izrīkojumus, kas dod prāvus atlikumus. 1924. g. skolā ierīko kopēdināšanu. 1928. g. liek pamatus plašai piebūvei un 1931.-32. m. g. skola jau ieņem jaunās telpas. Izbūves darbi vēl turpinās līdz 1935.-36. m. g. sākumam un izmaksā 130.000 ls. Tagad alsviķiešiem

ir skolas nams, kas atbilst visām jaunlaiku prasībām. Šinī darbā alsviķiešus lielā mērā atbalstījusi valdība, piešķirdama gan neatmaksājamus pabalstus, gan aizdevumus.

Skola ir visas sabiedriskās dzīves centrs. Te kārts šūpulis visām vietējām biedrībām un organizācijām. Vēl tagad te notiek dziedāšanas un teātra mēģinājumi, priekšlasījumi un kursi. Jau 5 gadus darbojas papildu skola un mazpulks. Audzēkņi, pagasta valdes un organizāciju atbalstīti, čakli strādā pie skolas apkārtnes izdaiļošanas: iestādīta 15. maija birzs ar piemiņas ozoliem Vādonim **Dr. K. Ulmanim** un ģen.

J. Balodim. Ierīkots plašs augļu dārzs, izmēģinājumu lauciņi un rotaļlaukums. Tekošā mācības gadā skolā strādā 6 skolotāji. To apmeklē 196 skolēni, papildskolu — 30, uz

mājmācības kontroli ierodas 25 skolēni, bet skolu neapmeklē dažādu iemeslu dēļ 15 skolēnu.

A. AKMENTIŅŠ,
skolas pārzinis.

Alsviķa pamatskola.

Alsviķu patērētāju biedrība

nodibināta 1920. gadā. Pirmais veikals atrodas Alsviķa pag. Ķemerī, irētās telpās, bet darbībai paplašinoties biedrība 1928. g. ieguva savā īpašumā bijušo Alsviķa krogu, kur tagad iekārtots veikals un noliktava. Biedrība apgādā lauku iedzīvotājus ar visām vajadzīgām precēm. Lauksaimniecības mašīnas un mākslīgos mēslus biedrībā iepērkas arī apkārtējo Karvas, Ziemeņa, Zeltiņa un Ilzenes pagasta lauksaimnieki. Biedrības pastāvēšanas laikā pārdo-

tas preces par 1.150.000 ls. Biedrība uzkrājusi ap 20.000 ls kapitāla. Izņemot 1924. g. biedrība savu darbību noslēgusi vienmēr atlikumu. Daļu atlikuma kooperatīvs ziedojis aizsargiem, mazpulkiem, aviācijas fondam, skolai un kulturāliem mērķiem.

Biedrības valdē darbojas priekšsēdētājs A. Vītums, sekretārs P. Nimanis un kasiēris T. Caune; revīzijas komisijā J. Adamsons, T. Osis un K. Lūkins.

Alsviķu piensaimnieku sabiedrība

nodibināta 1922. g. un tā paša gada jūnijā iesāka darbību irētās telpās kā rokas pienotava. Pēc pirmajos gados pārdzīvotām grūtībām, pienotavas darbs sāk vērsties ar-

vien plašumā un 1925. gadā tā pārgāja uz tvaika dzinējspēku. Līdztekus centram vajaga atvērt arī krejotavas. Ar straujo krejotavu nodibināšanos un piena nodevēju pieaugumu pienotavas telpas palika pāršaurām un 1933. g. vecās pienotavas vietā uzcēla jaunu divstāvu pienotavu. 1935. gadā pienotavai pievienoja Māriņkalna piens-s-bu ar Ziemeņa un Šlukumā krejotavām. Pašreiz pie pienotavas darbojas 6 krejotavas, Alsviķa pag. Ķemeņa un Neķena tvaikaspēka, Karvas pag. Rēzaka un Korvas motordzinējspēka un Ziemeņa pag. Māriņkalns ar tvaika dzinējspēku un Šlukumā ar motordzinējspēku. Pastāvēšanas laikā pieņemts 31.563.000 kg pilnpiena un ražots 1.354.336 kg jeb 26.556 mucīņas sviesta. Pārgājušā 1936. g. pieņemts 4.496.500 kg pilnpiena un ražots 192.138 kg sviesta. Pārstrā-

Alsviķa piens. s-bas centrālā pienotava.

dāšanas izdevumi uz 1 kg sviesta noslīdējuši līdz 21,5 sant. Pienotavā pienu nodod ap 580 Alsviķa, Karvas, Ziemeņa, Zeltiņa, Alūksnes, Jaunlaicenes, Kalncempju un Mārkalnes pagastu lauksaimnieki. Patlaban sabiedrībā 106 biedri, pienotavas ierīkošanai aizņemts Valsts zemes bankā 23.500 ls. Biedrības un biedru kapitāls sasniedz 67% no bilances kopsumas. Patlaban valdē dar-

bojas priekšsēdētājs J. Ādamsons un locekļi K. Lāviņš, P. Peisis, O. Rūsis un A. Rateņiks. Revīzijas komisijā A. Vītums, J. Špats un E. Rumpis. Pienotavu vada J. Gūtmanis, bet kā grāmatvedis darbojas P. Nīmanis. Sabiedrība no tīrā atlikuma un budžeta sumām ziedojuši aizsargiem, kaŗa aviācijai, mazpulkiem, skolai un kulturāliem mērķiem.

Alsviķa savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība

Alsviķa pagastā līdz 1935. gadam darbojās divas ugunsapdrošināšanas biedrības. Abu biedrību valdes un revīzijas komisijas vienotās biedrības apvienot un dibināt jaunu — Alsviķa savstarpējo apdrošināšanas biedrību, kas sāka darboties 1936. g. Biedrība apvieno 415 biedrus no Alsviķa, Kalncempju, Zeltiņu un Alūksnes pagastiem. 1936. g. brutto prēmiju ienācis 2139,31 ls un apdrošinājumu kopvērtība 2.523.039 ls. Biedrībā apdrošināti arī Alsviķa pagasta

pašvaldības, piensaimnieku sabiedrības un citu pagastu kulturālo un saimniecisko organizāciju un personu uzņēmumi un īpašumi. Tagadējā biedrības valdē darbojas: valdes priekšsēdētājs K. Lāviņš, valdes loc. J. Licis, V. Mednis, K. Aulis un A. Kalējs, revīzijas komisijā — P. Nīmanis, A. Veidiņš un E. Podziņš.

J. CAUNE,

Alsviķa savstarpējās apdrošināšanas biedr. valdes darbvedis-grāmatvedis.

Alsviķa pagasta pārraudzības biedrība

Alsviķa lopkopības pārraudzības biedrība dibināta 1923. gadā. No paša sākuma pārraudzībā piedalījās ap 10 saimniecību. Biedrība daudz darijusi ganāmpulku uzlabošanai. Arī lauksaimnieki arvien vairāk interesējas par biedrības darbību un iestājas par biedriem. Lielā biedru skaita dēļ 1930. gadā nodibināja otru — Alsviķa Strautiņu lopkopības pārraudzības biedrību. Tagad katrā biedrībā ir pāri 30 saimniecību un no abām biedrībām jāizveido trešā. Pārraudzības biedrību darbības iespāids uz ganāmpulku izkopšanu un izveidošanu ir sevišķi liels. Vairākās saimniecībās redzami LB

lopi, bet KB gandrīz visās saimniecībās. 1935. g. vietējā, abu biedrību kopējā apskatē, vairākām saimniecībām piešķīra zemkopības ministrijas 1. šķiras diplomus. Ierīkoti 3 vaislas staciju punkti, kuŗus tagad uztur piensaimnieku sabiedrība.

Alsviķa lopkopības pārraudzības biedrībā darbojas priekšnieks A. Leīmanis, valdes locekļi V. Mednis un A. Zviedriņš, pārraudze O. Sudāre. Alsviķa Strautiņu lopkopības pārraudzības biedrībā darbojas priekšnieks P. Nīmanis un valdes locekļi Ēd. Kallinks un A. Eichenbaums, pārraugš E. Brošs.

Alsviķa bibliotēkas biedrība

dibināta 1915. gadā. Pirmajos gados biedrība priekšnieka K. Kalniņa vadībā (1915. līdz 1921. g.) strauji attīstās un 1921. g. biedrībā skaitās vairāk par 500 biedriem. Nodibinās jaukts koris, kuŗš piedalījies visos vispārējos un Malienas novada dziesmu svētkos. Pastāvēšanas laikā 150 izrīkojumos izrādīti galvenā kārtā labākie latviešu rakstnieku darbi. Izrīkojumu atlikums izlietots bibliotēkas ierīkošanai (bibliotēkā patlaban vairāk kā 2600 sēj.) un ziedots (1916.—1919. g.) latvju strēlnieku un bēgļu pabalstīšanai.

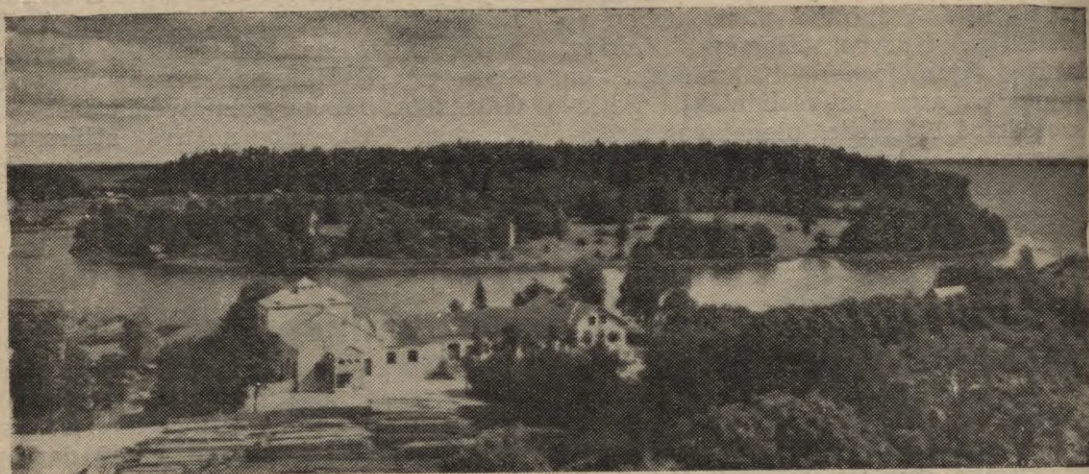
Nodibinājoties Latvijas valstij, biedrība priekšnieka A. Akmentiņa vadībā iegūst

īpašumā Ķemeņa kroga zemi ar kroga telpām. Sākot ar 1921. g. biedrības ienākumi izlietoti kroga telpu izbūvei biedrības vajadzībām. 1924. gadā nama izbūve tik tālu paveikta, ka biedrība var sākt izrīkojumus rīkot savās telpās.

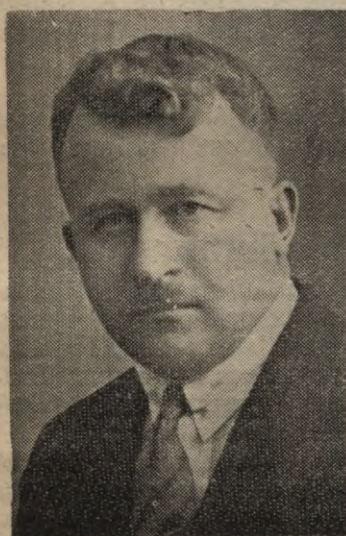
Visām pagasta organizācijām sadarbojoties, biedrība stājusies pie galīga nama izbūves plāna izstrādāšanas, lai tas paustu vienotā darba panākumus tuvākai un tālākai apkārtnē.

Tagad biedrību vada enerģiskais priekšnieks, lauksaimnieks A. Reķis, kuŗš arī ir vietējās aizsargu nodaļas vada komandieris.

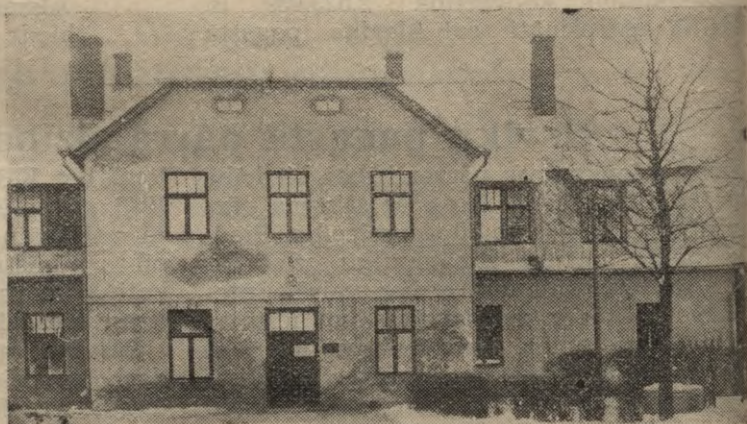

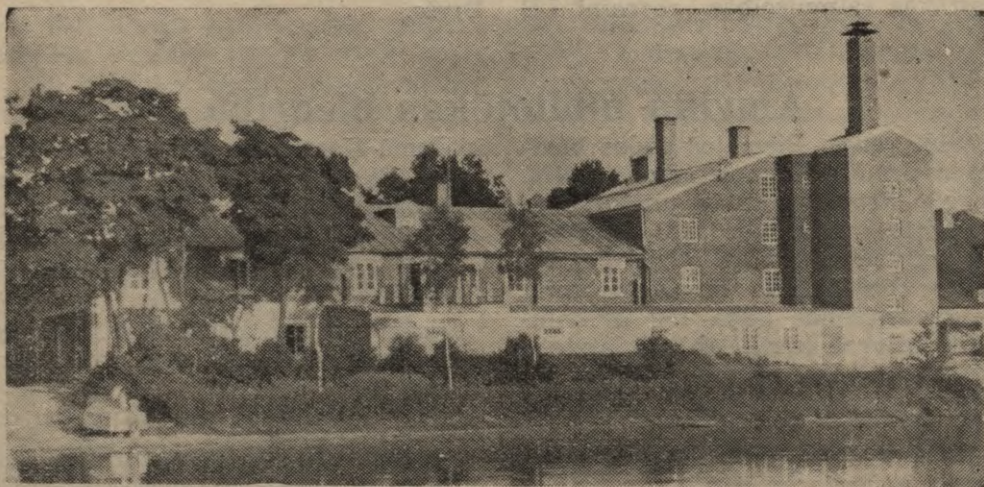
Alūksnes skats uz Marijas salu.

Sadarbes apvienības Alūksnes slimnīcas direkt. Dr. Fr. Andreika.

Alūksnes un apk. pašvaldību sadarbes apvienības slimnīcas galvenās ēkas daļa Alūksnē.

Jēkaba Kreiļa alus darītava.

Alsviķa lauksaimniecības mašīnu koplietošanas biedriba

darbojas no 1923. gada. Galveno vērību piegriezusi nepieciešamo mašīnu iegādāšanai. Kā pirmās 1924. gadā iegādātās labības šķirojamās mašīnas «Triumfs» un «Trijers». Pašlaik b-bā atrodas sekošas mašīnas: „Triumfs“, „Trijers“, Vesteras rindu labības sējmašīnas, mākslīgo mēsļu sējmašīna,

labības kodinātājs, celmlauzis un pļavu arkls. Mašīnu kopvērtība 2070 ls. Visas mašīnas pieejamas lauksaimniekiem par niecīgu atlīdzību. Valdē darbojas priekšnieks J. Pluks, kasieris A. Ozols un sekretārs K. Lāviņš.

Alūksnes pagasts

atrodas Vidzemes ziemeļaustrumu daļā, un ir 191 mtr virs jūras līmeņa. Alūksnes pils dibināta 1342. gadā, bet par pagasta nodibināšanos un tālāku izveidošanos trūkst ziņu.

Alūksnes pagasta valde un tehniskie darbinieki.

1920. g. Alūksnei piešķīr pilsētas tiesības un atdala no pagasta. Pagasta robežās ietilpst daļa no skaistā Alūksnes ezera. Paideru mājās dzimusi bij. Krievijas valdniece Katrīna I. Pagasta platība 94,4 kv km, iedzīvotāju — 1264, nekustamas mantas vērtība — 466.013 ls, budžets līdzsvarots uz 21.266 ls. Pagastā darbojas: lopkopības pārraudzības biedriba, ugunsapdrošināšanas b-ba, mazpulks un 3 meliorācijas biedrības. Kulturālo dzīvi vada aizsargu nodaļa, mazpulks un skola, bet sarīkojumus ļoti kavē telpu trūkums. Tagadējā skolas ēka sliktā stāvoklī un nolemts visdrīzākā laikā stāties pie jaunas skolas un sarīkojumu telpu būves.

E. KĻAVIŅŠ,
pagasta vecākais.

Annas pagasts

atrodas valsts ziemeļaustrumos, Latgales pierobežā. Pagasts robežojas ar Alūksnes, Mārupes, Viksnas, Balvu, Litenes, Kalncempju un Alsviķa pagastiem. Pagasta kopplatība 14.048 ha, kas sadalās 388 atsevišķos

īpašumos. Taksācijas kopvērtība 901.191 ls. Iedzīvotāju skaits — 2396.

1936.-37. gada budžets līdzsvarots uz 29.346 ls, ar 20 proc. nodokļu likmju paaugstināšanu. Lai iegūtu līdzekļus skolas bū-

Annas pagasta pašvaldības amatpersonas.

vei, pagasta pašvaldība saņēmusi ilgtermiņa aizņēmumus Zemes bankā un Latvijas zemnieku kredīta bankā kopsumā 39.901,73 ls. Uz 1. janvāri iekasēti nodokļi 60,93 proc. apmērā.

Annas pagastnams.

Pagasta nams atrodas pagasta centrā. Ķieģeļu mūra ēka celta 1899. gadā, atbilst pagasta pašvaldības vajadzībām. Pagasta namā novietota pasta nodaļa, telefona centrāle un policijas kārtībnieks. Līdzās pagasta namam atrodas 6-klasīgā pamatskola, būvēta 1929. gadā, aizsargu nams un tvaika koppienotava.

Jaunceltās skolas telpas izrādās par šaurām, kamdēļ nodomāts Meža galā atvērt pirmās pakāpes pamatskolu. Šai vajadzībai pieprasīta zeme līdz ar agrāko kalpu māju Mežamuižā.

Pagastu šķērso Gulbenes-Apes 750 mm dzelzceļa līnija. Pagasta robežās divas stacijas — Annas un Umernieku, kamdēļ iedzīvotājiem satiksme parocīga. Klaušu kār-

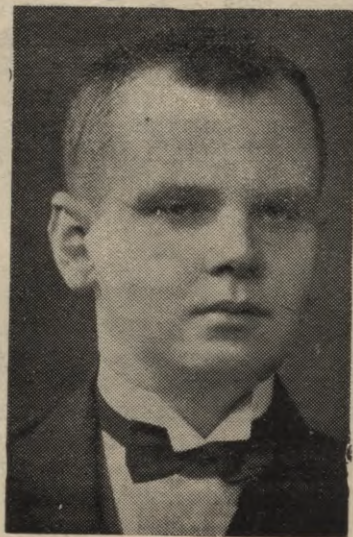

Annas pag. 6-kl. pamatskola.

tā labojamo ceļu kopgarums 51 km un valsts labošanā atrodas 24 km. Patlaban izbūvē Alūksnes - Gulbenes šoseju, kas arī šķērš pagasta robežas.

Pēdējos gados, sevišķi mežu dienās, piegriezta vēriba pagastnama un skolas apkār-

nes izdaiļošanai, apstādot ēkas ar kociņiem, dzīvzogu un krāšņuma kokiem. Tāpat pa-

Annas lopk. pārraudzības b-bas pārraug P. Liepa.

gājušā pavasarī apdēstīts ar liepām ceļš vairāk kā 1 km garumā.

Pagasta organizācijas, ar aizsargu nodaļu priekšgalā, darbojas saskaņoti, rīkojot kursus, teātra izrādes un citus sarīkojumus. Ar aizsargu nodaļas gādību vietējā Ezeriņkalna kapsētā uzcelts kritušiem piemineklis. Pieminekļa laukums glīti izkopts un apstādīts. Jaunatne pulcējas ap vietējo mazpulku.

No saimnieciskām organizācijām pagastā ar labām sekmēm darbojas Annas piensaim-

nieku sabiedrība, Annas pagasta savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība, krājaizdevu sabiedrība, lopkopības pārraudzības biedrības. Vispārējais saimnieciskais stāvoklis apmierinošs.

H. STĀVAUSS, pagasta darbvedis.

Annas pag. aizsargu nams.

Annas lopkopības pārraudzības biedrība

dibināta 1924. gadā. Lai tiktu pie sugas lopiem, iegūti vairāki 1. šķiras LB buļļi. Biedrības pastāvēšanas laikā gan sabiedriskiem, gan arī privātiem līdzekļiem nopirkti pavisam 10 buļļi. Noslēdzot pirmo lopkopības pārraudzības biedrības gada pārskatu 1926. gadā, caurmēra ražība 26 saimniecībām ar 197 gada govīm bija 81 kg sviesta, ar tauku procentu 3,8. Noslēdzot gada pār-

skatu 1936. gadā, caurmēra ražība 25 saimniecībām ar 186 gada govīm bija 148 kg sviesta un tauku procentu 4,12. Patlaban lauksaimniekiem jau lielāks skaits LB un KB trešās pakāpes lopu. Tā kā viens pārraug nespēja visas saimniecības apkalpot, nodibināta jauna — Jaunannas lopkopības pārraudzības biedrība, kuŗa darbojas patstāvīgi.

Annas krāj-aizdevu sabiedrība

dibināta 1923. g. un viņas darbības rajonā ietilpst Annas, Māilupes, Kalncempju, Litenes u. c. pagasti. 1932. g. sabiedrība bij spiesta norakstīt zaudējumos ap 7000 ls, pēc kam, nākot valdē jauniem darbiniekiem, pasākums piedzīvoja spēju uzplaukumu, un pagājušais 1936. gads noslēdzās jau ar 750 ls lielu atlikumu. Noguldījumi pēdējos gados pastāvīgi auguši, tāpat arī pamatkapitāls un biedru skaits, kuŗu uz 1. janvāri 1937. g. bija 196. No kopējās bilances 50.000 ls, apm. trešā daļa, pašu kapitāla. Nokavētu mak-

sājumu un protestētu vekseļu nav. Pēdējo piecu gadu laikā bijuši tikai 2 protesta gadījumi.

Sabiedrības valdē darbojas praktiski lauksaimnieki: J. Liepiņš, Ed. Strupuls un J. Ziediņš.

Sabiedrība ņem par aizdevumiem 7 proc. un par Latvijas bankas rezerves fonda summām — 5 proc. Maksā par noguldījumiem 5—6 proc.

J. ZIEDIŅŠ,
s-bas grāmatvedis.

Annas piensaimnieku sabiedrība

darbību uzsākusi 1923. gadā kā rokas krejotava nomātās telpās. 1924. gadā ieguvusi no pagasta pašvaldības, pagasta centrā zemes gabalu, uz kuŗa uzbūvēta tvaika koppienotava, kas darbību iesākusi 1924. gadā. Darbībai pieaugot, pienotavas ēka un visa iekārta vairākkārt paplašināta. Sabiedrība ieguvusi Annas pagasta Jaunannā zemes gabalu ar piemērotu ēku un 1927. gadā šinīs telpās atvērusi priekšzīmīgu krejotavu. 1932. gadā uz Alūksnes pagasta lauksaimnieku ierosinājumu sabiedrība atvēra krejotavu arī Alūksnes pilsētā, kur dzinēj spē-

ku iegūst no elektriskā motora. Pienotava kopā ar abām krejotavām apvieno ap 500 piena piegādātāju un skaitās viena no lielākām aprīņķī. 1936. gadā ražotas 3000 mucīņas sviesta, no kuŗa 94 proc. 1. šķiras. Sabiedrības darbība ar katru gadu paplašinās, ar ko uzlabojas materiālais stāvoklis, kas atļauj katru gadu ziedot krietnas summas kulturāliem mērķiem. Sarīkoti kursi, priekšlasījumi un Zemnieku drāmas teātru un operēšu viesizrādes. Sabiedrība apgādā savus piena nodevējus ar spēkbarību. Piegriezta nopietna vēriba laba un tīra piena

iegūšanai, kas jo vairāk sekmēsies tagad, kad izdoti valdības noteikumi par prēmiju izmaksām labākā piena ražotājiem.

Valdē darbojas: priekšsēdētājs F. Auziņš, kasieris V. Trumpanis, sekretārs J. Jo-

hansons. Revīzijas komisijā A. Bite, J. Ziediņš un H. Stāvauss. Pienotavas vadītājs V. Lielbikss.

J. JOHANSONS,
valdes sekretārs.

Annas pagasta savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedriba

Biedrības arhīvā uzglabājušies dokumenti, no kuŗiem redzams, ka Annas pagastā pastāvējušas 2 savstarpējās ugunsgrēku gadījumu palīdzības biedrības — Annas, kuŗas statūti apstiprināti 1889. gadā un Ates — kuŗas statūti apstiprināti 1887. gadā. Tās apvienojušās 1908. gadā.

Agrāk biedrības pieņēmušas apdrošināšanā tikai saimnieku ēkas. Vēlāk pieņemts apdrošināšanā arī lauksaimniecības dzelzs inventārs. Ugunsgrēku gadījumos cietušiem izsniedza būvmateriālus — baļkus, kārtis, griestu kokus un jumta salmus, kā arī būves naudu. Ar 1925. gadu biedriba pārgājusi uz atlīdzības izmaksu tikai naudā, jo izrādījās, ka materiālus sāka piegādāt ne-

kārtīgi. Tā kā kapitālu nebija, tad prēmijas pirmajos gados bija augstas — 60 sant. no katriem apdrošinātiem 100 ls. Tagad prēmija samazināta un pašlaik ņem par ēkām un inventāru 30 sant. no 100 ls, par labību un lopbarību 75 sant. un par kuŗganitūrām līdz 1,50 ls.

Biedriba ir iestājusies par biedreni savstarpējā apdrošināšanas centrālā savienībā, kur savus riskus pārappdrošina līdz 75 proc.

Biedribā savas ēkas apdrošinājuši gandrīz visi lauksaimnieki. Biedru skaits sniedzas pie 323. Biedrības bilance 8554,36 ls. Pašlaik brīvu līdzekļu 6977,39 ls.

H. STĀVAUSS,
darbvedis.

Annas pagasta 6-kl. pamatskola

Tagadējās 6-kl. pamatskolas sākums meklējams 77 gadus atpakaļ, kad 1859. g. pagasts ar saviem līdzekļiem uzcēlis skolu — mūŗa ēku ar salmu jumtu 1868. g. skola nodegusi. Mācības pārtrauktas līdz 1870. g., kad skola atjaunota. Skolā ieviesta dalītā zēnu un meiteņu mācīšana, to iekārtojot tā, ka trīs ziemas nākuši skolā tikai zēni un 2 ziemas tikai meitenes. Šāds mācīšanas veids bijis iemesls tam, ka daudzas meitenes, tāpat arī zēni palikuši bez izglītības.

Nodibinoties mūsu valstij un izveidojoties skolu tīklam, skolēnu skaits jūtami pieaug, un skolas telpas kļūst par šaurām. 1929. g. pagasta padome nolemj uz skolas mūŗa pamatiem būvēt otro stāvu. Pavasarī darbus uzsāk un tos nobeidz 1931. g. Patlaban skolā mācās 244 audzēkņi. Telpas arī tagad iz-

rādās par mazām, bet skolēnu skaits ikgadus pieaug, kādēļ pagasta valdei vistuvākā nākotnē jāatver dažas klases. Jaunannas skolā strādā seši skolotāji. Skolēnu skaita ziņā tā ieņem pirmo vietu. Valkas apriņķa lauku pamatskolās, sekojot Prezidenta aicinājumam, skolai bijušie skolēni ziedojuši ap 400 vērtīgu grāmatu. Arī vietējās piensaimnieku sabiedrības un ugunsapdrošināšanas biedrības materiāli atbalstījušas skolu. Pēdējā 15. maija atceres svinībās skolā uzstādīja Dr. K. Ulmaņa un ģen. J. Baloŗa krūšu tēlus.

Pie skolas jau no 1931. g. pastāv mazpulkis, kas jau izaudzinājis trīsus diŗenos.

J. KĀRKLIŅŠ,
skolas pārzinis.

Bejas pagasts,

agrākais Kolberģa pagasts aptver 139 kv km lielu platību ar 2344 iedzīvotājiem un 415 apdzīvotām vietām. Nekustamas mantas vērtība 789.100 ls. Pagasta pašvaldības budŗets 24.000 ls, kas sabalansēts bez nodokļu likmju paaugstināšanas. Nekusta-

mas mantas vērtība samērā zema, kas rada diezgan lielas grūtības pie budŗeta sastādīšanas. Nodokļus iedzīvotāji maksā apmierinoši, un tie līdz 1. janvārim iekasēti 60 proc. apmērā. Pagastam pieder daļa — 244 ha — no skaistā Alūksnes ezera.

Bejas pagasta valde, revīzijas komisija un pa...omes priekšsēdētājs.

Pagasts kara vētrās daudz nav cietis, bet tomēr pagasta robežās notikusi cīņa par Latvijas brīvību. Šinī cīņā krituši 8 somu un 2 igauņu karavīri, kas apglabāti cīņu vietā, somi netālu no pagasta nama un igauņi pie Bundzenes mājām. Pagasta pašvaldība un aizsargi, kopīgi ar visām kulturālām un saimnieciskām organizācijām apkopj un izdaiļo varoņu atdusas vietas. Izskoptā varoņu atdusas vieta kļuvusi par pagasta svētnīcu.

Pagasta ģeografiskais stāvoklis nav visai izdevīgs un arī zemes auglība nav liela, kādēļ tad arī lauksaimnieki mazāk tic un palaujas uz laimi, bet paši to kaļ un veido grūtā un neatlaidīgā darbā. Kā lielākais pēdējo gadu sasniegums minams jaunas 6-kl. pamatskolas būve, ko pagasts lielā vienprātībā veica ar saviem spēkiem un līdzekļiem, saņemot mazu aizdevumu. Skolā strādā 6 skolotāji un to apmeklē 188 skolēni. Tuvākā laikā pagasts grib stāties pie ārsta mājas būves, kurā būtu vietas ārstam,

aptiekai, policijas kārtībniekam un rajona vecmātei.

Pašvaldības ēku apgaismošanai ierīkota elektriskā apgaismošana no 12 km attālās Alūksnes elektrības stacijas. Elektrības tīkls līdz pašvaldības ēkām, 12 km garumā, iet pa biezi apdzīvotu pagasta daļu, kādēļ liela daļa lauksaimnieku izmanto savās saimniecībās elektrību apgaismošanai un dzinējspēkam. Elektrību kā dzinējspēku izmanto krejošanas punkts un pa daļai arī koppienotava.

Lauksaimnieku galvenā nodarbošanās graudkopība un lopkopība, audzē lielā mērā arī linus un kartupeļus. Liela daļa zemuņu nodod pienu koppienotavā, kas ierīkojusi divus krejošanas punktus, lai lauksaimniekiem nebūtu jāmēro gaŗš ceļš braucot uz koppienotavu. Par sugas lopu audzēšanu un izkopšanu rūpējas divas lopkopības pārraudzības biedrības, kurām daudz dalībnieku. Biedru skaits strauji pieaug, tā kā ir jau zināmas grūtības visu apkalpošanai.

Bejas 6-kl. pamatskola.

Darbojas 8 meliorācijas sabiedrības, kuŗu svētigais darbs dod raženus augļus. Vēl pagastā darbojas savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība, kas attīsta ļoti sekmīgu darbību, jo pieņem apdrošinājumā visas pašvaldības un sabiedriskās ēkas. 1936. gada

20. novembrī nodibināta Bejas lauksaimniecības biedrība, kas kopā ar pašvaldību un aizsargiem turpmāk veiks lielu un svētīgu kultūras darbu.

E. SALDĀBOLS,

Bejas pagasta vecākais.

Bejas piensaimnieku sabiedrība „Matis”

dibināta 1922. g. ar nosaukumu «Kolbergā un apkārtnes piensaimnieku sabiedrība». Sabiedrības pienotava darbību uzsāka 1922. gada 20. oktobrī, nomājot no pagasta pašvaldības telpas bijušā Matīsenes krogā. Pirmā pienotavas iekārta bij ļoti primitīva, ar 600 litru stundas darba spēju rokas separātoru, vienkāršu rokas sviesta kuļmucu un rokas sviesta presi. Pirmajos darbības mēnešos pienu nodeva tikai 18 saimniecības. Ar 1925. gadu sabiedrības darbība iet plašumā, pienotavu paplašina un ierīko lielākas mašīnas ar tvaika dzinējspēku.

Tanī pat laikā ierīko arī pirmo krejotavu Bejas pag. Visikumā. 1926. gada beigās ierīko vēl vienu krejotavu Bejas Gaŗosjuros un līdz ar to līdzšinējās piena pārstrādājamās mašīnas, kā arī iekārta izrādās par mazām un sabiedrība ierīko pilnīgi jaunu tvaika pienotavas iekārta, kuŗu uzstāda Latvijas piensaimniec. centrālā savienība.

Tā kā 1925. gadā pagasta padome groza Kolbergā pagasta nosaukumu, arī piensaimnieku sabiedrība pārdēvējas par Bejas piensaimnieku sabiedrību «Matis».

1932. g. 17. maijā ugunsgrēkā gājā bojā pienotava līdz ar visu iekārta. Neskatoties uz lielajiem zaudējumiem, biedri dedzīgi ķērās pie pienotavas atjaunošanas un jau pēc nepilniem trijiem mēnešiem pienotava atkal varēja uzsākt darbību.

Piena pārstrādāšanas izdevumi pienotavā zemi, kādēļ piena piegādātāji saņem lielāku atlīdzību. 1935. g. pienotavā pārstrādāja 1.999.000 kg piena, ražojot 84.450 kg sviesta, apstrādāšanas izdevumi uz 1 kg sviesta bija 22,9 sant., 1936. g. pārstrādāti 2.210.552,5 kg piena, ražojot 94.494 kg sviesta un apstrādāšana izmaksāja 23 sant. uz 1 kg sviesta.

Šinī ziemā sabiedrība plašos apmēros izsniedz piena nodevējiem lopu spēkbarību uz kredita. Katru gadu sabiedrības valde izsniedz pabalstus organizācijām, skolai un nespējniekiem.

Valdē darbojas: priekšsēdētājs O. Pauderis, P. Garais un R. Nāgelis, revīzijas komisijā: N. Apse, R. Malvesis un J. Līviņš.

J. PUTNĪNS,

Bejas piens. sab. «Matis»
grāmatvedis.

Bejas savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība

dibināta 1890. gadā. Biedrība apdrošina biedru ēkas un kustamu mantu tikai pret uguni un lielākus apdrošinājumus pārprošina savstarpējā apdrošināšanas centrālā savienībā. Biedrības darbības rajons līdz 1933. g. ir Bejas pagasts, be tsākot ar 1933. gadu — Bejas un apkārtnes pagasti. Biedrībā savus īpašumus apdrošinājuši gandrīz visi Bejas pagasta lauksaimnieki, bet mazākums apdrošinājumu nāk no Mārkalnes, Pededzes, Liepnas, Alūksnes un Mālpuses pagasta lauksaimniekiem. Pašlaik biedrībā

ir 442 biedri. Pateicoties lielam biedru skaitam, apdrošinājumu prēmijas noteiktas ļoti zemas — $\frac{3}{4}$ proc. gadā no apdrošinājuma sumas. Biedrības noguldījums patlaban sasniedzis 6105,58 ls. Biedrības saspulce 1936. gadā pieņēmusi instrukciju par lopbarības un graudu obligatorisku piegādi ugunsgrēkā cietušam biedram par brīvu, kā arī par nopirkto būvmateriālu piegādāšanu bez atlīdzības.

J. BALTAIS,

darbvedis-grāmatvedis.

Kolbergā-Mālpuses un apkārtnes biškopības biedrība

dibināta 1921. gadā. Tūdaļ pēc dibināšanas biedrība uzsāk enerģisku darbību. Lai rastu līdzekļus biškopības veicināšanai, biedrība 1921. gadā rīko biedrības atklāšanas svēt-

kus ar teātra izrādi un bazāru, kas dod 539 ls tīra atlikuma, ar ko biedrība iegādājās mākslīgo šūnu spiedi un sarīko 3 dienu ilgu kursu, mācot bišu iezīmošanu.

Biedrība ar visiem iespējamiem līdzekļiem centās veicināt biškopību, sarīkojot kursus mācītu instruktoru vadībā, un apgādājot biedrus ar mākslīgām šūnām, bišu stropiem un medus sviedēm, kādēļ visi biškopji pulcējās savā biedrībā un biedrības darbība un biedru skaits strauji pieauga.

Patreiz biedrībā ir 90 biedri, no Bejas, Mārupes, Alūksnes un Liepņas pagastiem. Biedrība ieguvusi nekustamu īpašumu Bejas pagastā, kur visā drīzumā ierīkos parauga dravu. Biedrībai uzkrājušies prāvāki naudas līdzekļi. Tos izlieto mākslīgo šūnu un bišu stropu iegādāšanai, kuŗus biedriem izsniedz uz nomaksu.

Biedrība iegādājusi mākslīgo šūnu spiedi, kādēļ biedru dravu saražoto vasku var pārstrādāt uz vietas; bez tam biedrībai ir trīs medus sviedes, kuŗas izsniedz biedriem bez atlīdzības.

Liels nopelns biedrības darbības veicināšanā un izkopšanā ir lauksaimniecības kameras Gulbenes rajona biškopības instruktorai L. Kalniņai un ilggadīgam biedrības priekšniekam E. Kuškam. 1936. gada vasarā biedrība nosvinēja 15 gadu atceres svētkus un visi biedri tikpat vienoti, kā bišu saime, iet pretim vēl lielākiem sasniegumiem un labākai nākotnei.

K. BRŪNIŠ,
biedrības sekretārs.

Bilskas pagasts

Pagasta kopplatība ir 86 kv. km ar 1508 viet. iedz. Pagasta valde atrodas bij. Jaunbilskas muižas pilī, kas piešķirta pagasta pašvaldībai ar agrārreformu. Saimniecību kopskaits 226 ar taksācijas vērtību Ls 888.388. Saimniecību zemes platība no 1—150 ha.

segt. Rūpes un nepatīkšanas dara tikai daži lielāki nodokļu parādnieki, no kuŗiem nav iespējams nodokļus piedzīt, ja piedzīšanu nevērš pret nekustamo īpašumu.

Pagastā darbojas sekošas organizācijas: mašīnu koplietošanas biedrības «Vārpa», «Grauds» un «Rūķītis», Bilskas savstarpējā

Bilskas pagastnams.

Pagastā ir viena 6 kl. pamatskola, kas atrodas bij. Vecbilskas muižas centrā — pilī (neatsavināmā daļa), kuŗu pagasta pašvaldība ieguva pirkšanas ceļā. Pils attiecīgi izbūvēta. Skola atrodas pagasta centrā un to apmeklē 116 skolēni, kuŗus māca 4 skolotāji. Daļa skolēnu (no pagasta dienvidus rietuma daļas) apmeklē Smiltenes pagasta un Smiltenes pilsētas pamatskolas.

Pagasta budžets ir līdzsvarots uz Ls 18.840,—. Finansiālie apstākļi labi, jo nodokļi ienāk apmierinoši un pagasta pašvaldībai visus maksājumus bijis iespējams

ugunsapdrošināšanas biedrība, Bilskas patērētāju b-ba «Cerība» (1919. g.), 31. Bilskas mazpulks, 138. lopkopības pārraudzības b-ba un Bilskas - Smiltenes meliorācijas sabiedrība «Pastāvība», kuŗa savā īsajā pastāvēšanas laikā veikusi priekš vietējiem zemturiem ļoti svētīgu darbu.

Pagastā ir dzimuši sekoši rakstnieki: valodnieks un rakstnieks J. Dravnieks, rakstnieks Zeiboltu Jēkabs (Iekaros) un dzejnieks J. Ziemeļnieks (Bānūžu muižā).

K. MŪRNIKS,
Bilskas pagasta vecākais.

Blomes pagasts

ir viens no mazākiem Valkas apriņķī, jo aizņem tikai 64,5 kv km. Pagastā 1254 iedzīvotāji un 216 zemes īpašumi ar 935.099 ls lielu taksācijas vērtību. No aŗamzemes — 42,60 proc., ŗlavu — 23,96 proc., ganību —

valdību kŗuvuŗi apzinŗgŗki, kas devis iespŗju pagasta valdei uz 1. janv. iekasŗt jau 81,16 proc. no ieŗnemamo nodokŗu kopsumas. Œis stŗvoklis bŗtu kŗuvŗs vŗl labŗks, ja pagŗjuŗŗ vasaŗŗ pagastu nepiemekŗlŗtu kŗusas

Blomes pagasta valde un sabiedriskie darbinieki.

16,94 proc., meŗu — 6,36 proc. un purvu — 5,84 proc. Pagasts nav apveltŗts seviŗŗi krŗŗŗŗ dabas ainavŗm; totŗsu zemes augŗlŗbas ziŗŗ tas stŗdŗms lŗdzŗs labŗkiem apriņŗa pagastŗm. Lauksaimnieki piegŗŗŗ galveno vŗŗbu lopkopŗbai un graudkopŗbai. Mazŗkŗ mŗŗ audzŗ arŗ cukurbŗetes un lŗnus; pŗdŗjos vairŗk paŗu vajadzŗbŗm.

Pagasta paŗvaldŗbas finansiŗlais un saimnieciskais stŗvoklis labs. Budŗets tekoŗam gadam lŗdzsvarots uz 23 000 ls, ar normŗlŗm nodokŗu likmŗm. Galvenie ieŗŗemumu posteŗi ir nekustamas mantas un paŗvaldŗbas nodokŗi, kurŗ dod 82,58 proc. no visa budŗeta. Pilsoŗi, vŗrojot valdŗbas lielŗs rŗpes un gŗdŗbu iedzŗvotŗju labklŗjŗbas pacelŗŗnŗ, arŗ savos pienŗkumos pret valsti un paŗ-

negais, kas skŗra 45 saimniecŗbas, tŗm nodarot lielus zaudŗjumus.

Pag. gadŗ pagasta paŗvaldŗba pabeŗdza pŗrbŗvŗt par pagasta namu bij. Blomes pili, tanŗ iekŗrtojot bez kancelejas telpŗm un darbinieku dzŗvokŗiem arŗ plaŗu sarŗkojumu zŗli ar skatuvi un vajadzŗgŗm blakus telpŗm. Pŗrbŗve izmaksŗja 54.000 ls. (No Œŗs sumas 15.000 ls sastŗda Latvijas Zemnieku kredŗta bankas aizdevums, bet pŗrŗjo — pagasta paŗvaldŗbas paŗas lŗdzeŗli un ziedojumi). Kanceleja un sarŗkojumu zŗle apgŗdŗta ar visu vajadzŗgo inventŗru; kŗ telpu, tŗ iekŗrtas ziŗŗ pagasta nams ir paŗreiz labŗkais visŗ apriņŗi. Vŗl nokŗrtojama 6-kl. pamatskolas ēkas paplaŗinŗŗana un rajona ārŗta dzŗvokŗla-ambulances pŗrbŗve.

Blomes pagastnams.

Kulturāli-sabiedriskās dzīves centrā stāv vietējā aizsargu nodaļa; pagasta pašvaldības, vietējo biedrību un iedzīvotāju atbalsta, attīsta rosīgu darbību.

Pagastā vēl sekmīgi darbojas: Blomes-Nigales piensaimnieku s-ba, Blomes savstarpējā ugunsapdr. b-ba, Blomes patērētā-

ju biedrība «Strauts», Blomes-Nigales mašīnu koplietošanas b-ba, divas lopkopības pārraudzības biedrības, vairākas meliorācijas sabiedrības u. c. Janvāra sākumā ir iesniegti reģistrēšanai arī lauksaimniecības biedrības statūti.

KĀRLIS SKRASTIŅŠ,
Blomes pagasta vecākais.

Blomes pagasta 6-kl. pamatskola

Blomes pagasta 6 kl. pamatskola atrodas uz Siļķītes mājas zemes, kas bij pagastam piešķirta skolas vajadzībām. Pirmā skolas

un no tā laika skolēnu skaits pastāvīgi audzis. Tagad pie 112 skolēniem strādā četri skolotāji, tā kā skolas telpas izrādās par

Blomes 6-kl. pamatskola.

ēka uzcelta 1859. gadā un par skolotāju pieņemts Andža Kiršbaums, kas skolā nostrādājis 24 gadus. Tagadējā skolas ēka iesvētīta 1880. g. un viņa par skolotāju sabijis visilgāki (1883.—1904.) Cimzes sem. audzēknis Otto Ābele, (komponista A. Ābeles tēvs). Viņa laikā pie skolas nodibināts dziedātāju koris, kas — kaut gan ar pārtraukumiem — darbojas vēl tagad. 1932. g. rudenī skola pārvērsta par 6 kl. pamatskolu

mazām un raudzīts tās palašināt. Pie skolas ir L. J. Sarkanā krusta pulciņš un mazpulks, ko ar līdzekļiem atbalsta pašvaldība un vietējās organizācijas, sevišķi aizsargu nodaļa. Valsts Prezidenta draudzīgais aicinājums devis skolai pāri par 100 sējumu dažādu skaistu grāmatu un 2 gleznas.

E. MEDNIS,

Blomes 6 kl. pamatskolas pārzinis.

Blomes aizsargu nodaļa

Blomes pagasta aizsargu nodaļa dibināta 1921. g. 25. jūlijā. 1928. g. nodaļas vadību pārņēma tagadējais nod. priekšnieks A. Inkuts. Ta darī nodibināja tauru orķestri, kuŗš ir vienīgais Blomes un Smiltenes apkārtnē. 1933. g. nodibināja sporta pulciņu ar futbola un volejbola komandām. 1934. g. atklāja aizsardžu pulciņu un 1936. g. nodibi-

nāja jauktu kori. Bez tam vēl darbojas teātra trupa un tautas deju trupa. Pateicoties rosīgajam nodaļas priekšniekam, nodaļas darbība ir ļoti vispusīga. Sarīkoti vairāki vērtīgi kursi, priekšlasījumi un teātri. Nodaļā ir 47 aizsargi un 25 aizsardzes.

R. ALBERTS.

Blomes pag. savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība

ir viena no vecākām biedrībām pagastā.

Biedrības pirmsākums iesniedzas 1875. g., tad tā dibināta kā savstarpēja paīdzēša-

nas biedrība ugunsgrēka gadījumos. Latvijas valsts pastāvēšanas sākumā biedrība pārreģistrēja statūtus un pārgāja uz gads-

kārtējām prēmiju maksām. Biedrības darba rajons ir Blomes pagasts un apkārtnē; tā apvieno 230 biedru ar apdrošināšanas risku kopsumā pie 1,6 miljoni latu. Biedrība ap-rēķina zemākos prēmiju tarifus un viņas darbība ir ļoti sekmīga. Labdarīgiem mēr-

ķiem ziedotas lielākas sumas un uzkrāts prāvāks kapitāls.

Valdē darbojas: P. Krūmiņš, Kārlis Pētersons un P. Stalte bez pārtraukuma kopš Latvijas valsts pastāvēšanas sākuma.

P. STALTE,
biedrības darbvedis.

Blomu-Nīgales piensaimnieku sabiedrība

nodibināta 1921. g., bet līdzekļu trūkuma dēļ darbību uzsāka tikai 1922. g., ierīkojot Blomes muižas klēti rokas pienotavu. Jau pirmajā darbības gadā s-bai bija 85 piena piegādātāji, no kuŗiem 21 biedrs. 1923. g. ar Latv. piensaimn. centrālās savienības atbalstu ierīkoja tvaika iekārtas pienotavu.

Gadu pēc gada s-bas materiālais stāvoklis uzlabojās, pamazām uzkrājot līdzekļus, kas deva iespēju ierīkot modernu iekārtu ugunsdrošās telpās.

Tā kā apstrādāšanas izdevumi ļoti zemi un tiek ražots labs sviests, tad izmaksas par pienu ir augstas un visi tuvākie lauksaimnieki paliek par jaunās s-bas biedriem un pastāvīgiem piena piegādātājiem. 1932. g., kad s-ba svin 10 gadu darbības atceri, tani jau skaitās 300 piena piegādātāju, no tiem 138 biedri.

1935. g. Blomu - Nīgales piens. s-bai pievienojas kaimiņu Lisas pienotava, kur ierīkoja krejotavu. Ar šo aktu s-bas darbības rajons ievērojami paplašinājās, pieauga piena daudzums un attiecīgi samazinājās apstrādāšanas izdevumi.

Pašlaik s-bā pienu nodod 390 lauksaimnieki (no Blomes, Smiltenes, Launkalnes, Raunas un Mārsnēnu pagastiem). Bez eksportsviesta s-ba ražo arī sieru un tehnisko biezpienu (kazeinam).

1936. g. s-ba nodevusi eksportam 3169 mucuņas sviesta, no kuŗa 96% ieskaitīts I. šķirā.

Piena apstrādāšanas izdevumi 1936. g. paredzami zemāki par iepriekšējā gada izdevumiem (nepilni 21 snt. uz kg).

S-ba apgādā biedrus un piena piegādātājus ar mākslīgiem mēsliem, spēkbarību, laikrakstiem un žurnāliem; pie s-bas pastāv arī augļu spiede, izdara kannu alvošanu.

S-bas valdē darbojas: priekšsēdis J. Grūzis, valdes locekļi K. Pētersons un P. Pelsis, vadītājs A. Inkulis, valdes sekretārs un grāmatvedis J. Rozenkrone.

S-bā nepārtraukti no tās dibināšanas līdz šim darbojušies valdes loceklis — kasieris Pelsis un grāmatvedis Rozenkrone.

J. ROZENKRONIS,
s-bas grāmatvedis.

Cirgaļu pagasts

Pagasts ir viens no lielākiem apriņķi, 186 kv. km, ar 2434 iedz. Saimniecību kopskaits 396, no kuŗām 172 vecsaimniecības, bet 224 jaunsaimniecības un pārējā rakstura. Nekustamas mantas kopvērtība — Ls 1421818.—. Pagasta budžets līdzsvarots uz Ls 29700.— ar 5% nodokļu likmes paugstinājumu (šo vajadzību izsaukusi 1936. gadā pabeigtā Loberģu 1. pamatskolas jaunbūve, izmaksājot Ls 40000.— un pastiprinātie remontu pārējās pašvaldības ēkās). Galvenais ienākumu avots ir nodokļi — Ls 27800.— (93,6% no budžeta kopsomas). Finansiālais stāvoklis pagastā labs, pēdējā laikā pat uzkrāti lielāki kapitāli.

Pagasta lielākās daļas virsma kalnaina, zemes sastāvs — māls, pārējā pagasta daļā

viegla smilts. Daļa saimniecību pag. gadā cietušas no pārliecīgā sausuma 90%. Pavasarī tāpēc sagaidāms sēklas un lopbarības trūkums.

Pagasts stipri sajūt satiksmes neērtības. Pēc Aumeisteru — Palsmanes ceļa pārņemšanas valsts labošanā un savešanas priekšzīmīgā kārtībā, būtu iespējami nodibināt pastāvīgu auto satiksmi.

Pagasta nams ievietots bij. Aumeisteru muižas pilī. Telpas ērtas. Jādomā tikai par pagasta nama ārienes izdaiļošanu. Pagastā darbojas 4 pamatskolas ar 8 skolotājiem un 210 skolniekiem. Pie visām skolām pastāv kopējs pagasta mazpulks, kuŗu vada E. Pētersons.

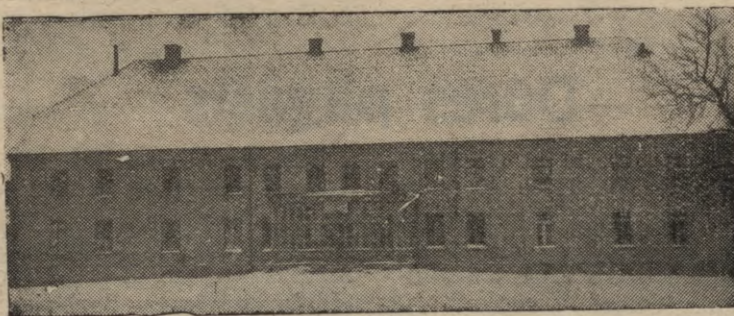

Cirgaļu pagasta valde un tehniskie darbinieki.

Vēsturiskās 15. maija pārmaiņas jūkami atsaukušās pagasta saimnieciskā un kultūrālā dzīvē un pagasts spēji uzplaukst.

ņu dalībnieki. Revīzijas komisijā — E. Goba, E. Pētersons un E. Jirgensons. Pagastam ir savs rajona ārsts un vecmāte. Iero-

Cirgaļu pagastnams — bij. Aumeisteru muižas pils.

Pagasta sabiedriskās dzīves veidošanā lieli nopelni pagasta vecākam J. Lūsim un aizsargu nodaļas priekšniekam E. Pētersonam.

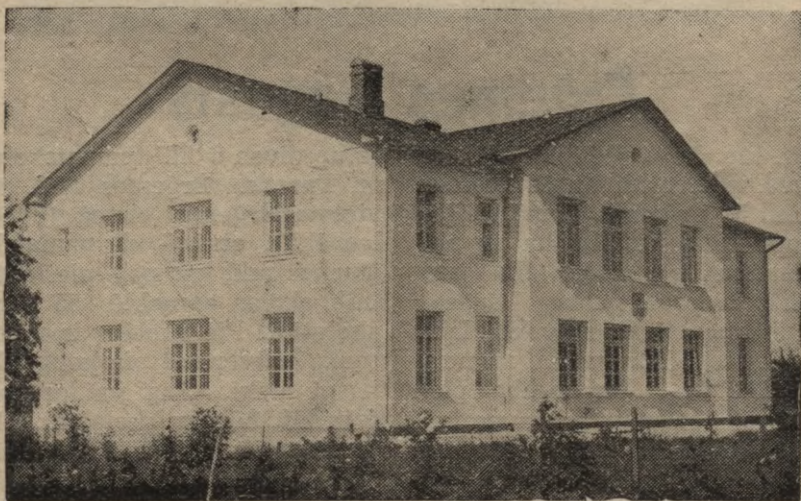
sināts arī jautājums par veselības kopšanas punkta ierīkošanu (doktorātā).

Bez teiktā ar atzīstamiem panākumiem pagastā darbojas 8 saimnieciska rakstura organizācijas.

Pagasta valdē darbojas J. Lūsis, A. Liepiņš, K. Zariņš, J. Beikmanis un J. Teteris. Pirmie divi ir brīvprātīgie atbrīvošanas cī-

ED. MASINGS,

Cirgaļu pagasta darbvedis.

Cirgaļu pag. Loberģu pamatskola.

Cirgaļu pagasta Priežukalna pamatskola

senāk saukta Aumeisteru pagasta Priežukalna skola, sākusi darbību 1865. g. Pirms tam darbojušies skolotāji - apkārtgājēji. 1864. g. celta pirmā skolas ēka (vēl šodien redzama tagadējās Priežukalna mājās). Te nevaru nepieminēt pirmo Priežukalna skolas skolotāju, savu tēvu — Jēkabu Pētersonu, kuŗa darba gaitas te bez pārtraukuma turpinājušās 46 gadus (līdz 1911. g.). Tagad, pēc gaŗā darba cēliena viņš jau atdusās savas dzimtenes — Aumeisteru draudzes kapsētā.

Tagadējais skolas nams uzcelts no 1900.—1902. g. Ik mācības gadu skolu apmeklējuši 50—70 bērnu. Pie skolas ir arī internāts, kuŗu ik gadus izlieto lielākā daļa

skolas bērnu. Noorganizēta arī kopēdināšana, siltas pusdienas un vakariņas. Tekošā mācības gadā skolā mācās 73 skolēni un strādā 2 skolotāji.

1934. gada vasarā pie skolas nodibināts mazpulks, kas 1936. g. pārdēvēts par 378. Cirgaļu mazpulku. Mazpulkā pašreiz 28 dalībnieki. Līdz šim mazpulkēni praktizējušies laukkopības un sakņkopības nozarēs; turpmāk domāts paplašināt darbību. 1936. gada 1. jūnijā iesvētīts un mazpulkam pasniegts vietējās — Cirgaļu pagasta pašvaldības dāvātais karogs.

E. PĒTERSONS,
skolas pārzinis

Dūres pagasts

aizņem 80 kv. km lielu platību ar nekustamas mantas vērtību Ls 379.504,—. Pagastā ir 113 saimniecības un 715 iedzīvotāju. Budžets 1936.-37. g. Ls 8.800,—. Pagastam ir 6 kl. pamatskola, kuŗā darbojas 3 skolotāji ar 90 skolēniem. Skola atrodas bij. muižas pilī; telpas nepiemērotas skolā vajadzībām, kamdēļ nepieciešama telpu pārūve.

Lauksaimnieku galvenā nodarbošanās lopkopība, bet pēdējos gados arī graudkopība; zeme prasa rūpīgu kopšanu un daudz darba, tikai tad var prasīt apmierinošas ražas. Daļa lauksaimnieku ziemā nodarbojas arī ar peļņā braukšanu.

Pagasts atrodas tālu no pilsētām un satiksmes centriem (tuvākā dzelzceļa stacija 25—30 km).

Kulturālo darbu pagastā veic aizsardzes un aizsargi un L. kult. veic. b-bas Dūres nodaļa, pie kuŗas darbojas arī koris.

Bez tam pagastā ir savstarp. ugunsapdrošināšanas biedrība, lopkopības pārraudzības biedrība un patērētāju biedrība.

Rosīgāku kulturālās dzīves uzplaukumu stipri traucē piemērotu telpu trūkums izrikojumiem, jo telpas skolā izrikojumiem pat mazām.

J. SAMSONS,
Dūres pagasta vecākais

Ērgemes pagasts

aizņem 124,4 kv. km. lielu platību; 1935. g. pagastā bija 1709 iedzīvotāji un 327 zemes īpašumi, (no tiem 57 Ērgemes ciemā). Pagastā zemes kopplatība 11.921,7 ha ar nekust. mantas vērtību Ls 926.180. No visas zemes kopplatības 25 proc. purvi. Pagasta saimnieciskais un finansiālais stāvoklis labs un 1936.-37. g. budžets līdzsvarots ar normāllikmi uz Ls 29.200.—. Pašvaldībai piederīgo 4 nekustamo īpašumu un inventāra kopvērtība Ls 64.629,75. Uzkrāti arī prāvi līdzekļi.

1935. un 1936. gadā pie pagasta sabiedrības ēkām izdarīti plašāki remontī. Pagasts

uztur divas 6 kl. pamatskolas — Ērgemes un Turnas. Ērgemes 6 kl. pamatskola novietota Ērgemes ciemā (bij. draudzes skolas ēkā), otrā 6 kl. pamatskola novietota Turnas pilī, kas pag. piešķirta 1932. g. Pašlaik skolas apmeklē 155 bērni, darbojas 6 skolotāji. Pie skolām ir mazpulki. Nespejnieku patversmē vie kopgalda mitinājas 11 nespējnieki. Pag. valdes kanceleja novietota bij. Žēguru skolas ēkā, kas tagad izremontēta un piemērota savām vajadzībām.

Kā viena no vecākām organizācijām mīnāma ugunsapdrošināšanas biedrība, (dibināta 1876.) kas apvieno 298 biedrus. Be

Ērgemes pagasta valde, tiesa un tehniskie darbinieki.

am pagastā darbojas aizsargu nodaļa, 2 piensaimnieku sabiedrības, lauksaimniecības biedrība, krājaizdevu sabiedrība, L. N. J. b-ba Ērgemes nodaļa, mājturības veicināšanas biedrība, biškopības un dārzkopības biedrība, mednieku biedrība, 2 loppārrau-

Presidenta priede». Priede savu nosaukumu ieguvusi šādā kārtā: 1921. gadā, pēc tautas sapulces Ērgemes pagasta namā, valsts prezidents atgriezoties atpakaļ uz Rīgu, ievērojis Turnas - Timburu ceļa malā slaidu un skaistu priedi, kuŗu meža strādnieki paš-

Ērgemes pagastnams.

dzības b-bas un vairākas meliorācijas biedrības. Aizsargu nodaļas rokās pašreiz koncentrējas visa pagasta sabiedriskā un kulturālā dzīve. Aizsargu nodaļai pieder nams (bij. pagasta nams), ko pagasta pašvaldība 1935. g. tai dāvināja. Kulturālo organizāciju darbību stipri kavē sarīkojumiem piemērotu telpu trūkums.

Netālu no Turnas 6 kl. pamatskolas aug priede un glabā nosaukumu «Latvijas I

reiz taisījušies nocirst. Prezidenta kungam šī priede ļoti patikusi un viņš izteicis vēlēšanos, lai priedi saudzē. Tas arī ievērots un mežniecības darbinieki tai pielikuši minēto nosaukumu. Tā šī priede vēl tagad aug ceļa malā un ar savu diženumu un skaistumu saista garāmgājēju uzmanību. —

J. HEIDEMANIS,
Ērgemes pagasta vecākais.

Ērgemes krāj-aizdevu sabiedrība

dibināta 1908. g. Tā apkalpo Ērgemes, Omuļu un daļu Kārķu un Lugažu pagastu. Sabiedrības bilance uz 1936. g. 1. dec. bija Ls 92.786,81, no šīs sumas sabiedrības kapitālu Ls 20.660,33. Biedru skaits 245. Par

noguldījumiem maksā $5\frac{1}{2}$ proc., par aizdevumiem aprēķina 5 un 7 proc.

Valdē darbojas: Alfreds Gredzens, Kārlis Apinis un Teodors Zimulis. Grāmatvedis Antons Ampermanis.

ALFREDS GREDZENS,

Ērgemes kr.-aizd. s-bas valdes priekšsēd

Ērgemes Turnas 6-kl. pamatskola.

Ērgemes draudze

apvieno Ērgemes, Kārķu un Omuļu pagastus un daļu no Lugažu pagasta. Draudzei ir 3248 reģistrēti locekļi. Tagadējais mācītājs R. Priede un baznīcpriekšnieks P. Svenne.

Tagadējā baznīca celta no 1781. — 1783. g. 1920. g. 30. aprīlī (igauņu okupācijas laikā) to nopostīja ugunsgrēks. Tai pašā laikā stipri cietusi mācītāja māja un baznīcas grāmatas. Baznīca atjaunota 1924. g. pēc prof. P. Kunzdiņa plāna, un izkusušā zvana

vietā saņēmusi no tagadējā baznīcpriekšnieka dāvanu — zvanu. Pēc dažiem gadiem tai iegādātas jaunas ērģeles. 1935. gadā iesvēti piemiņas plāksni draudzes kritušiem dēliem.

Ērgemes draudze un viņas tagadējie vadītāji apzinās, ka tiem jākalpo Dieva godam un latvju tautas un valsts laimei un slavai. Tie mēģina darbā kopot visus spēkus un enerģiju.

Ērgemes ārsta māja.

Ērgemes piensaimnieku sabiedrība

Sabiedrība dibināta 1924. g., bet darbība uzsākta 1926. g. 1. augustā; tanī pat gadā ierīko motora krejotavu Omuļu pag. Ezerkalnos. 1930. g. sabiedrība ierīko otro krejotavu Lugažu pag. Dzirnnavniekos, kuņu 1935. g. pārkārtojot piensaimnieku sabiedrību rajonus likvidē, par labu Valkas piensaimnieku sabiedrībai. No sabiedrības dibināšanas dienas darbība vienmēr paplašinājusies un pārstrādājams piens daudzums audzis. 1936. g. saņemts 1.695.343 kgr. piena, no kuņa ražots 71.470 kgr. sviesta ar apstrādāšanas izdevumiem 25 snt. par 1 kgr. Sabiedrība apgādā piena piegādātājus ar spēkbarību, māksliem mēsliem un lauksaimniecības mašīnām. Sabiedrības darbības plānā 1937. gadā paredzēta pienotavas ēkas pārbūve, līdz ar tehniskās iekārtas uzlabošanu un jaunu mašīnu iegādi. Sabiedrības pārvaldē darbojas: Ed. Beik-

manis — valdes priekšsēdētājs A. Pencis — valdes priekšsēdētāja biedrs. O. Ķikāns — ka sieris, P. Polis — revīzijas komisijas priekšsēdētājs, E. Pupa un O. Putns — revīz. komisijas locekļi. Pienotavu no 1934. g. vada P. Spandegs.

Piensaimnieku sabiedrības rajonā darbojas Ērgemes I. lopkopības pārraudzības biedrība, kuņa dibināta 1912. gadā, pasaules kara laikā darbību pārtraukusi un to atjaunoja 1920. g. Biedrībā piedalās 30 saimniecības ar 256 slaucamām govīm un 86 jaunlopiem. Biedrībai ir stacijas bullis LB 3567, kuņš novietots Ērgemes Pungos. Bez stacijas buļļa ir vēl 3 gb. LB buļļi, kuņi atrodas K. Smērtēns, K. Bozēnos un Čoros».

ED. BEIKMANIS,

Ērgemes piensaimnieku s-bas
valdes priekšsēdētājs.

Ērgemes piensaimnieku sabiedrība „Avots”

Sabiedrība dibināta un darbību uzsākusi 1923. g., kā rokas moderniecība, bij. Turnas muižas pilī, nomātās telpās. Īpašumu ieguvusi 1924. g. Tad arī darbībai strauji pa-

māksliem mēsliem u. c. precēm. Bez tam sabiedrība uztur kalēja smēdi. Blakus uzņēmumi sabiedrībai nenes zaudējumus, bet piena piegādātājiem ar tiem sagādātas zinā-

Ērgemes piens. sab. „Avots” pienotava.

plašinoties pārgāja uz tvaika iekārtu. Visu pienu pieņem centrā, jo krejotavu nav. Sabiedrība apvieno 104 piena nodevējus — lauksaimniekus, ar 565 slaucamām govīm. Apstrādāšanas izdevumi pakāpeniski samazināti līdz 22 snt. (1935. g.) par kg. sviesta. Biedrības pašas kapitāli ir 82 proc. no bilances kopsumas, kādēļ saimnieciskais stāvoklis drošs un stabils. Savus piena piegādātājus sabiedrība apgādā ar spēkbarību,

mas ērtības. 1936. g. vasarā uzcelta dzīvojamās ēkas jaunbūve, daļas sabiedrības darbiniekiem un izvestas citas ierīces izbūves. 1936. g. piensaimniecības ražojumu apskatē pienotavai piešķirta pirmā godalga.

Ar pēdējā laikā apkārtne plaši izveidoti purvu kultūras darbiem pie izbagarētās Sedas upes pienotavai nākotnē ir plašas izredzes uz savas turpmākās darbības paplašināšanu un izveidošanu.

Pārvaldē darbojas valdes priekšsēdētājs J. Vilisters, kasieris P. Lutcs un sekretārs J. Polis, revīzijas komisijā priekšsēdētājs K. Lezdiņš, locekļi K. Cers un A. Ampermans. Pienotavu vada Arv. Zauska.

Pienotavas darbības rajonā darbojas Ērgemes lopkopības pārraudzības b-ba «Avots», kuŗa dibināta 1926. g. Sākumā pārraudzības biedrībā sastāvošās govīs caur-

mērā izdeva 70 kg. sviesta gadā, bet tagad 130 kg. ar 3,84 proc. tauku. Biedrības saimniecībās LB govju 22, KB 68, LB teļu 30 un 4 LB vaislas buļļu.

Valdē darbojas: K. Lezdiņš, J. Ozols un J. Vilisters, revīzijas komisijā V. Šķiņķis, A. Vitols un J. Strazdiņš.

ARV. ZAUSKA,
pienotavas vadītājs.

Ērgemes lauksaimniecības biedrība

Ērgemes lauksaimniecības biedrība ir vecākā pagastā. Izvesti plaši izmēģinājumi tīrumos un pļavās ne tikai Ērgemes pag. saimniecībās, bet arī Kārķu un Omuļu pagastā, sarikoti kursi un priekšlasījumi un t. t. Pateicoties vērtīgājiem aizrādījumiem, Ērgemes pag. saimniecības apvienojušās 6 meliorācijas sabiedrībās un izrakušas novadgrāvjus 35 km garumā, izdrenējot un kultivējot to apkārtnē ap 100 ha, pa lielākai daļai pļavas un purvus.

Arī mājturības veicināšanai piegriesta vērība, nodibinot mājturības sekciju un algojot instruktori, kuŗš pasākums uzskatāms

kā pirmais visā Latvijā. Vēlāk sekcija pārveidojās pastāvīgā biedrībā, nosvinot pag. gadā 10 gada pastāvēšanas svētkus. Kā priekšniece ilgāku laiku darbojās Terēze Putnis.

Lauksaimniecības biedrība pārreģistrēta uz jauniem statūtiem, lai tanī apvienotos visi pagasta iedzīvotāji un kalpotu vienprātībā atjaunotai Latvijai un viņas Vadonim.

Lauksaimniecības biedrības valdē darbojas: Beikmanis, K. Lezdiņš, K. Apinis, O. Putnis un skolot. Rungulis.

K. LEZDIŅŠ.

Ēveles pagasts

pieskaŗas Valmieras apriņķa robeţai. Pagasta platība 90 kv. km ar 230 zemes īpašumiem. Iedzīvotāju — 1700. Nekustamas mantas taksētā vērtība 1.419.740 ls, kas samērā ar pārējiem pagastiem ļoti augsta. Šis apstāklis dod pašvaldībai iespēju savus budţetus bez grūtībām sabalansēt ar nodokļu likmju pazeminājumiem. Tekošā gada

budţets, kuŗā paredzēti līdzekļi arī klaŗšu atalgošanai, 23.850 ls, tā tad 13,63 ls uz katru iedzīvotāju.

Atjaunotās Latvijas laikā pagasts paplašinājies Pāvulēnu 6 kl. pamatskolas telpas, piemērojot tās tagadējām prasībām. un iekārtojot labierīcības (elektr. apgaismošana, kanālīzācija u. c.). Šo skolu apmeklē 126

Ēveles pagasta valde un tehniskie darbinieki.

bērni un tanī strādā 4 skolotāji. Ķemerēs I. pak. pamatskolā strādā 2 skolotāji un skolu apmeklē 40 bērni.

Ēvelieši, kā centīgi lauksaimnieki, izmanto iespējamās ražošanas veidus. Tie iepņem izcilus vietu valsti pakaišu kūdras iz-

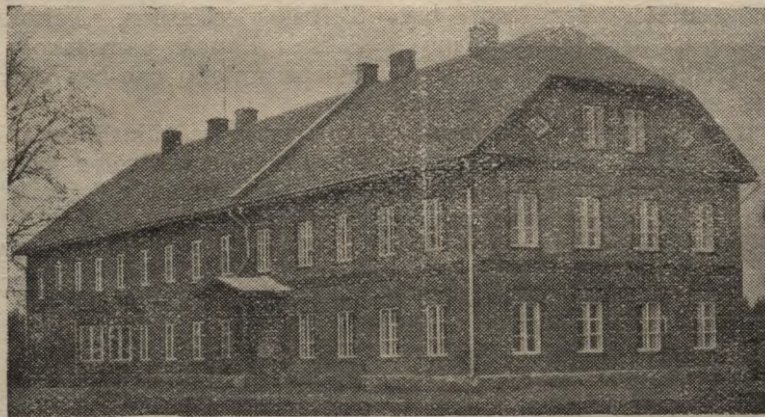

Ēveles pagastnams.

Pēdējos gados glītu namu ar plašām veikalatelpām uzcēlusi Ēveles patērētāju biedrība. Pagasta robežās atrodas Ēveles ev.-lut. un Burtnieku pareizticīgo draudžu baznīcas, rajona ārsta māja, 1 pasta kantoris, pasta pal. nodaļa, koppienotava un Ēveles lauksaimniecības biedrības nams ar plašām izrīkojumu telpām. Pagastā darbojas pavisam 17 biedrību un organizāciju.

mantošanā, kamdēļ arī Latvijas Lauksaimniecības kamera pag. gada 2. augustā rīkotai kūdras propagandas dienai par centru bija izraudzījusies Ēveli. Augsti vērtējama pagasta iedzīvotāju pienākuma apziņa pret valsti un pašvaldību.

J. VERNERS,
pagasta vecākais.

Ēveles 6-kl. pamatskola

Gaujienas pagasts

Pagasta platība 232 kv. km. ar 331 saimniecību un 2487 iedzīvotājiem. Apmazs 3590 ha, pļavu — 1929 ha, mežu — 11.298 ha, purvu — 4046 ha. Taksācijas vērtība nodokļu ņemšanai Ls 914.852.

Tirgus ziņā pagasts nav labvēlīgos apstākļos: tuvākās dzelzceļa stacijas Ape 25 km, Smiltene — 34 km. Zeme līdzīga, pa lielākai daļai māls un pliņš, bet netrūkst arī smilts, sevišķi saimniecībām pie Gaujas,

kur toties labi padodas kartupeļi. Tomēr tos ražot tirgiem nav izdevīgi. Visā mūsu plašajā apkārtņē neviena spirta brūža. Tāpat tālo dzelzceļu dēļ jāatsakās no cukurbiešu audzēšanas. Galvenos ienākumus lauksaimniekiem dod graudkopība, sevišķi

daļa Vireši. Pa Vidzemes šoseju uztur autobusa satiksmi (Rīga - Ape). Pagastā divi rajona ārsti, veterinārārsts, divas aptiekas un vecmāte. Par pagasta labklājību un kulturālo dzīvi rūpējas divas piensaimnieku sabiedrības, divas lopkopības pārrau-

Gaujienas pagasta valde un tehniskie darbinieki.

ziemās kvieši, lopkopība un ziemā mežu darbi. Zemkopības ministrija 1931. g. uzbūvēja labības elevātoru Virešos, lai atbalstītu vietējos kviešu ražotājus un labības transportēšanu uz tālajām dzelzceļa stacijām. Lielās mežu platības pārvalda trīs mežniecības. Caur pagastu tek Gauja, no kuŗas arī pagasts dabūjis savu vārdu. Skaiti ir Gaujas liči, bet sevišķi krāšņi tie ap Gaujienas ciemu.

Pagasts uztur četras pamatskolas (divas 6 kl. un divas I. pakāpes) ar 10 skolotājiem. Skolās mācās 238 skolēni. Bez tam bij Gaujienas muižas pilī atrodas ģimnazija, kuŗa darbojas no 1922. g.

Pasta piegādes ziņā pagasts labi nostādīts. Gaujienas ciemā atrodas pasta kantoris, bet pagastā trīs pasta - telefona nodaļas. Pastu pieved (ar pasta auto) kuŗu dienu. Pagasta nams atrodas pie Vidzemes šosejas Virešos, glīti izremontēts, telpas labas. Pagasta namā atrodas pasta pal. no-

dzības biedrības, krājaizdevu s-ba, Gaujienas un apkārtnes ugunsapdrošināšanas b-ba, brīvprātīgo ugunsdzēsēju b-ba, Gaujienas skolu biedrība, Gaujienas sieviešu apvienība, Gaujienas - Virešu mājturības veicināšanas b-ba, Gaujienas dziedāšanas un mūzikas b-ba, bišķopības b-ba «Bite». Kulturālo dzīvi lielā mērā atbalsta aizsargi un aizsardžu pulciņš, kuŗi strādā roku rokā ar pašvaldību. Sarīkojumus notur pagasta tautas namā Virešos un Gaujienas brīvprātīgo ugunsdzēsēju zālē Gaujienas ciemā. Telpas piemērotas. Nākošā vasarā izbūvēs Sikšņu I. pak. pamatskolu no Gaujienas piensaimnieku sab-bas pirktais telpās Vidagā.

Ceram, ka nākošā vasarā uzsāks Gaujienas Sikšņu hidrocentrāles izbūvi, par kuŗu rūpējas Gaujienas un 8 apkārtējo pagastu pašvaldības.

J. JAUNOZOLS,
pagasta darbvedis.

Gaujienas pagastnams.

Gaujienas baznīca.

Gaujienas ģimnazija

Gaujienas ģimnaziju dibināja vietējo pagastu pašvaldības 1922. g. kā vidusskolu, ko drīz pēc tam pārņēma uzturēšanā Gaujienas skolu biedrība (saņem no valsts subsīdiju skolas uzturēšanai). Ģimnazijā ir kopaudzināšana, internāti zēniem un meitenēm, kopgalds. Šī 1936.-37. m. g. ģimnaziju apmeklē piecās klasēs 123 skolēni, darbojas 11 skolotāji. Bez vispārīzglītojošiem priekšmetiem vēl māca: zēniem — koka un metāla apstrādāšanu, bet meitenēm rokdarbus, aušanu un māsaimniecību. Darbojas sko-

lēnu pulciņš ar vairākām sekcijām, mazpulks un cerības pulciņš.

Gaujienas ģimnazija dibināta, lai laucinieku bērniem, kas vēlas un spēj tālāk mācīties, vidusskola būtu pieejama tepat uz laukiem, un lai viņi, apmeklējot ģimnaziju, neatsvešinātos no lauku dzīves. Šo dibinātāju mērķi ģimnazijas vadība vienmēr turējusi prātā, bet tikai 15. maijs pašķīris ģimnazijai ceļu uz labāku nākotni un padarījis to neatkarīgu no partiju ietekmes. Jaunais likums par tautas izglītību skaidri norādījis

Gaujienas ģimnazija.

cēlo audzināšanas mērķi un nospraudis audzinātāju darba līnijas. Dziļā pateicībā tautas Vadonim ģimnazija veic tai uzticēto darbu: skolotāji savā a'bildīgajā mācīšanas un audzināšanas uzdevumā, audzēkņi iegūstot zināšanas un mācoties lietpratīgu

pieeju darbam, lai vēlāk pēc skolas kursa beigšanas varētu sekmīgāk strādāt un ziedot visus savus labākos spēkus mūsu valsts un tautas labā.

J. OSĪTIS,

Gaujienas ģimnazijas direktors.

Gaujienas tautas nams un koppienotava.

Gaujienas piensaimnieku sabiedrība

dibināta 1922. g. Darbību uzsākusi 1923. g. 11. janvārī kā rokas pienotava. Jaunais pasākums pie lauksaimniekiem atradis tādu atsaucību, ka jau pēc viena gada varēja pāriet uz tvaika iekārtu. Ar agrārreformu sabiedrībai piešķirta daļa bijušo Virešu krogus telpu, kurās 1924. g. izbūvēta un iekārtota plaša tvaika pienotava ar labām mašīnām. Jau 1927. g. s-ba nākusi pie pārliecības, ka lētāka apstrādāšana un labākās kvalitātes produktu ražošana iespējama tikai pie lielāka daudzuma pārstrādājamā piena, tamdēļ uzsāktas sarunas ar apkārtējām piensaimnieku s-bām par apvienošanu. Tagad s-bai ir 3 krejotavas: Sīkšņu — Vidogā, Vizlas un Silaciema. 1936. g. sabiedrība ražojusi 1269 mucīņas sviesta. S-bas stāvoklis labs un dažu tagad nolietoto

mašīnu atjaunošanu s-ba izdara pašas līdzekļiem. Līdztekus tiešajam uzdevumam s-ba plaši attīstījusi biedru apgādi ar mākslīgiem mēsliem, spēkbarību un citām nepieciešamām precēm. Uztur un pabalsta vaislas bulļu stacijas. S-bai pieder un lauksaimniekiem ērti pieejamas dažādas lauksaimniecības mašīnas, kā: āboliņšēkļu kūlējs, labības tirāmās mašīnas, celmu laužēji, zirgu lāpstas, miglotājs, labības kalte u. c. S-ba nomā arī kūdras purvus, bet to izmantošanu kavē attiecīga darba spēka trūkums, kā arī purvu attālums no saimniecību centra. S-ba ziedojsi lielākas sumas aizsargiem u. c. kultūrāliem mērķiem.

V. GRĀVIS,

valdes priekšsēdētājs.

Gaujienas-Zvārtavas piensaimnieku sabiedrība

1935. gadā apvienojās Dārziema, Gaujienas - Umalnieku un Zvārtavas piensaimnieku sab-bas. Tā paša g. 7. jūlijā uzsāka darbību tagadējā Gaujienas - Zvārtavas piens. sab-ba bij. Gaujienas - Umalnieku piens. sab-bas pārbūvētās telpās. 1936. gadā pārstrādāti 1.272.762 kg piena. Eksportam nosūtītas 1733 mucīņas sviesta. Apstrādāšanas izdevumi ir Ls 0,25 uz 1 kg sviesta. Uz apvienošanu liktās cerības pilnīgi attaisnojušās, jo apstrādāšanas izdevumi stipri samazinājušies. Pateicoties lielākai un modernākai iekārtai, uzlabojuses arī

sviesta kvalitāte (šī gada piensaimniecības ražojumu apskatē sab-bai piespriests goda diploms par labu eksporta sviesta ražošanu). Pie pārbūves telpas un mašīnas iekārtotas tā, ka pienotava var pārstrādāt gadā līdz 3000 mucīņu sviesta. Pienotavas darbības rajons aptver visu Zvārtavas pagastu un daļu no Gaujienas un Cirgaļu pagastiem, apm. 400 saimniecību. Pienotavas vadītājs ir Jānis Sedlenieks, kas samērā jauns darbinieks, bet jau vairākkārt godalgots par laba eksportsviesta ražošanu.

K. VIMBA,

sabiedrības valdes priekšsēdētājs.

Gaujienas krājaizdevu sabiedrība

dibināta 1924. g. Tā apkalpo Gaujienas pagastu un apkārtni. Balance uz 1936. g. 1. dec. Ls 76.545,38. Biedri — 165. Izniedz aizdevumus par 5 un 7%, bet maksā par noguldījumiem 4,5%. Pateicoties saprātīgai vadībai, sabiedrība savus darbības gadus vienmēr noslēgusi ar atlikumiem. Ne tikai

izmaksājusi biedriem dividendes, bet arī ziedojusi sabiedriskiem, kulturāliem un valsts aizsardzības mērķiem. Valdē darbojas priekšsēdētājs Voldemārs Bišers, pr-ja b. Pēteris Kauliņš un kasieris Jūlijs Grambergs.

A. BIŠERS,
sabiedrības grāmatvedis.

Gaujienas pagasta Dārzciema pamatskola

sarīkojusi vairākas teātra izrādes ar nopietnu saturu, kā piem., «Mūsu senči», «Vaidelote», «Ziemeļnieki», «Pasaka par nāvi», «Ziemeļu varoņi» u. t. t. Par izrikojumos iegūto naudu ierīkota skolā skatuve, iegādāts skatuves priekšsargs, zīmēts ar eļļas krāsām, dekorācijas, 4 spuldžu radioaparāts ar skaļruni, ievilkts skolā tālrunis u. t. t. Vidusskolas nodibināšanai

Gaujienā 1922. gadā Dārzciema skola ziedojusi no izrikojumu ienākušām sumām pieci tūkstoši simts sešus rubļus.

Pagasta pašvaldība skolu labi apgādājusi ar gaismu un siltumu. Šinī mācības gadā skolai arī iegādāti desmit jauni skolas soli un grāmatu skapis.

V. VĀRTUKAPTEINIS,
skolas pārzinis.

Gaujienas biškopības biedrība «Bite»

darbojas no 1920. g. Biedrība sarīkojusi vairākus biškopības kursus, priekšlasījumus, medus apskati, teātru izrādes. Biškopības biedrībai ir mācības drava ar 5 saimēm, kuŗas pārzina instruktors E. Kaksis. Trapenes pagasta Šķilteros biedrībai pieder Trapenes pagasta zemes gabals (3 ha). Biedrībai noguldīts pasta krājkasē Ls 100,—. 1922. gadā biedrība ziedojusi tūkstots rubļu priekš jaunatveŗamās biškopības skolas

Vecbebros, trīsdesmit latus priekš tautas nama būves. Biedrības darbības rajonā ietilpst Gaujienas, Trapenes un Zvārtavas pagasti. Pašlaik biedrībai ir 25 biedri. 1936. g. biedrība sarīkoja biškopības kursus pavasarī un rudenī. Kursus vadīja Valmieras rajona biškopības instruktore E. Lakstīgala.

V. VĀRTUKAPTEINIS,
biedrības priekšnieks.

473. Augšgaujas mazpulks

darbojas pie Gaujienas Augšgaujas 6 kl. pamatskolas. No tehniskiem augiem audzē vietējās kaņepes. Otra grupa ar labiem panākumiem gādā par lopbarību, audzējot lauku pupas. Meitenes čakli strādā māj-saimniecības grupā, mācoties ēdienu gatavošanu un konservēšanu. Vecākie mazpulka dalībnieki domā par lopkopības grupas dibināšanu. Kā meitenes, tā arī zēni apmā-

cīti govju slaukšanā. Vietējās organizācijas atsaucīgi atbalsta mazpulku, ziedojot līdzekļus godalgu iegādāšanai raņojumu apskatei, bet piensaimnieku sabiedrība, saprazdama mazo mērķus, dāvināje karogu. Centīsimies arvien jaunajām sirdīm sekot mazpulku Virsvadoņa aicinājumam, bet čaklajām rokām: «Labo darīt vēl labāku!»

T. BRAUNERS,
mazpulka vadītājs.

Grundzāles pagasts

ir 37,4 kv. km. liels. Pagasts ar 715 iedzīvotājiem, 94 nekustamiem īpašumiem un 105 saimniecībām. No pag. zemes kopplatības — 1168,22 ha aļamzeme, 721,18 ha pļavu,

kas izmaksāja Ls 41.829,49, neskaitot pildītās kļaušas (2000 ls apmērā), 5 saimniecības ēkas, no kuŗām viena 1932. gadā pārbūvēta par nespējnieku patversmi Ls 1000 vērtībā

Grundzāles pagasta pašvaldības amatpersonas un sabiedriskie darbinieki.

525,71 ha ganību, bet pārējā platība — mežs un purvi. Saimniecību zeme vidēja. Caur pagastu tek Gaujas pieteka Palsa un pagastu šķērso Vidzemes šoseja, kāpēc satiksme ar pārējiem novadiem laba. No 103 skolēniem vietējo 6 kl. pamatskolu (3 skolotāji) apmeklē 70 bērni. Pagastā darbojas 2 pasta nodaļas un telefona centrāle. Pagasta pašvaldības saimniecība atrodas uz drošiem pamatiem. Pašvaldībai 1925. g. piešķirts nekūstāms īpašums Zileskalns. (30 ha) skolas, pagasta nama un nespējnieku patversmes vajadzībām. Uz minētās zemes atrodas pašvaldībai piederošās ēkas: 6 kl. pamatskola, pārbūvēta 1928. un 1929. gadā,

un pagasta nams uzcelts 1934. gadā Ls 7000 vērtībā. Pēdējās 2 ēkas uzceltas tikai ar pagasta pašvaldības un iedzīvotāju ziedotiem līdzekļiem. Pagasta pašvaldības parāds Ls 12.267,10, kas saņemts kā aizdevums skolas pārbūvei un atmaksājams līdz 1950. gadam. Pagasta pašvaldība tekošā budžeta gadā saimnieko ar normālām nodokļu likmēm un 1936.-37. g. b. Ls 8460. Iedzīvotāju galvenā nodarbošanās un ieņēmumu avots no graudkopības, cūkkopības un lopkopības. Vairākas saimniecības ar labiem panākumiem audzē lopbarības runkuļu un citas sēklas un gūst krietnus ienākumus. Pagastā no 1910. gada nepārtraukti darbojas kop-

Grundzāles pagastnams.

pienotava, kas bijusi un tagad ir vietējiem un apkārtējo pagastu iedzīvotājiem par lielu svētību un dzīves labklājības veidošanas pamatu. Tāpat pagastā ar sekmēm strādā meliorācijas sabiedrība, kuŗa izvedusi lielākus meliorācijas darbus, atbrīvojot no ūdens daudzus saimniecību pļavas un tīrumus.

Pārējās pagasta saimnieciskās organizācijas darbojas pilnīgi apmierinoši. Sabiedriski - kulturālo dzīvi veido un vada aizsargu nodaļa. Iedzīvotāji vienprātībā veic ikdienas darbu par svētību sev un atjaunotai dzimtenei.

J. STRĒLIS,
Grundzāles pagasta vecākais.

Grundzāles pa matskola.

Ilzenes pagasts

Pagasta platība 82,2 kv. klm., ar 242 apdzīvotām vietām un 1281 iedzīvotāju. Pagasta budžets tekošā gadā Ls 14,800, kuŗš sastādīts ar 20 proc. paaugstinājumu (dominātu jaunas skolas būvei). Pagastā atrodas 5 ezeri. Mežu platība 3000 ha. Lauksaimnieku galvenos ieņēmumus dod piensaimniecība, cūkkopība un graudkopība. Zeme ne visai auglīga (pa daļai purvainā). Grants trūkuma dēļ lauksaimniekiem posts ar sliktiem ceļiem. Pagastā ir viena 6 kl.

pamatskola ar 4 skolotājiem un 102 skolniekiem. Pie skolas nodibināts mazpulks. Pagastā darbojas aizsargu nodaļa (pie tās sporta pulciņš), bibliotēkas biedr., krāj-aizdevu sabiedrība, savstarpējā ugunsapdrošināšanas sabiedrība, lopk. pārraudzības biedr. un vairākas meliorācijas sabiedrības. No šīm organizācijām visrosīgāki darbojas aizsargu nodaļa.

A. KALĒJS,
Ilzenes pagasta vecākais.

Ilzenes pagasta valde, tiesa, revīzijas komisija, padome, skolotāji un tehniskie darbinieki.

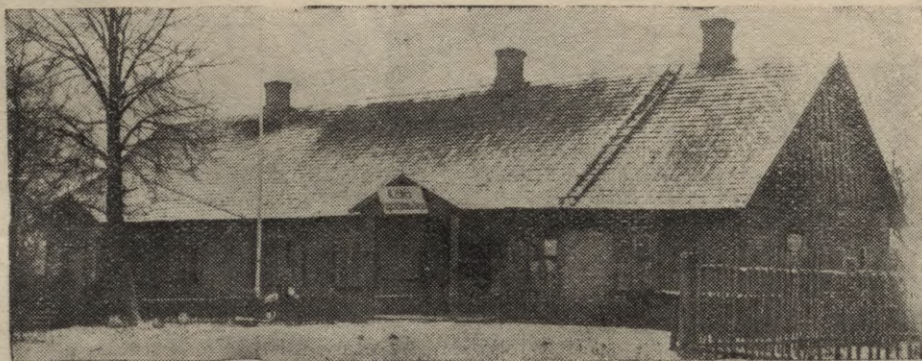

Ilzenes krājaizdevu sabiedrība

nodibināta 1923. g. Neraugoties uz samērā nelieliem apgrozības līdzekļiem, sabiedrība kreditējusi diezgan lielu personu skaitu, galvenokārt lauksaimniekus. Uz 1936. g.

5 proc. Par aizdevumiem sabiedrība ņem 5—7 proc.

Aizdevumus izsniedz nelielām sumām un pēc iespējas tikai nekustamas mantas

Ilzenes pagastnams.

31. dec., aizdevumi izsniegti 308 personām kopumā par Ls 49.195,51. Bilance — Ls 54.938,78. Sabiedrības kapitāli — pamata kapitāls — Ls 8705.—, rezerves kapitāls Ls 2203,67 un spec. kapitāli Ls 1273,40. Protestēto vekseļu un nokavēto maksājumu 1 proc. no bilances kopsumas. Noguldījumu Ls 5762,82, un par tiem 1936. g. maksāja

īpašniekiem. Pateicoties šādai kārtībai, visi aizdevumi nodrošināti.

Darbības gadi parasti noslēdzas ar atlikumiem. Ievērojama daļa no peļņas katru gadu tiek ziedota labdarīgiem mērķiem.

J. BRŪNIŅŠ,

Ilzenes krājaizdevu sab.
valdes priekšsēdētājs.

Ilzenes bibliotēkas biedrība

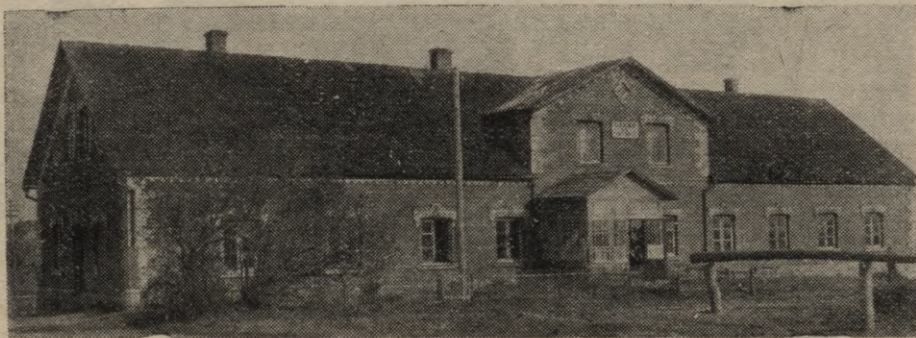
ir vecākā kulturālā organizācija pagastā un līdz aizsargu nodaļas nodibināšanai tā bija vienīgā biedrība Ilzenē, kas pulcināja ap sevi jaunatni. Dibināta 1909. g. Kara gados b-baš darbība sašaurinājusies un atjaunota 1918. g. 1923. g. biedrības bibliotēku papildināja Kulturas fonda piešķirtām grāmatām; patlaban biedrības bibliotēkā vairāk kā 1000 sējumu. Lasītāju skaits ap 50.

Biedrības koris piedalījies VII. vispārē-

jos dziesmu svētkos Rīgā. Biedrība iekrājuši arī kapitālu, kuŗu domāts izlietot sarikojumu telpu izbūvei, jo pagastā patlaban vēl nav patstāvīgu, sarikojumiem derīgu telpu.

1935. g. vasarā biedrība nosvinēja 25 gadu pastāvēšanas svētkus, iesvētot karogu, kuŗā rakstīts: «Ilgas pēc gaismas lai ir dzīves mērķis!»

Biedrībā patlaban 26 biedri, starp tiem

Ilzenes 6-kl. pamatskola.

3 goda biedri. Valdes priekšsēdētājs ir Kārlis Atgāzis, priekšsēd. b. Otto Smiltiņš, kasiēris pag. padomes loc. Oskars Melecis un sekretārs Jānis Apinis. Revīzijas komisijas priekšsēd. Ilzenes pagasta vecākais A.

Kalējs, loc. K. Boks, sekretārs pag. padomes loc. R. Tabaks. Bibliotēkars — E. Poķis, mantzinis O. Tralmaks.

K. ATGĀZIS,

Ilzenes bibl. biedrības priekšsēdētājs.

Jaunlaicenes pagasts

aizņem 162 kv. klmtr. ar 414 saimniecībām un 2300 iedzīvotājiem. Nekustamas mantas taksācijas vērtība 824.838 ls. Saimniecības sadalītas ļoti sīkās vienībās, katrai caurmērā iznāk tikai ap 10 hekt. aŗamzemes, kas mazauglīga un lielāko tiesu viegla smilts.

apziņa pienākumu pildīšanā un uz š. g. 1. janvāri paliek neiekasēti veco parādu un tekošā gada nodokļu tikai 29 proc.

N. LIEPA,

pagasta vecākais.

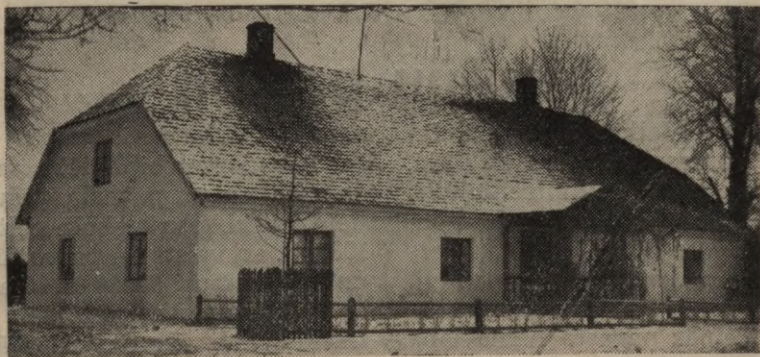

Jaunlaicenes pagasta valde un tehniskie darbinieki.

Vislabāk padodas rudzi un kartupeļi. Lielāko saimniecību galvenais ienākums lopkopība, bet sīkāko — peļņās braukšana. Šai ziņā daudz izdevības sniedz Grūbes papes fabrika un zāģētava. Tuvākā apkārtnē uz Vaidavas upes atrodas 4 ūdens dzirnavas un Grūbes papes fabrika, kurā nodarbina ap 150 strādnieku. Pagasts uztur divas pamatskolas, kuŗas apmeklē 150 skolēni. Tekošā gada pašvaldības budžets ir 24.000 ls. Nodokļu likmes pazeminātas par 5 proc. Partiju laikos pagastam bij uzkrājušies lielāki nodokļu parādi, pat pāri 120 proc. no gada budžeta. Tagad pilsoņos radusies jo ciešā

Jaunlaicenes piensaimn. s-bas koppienotava.

Jaunlaicenes pagastnams.

Jaunrozes pagasts

agrāk bij tagadējā Igaunijā un Latvijai topot pieskaitīts Valkas apriņķim. Pagasta platība 24 kv. klm ar 140 saimniecībām un 1014 iedzīvotājiem. Budžets 10,900 ls. Lauksaimnieku galvenais ienākuma avots zemkopība. Pagastā 2 pamatskolas. Jau priekš pasaules kara šie nodibinātas un arī tagad darbojas Opekalna lauks. biedrība, Apes krājaizdevu sab., Opekalna patērētāju b-ba un lopu pārraudzības b-ba, kā arī Apes un Jaunrozes pag. savst. ugunsapdr. b-bas. Latvijas laikā nodibinātas Opes pienotava, meliorācijas b-ba un Apes sugas lopu audzētāju b-ba. Pagasta vidū atrodas Apes pilsēta.

Opekalna lauksaimniecības biedrība dibināta 1903. g., kā pirmā šejienes lauksaimnieku organizācija, kuņas darbības rajons bij vairāki apkārtējie pagasti. Pēc kara, darbība no jauna uzplauka, kā arī ēkas būvdarbi tika pabeigti 1921. g. No 1922 g. biedrība uztur Apes 2. gad. lauksaimniecības skolu ar farmu.

Apes krājaizdevu sab. dibināta 1910. g. Viņas rajons priekš kara bij 7 apkārtējie pagasti. 1921. g. sabiedrība sāka no jauna darbību. Pašreiz $\frac{2}{3}$ kapitāla valsts īpašums un $\frac{1}{3}$ noguldītāju. Partiju laikos biedrības stāvoklis bij slikts. Naudu gan aizņēma, bet par atmaksu nedomāja. Pēc 1934. g. 15. maija sabiedrības stāvoklis sāka uzlaboties un pašreiz viņš ir apmierinošs.

Opes piens. sab. uzsāka savu darbību 1922. g. Sabiedrības rajons ir diezgan mazs, bez tam Apes pilsēta «novelk» daļu apkārtējā piena — kamdēļ piena nodevēju pamaz un piena apstrādāšana sviestā iznāk dārgāka nekā apkārtējas pienotavās.

Apes 2. gad. lauksaimniecības skola dibināta 1922. g. Skolnieku praktiskai apmācībai skolas uzturētāja, sākot ar 1924. g. no-

māja no zemkopības min. muižas centru. Daļa centra 1935. g. lauks. biedrībai piešķirta dzimtsipašumā skolas vajadzībām. Saimniecība teicami iekārtota un izkopta, kādēļ pilnīgi apmierina skolnieku praktiskās apmācības vajadzības un pakalpo apkārtnes lauksaimniekiem. Viņa uztur trīs vaislas punktus ar 4 vaislas dzīvniekiem, koku skolu un labības žāvētavu ar sēklas tīrīšanas un šķīrošanas punktu. Skolas uzturētājas karstākā vēlēšanās ir skolu pārvietot uz saimniecību, lai biedrības māju atbrīvotu sabiedriskai dzīvei, bet skolai dotu ērtākas un piemērotākas telpas. Šo darbu skolas uzturētāja cer veikt jau tuvākā laikā ar zemkopības ministrijas atbalstu. Skolu, viņas pastāvēšanas laikā apmeklējuši 376 un beiguši 276 skolnieki.

P. TILTS,

Jaunrozes pagasta vecākais.

Jaunrozes pagasta valde.

Jērcēnu pagasts

ir viens no vidējiem Valkas apriņķi. Iedzīvotāju skaits vasaras mēnešos ap 1300, ziemas mēnešos ap 1150. Saimniecību 176, pagasta platība 92 kv. klm. Ar nodokļiem apliekamā vērtība ir 952077 ls, budžets 21200 ls. Nodokļu maksātāji ļoti apzinīgi. Pagasta nams un 6 kl. pamatskola atrodas pagasta centrā. Telpas pagasta namā labā stāvoklī. Kancelejas telpās ierīkota Jērcēnu telefona palīgnodaļa, kurā ir 32 abo-

nenti. Tanīs pašās telpās nodibināta pagasta padomes bibliotēka ar Kulturas fonda atbalstu un pagasta pašvaldības līdzekļiem. 6 kl. pamatskola celta no 1930. līdz 1934. g. ar valsts un pašvaldības līdzekļiem, un izmaksājusi 90000 ls. Pagasta pašvaldība vēl uztur nespējnieku patversmi. Satiksmes ceļi pagasta robežās labi. Daudz pūles un līdzekļus ceļu uzlabošanai lauksaimnieki ziedojuši paši. Elektrisko strāvū

pagasts saņem no Brenguļu spēkstacijas «Abuls». Pagastā darbojas divas ūdensdzirnavas un pastāv sekošas biedrības: 1923. g. bij. Ķeišu muižā nodibināta piens. sabba Andrupe. Pag. gadā biedru skaits 82 un nodotais piena daudzums 1516550 kg, vai 62280 kg sviesta.

Jērcēnu pagasta valde.

Pagastā arī četri veikali — divi bijušā Ķeišu muižā un 2 Vecjērcēnu muižā. Lopkopības pārraudzības biedrība Andrupe

savu darbību iesāk 1927. g. ar 19 saimniecībām un 174 slaucamām govīm, bet 1936. gadā ir 27 saimniecības ar 246 slaucamām govīm. Bez minētās, pagastā vēl ar ļoti labiem panākumiem darbojās Jērcēnu lopkopības pārraudzības biedrība.

Pagastā pastāv divas mašīnu koplietošanas biedrības, kuņas darbojas visai rosiģi. Jērcēnu pagasta aizsargu nodaļa nodibināta 1921. g. 21. dec. un nedaudz gadus vēlāk aizsardžu pulciņš. Pateicoties aizsargu nodaļas aktivitātei, pagasta sabiedrība palikusi vienota cauri visiem partiju juku laikiem. Kad visā valstī bija vairākas desmitas partiju, tad Jērcēnu pagasta padomes un valdes vēlēšanās bija tikai trīsas. Aizsargi bija un palika noteicēji katrā sabiedriskā un kulturālā pasākumā.

J. EVALDS,

Jērcēnu pagasta vecākais.

Jērcēnu 6-kl. pamatskola.

Jērcēnu pagastnams.

Kalnecmpju pagasta

platība 86,7 kv. klm., zemes īpašumu 274, taksācijas vērtība 671.248 ls. Iedzīvotāju skaits 1953. Pašvaldības īpašumu vērtība Ls 67.000. Pag. budžets 25800 ls. Nodokļi iekasēti 70 proc. apmērā. Tiek uzkrāti līdzekļi jaunas skolas ēkas vajadzībām un tuvākā nākotnē tiks nopirkta bij. muižas

Pagastā ir 2 skolas: 6 kl. un 4 kl., bet kuŗu ēkas celtas pirmskaŗa laikā un neatbilst vairs šī laika prasībām. Plašākiem sarīkojumiem trūkst telpu, kādēļ pag. pašvaldība kopā ar aizsargu nodaļu cels aizsargu namu un vāc līdzekļus, pagājušā vasarā jau daļu materiālu sagatavoja.

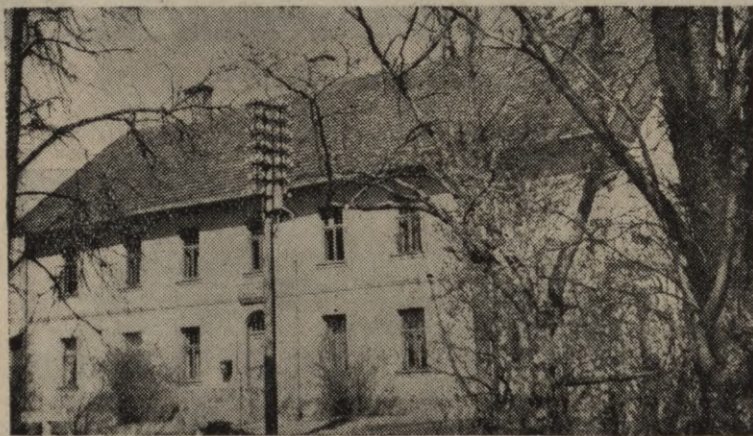
Kalnecmpju pag. valde, tiesa, rev. komisija un padome.

pils ēka, pārbūvējot to par 6 kl. pamatskolu. Galvenie lauksaimnieku ienākumi ir no lopkopības, graudkopības un linkopības, audzē arī cukurbietes.

Darbojas sekošas biedrības: piensaimnieku biedrība, kuŗai ir 2 krejotavas, 2 lopkopības pārraudzības biedrības, savstarpēja ugunsapdrošināšanas biedrība, krājaizdevu sab-ba, lauksaimnieku biedrība, 3 meliorācijas sabiedrības un 2 mazpulki.

Satiksmes ērtības pagastā izveidotas labi. Pagasta pašvaldība dzīvi atjaunotā laikmetā vada pagasta vecākais A. Berkolds, valdes locekļi: E. Klaviņš, P. Lāčgalvis un J. Muceniķis. Darbs norit satīcībā un vienprātībā.

J. SEGLIS,
pagasta darbvedis.

Kalnecmpju pagastnams.

Kalnecmpju piensaimnieku sabiedrība

Reģistrēta 1922. g. Pērn reģistrēti 250 piensaimnieku piegādātāji, ražoti 68,525 kg sviesta, no kuriem 98,5 proc. I šķ. un 1,5 proc. II šķ.; apstrādāšanas izdevumi 23,5 sant. uz kilograma. Pateicoties šādam apgrozījumam, radās iespēja izdarīt pārbūves darbus Kalnecmpju piensaimnieku sabiedrības «Pamatu» krejotavā, jo tā līdz šim atrodas nepiemērotās telpās. Bez tam sabiedrība uztur vēl motora krejotavu sprīžu, kuŗa mitinās piemērotās priekšējās telpās.

Sabiedrības finansiālais stāvoklis uzskatāms par drošu.

Tā kā piensaimniecība sabiedrības darbības rajonā tālu vēl nav sasniegusi iespējamās rezultātus, tuvākā nākotnē sagaidāms piena ražu pieaugums, kuŗa pārstrā-

dāšanai tagadējās koppienotavas telpas prasīs paplašināšanu. Cerams, ka minēto uzdevumu veikšanai apstākļi būs vēl labvēlīgāki kā līdz šim.

Sabiedrība ar savu artavu atbalstījusi aizsargu aviāciju, vietējo aizsargu nodaļu, mazpulkus, vaislas bulļu turētājus, pārraugus, cik to katrreizējie sabiedrības līdzekļi atļāvuši.

Sabiedrības valdē darbojas: valdes priekšsēdētājs Oto Purs, valdes locekļi: A. Podiņš un A. Lūcis. Revīzijas komisijā: priekšsēdētājs J. Seglis, locekļi: O. Kapa un J. Mucenieks. Koppienotavu vada P. Irmejs.

A. LŪCIS,
valdes loceklis.

Kārķu pagasta

platība 120,5 kv. klm, ar 949.683 ls nekustamās mantas kopvērtību. Pagastā 309 saimniecības un 1660 iedzīvotāju. Šī gada budžets 22.346 ls. Nodokļu likmes normālas. Nodokļus maksā apmierinoši un līdz 1937. g. 1. janvārim iekasētas 78 proc.

lotājiem un 101 skoln.; I. pak. pamatskola ar 1 skolotāju un 32 skolniekiem. Pag. gadā pagasts ar saviem līdzekļiem pārbūvēja I. pak. pamatskolu, kas izmaksāja apm. 4000 ls. Bez tam darbojas 3 pasta palīgnodaļas, 2 telefona palīgnodaļas un dzelzceļu trans-

Kārķu pagasta valde, padome, rev. komisija un tehniskie darbinieki.

Pagasta nams atrodas Jaunkārķu ciemā. Pateicoties valstij, pašvaldības darbiniekiem un lauksaimnieku darba puliņiem, 1936. g. 18. oktobrī atklāta 2,5 klm gara šoseja, kas lielā mērā atvieglo iedzīvotāju satiksmi pagasta centrā, kur grupējās visu sabiedrību sēdekļi. Jaunkārķu ciemā netālu no pag. nama atrodās: rajona ārsts, Sarkanā krusta veselības kopšanas punkts, vecmāte, veterinārfeldšers, aptiķis, zobārstniecības kabinets, 6 kl. pamatskola, dzīvniekavā, kartupeļu miltu rūpniecība un 2 veikalā. Pagastā 2 pamatskolas: 6. kl. ar 4 sko-

Kārķu tautas nams.

porta birojs, kas uztur satiksmi 2 reizes nedēļā ar Strenču staciju, pārvadājot preces.

Apkārtņē stipri daudz purvu, kuŗi prasa daudz pūļu un līdzekļu, lai tos pāvērstu auglīgās pļavās un ganībās. Daudz kas šai virzienā ir darīts un panākts.

Kā rosīgākās saimnieciskās organizācijas pagastā darbojas: piensaimnieku sabiedrība ar 3 krejošanas punktiem, krājaizdevu s-ba, savstarpējā apdroš. sab-ba, Veckārķu ugunsapdrošināšanas b-ba, patērētāju b-ba, biškopības b-ba, mājturības veicināšanas

Kārķu piens. sab. kopyienotava un dzirnavas.

Lauksaimnieku galvenais ienākuma avots lopkopība, graudkopība, cūkkopība un linkopība. Pēdējā laikā lauksaimniecība stipri progresē, jo lielā mērā zemi meliorējot tiek uzlaboti tīrumi un pļavas. Darbo-

b-ba, kūdras ražošanas kooperatīvs. Patlaban tiek dibināta arī lauksaimniecības b-ba. Kulturālo dzīvi vada aizsargi, aizsardzes, mazpulks un vanagi.

Kārķu pagasts ir dzimtene ministram A.

Kārķu pag. ārsta māja.

jas 5 meliorācijas sabiedrības. Pastāvot 4 lopkopības pārraudzības biedrībām, arī lopkopībā ievērojama lielāka rosība, piegriežoties sugas lopu audzēšanai un vaislas staciju ierīkošanai.

Bērziņa kungam un nelaiķim bij. Rīgas pilsetas galvam R. Garselim.

J. OGSTS,
pag. vecākais

Aizsargu rosība Kārķos

Aizsargu organizācijas dibināšanas laikos, kad aizsargu dienests vēl bija obligātorisks, Kārķos nodibinājās aizsargu nod. ar enerģisko lauksaimnieku Jānis Gaili priekšgalā. No 1922. gada līdz 1926. gadam nodaļas priekšnieks bija Jānis Brūgans, bet no 1927.—1932. g. Jānis Ampermanis, kuŗš uz saviem pleciem iznesa galvenos organizēšanas smagumus, jo tais laikos aizsargiem

bija dažbrīd jāpanes daudz rūgtumu un pārbaudījumu no citādi domājošiem elementiem. Kārķu aizsargi šo pārbaudījumu spīdoši izturēja, saslēgdamies jo ciešākā vienotībā cīņai par atjaunoto Latviju. Patlaban Kārķu pagastā 27 aizsargi un aizsardzes.

EDGARS DZENIS,

Kārķu aizs. nod. priekšnieks

Kārķu piensaimnieku sasniegumi

Nu jau turpat 15 gadi pagājuši, kopš dibināta Kārķu piensaimnieku sabiedrība, kurai bijis lemts izaugt par rosīgāko apkārtnē. Tas bija 1922. gada martā, kad uz Kārķu Tūžiem sāka braukt pajūgi ar piena kannām, jo pienotava savas darbības sākumā mitinājās augšminētās mājās. Pirmajā darbības gadā pārstrādāja pavisam 122716 klgr. piena no 12 lauksaimniekiem. Lietpratīga vadība un saskaņots darbs vairo panāku-

1936. gadā sabiedrībai jau 88 biedri un 180 nebiedri nodeva 3,084,441 kg. piena, no kuŗa izkults 131,157 kg. sviesta. Interesanti piezīmēt, ka apstrādāšanas izdevumi 14 gadu laikā noslidējuši no 70 sant. uz 25 sant. kilogramā.

Pagājušā gadā sabiedrības dzirnavās samalts 870.000 kg. labības, aprēķinot 40 sant. par rupju un 65 sant. par smalko malumu kvintālā.

Kārķu piens. s-bas kantoŗa ēka un aizsargu nod. mītne.

mus un ticību jaunajam pasākumam, dod drosmi un jau 1923. gadā iegūst savā īpašumā bij. Veckārķu muižas ūdenzdzirnavas, kur sabiedrība iekārto pienotavu un sudmalas. Gadu no gada darbs vēršas plašumā un daudzkarņošanas piena nodevēju skaits, kamdēļ pamazām nobriest nepieciešamība — iekārtot krejōšanas punktus, kādu patlaban jau veseli 3.

Patlaban valdē darbojas ilggadējais priekšnieks Jānis Gailis un locekļi: kasieris Aug. Vilisters un sekr. Nikolajs Šķiņķis; revīzijas komisijā — priekšsēdētājs Jānis Ampermanis un locekļi Jānis Ogsts un Hugo Šķiņķis. Moderniecības vadītājs Jānis Moris.

JĀNIS AMPERMANIS,
rev. kom. priekšsēdētājs.

Kārvas pagasts

kā atsevišķa pašvaldības vienība apstiprināts 1921. g. 22. martā, izdalot no Alsviķa pagasta. Aizņem 68,1 kv. klm lielu platību ar nekustamas mantas vērtību 275.993 ls. Pagastā ir 174 saimniecības un 961 iedzīvotāji. 1936.-37. g. budžets 10.500 ls, pie normālām likmēm. Pagastā 6 kl. pamatskola, kuŗa ierikota vecā koka muižas pārvaldnieka vienstāvu ēkā, kuŗa nepavisam neatbilst skolas prasībām. Ir domāts par jaunas skolas ēkas būvi, kādam nolūkam tiek krāti

lidzekļi. Skolā strādā 4 skolotāji un mācās 96 skolēni.

Apmēram 45 proc. no pagasta zemes platības aizņem valsts meži. Pārējā zeme ir smilšaina un neauglīga, kāpēc arī lauksaimnieku galvenā nodarbošanās — lopkopība un tikai otrā vietā graudkopība. Labus ienākumus lauksaimniekiem sagādā valsts mežu izstrādāšana un piegādāšana pie dzelzceļa stacijas un upes. Pagastā ar panākumiem darbojas vairākas organizāci-

jas un biedrības, kā: krājaizdevu sabiedrība, savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība, lopkopības pārraudzības biedrība, mazpulks un Brāļu kapu komitejas Karvas nodaļa. Pēdējā vāc līdzekļus pieminekļa celšanai atbrīvošanas cīņu laikā kritušiem 1. Valmieras kājnieku pulka karavīriem, apglabātiem pagasta robežās. Nepilna gada laikā ir savākti 2000 ls, Kulturāli-sabiedriskās dzīves centrā stāv vietējā aizsargu nodaļa. —

J. KALĀCIS,
pagasta vecākais.

Karvas pagasta valde un darbvedis.

Karvas pagasta un tautas nams.

Korvas krājaizdevu sabiedrība

dibināta 1923. g. 19. maijā. S-bas darbības rajonā ietilpst Kārvas, Alsviķa, Jaunlaicēnes, Veclaicēnes un Ziemera pagasti. Sabiedrībā uz 1936. g. 1. decembri 254 biedri, bilance 76.854,77 ls; Iepriekšējos gados s-bai bija zaudējumi, bet pēdējie gadi ir devuši peļņu — arī 1936. darbības gads dos apm.

1000 ls tīra atlikuma. Sabiedrība ņem par aizdevumiem 5 un 7 proc. ar caurmēra 5,9 proc. gadā, par noguldījumiem maksā 5% gadā. Valdē darbojas: Jānis Ziņģis, Jānis Jurgītis un Jūlijs Kalācis, grāmatvedis Leo Trapāns.

J. ZIŅĪS,
valdes priekšsēdis.

Lejasciema pagasts

dibināts 1826. gadā, ar pirmnosaukumu «Kroņa Lejasmuižas valsts valde». Pēc tam, apmēram 1889. gadā, dabūjis nosaukumu Lejas pagasts. Agrāki līdz 1861. g. pagasta zemes apstrādātas dzimtsnomā, resp. klaušu kārtā, bet ar 1861. g. zemes, tiem zemniekiem, kuŗi tās apstrādājuši, tikuši no domēņu valdes izpārdotas uz dzimts īpašuma tiesībām.

1893. gadā pie Lejas pagasta ticis pievienots Augulienes pagasts un kuŗš arī tagad ir Lejasciema pagasta viena sastāvdaļa. Pagasta platība ir 153,2 kv. kilometru. Ie-

dzīvotāju skaits 2100. Pagasta centrā atrodas Lejasciema pilsēta. Tuvākā dzelzceļa stacija Lizums — 21 klm.

Pagasta tekošā gada budžets 22.028 ls. Lauksaimniecību pagastā uz 372, kopplatībā apmēram 14.544 ha. Iedzīvotāju galvenie ienākumi: lopkopība, graudkopība, un pa daļai linkopība un ziemā, — nopeļņas valsts mežos, pie mežu darbiem: koku izstrādāšana un izvešana uz Tirzu un Gauju. Valsts meži ietilpstoši pagasta robežās apmērām 4703 ha kopplatībā.

Skolas divas: 6 kl. pamatskola un I. pak.

pamatskola. Pie 6 kl. pamatskolas ar 1936.-1937. mācības gadu pievienota Lejasciema pilsētas I. pak. pamatskola. Skolās skolēnu skaits 177, skolotāju 6.

Lejasciema pagasta iedzīvotāji ietilpst

Lejas ev.-lut. draudzē, mācītājs E. Putniņš, Veselības kopšana: pagastam ir savs rajona ārsts Dr. K. Vilks un vecmāte A. Grigule — Lejasciemā.

O. GNASS,
pagastā vecākais.

Lejasciema piensaimnieku sabiedrība

atrodas Lejasciema pilsētas robežās. Nodibināta 1923. g. 7. martā kā rokas koptienība. Piena daudzumam pieaugot, radās vajadzība meklēt lielākas telpas. 1926. g. sabiedrība iegūst pirkšanas ceļā savu nekustamu īpašumu un uzsāk sabiedrības vajadzībām pārbūves darbus, kuņus veic 1927. g., pārejot beidzamā laikā no motora iekārtas uz tvaika iekārtu. — Sākumā apstrādāšanas izdevumi bija samērā lieli. Tikai beidzamos gados sabiedrības darbība ir ievērojami uzlabojusies. Piena daudzums pērn bij

1822500 kg un sabiedrība nosūtījusi eksportam 1508 mucīņas sviesta. Kā ievērojamākais notikums s-bas dzīvē ir minams apvienošanās ar Dūres piensaimnieku sabiedrību. Pašlaik pie sabiedrības darbojas 4 krejotavas, no tām 3 motora un 1 rokas krejotava, un kopā ar centru piena piegādātāju skaits ir 256 gab., no tiem sabiedrības biedri 75. —

Bilances kopsuma uz 1936. g. 1. janvāri bija 6244,88 ls.

K. OZOLS,

Lejasciema piens. s-bas grāmatvedis.

Lugažu pagasts

atrodas pie Igaunijas robežas un ir 245 kv. km. liels, ar 1815 iedzīvotājiem un 280 saimniecībām. Pagastā atrodas ļoti daudz skaistu mežu masīvu, kuņus pārvalda trīs mežniecības, tāpat lielas neizmantotas purvāju platības ap Sedas upi, tādēļ pagasts nav tik biezi apdzīvots.

Pagasta budžets līdzsvarojas ar minimā-

lām nodokļu likmēm, lai gan pagasta pašvaldība bija spiesta pēdējos gados piegriezt lielāku vērību pašvaldības ēku savešanai kārtībā.

No jaunā uzcelta pagasta lauku īpašumā Silmūrniekos dzīvojama ēka; pagasta nespējniekiem kādreizējā Pedeles pilī iekārtotas ērtas un mājīgas telpas un patlaban

Lugažu pagasta valde un tehniskie darbinieki.

beidz pārbūvēt un iekārtot bijušā nespējnieku namā, pie Valkas pilsētas, pagasta kancelejas un visu darbinieku vajadzībām piemērotas telpas. Visas minētās kapitālās būves pagastam ir izmaksājušas līdz 31000 latu un veiktas bez aizņēmumiem un palstiem.

Pagastā ir viena 6 kl. pamatskola, kuŗu

šu lomu ieņem vietējā aizsargu nodaļa ar aizsardžu pulciņu. Nodaļas ilggadīgais priekšnieks R. Hasmanis un pulciņa priekšniece P. Broks kundze. Nodaļas kulturālās daļas vadītājs skolas priekšnieks A. Priednieks. Pie nodaļas jau trešo gadu brīvmākslinieka P. Krieviņa vadībā darbojas ievērojams jaukts koris.

Lugāžu pagastnams.

apmeklē 110 skolnieki, bet telpu trūkuma dēļ kādi 40 skolnieki ir spiesti apmeklēt Valkas pilsētas skolas. Pagasta pašvaldība ir spraudusi sev par mērķi tuvākā laikā gādāt par skolas ēkas paplašināšanu. Pie skolas pastāv un rosīgi darbojas mazpulks.

Pagasta lauksaimnieki nodarbojas ar lopkopību un graudu ražošanu, bet daži lauksaimnieki piegriež nopietnu vērību plašākai dārzsaimniecībai. Nodokļi ienāk apmierinoši. Pagasta sabiedriskā dzīvē vado-

1934. gadā 11. novembrī vietējā pamatskolā skolas priekšnieka A. Priednieka vadībā pagasta pašvaldības un sabiedrisko darbinieku sanāksmē tika ierosināta doma atjaunot lauku sētās vakarēšanu ar uzrakstu: «Sena dziesma — jaunas skaņas». Šī ideja no visiem dalībniekiem tika silti atbalstīta un tūlī izvēlēja komiteju, kuŗai uzdeva šo ierosmi virzīt tālāk. Komiteja savā darbības plānā kā galveno minēja: saimnieciskās dzīves zināšanu izplatīšanu, garīgās kultūras celšanu lauku sētās, mo-

Lugāžu nespējnieku patversme bij. Pedeles pili.

dināt un stiprināt cieņu uz tautu un valsti, izkopt lauku mājas pašvērtības sajūtu un izkopt kopdarbības apziņu.

Lugažu 6-kl. pamatskola.

Pirmā vakarēšana notika 1934. g. 2. decembrī. 1936. g. 2. novembrī tika atzīmēta 50. vakarēšana ar apm. 40 dalībniekiem caurmērā. Vakarēšanas vadību uzņēmusies

pagasta valde, ciešā sadarbībā ar pagasta skolu, aizsargu nodaļu un pagasta sabiedriskiem darbiniekiem.

Pagasta robežās darbojas: Valkas lauksaimniecības biedrība, Lugažu savstarpēja apdrošināšanas biedrība, dārzkopības pārraudzības biedrība ar ievērojamo kokaudzētavu, divas Valkas piensaimn. sabiedrības krejotavas, Pedeles pasta telefona palīgnodaļa, četras meliorācijas sabiedrības. Valsts Valkas labības elevators, Pētera Svennes dzirnavas ar labības šķierotavu — Bērzmuižā, Augusta Zāliša dzirnavas un vilnas izstrādāšanas rūpniecība — Dzirnavniekos, Eduarda Vārava kokaudzētava — Kalnkrieviņos, Vrangeļa mant. kokzāģētava pie Saules stacijas. Kopēji ar Valkas pagastu darbojas rajona ārsts un vecmāte ar dzīves vietu Valkas pilsētā.

J. ŠTIFTS,
pagasta vecākais.

Lugažu savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība

dibināta 1883. g. 25. jūnijā. Visā ilggadīgā darbības laikā šī biedrība ir pakāpeniski gājusi uz augšu un izveidojusies par plašu un stabilu lauksaimnieku atbalsta iestādi nelaimes gadījumos. Biedrībā ir 374 biedri. Uzkrāti kapitāli 15412,50 ls, noguldījumi 18970,50 ls, inventārs par 2775 ls; 1936. gada darbība noslēgusies ar 1248,76 ls atlikuma. Biedrību vada valdes priekšsēdētājs —

lauksaimnieks Pēteris Traube, locekļi Kārlis Labsvīrs, Kārlis Briedis, Jānis Cukurs, Jūlijs Ruks, Ernests Sirmais no Valkas pagasta un kasieris Rūdolfs Jērumis no Valkas pilsētas. No gada ietaupījumiem b-ba atbalsta skolas, aizsargus un citus labdarīgus mērķus.

H. Ēvele,
darbvedis - grāmatvedis.

Mārupes pagasts

platība 174,5 kv. klm, ar 2481 iedzīvotāju. Pagastā pavisam 390 nekustami īpašumi. 1936.-37. gada pagastā budžets sabalansēts uz 25.955 ls.

Pagasta pašvaldības amatos darbojas pagasta vecākais K. Balodis, valdes locekļi: E. Ozols, A. Lietapurs un A. Krustiņš; 18 pagasta padomes locekļi, 3 revīzijas komisijas locekļi, 4 pagasttiesas tiesneši un kā tehniskie darbinieki — pagasta valdes darbvedis, darbveža palīgs un kancelejas ierēdnis.

Pagasta pašvaldības finansālais un saimnieciskais stāvoklis labs. Nekādu nenokārtotu parādu, izņemot 1363,49 ls Zemes bankas ilgtermiņa aizņēmumu, nav. Pagasta nodokļi pēdējā buddžeta gadā ienākuši apmierinoši un pagasta pašvaldības saimniecība noritējusi bez traucējumiem.

Pagasta nams atrodas pagasta centrā, bij. pili. Līdzās pagasta namam bij. muižas centra pārbūvētās ēkās atrodas nespējnieku patversme, doktorāts, aptieka un koppienotava. Nespējnieku patversmē tekošā budžeta gadā pie krogalda ievietoti 11 nespējnieki.

Pagastā darbojas 2 pasta palīgnodaļas un 2 telefona palīgnodaļas. Liels ieguvums pagastam ir Kūdupes-Pakalniešu platsliežu dzelzceļa līnijas ierīkošana, ar staciju Mārupē un vairākiem pieturas punktiem. 1936. g. 9. augustā pagasta valde ar pārējām pagasta organizācijām rīkoja jaunceltās Mārupes stacijas ēkas iesvētīšanas svinības. Pēdējos gados daudz darīts arī zemes ceļu ierīkošanā un uzlabošanā.

Pagastā pastāv 6 kl. pamatskola, kuņā

mācās 180 skolēni. Pamatskolas telpas ierīkotas 2 ēkās, t. s. «Vecās» un «Jaunās» skolu ēkās un pie tām atrodas arī skolotāju

dzīvojamā ēka. 1936. g. 23. augustā tika svinētas «Jaunās» pamatskolas ēkas 50 gadu pastāvēšanas svinības. Pamatskolas telpas

Malupes pagasta valde un tehniskie darbinieki.

Piemineklis brīvības cīnās kritušiem Mārupes pagasta varoņiem.

pietiekoši plašas un ērtas, tikai slikti tas, ka skolas ēkas neatrodas pagasta centrā. Lai rastu līdzekļus jaunas pamatskolas ēkas celšanai pagasta centrā, pagasta budžetā šīm vajadzībām katru gadu tiek paredzēts 1000 ls rezerves kapitālam.

Pagastā vecākā kulturālā biedrība ir Mārupes izglītības biedrība «Vārds», kuŗa dibināta 1910. g. Biedrības nama telpas biedrība nomā no pagasta pašvaldības, ko ar saviem līdzekļiem pārbūvējusi un remontējusi. Biedrībai ir arī sava bibliotēka ar apm. 700 sējumiem. Pagasta jaunatni ap sevi pulcina Mārupes pagasta pamatskolas absolventu biedrība un Mārupes mazpulks.

Visas pagasta organizācijas ar pagasta aizsargu nodaļu darbojas saskaņoti, bieži kopīgi rīkojot lielākus sarīkojumus. Sabiedrisko organizāciju savstarpējās attiecības ir vislabākās un to starpā ir izbeigušās visas partiju laiku nesaskaņas un intrigas.

No saimnieciskām organizācijām pagastā darbojas: piensaimnieku sabiedrība, dibināta 1924. gadā, savstarpējā apdrošināšanas biedrība, dibināta 1888. gadā, 2 lopkopības pārraudzības biedrības un vairākas meliorācijas sabiedrības. Visu šo biedrību saimnieciskais stāvoklis ir labs. Sabiedriskās dzīves vienīgā neērtība tā, ka pagasta centrā nav tautas nama, bet ir iemesli cerēt, ka aizsargu organizācija ar savu cildēno uzņēmību arī šo trūkumu novērsīs.

BALODIS,

Mārupes pagasta vecākais.

Mārupes piensaimnieku sabiedrība

dibināta 1922. g. Darbu atklāja 1922. g. 15. nov. ar rokas separātoru un primitīvu iekārtu. Divus gadus vēlāk pienotava pāriet uz blakus ēku ar plašākām telpām un modernām mašīnām. Bet piena ražotāju skaits un līdz arī piena vairuma pieaugums pārsniedz katru paredzējumu. Drīz vien arī šīs telpas

Sabiedrība tagad izveidojusies uz drošiem un veselīgiem pamatiem. Sabiedrības kapitāli sastāda 70 proc. no bilances. Tā ieguvusi nedalītas lauksaimnieku simpatijas un vēl arvien iegūst jaunus piena piegādātājus. Apgrozībai pieaugot un ievērojot vislielāko taupību, apstrādāšanas izdevumi

Mārupes koppienotava.

izstrādās par mazām. 1927. g. sabiedrība stājas pie bij. brūža ēkas pārbūves, piemērojot visām modernām prasībām. Pēc divu gadu rosīga darba un lielu līdzekļu ieguldīšanas 1929. g. 7. decembrī pienotava sāk strādāt jaunajā ēkā, kuŗa vēl tagad ir viena no ērtākām un priekšzīmīgākām visā apkārtnē.

ir noslīdējuši uz 20 sant. par kilogramu sviesta. Ar to Mārupes pienotava ierindojās to pienotavu skaitā, kuŗām ir zemākie apstrādāšanas izdevumi.

A. INCENBERGS,

Mārupes piensaimnieku sabiedrības valdes priekšsēdētājs.

Mārkalnes pagasts

platība — 11.422,10 ha un 377 saimniecības ar 1949 iedzīvotājiem.

Zeme pavāja, prāvas platības aizņem purvi. Lopkopība attīstās lēni, kam par kāvēkli ir purvu pļavas ar mazvērtīga siena ražu. Lauksaimnieki sāk piegriezt vairāk vēribas purvu kultivēšanai, zālāju ierīkošanai. Labāki mēslojot laukus un zālājus, celsies lauksaimnieku ienākumi.

Pagastā atrodas 6 kl. pamatskola, kuŗa strādā 6 skolotāji un mācās 177 skolēni. Skolas ēka pārkārtota, paplašināta ar piebūvi un tagad spēj uzņemt visus bērnus. Ierīkota centrālapkurināšana, ūdensvads un vēribas meliorācijas darbiem un, panākot saprašanās lielāku ūdeņu novadīšanas liekanalizācija, vēl jāveic krāsošanas un ap-

kārtnes izdaiļošanas darbi. Pie skolas pastāv mazpulks.

Kulturāli - sabiedrisko dzīvi vada vietējā aizsargu nodaļa un kulturas biedrība «Blāzma». Pēdējās īpašumā ir bibliotēka ar apm. 1000 sējumiem. Pie biedrības pastāv koris, kas sagatavojas nākošajiem vispārējiem dziesmu svētkiem. Kulturāli - sabiedrisko dzīvi traucē piemērotu telpu trūkums.

Pagastā darbojas Lāzberģa - Volkovas piensaimnieku sabiedrība, kuŗas koppienotavā nodod pienu apm. 120 lauksaimnieki caurmērā ap 2000 kg. piena dienā un Mārkalnes savstarpējā apdrošināšanas biedrība, kuŗai patreiz 252 biedri.

J. DIŠLĒRIS,

pagasta vecākais.

Mārkalnales pagasta valde un tehniskie darbinieki.

Mēra pagasta

kopplatība 55,2 kv. klm. ar 108 saimniecībām, 15 amatnieku saimniecībām un 365 iedzīvotājiem. Nekustāmas mantas kopvērtība 421.059 ls, tekošā gada budžets 10.800 ls. Pagasta finansiālais stāvoklis apmierinošs. Pagasta nams pārbūvēts 1912. g. un pēdējā laikā izremontēts. Pamatskola iekārtota bij. pilī, kas 1926. g. izbūvēta skolas vajadzībām. Nespējnieku patversme iekārtota bij. skolas ēkā.

mīgākām saimniecībām ir lauks. kameras locekļa J. Vārnas Jaunmiķēli ar drenētiem laukiem, pļavām un izkoptu ganāmpulku.

Kulturālās dzīves priekšgalā iet aizsargi. Kavēklis ir piemērotu telpu trūkums, kuŗu gan cer novērst ar piensaimnieku sabas jaunās pienotavas ēkas izbūvi, iekārtojot tannī sarīkojumu zāli.

Pagastā valda vienprātība, saskaņa un

Mēra pagasta valde un tiesa.

Zeme kalnaina, dobuļaina ar nevienādu sastāvu, nepieciešama meliorācija. Saimniecību lielākais ieņēmumu avots lopkopība un graudkopība. Zeme prasa rūpīgu izkopšanu un daudz darba, tikai tad var gaidīt apmierinošas ražas. Viena no priekšzi-

laba griba censties izprast mūsu tautas Vadoņa cēlās domas un sekot viņa dziļi pārdomātiem norādījumiem.

K. GAISMIŅŠ,
pagasta vecākais.

Mēra pag. 6-kl. pamatskola.

Mēru piensaimnieku sabiedrība

dibināta 1922. g. rudenī, pienu nodevuši 294
lauksaimnieki 2.466.291 klgr. piena, no kā
ražoti 102.809,2 klgr. sviesta.

1933. g. s-ba nomā kūdras purvu, kur
iekārtota pakaišu kūdras ražošana, par ko
saņemts lauks. kameras goda diploms.

Sabiedrības valdes priekšsēdētājs E. Si-
kulis, locekļi K. Gaismiņš, A. Brūzītis, re-
vizijas komisijā — K. Bauska, Jēk. Gailītis,
Gailītis un pienotavas vadītājs — P.
Gaismiņš.

Mēra pagasta savstarpējā ugunsapdrošināšanas s-ba

ir vecākais sabiedriskais pasākums pagastā,
jo dibināta 1881. gadā. Sabiedrības valdē—
priekšsēdētājs — E. Sikulis, locekļi A. Gais-
miņš un A. Puriņš.

A. BRŪZĪTIS,

Mēra piensaimnieku s-bas
valdes loceklis.

Omūļu pagasts

atrodas nomaļus, pie Igaunijas robežas, ie-
slēgts kā sala starp valsts mežu masīviem,
pašā apriņķa rietumu malā. Pagasta robe-
žas: ziemeļos — Igaunija, dienvidos — Kār-
stīņu pag., rietumos — Nauksēnu pag. (Val-
mieras apr.) un austrumos — Ērgemes pag.

Pagasts ar 762 iedzīvotājiem viens no
mazākiem Valkas apr. pagastiem, platība 58

kv. klm. Pirms kara pagasta platība bija 84
kv. klm, bet ar valsts robežu nospraušanu
dabā no pagasta atdalīta un pievienota
Igaunijai 26 kv. klm. zemes platība.

Pagastā 135 zemes īpašumi, no tiem 21
vecsaimniecības, 15 ilggadīgās rentes mājas,
kuŗas piešķirtas to lietotājiem un pārējās —
99 — no pagastā ietilpstošām trim muižām

Omūļu pagasta valde un tehniskie darbinieki.

izdalītas jaunsaimniecībās. Zeme sadalās: aļamzeme 1377,58 ha (23,09% no z. koppl.), pļavas 629,18 ha (10,54%), ganības 877,51 ha (14,71%), meži 2785,07 ha (46,67%), purvi 147,95 ha (2,48%). Nekustamas mantas kopvērtība 509.030 ls, no tās valsts mežu vērtība 81.330 ls. Tekošā gada budžets sabalansēts uz 15.098 ls, izsmēlot nodokļu likmes pilnos apmēros un vēl ar 20% nodokļu paaugstinājumu. Nodokļi diezgan smagi apgrūtina nodokļu maksātājus, jo zeme ir mazražīga.

ķinot izpildītās bezmaksas kļaušu dienas) 45.000 ls. Ar skolas būvi pagastam radies parāds 29.000 ls, kas diezgan smagi gulstas uz pagasta pašvaldības finansiālo stāvokli.

Pagastā atrodas rajona vecmāte, bet rajona ārsta ziņā pagasts piedalīts pie Ērģemes un Kārķu pagastiem, kas diezgan ērti pagasta iedzīvotājiem, ņemot vērū lielos attālumus līdz rajona ārstiem.

Pagastā atrodas 3 privātas tirgotavas, ķieģeļceplis, ūdens dzirnavas, kokzāģētava un 2 krejotavas.

Omule 6-kl. pamatskola.

Lauksaimniekiem galvenos ienākumus dod lopkopība, graudkopība un pa daļai linkopība. Cukurbietes audzē maz. Pagastā atrodas daudz valsts mežu un iedzīvotāji ziemā atrod tur krietnu peļņu.

Pagasts uztur 1 6 kl. pamatskolu, kuŗā strādā 3 skolotāji un mācās 67 bērni. Skolas nams jauns — 1936. gada rudenī to beidza būvēt un novembra mēnesī tajā iesāka mācības. Celtnē izmaksāja naudā (neierē-

Kultūrālo dzīvi vada aizsargu nodaļa, Latv. kult. veic. biedrības Omule nodaļa un pie skolas esošais mazpulks. Bez tam darbojas Omule savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība, Omule lauksaimniecības mašīnu koplietošanas biedrība «Zemturis», Omule brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība, Omule I lopkopības pārraudzības biedrība.

J. MARTINSONS,
Omule pag. darbvedis.

Plāņu pagasts

ar 45,8 kv. klm. platību un 700 iedzīvotājiem pieskaitāms mazākiem Valkas apr. pagastiem. Pagasts robežojas ar Vijciema, Trikātas, Smiltenes un Bilskas pagastu.

Saimniecību skaits — 90, ar nekustamas mantas kopvērtību 388,735 ls, lauksaimnieciski izmantojamas zemes 3272 ha un valsts mežu 1047 ha. Pagasta pašvaldības 1936.-37. g. budžets 10700 ls ar 20 proc. nodokļu likmes paaugstinājumu būvkapitāla uzkrāšanai. Finansiālais stāvoklis labs, parādu

nav, iedzīvotāji laikā nomaksā nodokļus. Pagasta pašvaldībai pieder divi nekustami īpašumi 65,03 ha kopplatībā. Pagastā viena I pak. pamatskola ar 2 skolotājiem pie 45 skolēniem. Tuvākā nākotnē paredzēts skolas namu pārbūvēt 6 kl. pamatskolas atvēršanai.

Lauksaimniekiem galvenos ienākumus dod lopkopība un graudkopība, linu sējumi aprobežoti, cukurbietes neaudzē, jo dzelzceļu stacijas tālu.

No saimnieciskām organizācijām pagastā rosīgi darbojas: Plāņu pag. savstarp. apguņsapdroš. b-ba, dib. 1883. g., mašīnu koplietošanas b-ba «Vārpa», dib. 1929. g., 2 kuļmašīnu s-bas, dib. 1907. g., lopkopības pārraudzības b-ba, dib. 1923. g., kuŗa beidzamos gados piegriež lielu vēribu sugas lopu ieaudzēšanai, 2 krejotavas — pie Trikātas un Smiltenes piens. s-bām un 2 meliorācijas s-bas.

Kulturālā dzīvē rosīgi darbojas aizsargu nodaļa ar aizsardžu pulciņu, pie kuŗa nodibināta mājturības sekcija, un Plāņu nacionālās jaunatnes b-ba, kuŗai pieder nekustams īpašums ar tautas namu.

D. MARKUS,

Plāņu pagasta vecākā vietn.

Plāņu pagasta valde.

Pededzes pagasts

atrodas Valkas apriņķa visattālākā austrumu nomalē un nodibināts tikai 1924. gada jūnijā, kad Latvijai no Igaunijas pievienota daļa Lauru kolonijas. Pagasta platība 126,5 kv. klm.

Pagastam nodibinoties nekādu īpašumu, ne ēku nav bijis, izņemot bij. Kalnapedezes pag. veco skolas ēku, kur sākumā pagaidām mitinājusies jaundibinātā pagasta valde. Rudenī, skolai sākoties, valde pāriet uz Kalnapedezes muižu, bet drīzi pārceļas uz irētām zemnieku mājām pie tagadējā pag. nama. Minētās mājas ar 3,5 ha zemes iegūst pašvaldība un sāk celt jaunu pagasta namu. 1928. g. septembrī pag. valde pārceļas uz jauno mītni.

Skolu stāvoklis, neskatoties uz to, ka pagastā pašlaik 5 pamatskolas, neapmierinošs, jo trūkst piemērotu telpu. 1937. g. vasarā

Pededzes pag. ārsta nams.

Pededzes pag. valde un tehniskie darbinieki.

pie pagasta nama paredzēts celt jaunu valsts uzturamo 6 kl. pamatskolu.

Pagastā 600 saimniecības ar 3040 iedzi-

rosīgākā vietējā aizsargu nodaļa. Nodibināta arī Latvijas Aerokluba nodaļa un veic organizācijas priekšdarbus lauksaimniecī-

Pededzes pagastnams.

votājiem, no kuņiem apmēram 54% lielkrievu. Galvenā lauksaimnieku nodarbošanās — zemkopība, ar plašāk attīstīto nozari linkopību. Maz izkopta un izveidota lopkopība. Kulturālo darbu veic vairākas pagastā esošās organizācijas un biedrības, no kuņām

bas biedrības dibināšanai. Organizāciju rošību traucē piemērotu izrikojumu telpu trūkums.

K. REISMANIS,
Pededzes pag. vecākais.

Palsmanes pagasts

atrodas Valkas apr. dienvidrītu daļā. Pagasts robežojas ar Grundzāles, Gaujienas, Smiltenes, Rauzas, Mēra, Sinoles un Cēsu apr. Rankas pagastu. Ar 169,8 kv. km

proc., meži 27,03 proc. un purvi un nederīga zeme 17,96 proc. Zemes taksācijas vērtība zema, jo ļoti lielas platības aizņem ganības, purvi un nederīga zeme. Zemes

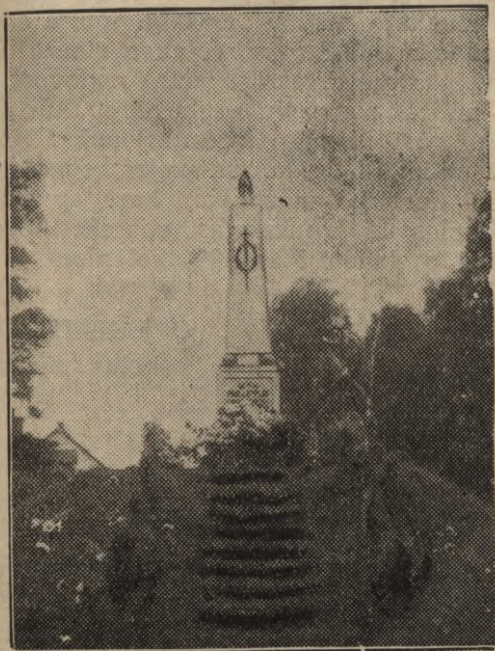
Palsmanes pagasta valde un tehniskie darbinieki.

platību ir viens no lielākiem pagastiem apriņķī. Iedzīvotāju 2716. Saimniecību 419. No visas zemes kopplatības: aņamzemes 27,18 proc., pļavas 12,86 proc., ganību 14,97

auglība zem vidējās, jo lielākā daļa vieglas smilts zeme. Lauksaimnieku galvenie ienākumi no lopkopības, cūkkopības, mežu peļņām, graudkopības un linkopības.

Tekošā gada budžets 30000 ls, ar normālām nodokļu likmēm, kas iztaisa uz 1 iedzīvotāju 11,05 ls. Pagasta valde 1936. gadā sāka celt tautas namu Palsmanes cie-

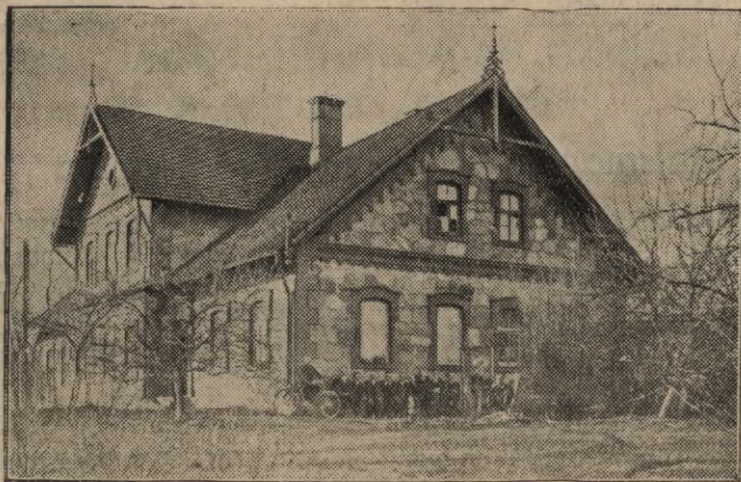
Palsmanes Brīvības piemineklis.

mā uz pagasta pašvaldībai piederošās zemes. Tagad jau nobeigti pirmās pusbūves darbi. Visa būve izmaksās pāri par 60000 ls un to cer nobeigt 1937. g. vasarā.

Pagastā darbojas 1 sešklasīga pamatskola ar 6 skolotājiem un 2 pirmās pak. pamatskolas ar 2 skolotājiem katrā. Kopējais skolēnu skaits ap 300. Tekošā gadā pamatskolas vecumā esošie bērni skolu neapmeklēja tikai 10. Godinot brīvības cīņās kritušos varoņus, uz pagasta pašvaldības ierosinājumu pie Palsmanes ev.-lut. baznīcas uzcelts piemineklis. Tas izmaksāja pāri par 3000 latiem un līdzekļus savāca ziedojumu ceļā pagasta robežās un arī no sarīkojumu atlikumiem. Pieminekli iesvētīja 1927. g. 18. septembrī.

Lai paceltu pagasta iedzīvotāju labklājību, pagasta valde, kopīgi ar citām kaimiņu pagastu pašvaldībām ierosinājušas jaūtājumu izbūvēt uz Gaujas upes pie Sikšņu krācēm hidrocentrāli, kuŗa varētu apkalpot plašu apkārtni. Pašlaik minētās hidrocentrālēs būves lietu apspriež centrālās iestādēs.

ED. DZIĻUMS,
pagasta vecākais.

Palsmanes pagasta nams.

Palsmanes kultūras biedrība

ar nosaukumu izglītības biedrība nodibināta īsi pirms pasaules kara un tai laikā rosīgi darbojusies. To no jauna reģistrēja 1921. g. Biedrības bibliotēkā 900 sējumu. Visu laiku pie biedrības darbojas koris.

Tekošajā gadā biedrība izbeigs savu darbību, apvienojoties ar jaundibināmo Palsmanes lauksaimniecības biedrību.

O. EGLĪTE,
b-bas priekšnieks.

Palsmanes 6-kl. pamatskola

Palsmanes 6 kl. pamatskola — agrākā draudzes skola — viena no vecākām sko-

Palsmanes 6-kl. pamatskola.

lām Valkas apriņķī, — pastāv no 1733. g. Palsmanes pagasta robežās, bet līdz tam vairākus gadus darbojusies Mēra pagastā pie mācītāja mājas. 1934. g. jūnijā skola nosvinēja 200 g. pastāvēšanas atceri. Pagasta pašvaldība skolas rīcībā nodevusi arī bij. muižas parku un augļu dārzu, kur jaunatne gūst pirmās zināšanas lauksaimniecībā un iegūst produktus skolas kopgaldam. Skolā darbojas mazpulks, kuŗā apvienoti 80 skolas un ārpusskolas jaunieši. Skolā strādā 6 skolotāji ar 184 skolēniem.

O. EGLĪTE,
skolas pārzinis.

Palsmanes savstarpējā apdrošināšanas biedrība

apvieno 400 biedrus, vai 95% no visiem zemes īpašniekiem pagastā. Biedrība dibināta 1888. g. un pārreģistrēta 1922. g. Darbojas sekmīgi. Apdrošināšanā pieņem, bez ēkām, arī kustamu mantu pret uguni un mājlopus arī pret sērgām, zādzībām, slimībām un nelaimes gadījumiem. Uzkrāti kapitāli uz 1936. g. 1. janvāri 5310,40 ls. Lai sekmīgāki apkarotu ugunsgrēkus, 1936. g.

biedrība iegādājās modernu motoršļirci par 3000 ls un to uzdāvāja Palsmanes ugunsdzēsēju biedrībai.

Valdē ilgus gadus par biedrības priekšnieku ir bijis Kārlis Tālbergs, kuŗš arī vēl tagad ir valdes loceklis. Pašreizējais biedrības valdes priekšsēdētājs ir O. Beitiks.

J. ZĀLĪTIS,
darbvedis-grāmatvedis.

Palsmanes krājaizdevu sabiedrība

dibināta 1925. g. Bilance uz 1937. g. 1. janvāri 71716,26 ls, biedru 250. Sabiedrība visus gadus darbojusies ar peļņu un uz 1936. g. 1. janvāri jau uzkrājusi kapitālus ap 2000 latu. Paju kapitāls 11350 ls. Aizdevumus izsniedz galvenām kārtām lauksaimniekiem un lauku amatniekiem. Ar 1937. g. 1. janvāri sabiedrība nolēmusi aprēķināt par aizdevumiem 5% un 7% gadā un par

noguldījumiem maksāt 5% gadā. Krāj-aizdevu sabiedrības finansiālais stāvoklis drošs. No sabiedrības dibināšanas dienas valdē darbojas K. Tālbergs, J. Ķelpe un K. Mednis. Pašlaik valdē K. Tālbergs, Ed. Dziļums un J. Ruša.

J. ZĀLĪTIS,
darbvedis-grāmatvedis.

Palsmanes brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība

dibināta 1911. gadā un tās darbības rajons aptver Palsmanes pagastu un apkārtni. Biedrībā 74 biedri. Biedrības dibināšanas laikā 1911. g. iegādātas divas rokas šļircs. 1934. g. valdē ierosina jautājumu par motoršļircs un auto iegādi un sāk vākt līdzek-

ļus šā mērķa realizēšanai. 1935. g. beigās biedrības valde noslēdz līgumu par jauna ugunsdzēsēju auto un motoršļircs iegādi un to saņem 1936. g. sākumā. Auto izmaksā 3100 ls, bet motoršļircs 3000 ls. Daļu līdzekļu biedrība savāc ziedojumu ceļā, bet

daļu aizņemas no Palsmanes krāj-aizdevu kases.

Palsmanes brīvprāt. ugunsdzēsēju biedrība savā īpašumā ieguvusi bij. Palsmanes muižas Silarijas, kas tagad nosauktas par Silugupiēm un kalpo biedrības un citu vietējo sabiedrisko organizāciju sarīkojumu vajadzībām vasarā.

Biedrības tagadējā valde ar biedrības priekšnieku O. Beitiku, ugunsdzēsēju organizāciju nostādījusi priekšzīmīgā kārtībā un ugunsdzēsēju komanda ir viena no spēcīgākām plašākajā apkārtnē.

ED. ZVEJNIEKS,

Palsmanes brīvpr. ugunsdz.
b-bas sekretārs.

Aumeisteru draudze

spriežot pēc kāda raksta no 1673. g., agrāk bijusi kādu laiku Valkas filiāldraudze, bet vēlāk skaitījusies Smiltenes filiāle. Mācītājs J. G. Ottonis, kas darbojas Palsmanes — Aumeisteru draudzēs, kādā rakstā no 25. I 1706. g., ķēnišķīgai virskonsistorijai — Pērnavā, raksta, ka 1704. g. krievi nodedzinājuši Aumeisteru baznicu un dievkalpojumi noturēti šur, tur, pa mājām. Mācītāja muižas ēkas gan neesot nodedzinātas, bet esot ļoti sliktā stāvoklī. Domājams, ka pēc kara, kad iedzīvotāju skaits bija ļoti niecīgs, Aumeisteru draudze atkal nebija patstāvīga.

Kad uzbūvēta 1704. gadā krievu nodedzinātā koka baznīca, par to nav ziņu.

Nav arī noteiktu ziņu par to, kurā vietā bijusi šī baznīca. Pēdējā koka baznīca (te bijusi starp Lielo krogu un Buliņiem) uzcelta 1735. gadā. Tagadējā mūra baznīca iesvētīta 1834. g. 28. oktobrī. Remonti pie tās izdarīti 1894. un 1909. g. — 1932. gadā baznīcai pārmūrēti jauni pamati, jo mūris sāka stipri sēsties un līdz ar to sienās radās plaisas. 1934. g. baznīca izkrāsota no iekš- un ārpusēs, kā arī izdarīti citi sīkāki remontu.

Tagadējās ērģeles uzstādītas 1878. gadā un izmaksājušas 1.225 dālderus.

E. BIRZŪLS,

Palsm.-Aum. dr. mācītājs.

Aumeisteru lauksaimniecības mašīnu lietošanas biedrība „Grauds“

Pirmas kuļmašīnas mūsu pagastā parādījās ap 1900. g. Vecāki cilvēki no sākuma nevarēja pierast pie kuļmašīnas. Kad tā bija gaidāma, teica: «Nu jau atkal nāks velns mājā!» Sākumā mūsu pagastā bija tik divas kuļmašīnas, kuņas tad ņemās kuldamas dienu un nakti. Ja kāds negribēja nakti kult, kuļmašīnu pa dienu nevarēja dabūt. Radās daži enerģiski lauksaimnieki un 1909. g. nodibināja kuļsabiedrību ar 20 dalībniekiem. Šī bija pirmā biedrība pagastā. Tanī pat gadā jūlijā nopirka ar

zirgiem vadājamu kuļgarnitūru, kuņa tad apkalpoja diezgan plašu apkārtni. Pa naktīm vairs nebija jākuļ. Biedri bija visai apmierināti, vienīgi bija neērtība ar mašīnas pārvadāšanu. Gudrojām ilgi, kamēr 1936. g. nopirkām traktoru un āboliņkūlēju. Tagad mūsu cerības piepildījušās — nebūs vairs jāmoka zirgi un kuļšana arī ātrāk sekmēsies. Traktoru vēl bez tam domājam nodarbināt zemes apstrādāšanā un smagu pārvadāšanā.

J. LŪSIS.

Aumeisteru piensaimnieku sabiedrība

Pēc Latvijas atbrīvošanas cīņām, attīstoties saimnieciskiem pasākumiem, 14 Aumeisteru pag. lauksaimnieki 1922. gada 25. maijā nolēma dibināt piensaimnieku sabiedrību. Sabiedrības statūtus reģistrēja un uzsāka darbību 1923. g. 2. janv. kā rokas pienotava Loberģu muižā, kur s-ba mitinās

vēl tagad. Tā paša g. beigās iekārtoja arī krejotavu Aumeisteru muižā. Uzsākot darbību piena vairums strauji pieauga un 1924. g. beigās s-ba pārgāja uz tvaika iekārtu. Pēc tam s-bas attīstībā iestājās pagurums. Pienotavas izbūvē ieguldīti gan drīz tikai sveši līdzekļi. Kārtojot vekselu

saistības sabiedrība nespēja biedriem laikā izmaksāt piena naudas, kas atturēja jaunu biedru pieteikšanos. Redzot s-bas pagurumu, valde dara visu iespējamo, lai novērstu visus trūkumus. Lai rastu līdzekļus vekselu samaksai un neceltos traucējumi piena naudas izmaksā, daži biedri ieķīlā savus īpašumus. Piena vairuma pacelšanai nodibina krejotavas (Priežukalnā un Zaķu muižā). 1929. gadā s-bai pievienojās kā krejotava Zaķu piensaimnieku sabiedrība. Ar piena vairuma pacelšanos, samazinās apstrādāšanas izdevumi, laikā izmaksātās piena naudas rada uzticību piena piegādātājos un sabiedrības darbība sāk strauji atplaukt.

Pag. darbības gadā pārstrādāts 2 miljoni kg piena, eksportam nodots 1407 mucīņu

sviesta (gandrīz visas 1. šķirā novērtētas). Apstrādāšanas izdevumi noslidējuši zem 26 sant. pa kg. Piena piegādātāju skaits pieaudzis līdz 240, no tiem 77 biedri, S-ba iekārtojusi piena piegādātāju vajadzībām dzirnavas, apgādā mākslīgos mēslus, spēkbarību, transporta kannas u. c. S-bas finansālais stāvoklis drošs, jo no bilances kopsumas (Ls 52.705.—) pašu līdzekļi sastāda 67%.

S-bas valdē darbojas kā priekšsēdētājs J. Lūsis, vietnieks V. Ikšelis, sekretārs J. Briedis, kasieris K. Zariņš un loceklis A. Jansons. Revīzijas komisijā: R. Vārna, K. Auziņš un P. Goldbergs.

Pienotavas vadītājs A. Ratminders.

M. ZARINŠ,
s-bas grāmatvedis.

Aumeisteru patērētāju biedrība

Reizē ar saimniecisko uzplaukumu sākumu ceļas arī biedrības apgrozījumi un 1936. gadā jau sasniedz Ls 39.579.—. Biedrībā tagad skaitās 106 biedri ar paju kapitālu Ls 4.523.—. Biedrība savos 17 darbības gados, ir uzkrājusi Ls 15.077.—, ierīkojusi lauksaimniecības mašīnu koplietošanas punktu, ar sēklas šķirojamām, mēslu un labības sējamām mašīnām u. c., vērtībā par Ls 1.435.—. Biedrības telpās atrodas pašas veikals, Aumeisteru piensaimnieku s-bas krejotava, motora dzirnavas un pasta palīga nodaļa «Lielaiskrogs». No tīras peļņas biedriem izmaksāts 6—8% uz pajām un 1,5 līdz 4% biedru iepirkumiem. Tiek ziedots arī labdarīgiem mērķiem.

Valdē darbojas: priekšsēdētājs E. Prauliņš no 1925. g. Priekšsēdētāja biedrs-mantzinis K. Paulsons un sekretārs - kasieris K. Strazdiņš no 1936. gada novembra. Veikalvede - grāmatvede E. Šūpulis no biedrības dibināšanas.

Biedrība dibināta 1919. g. decembrī un darbību sākusi Aumeisteru pag. namā ar ļoti maziem līdzekļiem. Paja bija Ls 0.50 un papildatbildība Ls 5.—. 1921. gadā biedrība pārgāja uz savām, no Valsts zemes fonda piešķirtām, telpām, bij. Lielkrogā. Pirmos pastāvēšanas gados darbība bija sekmīga; apgrozījums jau 1924. gadā sasniedza Ls 32.843.—, bet 1929. gadā — Ls 40.799.—. Pirmie darbības gadi ir ļoti grūti, darbība dibinājas vienīgi uz vekseliem. Lielu atbalstu biedrības atplaukšanā sniedza daži biedri, uzticēdamies biedrības valdei un, noguldīdami savus brīvos līdzekļus biedrībā, veicināja preču apgādi. Ar katru gadu stāvoklis uzlabojās un 1930. gadā biedrība izpērk beidzamo vekseli. No tā laika turpmāk preces iepērkot tikai par skaidru naudu. Saimnieciskās krīzes gados apgrozījums noslid uz Ls 26.134.— (1932. g.).

Aumeisteru biškopības biedrība

nodibināta 1920. gadā. Pirmais biedrības priekšnieks ir Jānis Teters. Agrārreformas laikā biedrība ieguva Loberģu muižas pili ar klētīm un kaltēm. Viens no biškopības biedrības valdes redzamākiem darbiem ir tas, ka viņa, izīrējot telpas piensaimnieku s-bai, koncentrē visu kustību ap savu īpašumu un tā nostiprina savu stāvokli. No zemes fonda piešķirtās kaltes saved kārtībā un tagad tās kalpo plašai apkārtnē. Vēlāki iegādātas labības tīrāmās mašīnas. Lai varētu labāki veicināt dārzkopību un

biškopību, biedrība vienu laiku algoja instruktoru, bet līdzekļiem sašaurinoties, instruktora algošanu pārtrauc. Savā pastāvēšanas laikā biškopības biedrība sariņkojusi vairākus biškopības kursus (pēdējie notika pagājušā gada jūnijā).

Pašreiz valdē darbojas: priekšnieks A. Vijups, kasieris E. Kauliņš, locekļi: J. Teters un P. Lauzis un sekretārs J. Lūsis.

J. LŪSIS,
Aumeisteru biškopības biedrības sekretārs

Rauzas pagasts

atrodas Valkas apriņķa dienvidos, robežojas ar Smiltenes, Palsmanes un Mēru pag., ir viens no mazākiem apr. Pagasta kopplatība 36,8 kv. klm, iedzīvotāju 548, saimniecību 95, nekustamas mantas koeficienta 309134 ls. 1936./37. g. budžets 7300 ls ar normālām nokļū likmēm.

viena I pak. pamatskola, izbūvēta 1928., 1934. un 1935. g. Ēkas $\frac{1}{6}$ daļa vēl neizbūvēta. Bez tam pagasts piedalās 6 kl. pamatskolas uzturēšanā Palsmanē. Skolas otrā stāvā izbūvētas telpas izrikojumiem un aizsargu nodaļas vajadzībām.

Pagastā krejotava, pasta nodaļa, telefo-

Rauzas pagasta valde, padome, revīzijas komisijas un tiesas priekšsēdētāji, aizsargu nod. pr-ks, aizsardžu pr-ce, skolas pārzinis, polic. kārtībnieks un darbvedis.

Lauksaimnieku galvenā nodarbošanās — graudkopība, lopkopība un ziemā — peļņā braukšana. Finansiālais stāvoklis apmierinošs. Pagasta pašvaldības ēkas: pagasta, nespējnieku nams, skola un saimniecības ēkas apmierinošā stāvoklī un atbilst savām vajadzībām, satiksme ērta. Pagastā

na centrālā, lopkop. pārraudzības, uguns apdrošin., mašīnu kopliet., meliorācijas un mednieku b-bas un kā rosīgākie kultūras laukā — aizsargu nod. un aizsardžu pulciņš.

R. ZVEJNIEKS,
Rauzas pag. darbvedis.

Rauzas pagastnams.

Smiltenes pagasts

ar dažiem robežu grozījumiem pastāv jau no seniem laikiem un atrodas Valkas apriņķa dienvidu malā, robežodamies tur ar Cēsu apriņķa pagastiem. Zemes kopplatība 244 kv/km, kuŗa pēc tās izmantošanas sadalās procentos sekoši: aramzeme 28,5, pļavas

15,5, ganības 11, meži 37, purvi 5 un nederīga zeme 3. Zemes virskārta — smilts un mālaina smilts. Pagastā pavisam 520 zemes īpašumi ar 650 lauku saimniecībām, 675 apdzīvotām vietām un 3400 pastāvīgiem iedzīvotājiem. Pagastu krusto deviņi 1. un 2.

šķiras galvenie zemes ceļi un Vidzemes šoseja. Dzelzceļa satiksme pa Valmieras - Smiltenes šaursliežu ceļu. Iedzīvotāju galvenā nodarbošanās graudkopība un lopkopība, pēc tam cukurbiešu un kartupeļu audzēšana, dārzkopība un linkopība. Pagasta pašvaldības materiālais stāvoklis apmier-

ta jaunatnei ļoti izdevīgi iegūt Smiltenes valsts lauksaimniecības mācības iestādēs.

Pagasta kulturālais un saimnieciskais centrs ir Smiltenes pilsēta. Pagasta sabiedriskās dzīves priekšgalā stāv aizsargi, aizsardzes ar viņu vadību. Bez tam sabiedriski-kulturālā dzīve izpaužas vēl caur Smilte-

Smiltenes pagasta valdes, tiesas un pagasta savstarpējās ugunsapdrošināšanas b-bas valdes locekļi un pagasta valdes kancelejas darbinieki.

nošs. 1936./37. saimniecības gada budžets ar normālām nodokļu likmēm sabalansēts uz 46.500 ls.

Pagasts uztur divas 1. pakāpes un vienu 6 kl. pamatskolu. 6 kl. pamatskolas telpas nav apmierinošas, un tuvākos gados pie Smiltenes paredzēts celt jaunu 6 kl. pamatskolu. Pagasta pamatskolas apmeklē 250 skolnieki. Bez tam speciālo izglītību pagas-

nes Mežoles jaunatnes biedrību ar centru pagasta Mežoles skolā.

Pagastā netrūkst arī dabas jaukumu ar strautiem un upēm, skaisti veidotiem pakalniem, bērzu birstalām un ezerotiem siliem. Kā vēstures pieminekļi mināmi senlatviešu Cērtenes pilskalns un Smiltenes pilsdrupas uz Abulas upes stāvā krastā.

J. APSE,
pagasta vecākais.

Smiltenes pagasta valdes nams.

Smiltenes virsmežniecības

platība 22.365 ha. No virsmežniecības dibināšanas 1921. g. līdz 1936. gadam izsniegts 1.514.645 kb. m. koksnes, kas aprēķināti pēc pastāvošām tirgus cenām dotu 9 milj. latu. Smiltenes virsmežniecība jau 1921. g. iesāka plašus mežu kulturu darbus un apmežoja pirmskaņa izcirtumus. Līdz 1936. gadam atjaunoti 3725 ha jauno mežu, bet tanī pat laikā nocirsti 3160 ha meža. Smiltenes virsmežniecībā mežu izstrādāšanā **eksportam** gada laikā patērētas ap 20.000 koku vedēju un 28.000 meža strādnieku darba dienas, bet no meža ņemtās vērtības valstij gada laikā dod apm. $\frac{1}{2}$ milj. latu ienākumu.

Smiltenes virsmežniecībā mežu sadalīšanai jaunsaimniecībām fondā iedalīja tikai apm. $\frac{1}{9}$ no mežu kopplatības, kamēr tanī pat laikā vispār fondā nodota ap $\frac{1}{5}$ no visiem valsts mežiem.

Sevišķi liela vērtība virsmežniecībā piegriezta mežu meliorācijai un meža ūdeņu apsaimniekošanai. Virsmežniecības Niedrāja, Spicieņa, Mellužu u. c. ezeros audzē dažādas zivju sugas, un vietējās mežu upītēs ieaudzētas foreles un ielaisti bebrī, kuņi tur labi iedzīvojušies.

Smiltenes virsmežniecībā izmēģināšanas nolūkos ierīkots iršu aploks, un šī virsmežniecība jau 12 gadus skaitās par valsts diplomātisko mežibu rajonu.

Mežu pareiza izmantošana, atjaunošana, meliorācija, būvniecība un apsardzība ir bijuši virsmežniecības galvenie uzdevumi, kuņi 15 gados godam veikti.

P. ĀŽINS,

Smiltenes virsmežzinis.

Smiltenes virsmežniecības Gutuliņa krautuve Gaujas krastā.

Smiltenes pag. savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība

dibināta 1882. g. Latvijas pastāvēšanas laikā pārreģistrēta Rīgas apgabaltiesā 1921. g. 19. novembrī. Biedrībā savus īpašumus apdrošina 95% no visiem Smiltenes pagasta lauksaimniekiem un arī no ārpagastiem.

1936. g. 31. decembrī biedrībā 605 biedri, kas apdrošinājuši 3283 lauksaimniecības

ēkas un 20 sabiedrības ēkas. Apdrošināto ēku vērtība 3,5 miljoni latu.

Valdē darbojas: priekšnieks J. Sijāts, locekļi: J. Apse, E. Viķelis, J. Zaķis un J. Zilvestris.

J. ZILVESTRIS,

b-bas darbvedis-grāmatvedis.

Smiltenes savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība

dibināta 1925. gadā, un tā no paša sākuma ir Savstarpējās apdrošināšanas centrālās savienības biedrene, pārapirošinādama tur arī savus riskus.

Lai gan biedrības 11 gadu pastāvēšanas laikā bijuši arī daži lielāki ugunszaudējumi,

viņas finansiālais stāvoklis ļoti labs un ar savu atsaucību tā ieguvusi nedalītu biedru piekrišanu. No visiem Smiltenes riskiem ap 90% segti pašu biedrībā.

Biedrība pūlās atbalstīt savus biedrus

arī materiāli, pirms 3 gadiem nodibināda-
ma bēru fondu.

Pašlaik biedrībā 334 biedri, kuņi pagāju-
šā gadā apdrošinājuši savus īpašumus par
4.400.000 latiem, bet biedrības uzkrātie pa-
šas kapitāli sasniedz gandrīz 20.000 latu.

Biedrības valdē darbojas: priekšsēdē-

tājs P. Pelcis, viņa biedrs K. Kļaviņš, sekre-
tārs Kr. Eizenbergs, kasieris K. Sīmanis un
darbvedis K. Ozols.

K. OZOLS,

Smiltenes savstarpējās uguns-
apdrošināšanas biedrības valdes
loceklis-darbvedis

Smiltenes piensaimnieku sabiedrība

nodibinājusies 1910. gada vasarā un savu
darbību uzsāk no Smiltenes etc. lauksaim-
niecības b-bas irētās telpās 15. septembrī
1910. gadā. Jaunais pasākums strauji aug
un 1912. gada maijā liek pamatakmeni ta-
gadējai s-bas ēkai Smiltēnē, Mūrnieku ielā
Nr. 2. Jaunajās telpās ar tvaika iekārtu
darbus uzsāk 1912. gada novembrī.

Pārejot kara vētrām sākās pienotavas
strauja augšana un 1936. g. jau pārstrādāts
pāri par 4 miljoni kg. pilnpiena. Pienu gai-
venā kārtā pārstrādā sviestā, nelielos dau-
dzumos sierā; ražo arī tehnisko biezpienu.

Pie sabiedrības darbojas 6 krejotavas.

Smiltenes piensaimnieku sabiedrībā ag-
rākos gados sarīkoti vadītāju kursi un vai-
rāki sierniecības kursi. Jāatzīmē, ka Lat-
vijas piensaimniecības centrālās savienī-
bas šūpulis kārts Smiltēnē 1921. gadā sa-
sauktajā kopmoderniecību kongresā.

Tagadējā valdē darbojas: priekšsēdētājs
J. Ozoliņš, kasieris R. Blauberģs un sekre-
tārs K. Ragže, revīzijas komisijā: P. Pelcis,
J. Ringmanis un L. Gailītis. Pienotavas va-
dītājs V. Sārs un grāmatvede A. Muižnieks.

R. BLAUBERĢS,
valdes loceklis.

Smiltenes mājturības veic. b-bas dzīve un darbs

Jau kopš 10 gadiem Smiltenes un ap-
kārtnes mājturībnieces pulcējas Smiltenes
mājturības veicināšanas biedrībā. Biedreņu
skaits no 23 dibinātājam pieaudzis līdz 130,
kuņas nāk no Smiltenes, Blomu, Bilskas,
Mēru, Rauzas pag. un Smiltenes pilsētas.

Pie b-bas no 1930. g. darbojas mājturī-
bas instruktore.

Sarīkoti kopskaitā 29 dažādi kursi.

Reizi mēnesī notiek vakarešana, kur
strādā rokdarbus un atjauno senās tautiskās
tradīcijas.

A. DZENĪTE,

Smiltenes māj. veic. b-bas pr-ce.

Smiltenes zirgaudzētāju biedrības darbs un pienākumi

Latvijas zirgaudzētāju biedrības Smilte-
nes nodaļa dibināta 1926. gada pavasarī.
1930. gadā pārreģistrēta par Smiltenes zirg-
audzētāju biedrību. Biedru skaits 87. Bied-
rības mērķis apvienot zirgaudzētājus un rū-
pēties par pareizas zirgkopības attīstību
Smiltenes apkārtņē. Šo mērķu sasniegšanai
Smiltenes farmas kumeļu aplokā ik ruden-
ņus rīkotas kumeļu un jaunzirgu apskates,
kur izcilākie īpatņi godalgoti, ievesti cilts
grāmatās, tāpat sarīkotas vairākas zirgu sa-
cīkstes — pārbaudes, kā arī sarīkoti priekš-
lasījumi, ekskursijas u. c.

Smiltenes apkārtnes zirgkopības veicinā-

šanas centrs bijusi Valsts Smiltenes farma.
Šeit atradušies novietoti izcilākie valsts
vaislas Oldenburgas un Hanoveras sugas
ērzeļi, kuņu pēcnācēji zirgu sastāvu stipri
uzlabojuši gan labuma, gan skaitliskā ziņā.
Par zirgu kvalitātes uzlabošanu liecina ar-
mijas remontzirgu iepirkumu rezultāti
Smiltēnē, kur pēdējos gados šis punkts ie-
ņem vienu no pirmajām vietā.

K. DZENĪTIS,

Smiltenes zirgaudzētāju biedrības
valdes loceklis, vet.-ārsts

Valsts Smiltenes lauksaimniecības mācības iestādē un farmā

apvienotas piensaimniecības skola ar sier-
niecības nodaļu, lopkopības skola ar prak-
tisko lopkopju nodaļu un lauksaimniecības
skola. Visu šo skolu uzdevums — sagatavot
teorētiski un praktiski izglītotus lauksaim-
niecības darbiniekus.

Iestāde dibināta 1922. gadā, sākumā ar
piensaimniecības un lopkopības skolu. Pā-
rējās skolas un nodaļas pievienotas vēlāk.

Tekošā gada aprīļa mēnesī iestādi beigs
pirmais praktisko lopkopju izlaidums, kuŗi
 vairāk sagatavoti ienesīga un priekšzīmīga
darba darīšanai, mazāk — citu mācīšanai.

Pašreiz iestādē mācās 121 audzēknis (63
vīri un 58 sievietes).

Pie iestādes pastāv farma, kas kalpo tie-
ši mācības vajadzībām un lauksaimniecī-
bas kultūras pacelšanai savā apkārtnē.

Farmā atrodas izkopts brūno lopu ga-
nāmais pulks, Jorkšīras cūkas, Šropšīras ai-
stas un Leghornsas vistas, un darbojas ērze-
ļu, bulļu, kuiļu un teķu vaislas punkti.

Smiltenes lauks. mācības iestāžu
direkt. agr. Kr. Lielgalvis.

Smiltenes lauks. mācības iestāžu farmas brūno lopu ganāmpulks.

Farma audzē Ziemeļvidzemes apstāk-
liem piemērotas labības šķirnes, te ierīkota
skolu skola, un ievadīta plašāka dārzāju
sēklu audzēšana.

Lauksaimniekus apgādā ar lopbarības

un galda sakņu, kā arī ar dažādu puķu un
košumu krūmu dēstiem.

Agr. K. LLELGALVIS,

Valsts Smiltenes lauks. mācību
iestādes direktors

Smiltenes skolotāju biedrība

dibināta 1917. gada maijā. 1929. gadā tā
iestājās par biedri Latvijas nacionālo skolo-
tāju savienībā. Sarīkoti priekšlasījumi, ap-
spriedes, skolotāju kursi, speciālas pedago-
gu dienas, kur kā lektori Smiltēnē ņem da-
lību ievērojami zinātnieki un pedagogi.
Smiltenes skolotāju biedrībā apvienoti jau
no dibināšanas lielākā daļa (ap 50) Smilte-

nes un apkārtnes nacionāli domājošu skolo-
tāju, kuŗi tagad pēc 1934. gada 15. maija
ar prieku turpina strādāt atjaunotās Latvi-
jas nacionālā garā.

O. ELSTINS,

Smiltenes skolotāju biedrības
sekretāra vietnieks.

Kūdras izmantošana Smiltenes apvidū

Kūdras ražošanai Valkas apr. izcila vē-
rība piegriezta divos apvidos: Ēvelē un
Smiltenes Nārveļa purvā. Abās vietās pa-
stāv vairākas sab-bas un kūdras izmanto-
tāju grupas.

Dedzināmās kūdras sagatavošanu Nār-

veļa purvā lauksaimnieki sākuši 1890. gadā.

Tagad Nārveļa purvā gada laikā ražo ap
400 kb. asis dedzināmās kūdras, un ievēro-
jot šīs kūdras labumu, jāsaka, ka šis vai-
rums atvieto tādu pat daudzumu malkas.

A. MIEZIS,

Sinoles pagasts

robežojas ar Cēsu apr. Lizuma un Rankas
pagastu. Bagāts ar mežiem un purviem.
No visas 14000 ha kopplatības 9000 ha ir
valsts un saimniecību mežu. Iedzīvotāju —
1300. Saimniecību — 250. Nekustamas
mantas vērtība, bez valsts mežiem —
568,900 taksāc. latu.

kals, un arī tūristu mītne. Bez pag. namā
esošās pasta iestādes pagastā ir vēl Mālu-
muižas, Kaktiņu un Zvejnieku pasta
un telefona nodaļas.

Pagastā viena 6 kl. pamatskola ar 90
skolniekiem un 3 skolotājiem, viena I pak.
pamatskola ar 53 skolniekiem un 2 skolotā-

Sinoles pagasta pašvaldība un sabiedriskie darbinieki.

Pašvaldība saimnieko ar normālām no-
dokļu likmēm. Budžets tekošā gadā 15,650
latu. Saimnieciskais un finansiālais stā-
voklis pietiekoši labs. Nodokļu iekasēts
71 proc. Pašvaldībai pieder 5 nekustami
īpašumi 85 ha kopplatībā, kur atrodas sko-
las, pag. nams, nespējnieku patversme, poli-
cijas kārtibnieka dzīvoklis, krējotava un vei-

jiem. Pie 6 kl. pamatskolas pastāv maz-
pulku nodaļa.

Sabiedriskā dzīvē pagastā darbojas 9
dažādas organizācijas un biedrības un pē-
dējā laikā iesniegti reģistrēšanai jaundibi-
nāmās lauksaimniecības biedrības statūti.
Visaktīvāki darbojas aizsargu nodaļa.

Sinoles pagastnams.

Pagastā atrodas ūdens dzirnavas ar zāģu gateriem, Sinoles dzirnavās ierīkota elektriskā spēka stacija, no kuņas apgaismošanu dabū arī pagasta nams.

Zeme pagastā nav sevišķi auglīga. Galvenos ienākumus lauksaimniekiem dod lopkopība.

A. KRIEVIŅŠ,
Sinoles pag. vecākais.

Sinoles aizsargu nodaļa

Nodibināta 1919. g. 15. augustā, lai gan faktiskie dibināšanas priekšdarbi iesākti jau agrāk.

Laikā no 1919.—1924. g. nodaļas aizsargi ņem intensīvu dalību politiskās un kriminālās noziedzības apkarošanas darbā.

Nodibinoties valstī miera apstākļiem, nodaļa līdztekus savam militāram darbam, arvienu vairāk sāk piegriezties kulturālai darbībai, sarīkojot kursus, teātra izrādes, sporta svētkus u. t. t.

Lielu atbalstu nodaļai devis aizsardžu pulciņš, kas nodibināts 1931. g.

Pie nodaļas pastāv sporta pulciņš.

Ar 1936. g. nodaļa savā rīcībā pārņēmusi kulturas fonda bibliotēku, pievienojot to savam grāmatu krājumam.

HUGO GALIŅŠ,
Sinoles aizsargu nodaļas vada komandieris.

Sinoles 6-kl. pamatskola.

Trapenes pagasts

1923. g. atdalīts no Gaujienas pagasta. Pagastu robežo Igaunija, Jaunrozes, Jaunlaicenes, Ilzenes, Dūres un Gaujienas pa-

gasts. Pēc 1935. g. tautas skaitīšanas datiem pagastā 1394 iedzīvotāji.

1936./37. gada budžets sastādīts uz 20.500

Trapenes pagasta valde, revīzijas komisija un tehniskie darbinieki.

ls. Nodokļu likme skolas būves dēļ paaugstināta par 20%.

Saimnieciskā un kulturālā darbība pagastā rosīga. Pašvaldība p. g. rudenī pabeidza celt un iesvētīja 6 kl. pamatskolu, kuŗa

izmaksā 100.000 ls, neieskaitot klausas. Skolā ierikota centrālapkure, ūdensvads un kanalizācija.

V. LIEPIŅŠ.
pagasta vecākais.

Trapenes pamatskolas

pirmsākumi radušies uz vietējā Gaujienas draudzes mācītāja ierosinājumu un pirmā skola iekārtota ap 1831. g. Gaujienas pag. Stempju mājās. Šo skolu sauķi par soda skolu, jo tā bijusi jāapmeklē tiem, kas

Mācījušies ap 50—60 skolēni. Skolas ēka par šauru un tamdēļ 1881. g. ceļ jaunu. Līdzekļus ēkas celšanai dod Gaujienas barons Vulfs. 1921. g. skolu pārvērs par pilnu 6 kl. pamatskolu, tās telpas kļūst par šaurām un

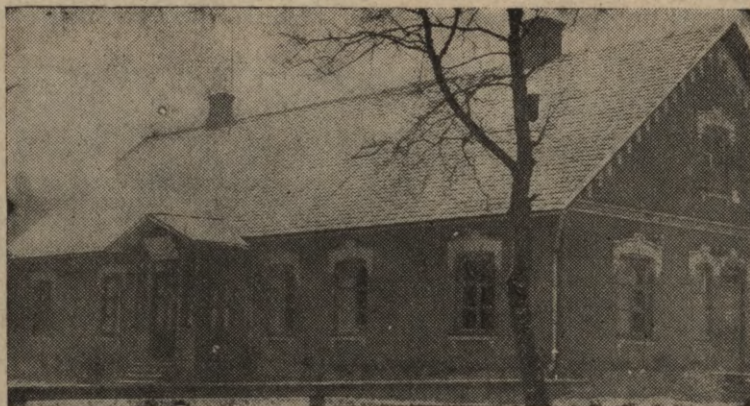

Trapenes 6-kl. pamatskola.

iesvētišanas mācībā nepratuši galvas gabalus. Ap 1834. g. pagasts uzcēlis skolu Pauģu Drubiņu mājās ar klasi, skolotāja dzīvokli un mazu kopēju virtuvi. 1864. g. pagasta pašvaldība pieņēmusi pastāvīgu skolotāju un skolēni skolu apmeklēja katru dienu.

nolemj celt jaunu skolu, kuŗas būvi pabeidz 1936. g. rudenī. Skolā strādā 5 skolotāji ar 172 skolēniem.

J. SPRANCMANIS.
skolas pārzinis.

Trapenes pagastnams.

Ādama-Bormaņa piensaimnieku sabiedrība

nodibināta 1913. g., bet tā uzsāka darbību 1914. g. 8. martā irētās Dumpju dzirnavās ar ūdens dzinējspēku. Pa kara laiku darbību uz neilgu laiku pārtrauca.

Nodibinoties Latvijas valstij, sabiedrība uzsāk no jauna darbību un 1923. g. iegūst īpašumā Bormaņu muižas tvaika dzirnavas ar labības kuļamo šķūni. Šķūnī izbūvētā tvaika pienotava uzsāk darbību 1925. g. oktobrī. Pēdējā laikā sabiedrība uzbūvējusi divas krejotavas. Centra pienotavā kopā ar krejotavām nodod pienu 200 zenturī.

Sabiedrības bilance uz 1936. g. 1. janvāri 63.078,91 ls.

Sabiedrība uztur blakus uzņēmumus: dzirnavas, āboliņa kuļamo mašīnu, zāģu gateri un labības tīrāmās mašīnas.

Valdē darbojas priekšsēdētājs N. Caune un kasieris A. Melgalvis.

Pienotavu vada R. Reinerts. Grāmatvedis M. Kopmanis.

M. KOPMANIS.
grāmatvedis.

Bormaņu savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība

dibināta 1888. g. kā pašpalīdzības biedrība. 1922. g. biedrība pārreģistrēta kā kooperatīva organizācija. Ar 1930. g. beidzība iekasē noteiktas prēmijas pēc savstarp. apdrošināšanas centrālās savienības izstrādāta tarīfa, līdz ar ko uzkrājusi 6269 ls kapitāla. Bied-

rībā 243 biedri ar 1.086.745 ls apdrošināšanas risku. — Valdē darbojas priekšs. A. Ozoliņš, valdes locekļi: A. Zariņš, A. Līcis, A. Auseklis, A. Graudiņš un E. Laucēns.

A. LAURIS,
grāmatvedis.

Trikātas pagasts

atrodas apriņķa dienvidus daļā, abpus Gaujas, līdzināmā starp Valku, Valmieru un Smiltēni. Pagasta robežās atrodas Strenču pilsētas lielākā daļa. Pagasts ar 301 kv. km. platību ir lielākais Valkas apriņķī. Iedzīvotāju 3035, nekustamu īpašumu vērtība 2.425.053 ls. Apdzīvotu vietu pagastā 437. Pagasta pašvaldības budžets 1936.-37. g. 50.000 ls. Zeme smilts - māla, pēc šķiru sadalījuma vairumā 4. un 5. šķira. Pagasta ziemeļu daļu šķērso Rīgas - Valkas - Talli-

nas, dienvidus daļu Smiltēnes - Aināzu dzelzceļš. No Trikātas centra ap 10 km. attālumā atrodas 4 dzelzceļa stacijas, kādēļ satiksme ērta. Pagastā ietilpst daļa Strenču virsmežniecības plašo mežu, un mežu izstrādāšanas darbi dod pagasta iedzīvotājiem daļu nodarbošanos un peļņu.

Pagastā pastāv no aizsargu organizācijas dibināšanas laika vietējā aizsargu nodaļa un aizsardžu pulciņš ar mājturības sekciju. Nodaļa izbūvējusi Trikāta plašu sporta lau-

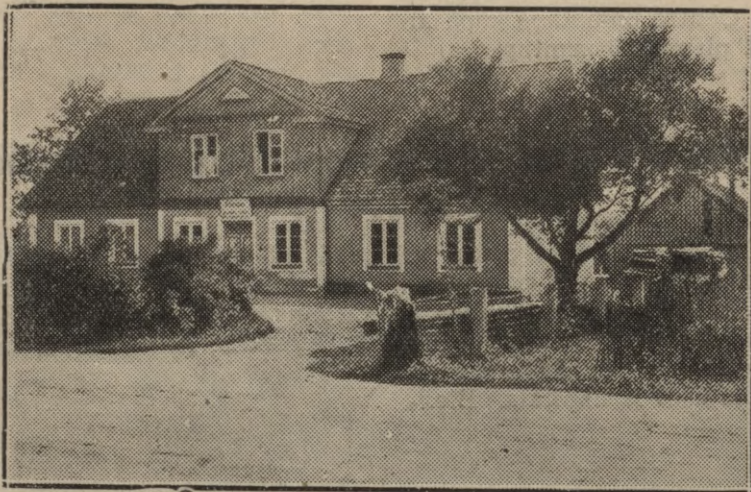
Trikātas pagasta valde, tehniskie darbinieki, pag. padomes un tiesas priekšsēdētāji.

kumu. Pagasta plašuma dēļ pagasta lopkopji apvienojušies 5 lopkopības pārraudzības biedrībās. Lai gūtu augstvērtīgākas ražas un barību, zemkopji - lopkopji rūpējušies par pļavu un zemo vietu meliorēšanu un nodibinājuši 4 meliorācijas sabiedrības. Pagastā ir divas pirmās un viena otrās pakāpes pamatskolas, pie kuŗa pastāv mazpulks. Skolas apmeklē 160 skolēni un darbojās 6 skolotāji.

Kr. veselības kopšanas punkts ar zobārstniecības kabinetu.

Pēc vēsturiskām ziņām Trikātas pagasts ietilpst senajā Tālavas novadā, kuŗas virsaiša Tālivalža mītne bijusi Trikāta. Vēsture min Tālivaldi kā varoņīgu sava novada valdnieku, kas kopā ar saviem kuŗavīriem gan uzsācis daudzas kuŗa gaitas, gan arī aizstāvējies no ienaidnieka savā zemē. Vēlākos

Trikātas pagasta un tiesas nams.

Ap 170 pagasta saimniecībās patērē elektrisko strāvu apgaismošanai, un dažādu lauksaimniecības un citu mašīnu nodarbināšanai. Strāvu piegādā R.-T. sabas «Abuls» spēkstacija Brenguļos.

Pagasta centrā iedzīvotājiem pieejams rajona ārsts, veterinārārsts, aptieka un L. S.

laikos pa tā saukto «Pliskavas lielceļu» nākuši un gājuši dažādi kuŗapulki, atstājot aiz sevis postu, sērgas un gruvešus, kādēļ arī vēl tagad Trikātas pagastā vairākās vietās atrodamas senas kapenes.

J. LINTERS,

Trikātas pagasta vecākais.

Trikātas izglitības biedrība „Tālava”

sākusi darboties 1926. g. Viņai pieder bijušās Tiepeles muižas centrā vecā pils ar parku. Pilī un 5 citās ēkās ierīkote elektriskā apgaismošana. Biedrība rūpējas par bezmaksas izrikojumiem kulturas veicinā-

šanai un savas telpas atvēlējusi arī citu organizāciju vajadzībām.

T. KNAPE,

valdes priekšsēdētājs.

Trikātas savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība

formāli dibināta 1884. g., tomēr viņas darbības sākums meklējams ap 1872. g., kad Trikātas pag. saimnieki sāka iepirkt mājas dzimtīpašumā. Sākumā apdrošināšanas prēmija naudā netika maksāta, bet gan katrs saimnieks biedrības vajadzībām at-

bēra magazinā puspūru no katras labības, ko tad biedrība pārdeva un iegūto naudu izlietoja ugunsnelaimes piemeklēto atbaltīšanai.

Lai veicinātu ugunsdrošo būvniecību, tad biedrībai 1923. g. piešķirts Lipškalna

ķieģeļceplis. Pašlaik ceplis ražo augstākā labuma sarkanos māla ķieģeļus, kā arī drenu caurules un šo materiālu krājumi cepli lieli.

1928. g. biedrība iestājās savstarpējās apdrošināšanas c. s-bā, kur pārapsūrina pagasta, kooperatīvu, rūpniecības un citus līdzīgus īpašumus.

Biedrības bilance 1. I 36. gadā 21313,96 lati un b-bas kapitālu kopsuma 16560,70 ls.

Biedru skaits 228. Valdē kā pr-jis no 1920. gada darbojas M. Abuls. Pārējais valdes sastāvs sekojošs: pr-ja biedrs O. Saars, kasieris V. Vilnis, taksatori J. Leimanis un D. Gaiss, sekretārs R. Lūsis, locekļi A. Lielmanis, P. Vāvere, D. Juris un P. Čakārnis.

R. LŪSIS,
b-bas sekretārs.

Trikātas krājaizdevu sabiedrība

dibināta 1924. gadā, kad ar agrāro reformu radās vajadzība pēc nepieciešamā kredita ēku celšanai un inventāra iegādei. Pirmos līdzekļus šim pasākumam saņēma no Latvijas bankas. Pirmā gada noslēguma bilance bija 53216,59 ls, no kuŗas sumas aizdevumi — 33440 sl, bet noguldījumi — 8462 ls. Uz pag. gada 1. decembri noguldi-

Sabiedrībai pieder savs nekustams īpašums Latu mājā.

Darbība notiek otrdienās un sestdienās. Sabiedrības valdē darbojas: priekšs. D. Ozols, valdes loceklis P. Kaupe, kasieris P. Krusts. Padomē: pr-jis J. Altīte, locekļi: J. Linters, P. Veģeris, E. Stokins, J. Dazis.

Trikātas krājaizdevu s-bas nams „Lati“.

jumu skaitās jau 90.604.69 ls. Uz p. g. 1. decembri sabiedrība apvieno 748 biedrus. Bilance — 330.153,31 ls.

1936. gadā Trikātas krāj.-aizdevu sabiedrībai pievienojās Plāņu - Vijciema krāj.-aizdevu sabiedrība. Sabiedrības darbības rajonā ietilpst Trikātas, Plāņu, Vijciema, Brenģuļu un Jaunvāles pagasti.

Revīzijas komisijā: P. Knoppe, M. Danielsons, R. Lūsis. Grāmatvede Al. Rogers.

Sākot ar 1936., g. 1. aprīli par noguldījumiem maksā 4—5 proc. un par aizņēmumiem ņem 5 un 7 proc. gadā.

D. OZOLS,
valdes priekšsēdētājs.

Trikātas piensaimnieku sabiedrība

dibināta 1921. g. martā un darbību uzsāka tā paša gada jūnija mēnešī, no valdības nomātās bij. Vidzemes bruņniecības pienotavas ēkā. Līdz gada beigām jau nodots 173.006 kg piena. 1921. g. 14. septembrī sabiedrība pieprasījusi Centr. zemes ierīcības komitejai piešķirt sabiedrībai pienotavu

āzīmītu īpašumā un vēlāk to arī piešķīra. Ievērojot, ka sabiedrības darbība pieaug, tā atver arī linu pieņemšanas punktu un 1923. g. septembrī pārņem no valdības spirta dedzinātavu, kuŗa darbojas vēl šodien. 1924. g. pie sabiedrības atver divas krejotavas: Plāņu Loceniekos un Brenģuļos. Šinī ga-

dā sabiedrība nopērk smago automobili sviesta vešanai uz Strenču staciju. 1925. g. atveŗ augļu un ogu pārstrādāšanai vīna darītavu, ierīko arī vaislas lopu staciju. 1926. g. Locenieku krejotavu pārceļ uz Plāņu muižu un šē uzstāda pilnīgi jaunu krejotavas iekārtu ar elektrisko dzinējspēku. 1927. g. atveŗ 2 jaunas krejotavas: Jaunklidzos

Trikātas piensaimnieku sabiedrībā patlaban 178 biedri un nebiedri - piena vedēji ap 400. Vispār sabiedrības valdes sastāvs ļoti maz mainījies. Tagad valdes priekšsēd. D. Ozols ieņēma amatu no 1926. g. 31. marta; sabiedrības kasieris M. Mežītis no tās dibināšanas. Vēl valdē darbojas priekšsēd. vietn. J. Leimanis un sekr. D. Ķepītis

Trikātas koppienotava.

un Vecvālē. Tai pat gadā ierīko labības šķirotavu, iegādā dakstiņu pagatavojamo ierīci; bez tam no valdības nomā «Baltā purvu», lauksaimnieku - piena nodevēju kūdras pakaišu izmantošanai, un atveŗ laukstrādnieku apgādāšanas biroju. Darbība arvien paplašinās un nodotā piena daudzums 1936. g. līdzinās 334219,5 kg un eksportēts 4516 muc. sviesta.

no sabiedrības dibināšanas. Koppienotavu no 1923. g. jūnija vada J. Vigants. Spirta dedzinātavu un vīna darītavu vada M. Purītis. Piensaimnieku sab. sekretārs J. Zeiņš un grāmatv. K. Negribs.

D. OZOLS,
valdes priekšsēdētājs.

Trikātas patērētāju biedrība

uzsākusi darbību 1919. gadā ar 20 biedriem bez rīcības kapitāla un bez savām telpām. Telpas nomāja no valsts, bet 1922. gadā ie-

guva īpašumā bijušā kroga ēku un nākošajā gadā arī «darbinieku māju» dzīvokļu vajadzībai. Lielās kroga «stadalas» izveido-

Trikātas patērētāju b-bas veikala ēka un izrīkojumu zāle.

tas viena par veikala telpu, otra par sapulču zāli, bet ēkas vidus telpās ir ierīkota tējnīca. 1929. g., biedrība nokārtojusi Trikātā arī gaļas rūpniecību un tirdzniecību, ierīkojot kautuvi un gaļas pārdotavu. Biedrībai ir tirdzniecības nodaļas Jaun-Klidzē un Vec-Vālē. Tā iztikusi visu laiku ar saviem

līdzekļiem, pakāpeniski vairojot kapitālus. Preču apgrozība 1936. gadā 141600 ls. Valdē darbojas J. Leimanis kā priekšnieks un P. Knape kā viņa biedrs. Citi valdes locekļi patlaban ir J. Altits, R. Lūsis un J. Bērziņš.

T. KNAPE,
valdes sekretārs.

Trikātas baznīca

Klusā ezera krastā, koku paēnas ieslēgtā pakalnā, stalti pret debesīm pacēlas vecā un vēsturiskā Trikātas baznīca. Vecās vēstures lapaspusēs pēc vienas versijas stāsta, ka viņu cēlis ordeņmestrs Vilekins fon. Endorfs kopā ar Rīgas arķibīskapu Jāni I, laikā no 1283.—1287. g. Daži uzskati runā par labu Viļumam fon. Šaumbergam, citi atkal norāda uz 1281. g., kad draudzi dibinājis un baznīcu cēlis ordeņmestrs Feichtvangas Konrāts. Savā 653 gadus ilgajā mūža gājumā baznīca daudz ko pārdzīvojusi. 1688. g. baznīca atrodas pussagruvušā stāvoklī, mācītājs žēlojas, ka lietum listot nevarot tverties ne altārī, nedz kancelē. 1694. g. latviešu zemnieku draugs — Zviedrijas karalis Kārlis II baznīcu pilnīgi atjauno. Šī gadījuma atcerei Kārlis II liek virs baznīcas ieejas iemūrēt akmeni, kurā iekalts viņa vārds un gada skaitlis 1696. g. Šī piemiņas zīme vēl tagad rotā baznīcas

ieeju. Tomēr Kārļa lielajam darbam nebija lemts ilgs mūžs, pēc 3 gadiem baznīca nodega. Gan drīzumā draudze baznīcu atjauno, bet jau 1703. g. krievi baznīcu atkal nodezina. Sešus mēnešus vēlāk ķeŗas pie baznīcas atjaunošanas darbiem, torni baznīca iegūst gan tikai pēc 157 gadiem, to uzceļ 1859. g. pēdējais Vidzemes libietis Mārcis Sārums. 1867. g. iegādātas jaunas ērģeles. Tagadējais zvans skan kopš 1875. gada. 1924. g. baznīcas iekšpuse remontēta.

Visilgāk Trikātas draudzē kalpojis mācītājs Alvilis Ports — 45 g. Trikātas kapsēta, kurā mūžīgā mierā atdusas arī ķaŗa ministra ģen. Baloŗa tēvs, māmuļa un brālītis, pastāv jau kopš 1781. gada. Draudzē atrodas arī 5 brāļu draudzes saieŗanas kambari.

Trikātas baznīca.

Trikātas draudzē ietilpst 4 pagasti: Brenguļu, Jaunvāles, Plāņu un Trikātas. Mācītājs apkalpo arī Vijciemu. Draudzē reģistrēti ap 4000 locekļu. Draudzes dzīvi

vada padomes un dāmu komitejas čaklās rokas.

V.OZOLIŅŠ,
Trikātas dr. mācītājs.

Trikātas 2. pak. pamatskola

Trikātas draudzes skola dibināta 1685. gada 20. februārī. Par to liecina ar šādu datumu apzīmēts Zviedrijas karaliskās baznīcas komisijas protokols, kas glabājas Trikātas draudzes arhīvā.

Pirmā skolotāja vārds nav minēts, bet zināms tas, ka skolas pirmais darba posms nav bijis garš. Uznāca liels Ziemeļu kaŗš. Trikātas mācītājs Visners ziņo Pērnavas konsistorijai, ka krievu kaŗa pulki 1703. g. nodedzinājuši baznīcu un skolu, bet 1706. g. skolotāju ar sievu un bērniem aizveduši gūstā.

Ap 1711. g. skolas darbs atjaunots, un šoreiz minēts arī skolotāja vārds. Tas ir latvietis — Kauru Jēkabs no Raunas draudzes Kauriem. Skolas ēka salabota, lai cik necik varētu strādāt. 1735. gada 10. februārī protokolā ziņots, ka skolas nams celts no jauna.

Vēlreiz Trikātas draudzes skola nodeg

1864. g., bet nesenā pagātnē viņā ir mācījušies tagad redzami valstsvīri un sabiedriski darbinieki. Šajā laikā Trikātas draudzes skolu vada ievērojams un iecienīts pedagogs Jēkabs Mūrnieks. Viņa priekštecis Pēteris Apinis ir ne mazāk spējīgs audzinātājs. Apinis Trikātas draudzes skolu padarījis slavenu tālu pāri Trikātas draudzes robežām un draudzē «mantoja visur atzišanu un cieņu», kā to vēsta baznīcas kronika.

1926. gadā skolas uzturēšanu pārņēma Trikātas pagasta pašvaldība, iekārtojot II pak. pamatskolu bij. Lipškalna muižas centrā. Pašreiz skolu apmeklē 39 skolēni, un darbojas divi skolotāji. Telpas vairs neatbilst pašreizējām prasībām, kamdēļ pagasta pašvaldība nākošā pavasarī uzsāks jaunas 6 kl. pamatskolas būvi.

D. VITOLS,
skolas pārzinis.

Lubu savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība

dibināta 1892. gadā. Kā pirmais biedrības priekšnieks ir minēts Pēteris Altītis. Tagadējais priekšnieks ir Roberts Krusts. Visā šīnī laikā biedrība ir darbojusies labvēlīgi

un visā šīnī laikā nelaimes gadījumi bijuši 7, no kuŗiem 2 mazāki un 5 lielāki.

A. SĪLIS,
biedrības sekretārs.

Trikātas spirta dedzinātava.

Valkas pagasts

Valkas pagasts ir viens no mazākiem Valkas apriņķī. Atrodas dienvidaustrumos no Valkas pilsētas. Robežojās ar Valkas pilsētu, Igauniju, Cirgaļu un Lugažu pagastiem. Pagasts 49,1 kv. klm. liels ar 630 iedzīvotājiem. Pagastā 118 lauksaimnieku saimniecību un 15 citu apdzīvotu vietu. Pagasts sastāv no Valkas un Kāģeru pagastu Latvijā palikušām daļām, jo ar Latvijas - Igaunijas robežu novilkšanu pagastu lielā-

ar ērtām telpām pagasta valdei, tehniskiem darbiniekiem, pagasta policijas kārtībniekam, pasta palīgnodaļai, telefona palīgcentrālei un izrikojumu zālei ar 400 sēdvietām. Izstrādāts skolas jaunbūves projekts un 1935. gadā uzcelts jaunās ēkas dienvidus spārnus. 1936. gadā pie pagasta nama uzcelta saimniecība sēka darbvedim un policijas kārtībniekam.

Pagasta budžets 9850 ls. Pagasta valde,

Valkas pagasta valde un tiesa.

kās daļas līdz ar visām pagastu pašvaldību ēkām un visiem pagasta robežās esošiem satiksmes ceļiem palika Igaunijā.

Pagasta valde līdz pagasta nama uzcelšanai mitinājās Tomēnu skolā, bet tās telpas bija ļoti šauras, jo skolas ēka 65 gadu veca un nepiemērota šī laika prasībām. Pirmajos gados satiksme ar apkārtni, sevišķi ar Valkas pilsētu, bija ļoti grūta un pavašašos un rudenos pat galīgi neiespējama. Tagad caur pagastu iet 1925. gadā būvētais Valkas - Gaujenes I šķ. ceļš.

Jaunais pagasta nams celts 1923. gadā

neskatoties uz veiktām jaunbūvēm, kas prasījušas prāvus līdzekļus, visu laiku saimniekojusi bez nodokļu likmju paaugstināšanas un pat uzkrājusi 4000 ls rīcības kapitāla. Pagastā no saimnieciskām organizācijām darbojas lopkopības pārraudzības biedrība, Sedes augšgala meliorācijas sabiedrība. Rūpniecības iestādes: krejotava, koku zāģētava un vēja dzirnavas. Pagasta lauksaimniekiem galvenos ienākumus dod lopkopība un graudkopība. — Kulturāli - sabiedrisko darbu veic aizsargu nodaļa, aizsardžu pulciņš un vietējais mazpulks.

Valkas pilsētas slimnīcas un veselības kopšanas punkta darbība

Valkas pilsētas slimnīca darbību uzsāka Ziemeļlatvijas atbrīvošanas cīņu laikā. Pirmais darbs bija sniegt palīdzību karā cietušiem cīnītājiem un līdzdalība to āpgādē.

Slimnīca vairāk reizes paplašināta. Tagad pie slimnīcas darbojas ķirurģiskā nodaļa, ausu, kakla, deguna slimību, iekšējo slimību un dzemdēšanas nodaļa, ambulānce, laboratorija, rentgena - fizisko — terāpiskais kabinets. Slimnīcā ārstējušies 5061 slimnieks 102.575 dienas. Izdarītas 3.354

operācijas. Ambulātoriskā palīdzība sniegta 4.012 personām. Rentgenoloģiski izmeklēti 3.668 slimnieki un fiziko - terāpetiskā kabinētā ārstēti 2.262 slimnieki. Laboratorijā izdarītas 6.218 analīzes. Slimnīcu vada ārste ķirurģe Dr. P. Rozenbergs, iekšējo slimību nodaļu pārzin ārsts spec. Dr. H. Vegezaks, ausu, kakla, deguna slimību nod. ārsts spec. Dr. H. Brūvels, dzemdēšanas palīdzībai pieaicināts ārsts spec. Dr. F. Berths, bet acu slimībās ārsts spec. Dr. N. Daņiļev-

skijs. Iedzīvotāju uzticība vietējai ārstniecības iestādei arvien pieaug un slimnīcas darbība paplašinājas.

Valkas pilsētas slimnīcas direkt.
Dr. P. Rozenberga.

Sākot ar 1932. g. Valkā bij. Cimzes sēmināra ekā darbojas Latv. sarkanā krusta veselības kopšanas punkts. Punktu apmeklē ne tikai mazturīgie pilsētas iedzīvotāji, bet arī turīgākie un lauku iedzīvotāji, mērojot dažreiz pat desmit un vairāk kilometrus gaŗu ceļu. Visiem rūp un tuvu stāv jautājums par tautas dzīvā spēka pieaugumu, viņa izveidošanu un kopšanu.

Punktā reģistrētas 1116 personas, kuŗas to apmeklējuŗas 16.260 reizes. Punkta māsa izdarījusi 4237 mājas apmeklējumus. Pie veselības kopšanas punkta ir kalna saules kabinets, kuŗā apsauloti 246 bērni 3198 reizes. No pagājuŗā gada darbojas arī zobārstniecības kabinets. Veselības kopšanas punkts sadarbojas arī ar skolaŗs darbiniekiem, sniedzot skolu jaunatnei norādījumus un padomus veselības kopšanā.

Punktu uztur Latv. sarkanais krusts kopīgi ar Valkas pilsētas valdi.

Dr. PAULA ROZENBERGS,

Slimnīcas direktore un punkta vaditāja.

Valkas pilsētas slimnīca.

Valkas saviesīgā biedrība

M. Ūdris un Sņķeru mājas saimnieks T. Blumentāls ierosināja domu par latvieŗu plaŗāku sabiedrisku un saimniecisku organizēŗanu. Uz viņu ierosinājumu 1884. gadā Valkā Lamberta namā notika Valkas viesīgās biedrības dibināŗanas sapulce. 1885. gada 22. maijā apstiprināja biedrības statūtus un 1. sept. notika pilna biedru sapulce, kuŗā ieradās 110 biedri, kas izvēl 18 priekŗniecības locekļus. Par biedrības priekŗnieku ievēlēja lauksaimnieku T. Blumentālu. Pilna sapulce 1885. g. 24. nov.

nolēma irētam namam piebūvēt sarīkojumu zāli. Par to saŗusma bija tik liela, ka 49 biedri tūlīt saziedoja zāles būvei 386 rubļus.

1886. g. Viesīgai biedrībai pievienojās Lugāŗu dziedātāju biedrība, koris. Viesīgās biedrības koris piedalās III vispārējos dziesmu svētkos Rīgā un IV dziesmu svētkos Jelgavā. 1894. g. 24. martā biedrība sarīko 75 gadu latvieŗu brīvlatŗanas svētkus, bet 1895. g. 14. maijā — latvieŗu teātra 25 gadu darbības atceri. 1900. g. biedrība rī-

ko 35 g. dziesmu svētku atceri Valkā ar garīgu un laicīgu koncertu. 1899. g. pie biedrības nodibina krāj - aizdevu sabiedrību, kas darbojas vēl tagad.

Valkas viesīgās biedrības darbība arvien paplašinājās, kādēļ 1910. g. 25. aprīlī pieņem jaunus statūtus un 8. aug. sarīko biedrības 25 gadu atceres svinības. J. Lārmaņa jkdze dāvina savu darināto karogu biedrībai, bet K. Šmidts kristala pokālu un vācu Musses biedrība sudraba kausu.

Kaŗa laikā biedrība turpina savu darbību un palīdz bēgļu apgādāšanā, bet pēc valsts robežas novilkšanas 1920. g. viena daļa Valkas viesīgās biedrības biedru paliek Igaunijā, kas vēl tagad puicina latviešus, bet otra daļa pārnāk Latvijā. 1920. g. 7. aug. Viesīgā biedrībā iestājās ministru

prezidents K. Ulmanis un ziedoja biedrības darbības atjaunošanai Ls 200,-- . Par nopelniem biedrības darbības veicināšanā prezidentu K. Ulmani 1920. g. 12. sept. ievēl par goda biedru. Biedrība turpina rosīgu darbību, bet krāj - aizdevu sabiedrība pie Viesīgās biedrības uzceļ skaistu tautas namu.

Partiju laikos biedrības darbība apklust, uzkrājas parādi, kas tagad samaksāti, un valcenieši cenšas tās darbību atjaunot un izveidot. Pagājušā gadā biedrība ierosināja visu Valkas sabiedrisko organizāciju sadarbību un sasauca vairākas apspriedes, kuŗās pārējās organizācijas Viesīgo biedrību pilnvaroja uzņemties sadarbības turpmāko vadību.

J. BLUMBERGS.

Valkas II. lopkopības pārraudzības biedrība

dibināta 1925. g. pavasarī. Līdz ar darbības uzsākšanu tajā piedalās jau 18 saimniecības. — Salīdzinot ar pirmajiem darbības gadiem un vērā ņemot ipatnējos apstākļus, panākumi nav izpalikuši. Augusi ganāmpulku raŗība un līdz ar to pieaudzis govju skaits atsevišķās saimniecībās.

Ja pirmajos gados apkārtne bija nenoteiktas sugas lopu materiāls, tad tagad jau ir vairāki tirsugas brūnie ganāmpulki. Nevērtīgie un dažādas spalvas krāsas lopi galīgi izzuduši. Lopkopības pārraudzības nozīmi tagad pilnīgi atzīst ne tikai biedri, bet

arī ārpus pārraudzības esošie lauksaimnieki.

Pašlaik biedrībā piedalās 28 saimniecības ar 218 slaucamām govīm un 72 jaunlopiem, no kuŗiem 80 proc. ir tirsugas brūnie un pārējie — brūno krustojumi. Pastāvēšanas laikā no biedrības saimniecībām uz ārzemēm pārdoti: 13 slaucamās govīs un 5 vaislas kuļi. Diezgan daudz jaunlopu pārdoti ārpus biedrības iekŗzemē. Pēdējā laikā daudz darīts arī ganāmpulku uzlabošanai ārpus pārraudzības esošās saimniecībās, apgādājot tās ar vērtīgiem jaunlopiem.

PĀKIS, pārraugs.

Valkas patērētāju kooperatīvs

nodibināts 1929. g. un attīstījies rosīgu tirdzniecisko darbību. Preču apgrozījums strauji pieaug un nostiprinājas kooperatīva mantas stāvoklis. Vairojas patērētāju interese un nāk klāt jauni biedri. 1935. gadā kooperatīvs ietaupa biedriem 671,07 ls, bet 1936. gadā tirs atlikums ir 1.005,38 ls.

Kooperatīva valdē darbojas — J. Blum-

bergs, J. Ērmanis, J. Buŗš, bet revīzijas kom. P. Kliermanis, J. Pencis, P. Kulbis, veikalvedis — J. Ruks un grāmatvedis — J. Vitols. Kooperatīvā apvienoti 94 biedri, bet pagājušā gadā no jauna iestājās 8 biedri.

J. BLUMBERGS,
priekŗsēdētājs.

Valkas savstrarpējās apdroŗināšanas biedrība

nodibināta un uzsāka darbību 1928. gadā. Pirmā darbības gadā iestājuŗies 14 biedri un apdroŗināti 14 riski par 262.100 ls. 1936. gadā biedrībā bija apvienoti 178 biedri, apdroŗināti 209 riski par 1.901.660 ls un ie-

ņemts prēmijās 5.499,17 ls. Visā darbības laikā bijuŗi 2 ugunsgrēki un cietuŗiem biedriem izmaksāta zaudējumu atlīdzība 2.015 ls apmērā. Biedrība uzkrājuŗi arī savus kapitālus 6.880,35 ls un atbalstījusi no gads-

kārtējiem atlikumiem vietējo brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrību, pilsētas A. Tērauda pamatskolas bibliotēku, kara aviācijas fondu un Uzvaras laukuma izbūves fondu. Biedrības mērķis nav censties pēc lielas peļņas, bet gan dot biedriem iespēju apdrošināt savu mantu par lētāku maksu un tādēļ viņas prēmijas tarifs ir zemāks nekā citās

apdrošināšanas akc. sabiedrībās 30—40% apmērā. Biedrība visus savus riskus pār-
apdrošina Savstarpējās apdrošināšanas cen-
trālā savienībā 65% un finanšu ministrijas
apdrošināšanas nodaļā 25% apmērā.

P. PAVLOVIČS,

Valkas savst. apdroš. b-bas
darbvedis.

Valkas piensaimnieku sabiedrība

Valkas piensaimnieku sabiedrība ir Val-
kā apkārtnes lauksaimnieku vienīgā spēcī-
gākā saimnieciskā organizācija.

Sabiedrības koppienotavā Valkā un 5
krejotavās nodod pienu 100 biedru un 80

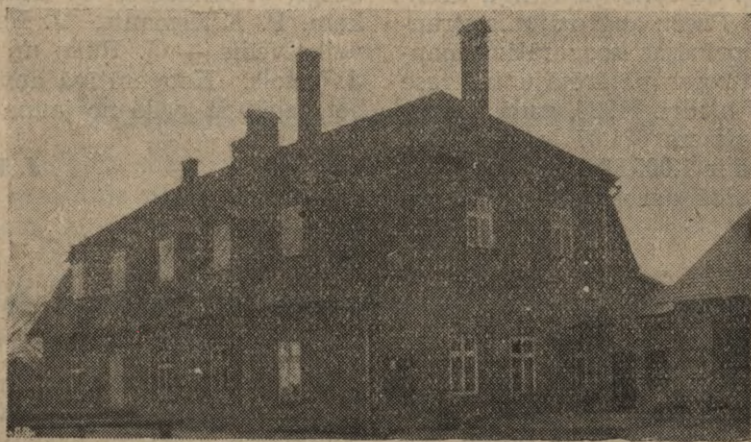

A. Kaksis,
Valkas piens. sab. priekšsēdētājs.

nebiedru saimniecības un pārstrādā gadā
patlaban pāri par 2.000.000 kgr piena. At-
tālākās trīs krejotavas Omuļu, Valkas un
Cirgaļu pagastos nosūta krējumu koppieno-
tavai Valkā pa dzelzceļu no Omuļu un Žul-
diņu stacijām, bet tuvākās divas Lugāžu
pagastā piegādā krējumu ar zirgiem. Viena
krejotava Valkas pagastā pie Žuldiņu
stacijas darbojas ar tvaika iekārtu, pārējās
četras tiek nodarbinātas ar motora dzinēj-
spēku. Centra koppienotava Valkā, Raiņa
ielā 3, iekārtota bijušās Lugāžu muižas mo-
derniecības telpās. Ar sava īpašuma iegū-
šanu sabiedrības grūtākais attīstības posms
bija nostāigāts. Tagad savā 15-tajā darbī-
bas gadā sabiedrības stāvoklis ir stiprāks kā
jebkad. Varam būt lepni, ka uz pašas valsts
robežas, darbojoties grūtākos apstākļos kā
citur, vienus pusgadsimtus ierobežotā rajonā, esam gu-
vuši lauksaimnieku kopdarbības laukā pa-
nākumus, kurus nav kauns rādīt arī tuvē-
jiem aizrobežas kaimiņiem.

Savus ražojumus sabiedrība ir izvērtēju-
si nepārtraukti tikai caur Latvijas piensaim-
niecības centrālo savienību.

Sabiedrības valdē darbojās: no dibināša-
nas dienas kā valdes priekšsēdē-
tājs A. Kaksis, kā priekšsēdētāja biedrs no
1926. gada D. Abulis, un kā valdes locekļi
E. Metuzāls, A. Ķikāns un O. Mencis.

Valkas piens. sab. pienotava.

Valkas sporta biedrību

nodibināja 1922. g. vasarā. Ar lielu enerģiju un darba mīlestību viņas biedri ķērās pie jaunatnes organizēšanas un sporta darbībai nepieciešamo labierīcību iekārtošanas. Šim darbam bija sekmes. 1926. g. biedrībai piešķīra sporta laukuma ierīkošanai krūmiem un dūkstīm pārklātu 2 ha lielu zemes gabalu, kas tagad, pēc 10 gados pakāpeniski veiktas izbūves, pārvērties skaistā sporta stadijā. Stadijā laukumi vieglatlētikai, futbolam, tenisam, sporta spēlēm un tas kalpo ne tik vien sportistu vajadzībām, bet arī Valkas sabiedrībai kā atpūtas vieta. Sporta stadijs izbūvēts, atskaitot nelielu Kultūras fonda pabalstu, vienīgi biedrības pašas līdzekļiem, ik gadus ieguldot šajā darbā ap Ls 1000,—.

Lai veicinātu tūrismu, biedrība nomā no mežu dep-ta gabalu meža pie Gaujas krasta

un uzcēla tur tūristu mītni, kas atrodas 9 klm. no Valkas, dabas krāšņumiem bagātā apvidū, ko ik vasaru apmeklē vairāki simti tūristu.

Paralēli sporta labierīcībām biedrība sekmīgi veikusi arī sporta jaunatnes audzināšanu. Biedrības futbolistu saime jau vairākas reizes izcīnījusi Vidzemes meistartituli un vieglatlēti nokļuvuši līdz Latvijas rekordiem. Patlaban biedrībā darbojas futbola, vieglatlētikas, tenisa, galda tenisa, basketbola, ziemas sporta, šacha, tūrisma un zvejnieku - makšķernieku sporta sekcija. 1936. g. biedrībā bija 132 biedri, budžets 1937. g. sabalansēts uz 3000 ls. No 1924. g. nepārtraukti biedrību vada Bernhards Zutis.

B. ZUTIS,

priekšnieks.

Veclaicenes pagasts

robežojas ar Igaunijas robežu, Jaunlaicenes, Jaunrozēs un Ziemera pagastiem. Pagasts agrāk sastāvējis no 4 atsevišķiem pagastiem: Kronlaicenes, Romeskalna, Opekālna un Laicenes. Ar Latvijas - Igaunijas robežas nospraušanu tie apvienoti un nodināts tagadējais Veclaicenes pagasts. Daļa no pagasta saimniecību zemēm vēl tagad atrodas Igaunijā. Pagasta platība 79,7 kv. klm. ar 300 saimniecībām un 1505 iedzīvotājiem. Tekošā gada pagasta budžets 18730 ls. Nodokļu likmes paaugstinātas par

vi Romeskalnā, kur tagad ievietotas 5 kl. pamatskolas un igauņu tautības pamatskola. Jaunā skolas nama būve pagasta pašvaldībai izmaksāja 56.000 ls. Skolas būvei no valsts saņemts ilgtermiņa aizdevums 30.000 ls, pabalsts 5000 ls, bet budžeta kārtībā sagādāts 17.000 ls. Pie 6 kl. pamatskolas darbojas mazpulks un jaunatnes sarkanā krusta pulciņš. Pagastā darbojas rajona ārsts, vecmāte un aptieka. Pagasta pašvaldība uztur nespējnieku patversmi ar krogaldū, pie kuŗa 6 nespējnieki. Ārpus

Veclaicenes pagasta valde.

20 proc. skolas būvei. Pagasta pašvaldības finansiālais un saimnieciskais stāvoklis apmierinošs. Pagastā darbojas 3 skolas: 6 kl. pamatskola ar 132 skolēniem, Paiķa I pak. pamatskola ar 32 skolēniem un igauņu tautības pamatskola ar 32 skolēniem. Skolās 8 skolotāji. 1936. gada rudenī pagasta pašvaldība pabeidza jauna skolas nama bū-

patversmes 23 nespējnieki. Pagasta nama telpas neatbilst pagasta vajadzībām, kamdēļ turpmākos gados paredzēts telpas pārkārtot, izdarot nepieciešamos kapitāremontus.

Vecākā biedrība pagastā ir Veclaicenes savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība, dibināta 1884. gadā. Biedrībā apvienoti 300

biedru. Kā valdes priekšsēdētājs darbojas O. Klungsts. Veclaicenes krāj-aizdevu sabiedrība dibināta 1924. g. Sabiedrībā 115 biedru. Aizdevumus izsniedz par 6 proc. gadā; valdes priekšsēdētājs A. Ārons.

Pagasta kulturālo dzīvi vada aizsargu organizācija, kuŗas priekšgalā ir nodaļas priekšnieks E. Miežītis. No bijušās izglītības b-bas aizsargu nodaļa ieguva izrīkojumu telpas skaistās Korneta muižas apkārtnē. Telpas pārkārtos, izdarot nepieciešamos pārbūves darbus un tādā kārtā piemērotu izrīkojumu telpu trūkums pagastā būs novērsts. Pagastā darbojas vēl igauņu izglītības biedrība «Koit» un Veclaicenes lopkopības pārraudzības biedrība.

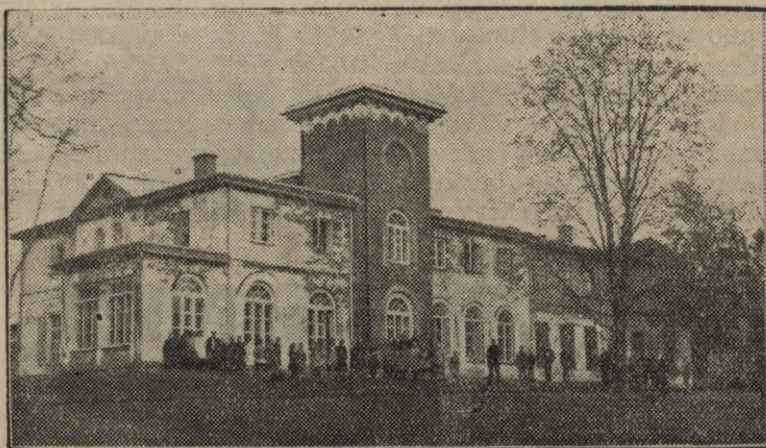
Lauksaimnieki galvenos ienākumus gūst no lopkopības. Diezgan plašos apmēros sēj arī linus. Pagasts atrodas stipri kalnainā apvidū, kamdēļ zeme grūti apstrādājama. Vasaras mēnešos Veclaicenes pagastu apmeklē daudz tūristu, jo pagastā daudz skaistu kalnu, ezeru un tuvumā arī Dēliņkalns. Sevišķi jauka atpūta vieta ir Korneta apkārtnē ar skaisto senlatvju pilskalnu. Pēc dažām ziņām šis pilskalns ir sen meklētā Beverīna, latvju virsaiša Tālivalda pils vieta. Dažus kilometrus no

Pilskalna viens aiz otra sastopami rindā 7 ezeri. No tiem lielākais un krāšņākais Raipalu ezers.

K. STRAZDS,
Veclaicenes pag. vecākais.

Opekalna lauks. b-bas Apes 2-gad. lauks. skolas pārzinis E. Ūdris.

Veclaicenes pag. 6-kl. pamatskola.

Vijciema pagasts

Pēc arhīvā esošām ziņām no 1820. gada, jau toreiz pastāvējis Vijciema pagasts. Pēc senām ziņām tagadējā Vijciema ciema vietā bijusi mūsu senču pilsēta. Vēsturnieks Abuls savā laikā aizstāvēja uzskatu, ka ta-

gadējā Celišu kalnā atradusies Tālivalža Beverīnas pils. Tagadējais Vijciema pagasts ir 130 kv. klm liels; gandrīz pusi no šīs platības aizņem valsts mežs. Pagastā 205 saimniecības un 1594 iedzīvotāji. Pa-

gasta nekustamas mantas vērtība 731.047 ls un tekošā gada budžets 21.068 ls. Izglītības veicināšanai izdod 11,18 proc. no budžeta kopsumas, ārstniecībai un sociālai apgādei 18,87 proc., bet administratīvie izdevumiem 28,83 proc.

Nodokļi, ar 20% likmes paaugstinājumu,

b-ba. Pēdējā dibināta 1900. gadā un daudz darījusi pagasta kulturālās dzīves sekmēšanai. B-ba pabalstījusi ar ziedojumiem aizsargu org. un Uzvaras laukuma izbūvi.

Pagastā darbojas: Vijciema savstarpejā ugunsapdroš. b-ba, dib. 1892. g., Vijciema pat. b-ba «Vija», dib. 1920. g., Vijciema

Vijciema pagasta valde un tehniskie darbinieki.

ienāk kārtīgi, tā kā 1936. gada vasarā ar Latvijas zemnieku kredīta bankas palīdzību bija iespējams stāties pie vienīgās pag. 6 kl. pamatskolas pārbūves, kuŗu pabeigs šīnī vasarā. Līdz 1921. g. okt. pagastā darbojās Īcēnu un Celišu 4 klas. pamatskolas, bet abas apvienojot, radās 6-kl. pamatskola,

piens. s-ba, dib. 1922. g., I un II lopkopības pārraudz. b-bas, meliorāc. b-ba «Vārnupe» un 4 kuļmašīnu sabiedrības.

Mežmuižā novietotas Strenču virsmežniecība, Vijas un Gaujas iec. mežniecības, kuŗām padoti 9 mežsargi. Mežmuižā atrodas viena no lielākām valsts čiekuru žāvē-

Vijciema pagastnams.

kuŗu novietoja bij. muižas pilī. Šogad skolā mācās 162 bērni un strādā 5 skolotāji. Nākamā gadā darbosies 6 skolotāji un skola spēs uzņemt ap 200 skolnieku. Pie skolas darbojas 376. mazpulks skolas pārziņa J. Lībieša vadībā un jaunatnes sarkanā krusta pulciņš skol. A. Jurjāns kdzes vadībā. Kulturālo dzīvi pagastā vada aizsargu nodaļa, aizsardžu pulciņš un muzikas - dziedāšanas

tavām, kuŗa šogad pieņēmusi ap 15.000 pūru priežu čiekuru.

Pagastā atrodas Vijciema ciems ar 47 apdzīvotām vietām un 266 iedzīvotājiem. Ciemā atrodas ev.-lūt. baznīca, pašta kant., pienotava, 6-kl. pamatskola, aptieka, doktora, dzirnavas, 7 veikali un pag. vec. pol. kārtībnieka kanceleja. Ciemā norit dzīva tirdzniecība. Stipri sajūtams labas satik-

smes trūkums. Pag. rudenī satiksmes ministrijai iesniegts lūgums iekārtot autobusu līniju.

Lauksaimnieku galvenā nodarbošanās zemkopība, kaut gan zemes labums zem vidējā. Diezgan attīstīta arī lopkopība. Pagastā esošos valsts mežos atrod darbu daudz strādnieku, kas ziemas mēnešos zemuņiem apgrūtina strādnieku atrašanu un līgšanu,

jo mežos izpeļņa lielāka. Nākamā vasarā pagastam vēl jāpabeidz skolas otrā stāva izbūve, lai pēc tam tuvākos gados ķertos pie pagasta nama būves centrā, jo tagadējais atrodas bij. Īcēnu skolā 2,8 klm.no ciema un ne visai atbilst savām vajadzībām.

A. ROŽLAPA,

Vijciema pagasta vecākais.

Vijciema savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība

dibināta 1892. gadā. Darbība pirmos b-bas pastāvēšanas gados izpaudusies galvenā kārtā sniedzot palīdzību ugunsgrēkos cietušiem biedriem, pievedot materiālus ēkas jaunbūvei un ziedojot sadegušo lopbarību, inventāru u. t. t. Šo palīdzības veidu, blakus prēmij" sistēmai biedrība uz pilnas sapulces lēmumu, paturējusi vēl tagad.

1929. gadā biedrība iestājās par biedru savstarpējā apdrošināšanas centrālā savienībā, kas biedrībai atļauj pieņemt apdrošināšanā visāda veida apdrošinājumus, kā: kuļgarnitūras, pienotavu, dzirnavu, aptieku un citus objektus. Patreiz biedrība ir lie-

lākā kooperatīvā organizācija pagastā. Tā apvieno 224 biedrus ar apdrošinātās mantas vērtību 1,4 milj. ls. Biedrība aprēķina zemu prēmiju maksu (no katriem apdrošinātiem 1000 ls jāmaksā 1,50 ls, kas tomēr atļauj kārtot saistības pret biedriem, uzkrājot vēl kapitālus. Ugunsgrēku skaits pēdējos gados niecīgš.. Biedri savus maksājumus pilda kārtīgi. Valdē darbojas: priekšsēdētājs J. Pumpurs, K. Čiekurs, J. Bērslaps, K. Simsons, J. Znots, J. Priednieks, D. Celmiņš.

P. GRIGORS,
grāmatvedis.

Vijciema muzikas-dziedāšanas biedrības nams.

Vijas piensaimnieku sabiedrība

dibināta 1922. gadā. Tai piešķīra bij. Vijciema muižas klēti un pirtiņu. Pirms šīs ēkas pārveidoja pienotavas vajadzībām, sabiedrība savu darbību iesāka Līdaku mājās kā rokas pienotava. Izveidojot bijušā klēti

nepieciešamās telpas piena pārstrādāšanai, darbību pārcēla uz turieni. Izlietojot zemes bankas aizdevumu, 1926. g. uzcēla tagadējo pienotavas ēku, kā arī iegādāja tvaika pienotavas iekārtu. Pienotavas darbība pakā-

peniki sāk iet plašumā un 1936. g. pārstrādāts 1.075.844 kg piena ar 26 snt. apstrādāšanas izdevumu uz 1 kg sviesta. Pēdējā laikā arī bijušā klēts pārōvēta par gliu

veikalu telpām, kuŗās atrodas gaļas un desu tirgotava, maiznīca un frizētava.

K. CIEKURS,

Vijas piens-ku s-bas pr-js.

Vijciema patērētāju biedrība „Vija”

darbību iesāka 1920. gadā. Biedrības darbība bijusi sekmīga. Sevišķi tas sakāms par laikmetu no 1926. gada, kad sācis darboties tagadējais veikalvedis K. Bērziņš, valdes p-ja A. Rožlapa un veikala pārziņa valdes loc. P. Bērtas uzraudzībā. Trešais valdes loc. F. Viņauds ievēlēts valdē 1935. gadā. Izcilus panākumus uzrāda pēdējie gadi, kad tiklab vēlētie, kā algotie darbinieki atsavināti no atsevišķu cilvēku iegribām un padarīti atbildīgi par savu darbu.

1936. g. preču pārdots par 81.000 latiem. Pie biedrības no 1933. g. atrodas arī vīntirgotava. Līdzšinējā darbā biedrība uzkrājusi 21.706 ls lielu kapitālu un biedru pa-

jām un iepirkumu prēmijām pieskaitīti 7000 latu. Pie biedrības pastāv arī sēklu šķirošanas, linu kulstišanas un citas lauksaimniekiem nepieciešamas mašīnas, kuŗas par mazu atlīdzību izsniedz lauksaimniekiem lietošanai.

Patērētāju biedrība «Vija» katru gadu atbalstījusi ar ziedojumiem aizsargu organizāciju, vietējo skolu, baznīcu un nespējniekus. — Biedrība ievadījusi sarakstišanas par aptiekas koncesijas iegūšanu Vijciema pagastā.

P. GRIGORS,

Pat. b-bas «Vija» grāmatvedis.

Vijas I. lopkopības pārraudzības biedrība

1911. g. vietējie lauksaimnieki sapulcējās Vec - Peņģu mājās, kur no Amerikas atbraukušais agronoms, tagadējais Prezidents **Dr. K. Ulmanis** runāja par lopkopības lielo nozīmi. Lektors ar savu pārliecinoši dedzīgo runu bija atstājis paliekošu iespaidu. Te arī meklējama augšminētās b-bas pirmsākums. Nākošā, t. i. 1912. gadā nodibinājās Vijas I lopkopības pārraudzības biedrība ar 21 biedri.

Ar Baltijas lauksaimnieku biedrības at-

balstu biedrība ierīko Rudziņu mājās vaislas cūku - kuiļu punktu. Pasaules kara laikā pārraudzības darbību izbeidz.

1922. gadā biedrība darbību atjaunoja jau plašākā mērogā, uzturot vaislas buļļu un kuiļu stacijas. Pēdējā gadā biedru lielā skaita dēļ nodibinājās II pārraudzības biedrība.

K. CIEKURS,

Vijas I lopk. pārr-bas b-bas priekšnieks.

Zeltiņu pagasts

ir 53,7 kv. klm. liels ar 986 iedzīvotājiem un 163 apdzīvotām vietām. Pagasts robežojas ar Alsviķu, Ilzenes, Lejasciema, Beļavas un un Kalncempju pagastiem.

Nekustama īpašuma taksācijas kopvērtība 360.361 ls un tek. gada budžets 13.540 ls, ar 20 proc. nodokļu likmju paaugstinājumu, kas domāts kapitāla uzkrāšanai skolas pārbūvei. Nodokļus pilsoņi kārtu diezgan gausi. Pagastā atrodas 6-kl. pamatskola, rajona ārsts, rajona vecmāte, aptieka, pastkantoris un baznīca. Apmzeme ļoti kalnaina

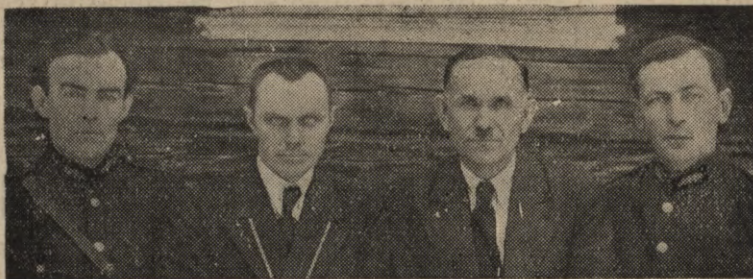
un mālaina. Lauksaimnieku galvenā nodarbošanās un ienākumu avots ir graudkopība.

Sabiedriskā dzīve rit samērā rosīgi. Sekmīgi darbojas aizsargi un aizsardzes. Tuvākā laikā paredzēts ierīkot piemērotas telpas sarīkojumiem. Pagaidām sarīkojumi notiek pagasta nama zālē, kur telpas nepiemērotas.

A. LAKSBERGS,

Zeltiņu pag. darbvedis.

Zeltiņu pagasta valde un darbvedis.

Zeltiņu patērētāju biedrība „Atvase”

Zeltiņu patērētāju b-ba «Atvase» ir viena no vecākām Zeltiņu organizācijām, dibināta 1920. gadā. Sākumā darbs bija grūts. Lai atvieglotu jaunās biedrības darbību, biedri preces piegādāja kļaušu kārtā bez atlīdzības. 1922. g. biedrība ieguva centrā piemērotas plaša stelpas. Strādājot centīgi un pašaieliedziģi, b-ba lēnām, bet droši gāja uz priekšu. Daudz b-bas labā darījuši pirmais un tagadējais veikala pārzinis A. Kundrāts. 1935. g. kooperatīva obligatoriskās revīzijas protokolā atzīmēts, ka b-bai ir 83 proc. savu līdzekļu, ar ko arī biedrības finansālais stāvoklis pilnīgi drošs. 1928. g. ar valsts pabalstu ierīkots labības šķirota-

vu, sastāvošu no 2 trijeriem, Triumfa un spirāles, kurus plaši izmanto arī citu pagastu lauksaimnieki; iegādāts celmu laužamais un pļavu ecēšas. B-bā skaitās 108 biedri ar 3502,01 ls paju kapitālu. Katru gadu 5 proc. no tīra atlikuma ziedo Zeltiņu 6-kl. pamatskolai mācības līdzekļiem. Tāpat katru gadu ziedo vērtīgas balvas aizsargu šaušanas sacīkstēm. — Valdē darbojas: priekšsēd. G. Skrodelis, kasieris E. Bormanis un sekretārs J. Kalējs; revīzijas komisijā G. Banga, A. Kalniņš un P. Ķiploks; grāmatvede-pārdevēja L. Kundrāts.

J. KALĒJS, sekretārs.

Zeltiņu skola

Zeltiņu skolas vēsture sniedzas diezgan tālā pagātnē un cieši saistīta ar baznīcas likteni. Lai rastu zviedru dibinātām skolām skolotājus, Alūksnes mācītājs Ernests Gliks 1863. gadā nodibināja trīs skolas: Alūksnē, Zeltiņā un Apukalnā. Šī pirmā skola atradusies Skolas kalnā un gatavojusi skolotājus un baznīcas dziedāšanas vadītājus. Darbs, neskatoties uz muižnieku liktiem šķēršļiem, ritējis sekmīgi. Skola Ziemeļu karā 1702. gadā līdz ar baznīcu nodezīnāta. 1823. g., kad celta tagadējā mūra baznīca, skola pārcelta uz Dukuļiem, kur tā atradās līdz 1924. g. rudenim. No 1866. g. pagastā, bez minētās draudzes skolas, darbojās arī pamatskola, ko 1924. g. apvienoja ar draudzes skolu, pārvēršot par 6-kl. pamatskolu. Jau ceturto gadu pie skolas

rosīgi darbojas mazpulks, galveno vērību piegriezdams sakņkopībai un biškopībai. Skolā pie 100 skolēniem darbojas 3 skolotāji un viens ticības mācību pasniedzējs. Telpas neatbilst skolēnu skaitam un nepieciešami plaši remontī. Cerēsim, ka zeltēnieši, kas 70 gadus atpakaļ varēja lepoties ar staltāko skolas namu visā apkārtnē, nepaliks arī tagad pakaļ saviem kaimiņu pagastiem. Ka skola nav aizmirsta, to rāda kuplā «Zelta ābele», kas devusi skaistu radio aparātu, augļu kociņus un prāvu skaitu labu grāmatu. Solīsimies pildīt pret saviem bērniem nokavēto pienākumu: celsim jaunu skolas ēku!

D. EGLĪTE,
skolas pārzinis.

Zeltiņu aizsargu nodaļa

sāka darbību 1919. g. Pieaugot nodaļā aizsargu skaitam, sākās arī kulturālais darbs. Pie nodaļas 1927. g. nodibināts aizsardžu pulciņš, pirmais šini apkārtņē.

Ar 1934. g. 15. maija pārmaiņām valsti kulturāli - sabiedriskā dzīve Zeltiņos apvienojās aizsargu nodaļā. Bez kārtējām nodaļas apmācībām veikts ievērojams pašaudzināšanas darbs, sarīkojot vakarēšanas, kuŗās, bez aizsargu pienākumiem, bez tautisko paražu veicināšanas, lasīti vērtīgi priekšla-

sījumi par latviešu vēsturi, latviešu literā-tūras vēsturi un citi. Sarīkoti dažādi kur-si. Pie nodaļas pastāv jaukts koris, stīgu orķestris, drāmatiskais un sporta pulciņš. Kulturālās dzīves rosību traucē piemērotu telpu trūkums. Nodaļa, sabiedrības atbai-stīta, nenogurstoši krāj līdzekļus sarīkoju-mu telpu iegūšanai.

M. VIČS,

Zeltiņu aizs. pulc. priekšniece.

Zeltiņu piensaimnieku sabiedrība

dibināta 1922. g. Rokas pienotava darbību uzsākusi 1923. g. ar niecīgu piena daudzumu. Pienu nodevušas tikai 23 saimniecības, jo zemu tajā laikā uz katru jaunu koope-ratīvu pasākumu raudzījās ar neuzticību. Uzticībai nostiprinoties, sabiedrības darbība tomēr pakāpeniski gāja plašumā. 1924. g. ierīkoti divi krejošanas punkti un centra pienotavas iekārta motorizēta. 1925. g. bied-rība nopirka bij. Zeltiņu muižas krogu ar 18 ha zemes un saimniecības ēkām. Līdzekļi neatlāva krogu tūliņ pārbūvēt koppieno-tavas vajadzībām. 1930. g. panāca apvieno-šanos ar Zeltiņu koppienotavu, ieguva labu, piena bagātu rajonu un tvaika koppienota-vas iekārtu. Pieaugot piena daudzumam,

1932. g. pienotavā uzstāda tvaika iekārtu irētās telpās, kuŗas pēc darbības uzsākšanas izrādās par nepiemērotām. 1936. g. aprīlī uzsāk sabiedrības telpu pārbūvi pēc Latv. piens. centr. sav-bas inženiera Mazpoļa iz-gatavotā plāna un aprēķina. Pateicoties biedru lielai vienprātībai un enerģijai, ar pag. gada septembri koppienotava uzsāka darbību jaunajās, ērtajās telpās. Jaunās koppienotavas būve izmaksāja ap 12.000 ls.

Centrā un 4 krejošanas punktos pienu nodod 249 Zeltiņu un Ilzenes pag. saimniecī-bas. 1936. gadā nodoti 1.643.560 kg piena, ražots 66.572 kg sviesta.

J. BRŪNINŠ,

Zeltiņu piens. sab. grāmatvedis.

Zvārtavas pagasts

Zvārtavas pagasts ir 86,6 kv km liels ar 200 saimniecībām un 1364 iedzīvotājiem, robežo ar Gaujienas, Grundzāles un Cirgaļu pagastiem un Igauniju. Tekoša gada budžets sabalansēts uz 18.172 ls, ar 10 proc. paugstin. 1936. g. 29. nov. iesvētīja jauno pagasta namu, izremontētā Zvārtavas muižas pili, kuŗu pagasts, kā bij. Zvārtavas muižas neatsavināmo daļu (56 ha), nopirka par 22.000 ls. Bez pagasta kancelejas pirktā

namā ir dzīvokļi visiem pag. darbiniekiem, Pagastā ir 2 skolas, no kuŗām viena ir I. pakāpes un otra 6 kl. pamatskola. Pēdējās pārbūvei, kuŗu pabeidza 1936. gadā, izmaksāti 25.000 lati. I pak. pa-matskolas ēka neatbilst tagadējām skolas prasībām un tā tuvākā laikā jāpārbūvē. Pie abām skolām pastāv mazpulki. — Kulturā-lo dzīvi līdz šim traucēja telpu trūkums, kas tagad ar jaunās pagasta mājas iegūšanu no-

Zvārtavas pagasta pašvaldības un sabiedriskie darbinieki.

vērsts. Pagasta namā izbūvēta skaista zāle, kuŗa nodota aizsargu nodaļas pārziņā. Aizsargu nodaļa, kā kulturālās dzīves veicinātāja, pēdējā laikā ļoti rosīga. Pie nodaļas ir 2 drāmatiskie pulciņi un koris. Bez tam

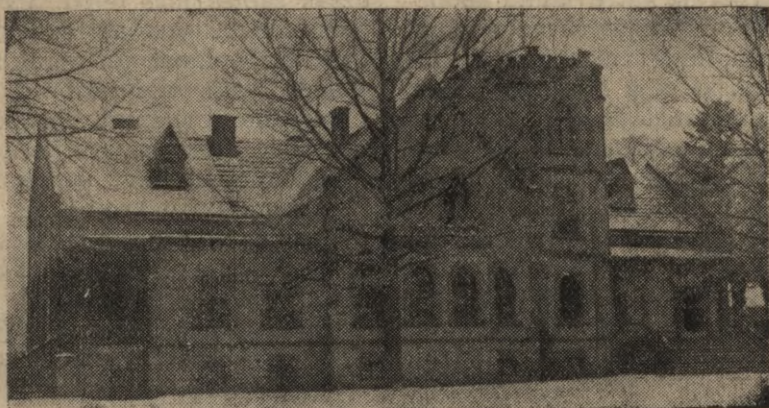

Zvārtavas 6-kl. pamatskola.

pagastā darbojas: savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība, kuŗa dibināta 1893. g. krājaizdevu sabiedrība, kas gan nestrādā ar lieliem kapitāliem, bet savā darbības laikā nav protestējusi neviena vekseļa, lopkopības pārraudzības biedrība, kuŗā bez Zvārtavas pagasta vēl piedalās daļa Gaujienas pag. lauksaimnieku, mednieki apvienojušies mednieku b-bā, meliorācijas s-ba, kuŗai vēl daudz darba nākotnē un kūdras ražošanas grupa, kuŗa jau piekto gadu apgādā savus dalībniekus ar sausiem pakaišiem.

Saticība un sadarbība, kā pagastā, tā arī biedrību darbinieku un iedzīvotāju starpā ir ļoti laba, kas spilgti izpaudās pie jauna pagasta nama pirkšanas un remontēšanas.

J. VIMBA,
pag. vecākais

Zvārtavas pagastnams.

Ziemeŗu pagasts

atrodas Valkas apriņķa austrumu daļā pie Latvijas - Igaunijas robežas, un tam ir 1630 iedzīvotāji un 289 lauksaimniecības. Pagasta platība 94,3 kv. km, no tām aramzemes 2445 ha, plavu 1273 ha, ganību 1197 ha, mežu 3482 ha un nederīgas zemes 584 ha. Starp pagasta dabas jaukumiem jāmin Māriņkalns, kur arī atrodas pagasta valdes nams; bez tam Dēliņkalns, no kuŗa atveras skats uz plašu apkārtni. Pagastu šķērso jaukā Vaidavas upe ar saviem lēzeniem krastiem.

Atbrīvošanas laikā Ziemeŗa pagastā norisinājušās kaujas ar sarkanarmiešiem un 4. Valmieras kājnieku pulka vienībām, kur starp citu kritis šī pulka kapteinis Skreja, virsseržants Arv. Anerauds, pulka ziņnesis kar. Viksna u. c.

Pagasta pašvaldības budžets 1936.-37. b. g. līdzsvarots uz 19.140 ls. Nodokļu likmes paaugstinātas par 10 proc. (Nodokļi paaug-

stināti, lai gūtu līdzekļus vietējās 6 kl. pamatskolas pārbūves darbiem.)

Tagadējais pagasta nams pirkts 1930. g. par 25.000 ls, līdz ar saimniecību (koppl. 51 ha) un ēkām.

Pagasta iedzīvotāju galvenie ienākumi ir graudkopība, lopkopība un pa daļai līnkopība. Pagastā ir 3 krejošanas punkti. Lopkopība vēl nav nostādīta pietiekoši labi, jo samērā maz lauksaimnieku interesējas par lopu sugas pacelšanu un pārraugu biedrībām.

Pagastā ir izglītības biedrība, kuŗai pašvaldība nodeva attiecīgas telpas nama izbūvei; abās pamatskolās ir bibliotēkas. Še, kā vērojams, vēl maz interesējas pilsoņi par savas gara pasaules izkopšanu, lasot grāmatas, kuŗas patiešām nes lielu svētību katram pilsonim.

A. ZUPA,
Ziemeŗa pagasta vecākais

«Zemkopis»

Latvijas Lauksaimniecības kameras lauksaimniecības žurnāls.

Atbildīgais redaktors agr. A. Fridbergs.

«Zemkopis» iznāk 2 reizes mēnesī — 10. un 25. dienā.

Abonēšanas maksa ar piesūtišanu gadā Ls 8,—, pusgadā Ls 4,—.

«Mazpulks»

Latvijas Lauksaimniecības kameras mēnešraksts jaunatnei un

mazpulku dalībniekiem, LLK priekšsēdētāja R. Dzēves vadībā.

Redakcijā darbojas rakstniece Ausma Roga un agr. K. Ķirsis.

Abonēšanas maksa ar piesūtišanu Ls 2,— gadā.

MĒNEŠRAKSTS

«Dārzkopības un biškopības žurnāls»

priv. doc. agronoma J. Sudraba redakcijā. Abonēšanas maksa ar piesūtišanu gadā Ls 6,—, pusgadā Ls 3,—, atsevišķa burtiņa Ls 0,75.

Parakstīšanos pieņem: LLK Rakstu apgāds, tālr. 22322, Rīgā, Baznīcas ielā 4-a, visi LLK agronomi, instruktori, virspārraugi un lopkopības pārraugi, piensaimnieku sabiedrības, kooperātīvi, grāmatu veikali un visas valsts pasta iestādes. Tekošs rēķins pastā 4564.

LATVIJAS LAUKSAIMNIEKS

Latvijas Lauksaimniecības kameras
illūstrēts lauksaimniecības žurnāls

Atbildīgais redaktors: agr. K. SALINŠ. Redakcijas locekļi: prof. Dr. agr. M. EGLĪTS, priv.-doc. agr. J. SUDRABS, inž. A. ZELTIŅŠ un A. PUNKA.

«LATVIJAS LAUKSAIMNIEKS»

iznāk 2 reizes mēnesī, katra mēneša 1. un 15. dienā.

ABONĒŠANAS MAKSA:

ar piesūtišanu gadā Ls 8,—, pusgadā Ls 4,—.

PARAKSTĪŠANOS PIENĒM:

«Latvijas Lauksaimnieka» kantoris Rīgā, Baznīcas ielā 4-a, visi LLK agronomi, instruktori, virspārraugi un lopkopības pārraugi, piensaimnieku sabiedrības, kooperātīvi, grāmatu veikali un visas pasta iestādes. Tek. rēķins pastā 4564.

Latvijas Lauksaimniecības kamera.

Iznākusi

Latvijas Lauksaimniecības kameras apgādā, Doc. P. Kreišmaņa redakcijā

Lauksaimnieka gada grāmata 1937. gadam

320 lapas puses bieža ar daudzām illūstrācijām.

Kalendārijs. Tabulārā daļa ar lauksaimniekiem un sabiedriskiem darbiniekiem ikdienas darbā nepieciešamām ziņām, mežu novērtēšana, mežu pārdošanas ligumi etc. Bagātīgs rakstu krājums ar 37 vērtīgiem rakstiem.

Maksā Ls 1,—. Atkalpārdevējiem rabats.

Lauksaimnieka gada grāmata pieprasāma LLK Rakstu apgādā Rīgā, Baznīcas ielā 4, tālr. 22322, pie visiem agronomiskiem darbiniekiem un lielākos grāmatu veikalos.